Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

371
K
38
1-3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

1782 Hag 21 m. Aprill.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

11 — [redacted]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

XIV. b. 125

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

KW 371
K 38
1

GELRESCHE LANDT ENDE STADT-RECHTEN,

int' Over-Quartier van Ruremonde.

Den derden Druck

Van veele druck-fouten verbetert, ende met een seer schoone Register naer den A B C gestelt verciert, met d'aenwysinge van de Bladers en Numers van eenen in-haldt heel bequaem voor den Leser.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Tot ARNHEM.

By JOHAN FRIDERICH HAGEN, Ordin. Drucker van den Ed. Hove van Gelderlandt. Anno 1679.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Aen den goetgunstige Leser.

DEse Geldersche Landt-ende Stadt-Rechten syn voor desen tot Ruremonde tot tweemael toe in folio gedruckt, d'eerste sonder Register, en de tweede met een Register, doch vermits alle deser Landen ende Steden Rechten en andere diergelijcken, als Dijck, Appellations en Jacht-Rechten, neffens alderhande Ordonnantien in quarto syn ghedruckt: Hebben veele Lijf-hebbers gewenscht, dat dese grondige Landt-ende Stadt-Rechten des Quartiers van Ruremonde oock in een sodanigh Formaet mochten worden herdruckt, en van veele Druckfauten gecorrigeert, t'welck nu met groote Naersticheyt is geschiet; Om alsoo gelijck ingebonden te konnen worden met alle andere Landt-ende Stadt-Rechten des

For-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Forstendoms Gelre ende Graesschap Zutphen, die alhier uyt onse Druckerie mede te bekommen syn, neffens alderhande Placaten ende Ordonnantien als mede de Geldersche Cronijck door Pontanus ende Schlichtenhorst beschreven en verciert met Landtcaerten, Steden ende Forten, en sulcx alles voor een civilen Prijs. Vaert wel.

U Dienstwilliger Dienaer

Johan Friderich Hagen Ordinaris
Hoff, Landt ende Stadt-Drucker des
Quartiers van Arnhem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Copie van die Confirmatie van dese Landt ende Stadt-Rechten.

ALbert en Isabel Clara Eugenia, Infante van Spaignien, by der gratien Godts Ertshertogen van Oostenryck, Hertogh van Burgundien, Lotryk, Brabant, Limburch, Luxenburch ende van Gelre, Graven van Habsburch, van Vlaenderen van Arthois, van Burgondien, van Thirol, Palsgraven van Henegouwe, van Holland, van Zeelandt, van Naemen ende van Zutphen, Marckgraven des heiligen Rycx, Herre ende Vrouwe van Vrieslandt, van Salms, van Mechelen, van de Stadt, Steden ende Landen van Utrecht, Overysel, ende van Groeningen, &c. Doen Condt, ende laeten weten, dat ons seer onderdenich te kennen is gegeven, by onse Ridderschap ende Steden des Ruremundtschen Quartiers s'Furstendombs Gelre, hoe dat sy van overlangen tyt t'sedert dat het Furstendomb Gelre ende Graefschap Zutphen gecomen zijn geweest onder d'onderdanicheyt van hooger ende loffelycker gedachten Carolus de vyffde Keyser van dien Name, ende van Philips den tweeden Coninck van Spaignien, &c. Onsen Heeren Vader ende Grootvader hebben voor gehadt, ende besich syn geweest by een te brengen des Landt ende Stadt-Rechten, al den gebruyck ende loflycken hercomen des voorsz. Quartiers, die den gemeynen Onderdenen, desselfs dienlijck ende oorbaerlijck solden mogen wesen, tot bewaeringhe ende uytrichtinghe van alle behoorlicke Justitie oft Rechtveerdigheyt, voor een jegelyck, maer dat'tselve tot noch toe geen gewenst einde en heeft connen becomen; mits die langhduerige Inlandtsberoerte, ende Oorloge, hebbende 'tgeheel Land gebrocht gehadt, in seer groote ellendt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſal hebben te ſchicken ende vuegen, ſoo in den Gerichte als daer buyten, ende dat alle Amptluiden ofte Droſſaerden,Scholtis, Voighden,Richters ende Schepenen,ende voorts alle andere die Recht ende Rechtverdicheit hebben te doen,oft uyt te richten,dieſelve in alle ſaecken, die voortaen ſullen mogen opkommen ende voorvallen,ſullen hebben te volgen. Bekrachtigende tot dien einde,die ſelve van nieuws by deſe, merckelick ten aenſien van alle t'geene dat tot noch toe alſoo niet gheſtelt oft onderhalden is geweeſt,als nu tot des Landts ende der Steden meerder getuſticheyt is verkooſen,ende doen ſtellen, ende dat alles nochtans, ſonder naer oft achterdeel van hunne beſondere Privilegien oft Rechts-Vryheiden en alt hercomen,daer van by Segel ende Brieff Lant Charteren ende Regiſteren, ofte andere bewyſſelycke beſcheiden ſolde mogen blycken, voor ſoo veel die den voorſs. Landt-Rechten by hun aen ons overgegeven niet en ſyn te weder, ende oft in de ſelve Landtrechten, Privilegien, Vryheyden oft alt herkomen,oft in onſe oft onſer Voorſaeten oft Naekomelingen Placaten enbe Ordonnantien in den voorſs. Lande van Gelre affgecondight ende ontfangen, jet gebraecke oft uytdruckelick niet en waere geſtelt, dat men alſdan recht ſal doen naer die gemeene geſchreven Rechten, die in geen gemein ongebruyck en ſyn gekomen, ende dat in ſulcken ghevalle gevolght ſal worden dat gebruyckelick eñ redelick is, Behoudelick ons ende onſe Naekomelingen, Hertogen oft Hertogninen van Gelderlandt altyt onſe veränderinge oft beteringe met voorgaenden advys ende bewillinge van onſe Ridderſchap ende Steden, indien naermaels bevonden wordt jet daer in te weſen,dat mits den tydt oft andere Redene oft oorſaecke eenige veranderinge ofte verbeteringe verheiſchde: Ende ons altyt onſe hooge macht, en gerechticheyt die wy en onſe Voorſaeten Hertogen ende Hertoginnen van Gelre tot noch toe hebben gehadt, ende alle onſe andere Rechten, die wy niet en verſtaen by deſen Landtrechten eenichſints vercort te ſyn,oft te mogen werden. Hebben oock toeghelaten ende bewillicht,dat die voorſs. Landtrechten ſullen mogen gedruckt werden by eenen geſwooren Boeckdrucker,ten einde dieſelve beter mogen komen tot eenen jegtlycx kenniſſe. Ontbieden ende bevelen overſulx onſe ſeer lieve ende getrouwe, die Hooft, Preſidenten ende Luyden van onſen Secreten ende grooten Raede,Stadtholder, Cancelier ende Raeden in onſen vorſs. Lande en Furſtendom van Gelre verordent, en alle andere onſe Juſticieren,Officieren ende Onderſaeten, en een jeghelyck van hun

beſon-

besondere, soo hem toe behooren sal, dat sy de voorss Ridderschap ende Steden des Ruremondtschen Quartiers s'Furstendoms Gelre, van dese onse Ratificatie, Confirmatie ende Bevestinghe van Landtrechten ende Costuymen, in der vueghen ende manieren soo voorss is, doen, laeten ende gedooghen rustelyck, vredelyck ende volcomelyck genieten en gebruycken, sonder hun darinne te doen oft te laeten geschieden, nu noch toecomenden tyden eenich hinder, letsel, oft moeyenisse ter contrarien, Want ons alsoo gelieft. Des t'oorconden soo hebben wy onsen Segel hier aen doen hangen. Gegeven in onse Stadt Brussel den Negentienden dagh des Maendts van September, int Jaer ons Heeren Duysent Ses hondert ende Neghentien, Ende is geparapheert Ma. V[t].

Noeg leger staet.

By de Erzhertzoghen.
in hunnen Raede.

Ende is onderteickent

T. de Berti.

Ende is besegelt met hunner D[ter.] Hooch[den.] Segel, in rooden Wasse, hangende aen een syden Snoer van roote ende blauwe koleur met silver geflochten.

Gecollationeert tegens d'Originael

Placitum Principis accordeert

daer mede

by my

J. Reckenroy.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

EERSTE TYTEL
Van Officiers ofte Amptluyden ende Schepenen ende hun Ampt ende Officie.

§. 1. *Aenstellinge van de Officiers ofte Amptluyden ende Schepenen.*

1. ALle Officien oft Ampten, als van Drossart, Scholtis, Richter, ende andere, worden versien by den Hertogh, Onderheer oft andere die nae Landts gebruyck dat gewoonlijck zijn te doen, ende moeten daer toe genomen worden Persoonen van wettigen bedde, die daer toe nut ende bequaem zijn, ende naer des Landts Privilegien, Gerechtigheden, ende alt-herkommen dieselve mogen bedienen.

2. De Schepenen stoelen moeten met gewoonlijck getal van Schepenen beset gehalden worden, by den geenen die toestaet die te versien, ende sullen hinvoort ten platten Lande die Scholtissen geen Schepens mogen aensetten, buyten consent ende voorweeten des Heere oft des Amptmans. Ende eens gestelt zijnde, en mogen sonder wettelijcke oorsaken oock kennisse van saecke ende vonnisse niet afgestelt worden.

3. In de Schepenen stoelen sullen gestelt worden onbefaemde, redelijcke ende verstandige Persoonen, zijnde van eerbaer wesens ende wandels, rechter Ehelijcker Geboorte, volkommen alderdoms, ten minsten van dertigh Jaeren, tamelijck onder 't Gericht daer sy gekosen worden, gegoit ende ge-erfft.

4. In 't kiesen van de Schepenen sal men voor eerst ende al nemen die lesen ende schrijven kunnen, ende die des Landts-rechten, alde gewoontheden ende gerichtlijcken saecken ervaren zijn, ende soo yemandt van de Schepenen verstorve, sal nae omganck van ses weecken, sonder langer vertreck, een ander in sijn plaetse aengestelt worden.

5. Schepenen van een Bancke, en mogen in ander dingh-banck geen recht besitten, noch eenigh vonnis wijsen, oft andere gericht-

lijcke Acten hun onderwinden, ten waere dat het Gericht aldaer niet sterck genoegh en waere, oft dat eenige Schepenen uyt wettige redenen gesuspecteert oft bedacht werden, ende dat sy alsdan daer toe werden ontboden oft gekosen. *fol.* 282. *N.* 4.

§. 2. *Officie van de Amptluyden.*

1. ALle Amptluyden oft Officiers zijn gehalden een jegelijck, 't zy inlandtsche oft uytheymsche, spoedelijck Stadt oft Landt-recht te laeten wedervaeren, ende tot dien eynde in eygener Persoon 't recht besorgen ende besitten, ten waere dat sy belet hadden, by lijfs, heere, ende waternoot, oft andere dergelijcke oorsaecken, in welcken gevalle sy 't selve duer eenen Stadt-halder sullen mogen doen.

2. Om spoedelijck recht te doen, en sullen sonder wettelijcke ende erheffelijcke redenen die Gerichts-dagen niet ophalden, dan sullen die hunnen behoorlijcken loop laeten hebben, te weten, van veerthien dagen tot veerthien dagen, ten platten Lande, ende in de Steden, van acht dagen tot acht dagen, uytgenomen Echt, Straelen, ende Wachtendonck, soo hier nae gesaght wordt. *fol.* 282. *N.* 1.

3. Ten tijden van de Vacantien en sullen geen Gerichts-dagen gehalden werden, ten waere in nootwendige saecken, die sonder schade niet en konden uytgestelt werden, als zijn saecken van Arreste ofte bekommeringe van vremde persoonen, aenvanck eines nieuwen gebouws, alimentatie, oft lijfs onderhalt: in welcken ende dergelijcke saecken, sal oock alsdan op 't versoek der klagende partye Recht aengestelt werden *fol.* 285.

4. De Vacantien sullen gehalden worden acht dagen voor, ende acht dagen nae Paesschen ende Pinxten, ende van den twintigsten Julij tot den eersten Septembris, ende van den twintigsten Decembris tot den veerthiensten Januarij, ende men sal geen Recht plegen op vierdagen daer die zijn, noch oock ten tijde van Jaer-merckten, dan van 't gene in deselve merckt is gekocht, verkocht, ofte geburght. *fol.* 232. *N.* 5.

5. Naer dat geduerende de Vacantien, die Gerichts-dagen een tijt lanck in 't Landt-recht stil gestaen hebben, sullen die tijdelijck wederom in de Kercke uytgeroepen worden, daer sulcx gewoonlijck is, op den lesten Sondagh van den uytganck van deselve Vacantie, om die te beginnen den eersten dagh daer nae alsmen gewoonlijck is die gerichts-dagen te hernemen.

6. Dat

6. Dat Gericht ſal voortaen niet naer Noen, maer voor Middagh gehalden worden, ende men ſal 't ſelve ten negen uren aenvangen. Ende in ſo verre in eenigen Ampter op twee plaetſen op eenen dagh gedingt wordt, ſal 't ſelve verandert, ende op een van de plaetſen eenen anderen gedingh-dagh verordnet worden, Ende ſoo lange daer Gerichts-ſaecken ende Partyen voor handen zijn, ſal dat Gericht voor d' een ure niet opgeklopt worden.

7. Tot bevorderingh van Partyen, ſullen d' Officiers hun daer nae ſtellen, dat ſy (iſt mogelijck) twee goede Voorſprekers in alle Bancken hebben, die hier binnen 's landts zijn geſeten, ſonder dat die Scholtis, Schepenen ofte Gerichts-boden van deſelve Bancke, hun des voorſpreeckens ſullen mogen moeyen ofte onderſtaen. Ende ſoo daer geen zijn, oft dat Partyen daer op achterdencken hebben, ſullen ſelver hunne ſaecken mogen bedingen, oft yemandt anders daer toe te werck ſtellen.

§. 3. *D' Officie van den Richter, Scholtis ende Schepenen.*

1. DEr Richter oft Scholtis ſal ernſtlick partyen, ende hunne voorſprekers vermanen, dat ſy ſich van allen ſchandtbare ofte ſmadelijcke woorden in 't bedingen ofte beleyden van de ſaecken onthalden, ende ſoo yemant daer tegens ſoude doen ofte handelen, ſal de ſelve by gebuerlijcke ende gewoonlijcke boete, oft anderſints nae geſtalt der overtredinge ende perſoonen, die gelaſtert ſullen zijn, tot erkenteniſſe des Gerichts geſtraft worden. *Siet folio* 355. *n.* 1. 3. *& ſeq. ende fol.* 306. *n* 3.

2. Den Scholtis ſal in ſtatt des Heere, in den Gerichte in perſoon ſitten, aldaer goede ordre halden, ende de Schepenen in 't Gerichte ſittende doen ſwygen, ende tot het bedinge van die ſaecke ernſtlick verſtaen, ſonder ondertuſſchen te eten of te drincken, duerende den gerichts tijdt, ende hun op 't bedinghde van parthyen om recht manen ende doen wijſen.

3. Voortaen en ſal geen Scholtis noch Landt ofte Stadt-ſchrijver in ſaken die in rechte hangen ende bedinght worden, mogen ſpreken oft hem dieſelve bemoeyen, daer mede den Schepenen oorſaecke gegeven mochte worden hare oordelen oft vonniſſen daer nae te geven, dan ſullen ſoo geringh als die Schepenen met het beraemen van den vonniſſe doende zijn, opſtaen, ende die Schepenen daer mede laten geworden. *Siet fol.* 334. *n.*4.

4. Richter ofte Scholtis ende Schepenen ſullen ſoo wel by ſittenden

Gerichte, als daer buyten hun van alle partydigheydt wachten, en hun niet vermercken laten einsydigh, ofte den eenen meer als den anderen gunstigh te zijn, om in geen bedencken van d'een oft d'ander van Parthyen te vallen.

5. Ende op dat allerley opspraeck ende achterdencken voorgekommen ende vermijdt werde, soo sullen sich Richter oft Scholtis ende Schepenen van dagelijcker gemeynschap ende onderhaldinge der Partyen myden ende onthalden, ende tegens elcke der Partyen hun dragen soo eenen goeden Richter, Scholtis, ende Schepenen toestaet. *Siet fol.* 333. *n.* 2.

6. Soo wanneer Schepenen oft Gerichts-luyden eeniger partyen verwandt zijn met Maeghschap oft swagerschap tot in den tweeden graet, oft om andere wettige oorsaecke suspect, ofte verdacht mochten gehalden worden, oft voor het aenveerden van het ampt in der saecke gedient oft geraeden hebben, sullen selfs sulcx te kennen geven, ende sich derselve saken gantslijck ontslaen. *Siet fol.* 282. *n.* 4. *en fol.* 334. *n.* 10.

7. In de vervattinge van de Vonnissen ofte oordelen sullen die Schepenen d'een den anderen guetlich, ende met verhuedinge alles misverstandts aenhooren, ende daer nae elck by ordre hen stemmen geven, ende naer het meestendeel der selver stemmen, het oordeel oft vonnisse sluyten, ende by geschrijft vervatten.

8. D' Officieren ende Gerichts-luyden om hunnen staet ende Officie wel, ende soo dat behoort te bedienen, sullen in 't aenveerden van dien gehalden zijn te doen den gewoonlijcken Eydt, daer toe staende, daer ende alsoo dat van alts gebruyckelijck is, als volght.

§. 4. *Eydt van verscheyde Officiers, ende eerst van de Drossarten oft Ampt-luyden Eydt.*

ICk geloof, verseker ende sweere by de gedenckenisse der dierbaere Lyden ons Heere, ende by mijne Christenheyt ende by alle 't geene dat ick van Godt haldende ben, dat ick onsen Landts-heere den N. als Hartoge van Gelre ende Grave van Zutphen, sal sijn goedt ende getrouw, ende sijn Drossartschap ofte Amptmanschap van N. met sijnen toebehooren, daer van hy my tegenwoordelijck heeft versien, wel ende getrouwelijck bedienen sal, sijn Recht, Hoogheyt ende Heerlijckheyt wel ende getrouwelijck bewaeren, sonder hem daerinne te laeten verkorten, die verkortinge die daer inne gebeuren solde mogen overbrengen aen den Luyden

den van de Camere van de Reeckeninge van Gelre, ende elders daer des van noode wesen sal, om daer in voorts te doen alsoo 't behooren sal. Dat ick alle keuren ende bruecken die onder my vallen sullen, sal voorderen ende innen, opbeuren ende ontfangen, ende tot betalinge van dien bedwingen alle die geene die des behoren sal, tot ons Landts-heere den N. meeste profijt, op alsulcken deel ende voorwaerden als mijne commissie ende instructie inhalden, elcker malck die des begeert, in saecken tot mijnen besorgen oft kennisse behoorende, in sijne Rechten voorstaen ende beschermen, aen een yegelijcken recht, vonnisse ende justitie doen ende laten geschieden, soo wel den armen als den rijcken, den vremdelingen als ingesetenen, naer den Statuten, Edicten, Ordonantien ende Rechten van den Lande. Ende voorts dat ick van allen den Ontfanck mijnes voorschreven Ampts, t'allen tijden als ick des sal worden versocht, sal doen goede wettige Reeckeninge in des voorschreven Camere van de Reeckeninge van Gelre, ende mijne reste die ick schuldigh sal blijven, betalen daer 't behooren sal, dat ick oock alle hulpe ende bystant sal doen, des versocht zijnde aen d' Officiers ende Rentmeesters van sijner N. Domeynen by pandinghe, gerichtlijcke verkoopinge, ende andersints tot invorderingh van de penningen der selver. Sal oock in alles achtervolgen, alle de Placaten, soo wel van Munte als andere, van ons Heer des N. wegen in desen Lande van Gelre uytgekondight, ende alnoch te kondigen soo veel in my is, mitsgaders oock die instructie op 't bedienen mijnes bevolen Ampts gemaeckt, daer af my lecture gedaen ende copie gelevert sal worden. Dat ick oock onderhalden ende bewaeren sal die Rechten van der heyliger Kercken, ende van alle Weduwen ende Weesen die des in mijnen bevolen Ampte van doen hebben, ende aen my versoecken sullen, naer mijn vermogen, ende hun helpen tot hunnen goeden Rechten. En sal oock niemandt onder 't dexsel van mijn Ampte verongelijcken, verdrucken, schatten, ofte eenige fortse ofte gewalt tegens Recht, redene ende gewoonte van den Lande doen, oft mijnes wetens laeten doen oft geschieden. Dat ick voorts alles sal doen, dat een goet ende getrouw Drossart oft Amptman schuldigh ende behoort te doen, tot de wedden, eeren, rechten, vryheyden, profyten, preeminentien ende vervallen daer toe staende ende behoorende: Sonder in eenigh van de voorsz. poincten eenighsints te simuleren, om goet ofte gelt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

om vriendtschap, om maeghschap, om haedt, om nijdt, oft eenige saecke, die 't herte dencken magh. Soo moet my Godt helpen ende alle sijne Heyligen.

Den Eydt van Scholtissen ende Voighden, onder Drossarten ende Amptluyden staende.

ICk N. sweere; dat ick wel ende getrouwelijck als Scholtis ofte Voight, sal halden ende bedienen het Scholtis oft Voight-ampt van N. onsen Lant-heere, als Hartogh van Gelre, sijne Hoogheyt, Heerlijckheyt, ende Gerechtigheyt te beschudden ende te verdedigen, sijne keuren ende brueccken bewaeren, eenen yegelijcken die des gesint, Recht ende Justitie te doen hebben ende laeten geschieden, ende Schepen oordeel te laeten wedervaren, in saecke tot mijn Ampt ende kennisse staende oft hoorende, ende voorts alles te doen, dat een goet ende getrouw Scholtis oft Voight schuldigh is, ende vermagh te doen, tot den Eeren, Rechten, Vryheyden, Profijten, ende vervallen daer toe staende ende behoorende, soo die mijn voorsaeten hebben gehadt ende genoten, ende voorts my int voorschreven Ampt wel ende getrouwelijck te dragen.

Den Eydt van de Scholtissen in Steden onder geene Drossarten oft Ampt-luyden staende.

ICk geloove ende sweere, dat ick van desen dagh af, voorthin af holt, gehoorsaem ende getrouw sal wesen den Durchluchtigsten, Hooghgeboren Fursten, onser allergenedighsten Heer N. als Hartoge van Gelderlandt, ende Grave van Zutphen, ende sijnen rechten erven, deser Stadts, Ampts, Heerlijckheyts ofte Dorps, Burgers ofte Ingesetenen, ende jedermenlichen Recht ende Schepen oordeel, tot alle tijde des noodt zijnde, ende sich gebeurt, geschieden ende wedervaren te laten, Ende dat ick tot sulcken eynde dat Gericht ter rechter ende gebuerlijcker tijdt sal besitten, oock dat selve nae mijnen besten vermogen befurderen, ende in eeren halden, mijn Ampt selver bedienen, ende eenen jederen der daer aen te doen heeft hy zy Geestlijck oder Wertlijck, vrembt oder inheymsch, sijnen Gerichts-dagh recht getrouwelijck aensetten, ende beforderen, dat der gerichtlichen proces sommarie ofte sleunigh gehalden, ende de partyen met den minsten kosten ten eynde mogen komen. Sal ende wil oock, dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

dat Gericht met allen vlijt hanthalden ende beschermen, ende wat met recht uytgesproken ende gewesen wort, soo veel sich dat in Recht gebeurt, executeren, oft uytrichten: Oock van de partyen ofte jemandts anders, ten opsien van saecken in recht hangende, geen giften, gaven, geschinck, oft eenigh profijt door my selven oft anderen, wie sulcx menschen sinnen erdencken muchten, niet nemen, noch tot mijnen nutte ontfangen, ofte laten ontfangen. Sal mich oock der Christelijcker Catholischer Roomscher Religion jeder tijdt gemees halden, ende die selve nae mijns bestes vermeugens helpen voorstaen, ende voorts alles doen ende laeten dat eenen Eerbaren ende oprechten Richter van Recht ende goede gewoonheyt wegen toestaet ende gebeurt. Soo helpe my Godt ende alle sijne lieve Heyligen.

Schepenen Eydt.

ICk gelove ende sweere, dat ick van desen dagh af, ende van desen dagh voirthin, holt ende getrouw sal zijn den N. als Hartoge van Gelre ende Grave van Zutphen, ende sijne rechte erven, onseren allergenedighsten Hern end Lant-Fursten, voorts deser Stadts, Ampts, Heerlickheyts oder Dorps, Burgers en Inwooneren der selver argste warhnen ende werhren, ende 't beste beforderen, hunne Rechten, Privilegien, vryheden ende alden herkommen getrouwlich voorstaen ende onderhalden sal, ende wil oock van desen dagh hin voorts tot aller ende jeder tijt, als sich dat nae alden herkommen ende gebruyck eygen ende gebeuren sal, gehoorsamlich in't Gericht komen, 't selve helpen besitten ende getrouwlijck waernemen, die partyen in hunne schriftlijcke ende muntlijcke voordraegen nae nootturft verhooren, daer op rechtveerdigh oordel spreken, ende my geens wegs daer tegens bewegen laten: oock van de partyen oft yemant anders, wegen eenige saecke aen 't Gericht hangende, giften, gaeven, geschinck ofte eenigh profijt door my selven ofte anderen, wie sulcx menschen sinnen erdencken muchten, niet nemen, oft tot mijnen profijte laten nemen oft onfangen: Insgelijck geene van de partyen ongebeurlijcke affectie oft toegenegentheyt thoonen, oock met raeden noch waerschouwen die saecken uyt quader meyninge niet ophalden, ofte vertrecken. Die Oordelen, Recessen, ofte afscheyden tot dat dieselve den partyen niet gerichtlijck mitgedeylt en zijn gants end geheel heelen ende verswijgen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſwijgen, die recht oorkont in ſaecken die voor my als een Schepen gehouden werden, ontfangen, daer van geloofweerdigh bericht aen den Gerichte doen, ende rechte getuygniſſe, wie ſulcx gebeurt, dragen. Sal oock geenen verſchrijvinge oft anderen Brieflijcken ſchijn ende beſcheyt beſegelen, ſonder by voorgaende verleeſinge ofte verhael van den inhalt van den ſelven bevonden te hebben, dat het ſelve alſoo is gepaſſeert ende bekent. Thoe den des Gerichts geheymniſſe ende Raetſlege niemanden veropenbaeren, mich der Chriſtelijcker Catholiſcher Roomſcher Religion jeder tijt gemees halden, ende ſunſt alles doen ende laeten dat eenen eerlicken, oprechten, vroomen Schepen van recht ende goede gewoonheyt toeſtaet ende gebeurt. Alles trouwelich ende ongefehrlich: Soo helpe my Godt ende alle ſijne lieve Heyligen.

Gerichtſchrijvers Eydt.

ICk gelove ende ſweere, dat ick van deſen dagh aen, ende van deſen dagh voirt, holt ende getrouw zijn ſal N. N. als Hartoge van Gelre ende Grave van Zutphen, ende ſijne rechte erffnen, ſampt Scholtis, Burgemeeſtre, Schepenen ende Raedt, ende allen Burgeren ende Inwooneren deſer Stadt, Ampt, Heerlicheyt oder Dorps. Dat ick het Secretaris oder Gerichtsſchrijvers Ampt vlytigh, wel ende getrouwelick bedienen ſal, mit opſchrijven, leſen, ende voort anders alles wat my van den Gerichte bevolen wordt getrouwlich verſien ende voldoen. Alle ſchrifturen ſoo die in den Gerichte inbracht werden, trouwelick bewaren, den partyen noch jemandt anders, wat in 't Gerichte gehandelt wordt, veropenbaren, alle gerichtlijcke Acten en ſaecken die mijnen Ampte aengaen, der gebeur verrichten als dat behoort, van alles goede aenteeckeninge halden, ende daer van, als 't noot is, goeden bericht ende beſcheydt geven, van der ſelver Acten ende Schrifturen den partyen geen copyen metdeelen, dan met voorweten ende conſent des Gerichts. Sal mich oock niet deur giften ofte gaven, wie die Menſchen ſinnen erdencken kunnen, van Partyen winnen noch verleyen laten, veel weyniger eenige geheymeniſſe ende Raedt van den Gerichte veropenbaren, maer alles ſecreet halden ende heelen, noch eenige papieren, ofte ſecreten verdragen oft anderen openen oft veropenbaren, Scholtis, Burgemeeſtere, Schepenen ende Raedt deſer

deser Stadt, Ampt, Heerlijckheyt oder Dorps in alles gehoorsaem zijn, dieselve eeren, ontsicht ende respect dragen nae aller mijner bester weet ende vermoogen, Soo lange ick dat Gerichtschrijvers Ampt bedienen werde, my der Notariatschap niet onderwinden, ende sunst alles doen wat eenen vromen ende getrouwen Gerichts-schrijver Ampten halven toestaet te doen, ende mich der Christelijcker Catholischer Roomscher Religion jeder tijt gemees te halden. Soo helpe my Godt ende alle sijne lieve Heyligen.

Gerichtsboden Eydt.

ICk geloove ende sweere, dat ick van desen dagh aen, ende van desen dagh voirt, holt ende getrouw sal zijn den N. N. als Hartoge van Gelre ende Grave van Zutphen, ende sijne rechte erffnen, sampt Scholtis, Burgemeesteren, Schepenen ende Raedt, ende allen Burgeren ende Inwooneren deser Stadt, Ampts, Heerlijckheyt ofte Gerichten, voorts dat Gerichtsboden Ampt vlijtigh, getrouwelich, ende wie recht, verwaeren ende bedienen sal, nemptlich van partyen om mijne gebeurlijcke belooninge des versocht zijnde, alle Gerichtlijcke Acten ende saecken die mijnen Ampt aengaen der gebeur verrichten, ende aenteeckeninge van alles doen ende halden, ende daer van, als 't nodigh, goeden bericht ende bescheydt geven als dat behoort. Sal my oock niet door giften ofte gaven van Partyen laten verleyen, winnen ofte omsetten: Sal Scholtis, Burgemeestere, Schepenen ende Raedt deser Stadt, Heerlijckheyt, ofte Ampts in alles gehoorsaem zijn, die eeren ende ontsien naer mijn beste weeten ende vermuegen, haren Raedt ende geheymenisse heelen ende verswijgen, oock sunst alles doen wat eenen vroomen ende getrouwen Gerichtsbode Ampts halven toestaet, Ende my der Christlijcker Catholischer Roomscher Religion alle tijt gemees halden. Soo helpe my Godt ende alle sijne lieve Heyligen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

TWEEDEN TYTEL,

Van Rechten van Gehylijckte Persoonen.

§. 1. *Hylijcxe Voorwaerde ofte verschrijvinge ende gerechtigheyt der selver.*

1. MInderjarige Persoonen die hun tot hylijck begeeren te geven, oft meerderjarige die met hun begeeren to hylijcken, zijn gehalden 't selve te doen met wil ende weten van de Alders van de minderjarige, oft by gebreke van Alders, van hun Momboirs ende naeste Vrunden, oft soo noch d' Alders, noch de Momboirs ende Vrunden sonder redelijcke oorsaecke daer toe niet en solden willen verstaen, by authoriteyt van die van den Gerichte van de plaetse daer onder de minderjarige Persoonen gebooren ende geseten zijn, d'Alders nochtans eerst daer toe geroepen ende gehoort.

2. Dan oft 't selve alsoo niet en worde gedaen, en solde daerom het hylijck niet krachteloos ofte van onweerden zijn, maer solde d'een ende ander vallen in de navolgende pœnen: Als te weten, dat die met den minderjarige gehylijckt solde zijn, tot dessels laste oft van sijne goederen niet magh genieten noch profijteren, 't zy uyt krachte van hylijcx voorwaerde, gifte, uytersten wille ofte Lant-recht, 't ware onder 't decxsel van Tochte, hylijcx gemeynschap, oft ander gerechtigheyt, die den langst-levende andersints solde mogen toekommen. *Siet fol.* 15. *n.* 7.

3. D'welck plaetse grijpt al waer 't soo dat die geene die met een minderjarige Persoon anders dan gesagt is, tot hylijck staet is getreden, daer nae verkregen den wille ende believen van de Alders, Momboirs, Vrunden ende Maegen, soo 't selve oock by de Ordonantie van de Keyserlijcke Majesteyt van den vierden Octobris van den Jare vijfthien hondert ende veertigh is versien.

4. Oock sal de geene die een minderjarige 't zy Mans ofte Vrouwe persoon, tot hylijck heeft verleydt ofte gebrocht, sonder wil ende wete als voor, mitsgaders alle de gene die daer toe behulpelijck zijn geweest, raet ofte daet willens en wetens hebben gegeven, gestraft worden anderen ten exempel, 't zy by gelt, boeten, bannissement, openbare geesselinge, lijfstraf, oft andersints, naer gelegentheyt ende eysch van de saecken ende

Perſoonen, ende d'onbehoorlijckheyt die daer toe gebruyckt ſal zijn. *Siet p.* 364. *Art.* 1.

5. Ende aengaende de Minderjarige die hun ſonder wil ende weeten als voor, ten hylijck hebben begeven oft laten verleyden, dien en ſullen d'Alders niet gehalden zijn eenigh hylijcx goet te geven, noch hunne goederen hun te laten, oft maecken, maer mogen dieſelve, duncket hun goet, daer van onterven, d'welck ſoo ſy nochtans niet en deden, en ſullen daer van niet uytgeſloten zijn, maer mede daer in erven. *Siet fol.* 10. *n.* 2. *fol.* 185. *n.* 19.

6. Die voorgemelde pœnen hebben niet alleen plaetſe ten opſien van den Vader, maer oock van de Moeder mits die ſtoorniſſe, kleynigheyt ende verdriet elck van hun daer by aengedaen, voorbeheltlijck dat als de Moeder in den tweede hylijck is getreden, genoegh is dat haer raedt wort gevraegt, ſonder dat hare bewilligingh van noode is, oft dat ſy alsdan by gebreke van der ſelven hylijcx goet (daer toe ſy anderſints gehalden ſolde zijn) magh weygeren, ofte tot onterffeniſſe kommen, ten ware dat den hylick ſchandelijck ende oneerlijck ware, tot erkenteniſſe van den Gericht.

7. Meerderjarige Perſoonen van vijf en twintigh Jaren, daer van d'Alders noch in leven zijn, die zijn alleen gehalden hun Alders raet te vragen, belangende den hylick, den ſy van meyninge zijn aen te gaen, ende 't ſelve gedaen hebbende, ofte niet gevueghlijck konnende doen (als ſelver, oft hunne Alders buyten 's Lants zijnde) en misbruycken tegen d'Alders niet, ten ware dat ſy tegens hunne wil ende danck yemandt aenſloegen, daer by niet dan ſchande ende oneer voor de Alders, ende den geſlechte te behalen waer.

8. Alle meerderjarige Perſoonen die ſich ten heyligen Eheſtandt willen begeven, mogen voor het aengaen des hylicx ende voor hunne trouwe, maecken hunne hylicxe voorwaerden, ende daer by met malkanderen ofte mit een anderen beſpreecken, ende d'een den anderen gunnen, geven ende geloven, alles dat hun goet dunckt, ende ſoo ſy des met malkanderen konnen overkommen, ende 't geene dat alſoo wordt gelooft, is beſtendigh ende moet volbracht worden. *fol.* 12. *n.* 12. *fol.* 128. *n.* 10.

9. Sonder dat daer in wort aengeſien oft acht genomen oft alſulcken voorwaerden zijn gemees, oft tegen die gemeyne geſchreven rechten, oft dat 't beſprek der ſelver by de rechten toegelaten oft verboeden is ofte niet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Beheltlijck dat niet en strijden tegens die natuerlijcke redene ende billickheyt, in welcken gevalle alleen, die niet en solde bestaen noch gevolght werden.

10. Derwegen dat van weerden zijn ende volbracht moeten worden alle hylicx-giften ende geloften, daer by d'Alders oft andere vrienden den toekomenden Eheluyden, oft hunnen Kinderen geven ofte geloven hunne successie ofte versterffenisse, 't zy in 't geheel ofte deel, ofte daer by sy hun gelooven alsoo erfgenaem te maecken, ten ware dat die naermaels by hun werde wederroepen uyt bestendige Reden, daer om nae Lant-recht onterffenisse ofte wederroepinge van gifte magh geschieden.

11. Van gelijcken zijn van weerden de voorwaerden daer by die toekommende Eheluyden ofte hunne Alders ende Vrienden, die hun begiftigen,bespreken, dat den altsten Soon, ofte jemant anders van de Kinderen der Eheluyden eenige voorbaet ofte goederen voor uyt sal hebben, ende 't gene dat alsoo besproken is, en magh naermaels niet verandert worden dan by beyder Eheluyden oft hun luyden Alders ende Vrienden wille ende beliefte, ten ware dat alsulcken Kindt tegens den geenen die veranderinge solde willen doen, yet bedreven hadde, daerom 't selve naer Landt-recht onterft ofte die gifte wederroepen solde mogen worden, als voor. *fol.* 183.

12. Die hylicxe voorwaerden zijn van sulcken krachten,dat den eygendom van onreurende ofte Erf-goederen ende Renten op hylick gegeven daer met wort verkregen, niet tegenstaende dat dieselve voor Schepenen niet en zijn bekent, noch die goederen opgedragen, noch die Zegel ende Brief overgegeven, gelijck hier nae onder den Tytel van opdracht ende overgevinge van goederen, breder gesagt wort. *Siet fol.* 128. *n.* 10.11. & 12.

13. Soo wanneer d'Alders oft andere Persoonen hunne Kinderen ofte anderen eenigh goet op hylick geven, met seeckeren last by den hylicxe voorwaerde besproken, kommende tot profijt van hun selven oft van een ander, al en waer hy daer niet tegenwoordigh, alsdan en vermeugen die gehylickte persoonen van de selve hunne hylicx-goederen niet doen handelen oft maecken, op den selven last.

14. D'welck te verstaen is als by den gevers uytdruckelick is verklaert, tot wiens behoeve de gegevene goederen naermaels sullen kommen, 't zy op der begifte Kinderen, ofte op des gevers rechte Erfgenamen, ofte yemant anders, ende niet als by de hylicx voorwaerde alleen ondersproken

is,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

is, dat die ingebrochte goederen in 't scheyden van den bedde solden gaen ende weder keren ter zyden waerts, van daer die gekomen zijn, als dienende alleen om te beteeckenen die wettige versterffenisse, ende niet om te maecken eenige substitutie, ende over sulcx vermogen alsdan Man ende Wijf dien niet tegenstaende daer mede doen hun geliefte naer vermogen van het Lant-recht.

15. Soo verre d'Alders by de hylicxe voorwaerde niet en hebben besproken, dat die hylicxe goederen, die sy hun kinderen geven naer 't scheyden van den bedde, wederom tot hun oft anderen sullen kommen. Soo wordt naer Lant-recht verstaen, dat 't selve volkomentlijck is gegeven, om daer mede hunnen vryen wille te doen, sonder onderworpen te zijn eenigh wederkeeren totte Alders, ten ware by maniere van wettige versterffenisse, soo daer toe oft aen van te voorens, niemant anders recht en heeft verkregen.

16. Als Mans ende Vrouwe by hunne hylicx voorwaerde yet hebben besproken ofte versien, aengaende de versterffenisse van hare ofte sijne goederen by Tytel van institutie, ofte maeckinge van erfgenamen, 't selve en is van geener meerder weerden, noch macht, dan een testament, oft andere uytterste wille, die by elck van hen altijts wederroepen mogen werden.

17. Desgelijcks, soo wanneer Man en Vrouw, by hunne hylicxe voorwaerde jet hebben versien, gegeven ofte gelaeten van hunne eygene goederen tot profyte van eenen anderen, mogen des niet tegenstaende 't selve breken oft veranderen, ten waere dat den selven daer uyt eenigh onwederroepelijck recht waere verkregen, by maniere oft Recht van volkomene ghifte, volgende 't gene onder den Tytel van giffte wordt gesaght. *fol.* 169.

18. Wanneer twee Eheluyden in hunnen gantsen Ehebedde sittende eenige van hunne kinderen, 't zy Soon ofte Dochter, in eenigh goet hylickt ofte hun 't selve ten hylycken geven. Ende dat by de hylicxe voorwaerde is besproocken, dat 't selve hun kint sijnen anderen broederen ende susteren voor hun aendeel seeckere somme van penningen sal geven, soo en werden die selve sijne broeders ende susters tot scheydinge ende deylinghe desselfs goets niet ontfangen oft toegelaten, maer moeten met alsulcke somme van penningen te vreden zijn. *Siet fol.* 179. *n.* 4. *fol.* 26. *n.* 1. 15. *n.* 28.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

19. D'welck oock plaetse grijpt, niet tegenstaende dat d'Alders in 't selve goet waeren blyven sitten, tot hunnen sterffdagh toe, al ist dat andersints nae Lantrecht geen ghiften van erfflijcke goederen en bestaen noch van weerden zijn, ten zy dat der ghever jaer ende dagh die gegevene goederen heeft geruympt, ende dat den gever binnens jaer naer de ruyminge al noch vry staet die gifte by hem gedaen te wederroepen, volgende 't geene hier naer onder den Tytel van gifften wordt geseght. *fol.* 169.

20. Ende in plaetse van alsulcken gegeven goet moeten hun d'ander kinderen te vreden halden met alsulcke somme van penningen als by de Alders ofte Vrienden bespreocken is als voor: Beheltlijck dat die soo veel bedraeght 't zy alleen ofte met die andere goederen by de Alders achter te laeten, dat d'ander kinderen konnen hebben hunne legitime oft wettich deel d'welck voortaen sal zijn de twee vierdendeelen van 't gene hun kints gedeelte solde bedragen, ingevalle alsulcken gifte niet en waere gedaen, oft dat by gebreecke van dien hun 't selve by den begifter werde goet gedaen.

21. Als jemant tot onderhalding sijnes naemens ende stams eenige sijne kinderen uytgehylickt heeft met bespreeck oft voorwaerde, dat sy met 't gene hun op hylick gegeven wordt, sich sullen moeten genuegen, ende daer met uyt die versterffenisse van de Alderlijcke goederen gesloten zijn: Ende dat sy daer op verthyenisse van de versterffenisse van haere Alders goederen doen, soo sal alsulcken bespreeck ende voorwaerde van weerden zijn, ende onverbreeckelijck gehalden ende voltoegen worden.

22. D'welck oock plaetse heeft, alwaert schoon soo, dat een kindt sijne verthydenisse met Eede niet en hadde bestedight ende bekrefftigt, oft voor Schepenen geene gerichtlijcke vertydinghe hadde gedaen, Ende dat soo langh ende tyde ende wylen toe dat alle hunne broeders ofte susters, tot wiens voordeel oft aensien de vertydinge geschiedt is, in leven zijn.

23. Dan in soo verre die Broeders ofte Susters, tot wiens aensien ofte voordeel alsulcke verthienisse is gedaen, sonder lijffs erven quaemen te sterven, soo sullen die wettelijcke broeders oft susters oft hunne kinderen, die noch in 't leven zijn, niet tegenstaende die selve verthydenisse by hun gedaen, tot die versterffenisse van hun Alders ontfangen werden.

24. Die voorwaerde ofte bespreck van uyt-sluytinge der kinderen uyt hun Alders versterffenisse met hun hylycx goedt, en is niet anders van weerden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

weerden, dan als die is gedaen met vryen wille ende believen der selve, de Soon twintigh ende die Dochter achthien jaeren alt zijnde, ende dat die voor Schepenen is bekent ofte met hunne eygene handt ten overstaen van Vrunden onderteeckendt soo sy schrijven konnen, ende soo niet, van jemandt anders, op hun bidt ende begeeren, daer van doch sal moeten blijcken.

25. Den vryen wille van de kinderen wordt in alsulcke bespreeck ende verthydenisse gepresumeert ofte vermoyt ende voor seecker gehalden, soo wanneer die Onderteeckeninghe ofte Passeringhe als voor is gedaen. Ten waere dat men by geloofweerdigh bescheydt ofte thoon ter contrarien wiste te bewysen, dat sy tegens hunnen danck ende wille daer toe waeren bedwongen.

26. Moet oock het geene dat den kinderen op hylick wordt gelooft, om hen daer mede uyt die versterffenisse van de Alders te sluyten, metter daet by de Alderen in hun leven uytgericht worden, met den verloop van het selve Rents-gewyse. Ende oft sy daerinne gebreckelijck waeren geweest, tot hun afsterven toe, staet den kinderen alsdan vry al noch te mogen kommen tot hun Alders versterffenisse, al oft sy daer op niet en hadden vertegen.

27. Met de vertydinghe die de kinderen van hun Alders versterffenisse doen, en zijn sy niet uytgesloten van die erffenisse der sijdt ende byvallen, soo van susters ende broeders als andere, alwaert schoon soo, dat die goederen van de Alders op hunne andere susters ende broeders waeren gekomen: Ten waere dat sy daer op oock hadden verteghen, ten overstaen, ofte immers met wille, weten ende believen van den geenen daer van sy erfgenaemen solden zijn.

28. Soo wanneer eenige gereede penningen by hylicx voorwaerde tot erve zijn gemaeckt, 't zy by bespreeck dat die aengelacht sollen worden in coop van Erftael ofte Rente, oft aen-coop op wederloos, oft op pantschap, ofte anderssints, alsdan hebben alsulcke penninghen den aert, wesen ofte eygenschap van erve, ende worden daer voor gehalden, 't zy dat die aengelacht zijn ofte niet, oft dat die aengelacht zijnde, wederom afgelacht worden. *Siet fol.* 13. *n.* 18. 179. *n.* 4.

29. Als by de hylicxe voorwaerden besproocken is, dat alle de goederen soo gereydt als ongereydt sullen gaen ende keeren van waer die

geko-

gekomen zijn, ende dat d'een ofte d'ander van de toekommende Ehe-luyden, ten tijde van het aengaen van den hylyck, met ſchulden belaſt is: Soo moet in 't wederkeeren van de goederen een jegelijck die ſchuldt die hy voor het hylyck hadde, afgetrocken worden, ende 't geene dat alſdan ſuyver over blijft, wordt verſtaen ingebrocht goet te zijn. *Siet fol.* 19. *n.* 10.

30. Soo wanneer by hylicx voorwaerde is beſproocken dat tuſſchen Man ende Vrouwe geen gemeynſchap van goederen weſen ſal, alſdan en is tuſſchen hun oock geen gemeynſchap van ſchulden, die voor den hylick gemaeckt zijn, noch en is d'een voor des anders ſchulden aenſpreeckelijck, ofte pantbaer in ſijne perſoon ofte goederen. *Siet fol.* 19. *n.* 5.

31. Zijn des niettemin alsdan tuſſchen hun luyden gemeyn die vruchten, baeten ende profijten, die van hunnen beyder goederen kommen, mitsgaders alle 't geene dat ſy ſtaender Ehe verſpaeren, winnen ofte werven: Ten waere dat by de hylicx voorwaerde anders waere beſproocken.

32. Ende oft gebeurde dat de goederen van den geenen die ſchuldigh is niet genoegh en waren om die ſchuldt te betaelen, ſoo ſolde der ſchuldt eyſcher naer 't ſcheyden van de Ehebedde mogen kommen op de helft van de gewonnen, verworven oft verſpaerde goederen, daer toe den ſchuldenaer berechtight ſolde zijn.

33. Van gelijcken ſoo den ſchuldenaer in plaetſe van de helft van de verworven, gewonnen ofte verſpaerde goederen, oft oock anderſſints eenigh hylicx voordeel toegeſaght waere, ſoo mogen die ſchult heyſchers als 't ſelve tot ſijne profijte vervallen is, daer op oock hun verhael nemen. *fol.* 19. *n.* 10.

34. Maer belangende die ſchulden die geduerende den hylyck zijn gemaeckt, daer in is jegelijck van de gehylickte perſoonen een voor al aen de Crediteuren ofte Schult-hebberen gehalden: Beheltlijck den geenen die betaelt, ſijn verhael, op de geene tot wiens laſte die volgende de hylicxe voorwaerde ſtaen te draegen.

35. Wel verſtaende dat een Vrouwe volſtaet, mits verthijende ende verlaetende tot betaelinghe van de ſchulden alle 't gereydt oft ruerende goederen, oock die haer toebehoort hebben, mitſgaders alle de verworven ende verkregen goederen ende daer van verthyende: Ten waere dat die ſchuldt gemaeckt ende bekent waere tot gemeyne huys-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

huyshaldinghe oft uyt andere oorsaecken hier onder verhaelt. *fol.* 19. *n.* 10.

36. Al is't dat een Vrouwe ofte Weduwe heeft vertegen op alle de gereede, verworve ende gewonnen goederen, soo magh sy nochtans voor haer behalden een middelmaetige kleedinge ende bereydinge, soo van lijnen als wullen, ende een Bedde met sijn toebehooren, tot haer nootelijck gebruyck, ende daer mede en misdoet sy niet, noch belast haer selven met de voorschreven schulden: Beheltlijck dat sy alles ter goeder trouwen verklaert ende te kennen geeft, sonder yet te verswijgen. *fol.* 30. *n.* 8. &c.

37. Als tusschen Eheluyden kommende in den Ehestandt hylicx voorwaerden opgericht zijn, ende dat sy, oft d'een van hun luyden kommen te sterven, soo moeten die goederen gaen ende keeren ofte blijven naer inhalt der selver, sonder dat der lancxst-levende daer van magh wijcken, ende hem aen het Landt ofte Stadt-recht halden.

38. Soo haest als Man ende Vrouwe gehylickt zijn, 't zy dat daer hylicx voorwaerden zijn ofte niet, scheyden sy uyt de Momboirschap daer onder sy van te vooren gestaen hebben, Ende in plaetse van dien kommen ende blijven die Vrouwen, hoe aldt dat sy oock zijn, in de plicht, macht ende Momborie van haren Man, ende van niemant anders, al waert oock dat sy Vader ofte Bestevader in leven hadde, Ende over sulcx zijn sy schuldigh hun Mans alle eerbiedinge ende dienstbaerheyt te doen, ende te bewijsen, ende daer tegens de Mans met haer in alle vrundelijckheydt ende beleeftheydt te leven, en t'samen, naer elcx vermeugen, dat hun van noode is, te besorgen. *fol.* 18. *n.* 3.

§. 2. Gewoonlijcke hylycx Gerechtigheyt van Goederen, Schulden, Giften ende Testamenten.

1. ALs tusschen die Eheluyden, voor d'aengaen van het hylyck, geen hylicx voorwaerden en zijn gemaeckt, soo zijn alle gereede goederen, mitsgaders alle uytstaende schulden, actien ende credijten tot ruerende goederen van Man ende Vrouwe gemeyn, naer dat sy getrouwt ende gehylickt zijn, ende het gemeyn Bedde betreden hebben.

2. Van gelijcken zijn gemeyn alle gereede ende ongereede goederen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

uytstaende Schulden, Renten, Actien ende Credijten, die Man ende Vrouwe staender Ehe gelden, winnen, verwerven, ofte anderssints met hunne neerstigheyt verkrijgen, al waerent oock Leengoederen.

3. Des niet temin is der man als Momboir, meester van alle dieselve goederen, uytstaende schulden, actien ende crediten, ende magh daer mede ter goeder trouwen ende sonder bedrogh oft argelist sijn goet duncken doen, ten zy dat by hyliex voorwaerden anders is besproocken. *fol.* 17. *n.* 38.

4. Maer ten afsterven van den Man ofte Vrouwe, staen ende blijven die al by den Landt ofte Stadt-rechte, sonder dat der Man ofte Vrouwe tot achterdeel van den lancxstlevende by Testamente ofte anderen uytersten wille daer van magh verordenen, dieselve aen jemandt geven, laeten, oft maecken: Ten waere by gemeyn consent, oft dat by hyliex voorwaerde anders waere besproocken, volgende 't geene hier onder, ende by den Titel van Testamenten wordt gesaght. *fol.* 178. en 180. *n.* 10.

5. Ende belangende d'aengebrachte ende staender Ehe aengestorven erfgoederen, die zijn oock gemeyn tusschen Man ende Vrouwe, belangende die affnuttinge ende profijten van dieselve, tot onderstandt van den hylick, ende heeft daer van der Man oock d'onderwindt. *fol.* 188. *n.* 1.

6. Maer van deselve goederen, en magh niemandt noch by verkoopinge, noch belastinge, noch anderssints jet doen oft handelen, sonder des anders wil oft believen, ende naer d'afflijvigheyt van d'een van hun lieden, gaen ende versterven die selve, volgende 't geene hier onder wordt gesaght. *fol.* 163. *n.* 8.

7. Welverstaende, dat soo verre alsulcke goederen op andere oirden dan in dit Quartier zijn gelegen, alsdan, aengaende de gemeynschap, verhandelinghe, maeckinghe ende versterffenisse der selver, wordt gevolght het Landt ofte Stadt-recht van die plaetse, daer onder die geleghen zijn: Ten waere dat by die hylicxe voorwaerde anders waere besproocken, als voor, *fol.* 25. *n.* 17. *fol.* 175. *n.* 1. *fol.* 195. *n.* 1.

8. Alle gehylickte Mans persoonen, hoe jonck dat sy zijn, mogen aengaen ende bekennen alle Contracten, raeckende hunne gereede ende aengeworven ofte veroverde goederen, mitsgaders 't verschenen inkom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

men van hun Patrimoniale ofte aengestorvene goederen: ten waere nochtans, dat sy als doorslegers ofte onnutte verdoenders in Momboirie gestelt, ofte dat sy simpel oft uytsinnigh waeren, in welcken gevalle sy geensints en solde moghen contracteren, dan tot hun onderhaldt ofte nootturft.

9. Ende aengaende die selve hunne Patrimoniale oft aenghestorven onreurlijcke goederen, soo verre sy noch onder de vijf en twintigh jaeren zijnde, jet gedaen solden moghen hebben, daer deur sy merckelijck beschadight solden moghen zijn ofte werden, mogen hun daer tegens versien by wegen van Restitutie oft wederstellinghe in hunnen eersten staet, volgende 't geene onder den Tytel van *minderjaerige ende andere vermomboirde Persoonen* breeder wordt gesaght. *fol.* 39. *n.* 8. en 9. &c.

10. Schulden van Man ende Vrouw, 't zy dat sy die op hylyck hebben gebracht, oft staender Ehe gemaeckt, kommen tot gemeynen last: ten waere dat by de hylicxe voorwaerde anders waere versien, oft dat de Vrouwe naermaels daer van waere ontlast, volgende 't geene hier voor en nae wordt gesaght. *fol.* 16. *n.* 29. 30. 34 35.

11. Onder den naem van schulden, en kommen alhier ten laste van de Vrouwe niet, noch gifften, noch borghtochten by den Man staender Ehe gedaen, ende niet volbracht oft ontlast, als eygentlijcken ende alleen streckende tot belastinghe ende verkortinghe van die lancxst-levende Vrouwe ende haere gerechtigheydt, die den Man niet en is toegelaeten.

12. Al ist dat Man ende Vrouwe wegen eenighe schulden zijn verdampt oft verwesen, soo wanneer nochtans de Vrouwe die niet eygentlijck oft in 't besonder aen en gaen, als by haer niet op hylyck gebrocht: Soo moet het vonnisse naer de pandinghe van de reurlijcke ende haeffelijcke goederen ierst te werck gestelt worden op des Mans onreurlijcke goederen, al eer men tot der Vrouwen goederen magh komen.

13. De Vrouwe en magh sonder haeren Man geen Contracten, Voorwaerden, Bekentenissen oft Verbintenissen in Rechten oft daer buyten doen, noch maecken, wie oock Volmacht ofte Procuratie geven, daer by sy eenighe schaden solde moghen hebben, Ende soo sy anders doet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

oft gedaen heeft, is van onweerden, ende magh die Vrouwe die altijdt afgaen.

14. Van gelijcken en magh een Vrouwe geen Schulden maecken noch jet anders doen, daer van sy, oft haeren Man eenigh achterdeel solde konnen hebben: Ten waere dat sy 't selve hadde gedaen ten overstaen ofte met beliefte van haeren Man, oft dat het were van Huysraet, oft andere dergelijcke saecken ten profijten ende dienste van den Huyse gekommen, daer voor haeren Man alsdan oock gehalden sal zijn. *fol.* 21. *n.* 20.

15. Die Vrouwe en magh oock niet in Recht staen ofte handelen, 't zy in aenleggers ofte verweerders plaetse, noch andere gerichtlijcke Acten doen, sonder oorloff ofte volmacht van haeren Man, ende soo sy anders dede, solde van onweerden wesen.

16. Soo wanneer nochtans die Mans zijn buytens Landts, oft dat sy Dol, kranck ofte simpel van sinne geworden zijn, ofte anderssints hun verstandt niet wel gebruycken konnen, oft onbequaem zijn hun goet te regeeren, mogen die Vrouwen alsdan by Requeste, oft anderssints, 't selve Scholtis ende Schepenen te kennen geven, om daerinne versien te werden.

17. Ende indien Scholtis ende Schepenen bevinden dat 't selve behoort, Soo geven sy die Vrouwe oorlof, om als aenleggersse ofte verweerdersse in Rechte te staen, ende haere goederen ende Rechten te vervolgen, ende te verantwoorden, soo in Recht als daer buyten, ende zijn alsdan alle gerichtlijcke acten, dien volgents by de Vrouwe gedaen, van sulcker weerden, al oft den Man selver die hadde gedaen.

18. Insgelijcx als Vrouwen van alsulcke Mans eenighe Contracten, Opdrachten ende belastinghen willen doen, sullen sy den Scholtis ende Schepenen te kennen geven die Redenen waeromme, ende wat Contract sy doen willen, Ende soo verre Scholtis ende Schepenen bevinden, dat alsulcke Contracten solden dienen oft behooren bewilligt ofte bekreffitight te werden, sullen daer toe oorloff ende decreet geven.

19. Man ende Vrouwe in hylicx staet vergadert, zijn gehalden der een des anderen Schulden te betalen, al waeren die voor den hylyck gemaeckt: Ten waere dat anders by die hylicxe voorwaerde versien waere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

oft dat de Vrouwe vertyde op de hylicx gemeynschap ende alle gereyde goederen, schulden, actien ende credijten, volgende 't geene hier boven ende onder naerder wordt gesaght. *fol.* 19. *n.* 10. *fol.* 30. *n.* 8. & seq. *fol.* 16. *n.* 34.

20. Een Man is niet gehalden wegen 't misdaet van sijne Vrouwe, noch de Vrouwe wegen 't misdaet van haeren Man, noch en kan den onschuldigen daer mede sijn gerechtigheydt in sijn eygen ofte veroverde goederen gereydt ofte ongereydt benomen, gekrenckt, ofte vermindert werden: Beheltlijck dat des Mans ofte Vrouwe Burgerlijcke ofte Civile breucken ende boeten kommen tot laste van de gemeynschap. *fol.* 20. *n.* 14. 372. *n.* 7.

21. Alle bekentenissen, Contracten ofte handelingen ende ghiften die men heet ofte noempt, Onder de levende, tusschen Man ende Vrouwe staender Ehe ghedaen, zijn van onweerden, al waeren die oock voor Schepenen verleden ofte gepasseert, sonder dat die by de afflijvigheydt van d'een ofte d'ander worden bevestight tot voordeel van d'een ofte d'ander, oft oock van hunne erffgenaemen. *fol.* 181. *n.* 13.

22. Man ende Vrouwe wel te passe zijnde, ende ter straeten ende stege gaende, mogen t' samenderhandt, oft elck besonder der eener tot des anderen, oft malkanders voordeel Testament oft anderen uytersten wille maecken van hunnen gewonnen, verworven ende gereede goederen, soo daer geen kinderen voor handen zijn, tot welcken achterdeel 't selve soude kommen. *fol.* 181. *n.* 13. 179. *n.* 2. 284. *n.* 3.

23. Magh oock elck van hun by hun beyder leven sijn eygen ofte gemeyn Testament oft anderen uytersten wille wederroepen, voor soo veel elck van hun in 't sijne aengaet: Beheltlijck dat die wederroepinge van den gemeynen uytersten wille geschiede, als sy alle beyde gesondt zijn, ende ter stegen ende straeten gaen, ende met wete van den anderen, op de naevolgende pœne oft verbeurte. *fol.* 186. *n.* 5.

24. Als te weten, dat oft iemant anders dede sonder des anderen wete, hy niet en sal mogen genieten, ofte profijteren van 't gene dat hem d'ander by 't selve Testament gemaeckt heeft, ende oft hy 't met der daet ontfonck oft aenveerde om te genieten, verswijgende sijn wederroepinghe, sal het dobbel te rugghe moeten geven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

25. Die lestlevende van Man ende Vrouwe, magh oock naer doot des jersten afflijvigen wel anders van sijne eygene gewonnen ende geworven goederen ordonneren, ende testament oft anders uytersten wil maecken, dan hy by die gemeynen Testamente hadde gedaen, ende des niet te min magh sijne legaten behalden die hem by den afflijvigen gemaeckt zijn. Ten waere dat hy den last daer op hem die zijn gemaeckt, niet en begeerde op hem te nemen, ende volbrengen.

26. D'welck de lancxlevende binnen ten tijdt van ses weecken naer de doot van den jersten afflijvigen gehalden is te verklaeren, ende daer van aen desselfs erfgenaem de wete te doen, oft andersints aenveerdende oft behaldende de gemaeckte goederen ofte legaten, wordt verstaen den last oft beswaernisse daer op hem die zijn gemaeckt mede aenveert ende op hem genomen te hebben.

27. Twee Eheluyden, 't zy dat sy kinderen hebben ofte niet, die in groote bewijselicke schulden gevallen zijn, mogen voortaen by Testament malkanderen maght geven te beswaeren nae des anders doodt die veroverde goederen, ende daer die selve niet by en reycken tot de volle betalinghe van de schulden, oft datter geen en weeren, dat men 't selve sal mogen doen van de gemeyne bygebrochte ofte staender Ehe aengestorvene goederen half ende half. *fol.* 171. *n.* 14. 180. *n.* 10. 181. *n.* 11. 12. 13. 224. *n.* 3.

§. 3. *Scheyden van hylicxe Gerechtigheyt soo in 't leven als by de doodt, van die goederen.*

1. ALs een gehylickt Man in Overspel leeft, magh die Vrouwe, aengaende den bedde ende bywoninge, met recht van hem scheyden soo het haer belieft, ende in soo verre daer hylicxe voorwaerden zijn, moet den Man haer alsdan uytrichten ende volgen laeten alle 't gene uyt krachte der selver naer sijne afflijvigheyt haer solde kommen. *fol.* 364. *n.* 5.6.7.8.

2. Ende soo daer geene hylicx voorwaerde en waere gemaeckt moet aen de Vrouwe uytrichten ende volgen laeten hare ingebrochte ende aengestorven goederen, ende 't geene dat tot haeren Lichaem behoort, wie oock die helft van de gereede, gewonnen ende geworven goederen, soo verre daer eenige zijn, naer dat der Man oock van sijn ingebrochte ende aengestorvene goederen is voldaen.

3. Soo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

3. Soo wanneer die Vrouwe haer misdraeght ende in Overspel leeft, soo magh insgelijcx den Man gerichtelijck van haer scheyden, ende verbeurt de Vrouwe alsdan soo lange sy leeft die afnuttinge van haere ingebrochte ende aengestorven goederen, ende daer toe haer deel ofte gerechtigheydt in de gewonnen, geworven ende gereede goederen, voor soo veel sy daer toe anderssints berechtight solde mogen zijn, tot haers Mans behoeve.

4. Des moet de Man de Vrouwe laeten volgen haere daegelijcxe kleederen, ende haer tamelijck onderhalden in een Clooster oft andere eerlijcke ende bequaeme plaetse daer 't hem ende het Gericht goet dunckt, ende soo sy daer niet en blijft oft ontloopt, en is der Man haer geene kleedinge ofte voorder onderhaldt schuldigh.

5. Edoch hebben sy kinderen t' samen, alsdan kommen die gewonnen ende geworven goederen, wie oock dat gereydt, voor soo veel die Vrouwe daer toe berechtight solde zijn geweest, op die gemeyne Kinderen, Ende die moet den Man met die Inkompste ende profijten van de selve ende andere goederen van de Vrouwe onderhalden. Ende als 't Gericht sulcx noodigh vindt, moet die Man die goederen ende penningen oock tot dien eynde beleggen.

6. Een Vrouwe die in overspel heeft geleeft, ende haers Mans bywooninge heeft verlaeten, oft van hem is gescheyden, oft de Man van haer, soo sy voor haers Mans doodt met hem niet en is versoent, en is niet berechtight om nae de afflijvigheyt van den selven haeren Man, op sijne goederen eenige tochten, morgengaef oft hylicx voordeel te genieten, als deur haer Overspel verbeurt zijnde.

7. Insgelijcx een Man die in overspel leeft ende deshalven sijn Vrouw verlaet oft van haer is gescheyden, ofte de Vrouwe van hem, verbeurt 't geene dat hem uyt krachte van de hylicx voorwaerde op oft van sijns Vrouwen goederen toekommen solde, ingevalle sijne Huysvrouwe jerst ende voor hem solde kommen te sterven, gelijck van de Vrouwe gesaght is.

8. Man ende Vrouwe die by den Geestelijcken Richter gescheyden zijn uyt andere oorsaecken dan van Overspel, parten ende deylen al oft d'een oft d'ander waere gestorven, oft dat sy wegen overspel gerichtelijck waeren gescheyden tot keur van den onnoselen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Schulden by Man ende Vrouwe op hylyck gebracht ofte ſtaender Ehe gemaeckt, ſoo verre ſy naemaels van malkanderen ſcheyden als voor, moeten betaelt ende voldaen worden al oft ſy metter doodt geſcheyden waeren, volgende 't geene hier onder wordt geſaght.

10. Soo wanneer een Vrouw eenen Man heeft van quaden ofte onnutten Regimente, die ſijne goederen quaelick ofte onnuttelick verdoet, mach die ſelve mit kenniſſe ende ordonnantie des Gerichts ſcheyden uyt die gemeynſchap van goederen, ende daer mede ſal ſy tegens alle haers Mans toekommende ſchulden bevrijdt zijn, ende haere goederen, die ſy aen hem op hylyck gebracht heeft, oft haer ſtaender Ehe aengeſtorven oft aengekommen zijn, vrije ende onbelaſt daer van tot haer mogen nemen.

11. Als het Ehebedde door de doot gebrocken wort, ſoo volgt het gereet goet den lancxſtlevenden met den laſt van de gereede ſchulden, ende over ſulcx mach hy daer mede ſijnen vryen wille doen, ende de ſelve vermaecken ſoo hem dat gelieft ende goet dunckt, als van ſijn eygen vrije goet ſonder jemants toe ſeggen.

12. Ende belangende die Erfgoederen 't zy Patrimoniael oft gewonnen ende geworven, oft verovert, die blijft de lancxſtlevende van de Eheluyden alleen beſitten in tochte (die men te rechte heet erftochte) ſoo verre ſy gemeyn kinder hebben, ende den eygendom daer van komt ende valt terſtont op de ſelve kinderen. *Siet fol.* 93. *n.* 1. *fol.* 181. *n.* 11. 188. *n.* 3. 196. *n.* 2.

13. Beheltlick dat hy den ſelven eygendom, voor ſoo veel die van den lancxſtlevenden komt niet en magh vercoopen, belaſten oft anderſſints daer van ſcheyden, ende dat ſoo alle de kinderen quaemen te ſterven, die goederen wederom kommen ofte verblieven met vollen Recht aen den ſelven lancxſtlevenden.

14. Des is den lancxſtlevenden gehalden wegen de Tochte ende 't gereet ende als oock natuerlijck daer toe verplicht, hunne beyder kinderen wel ende deughdelijck op te brengen, doen ende laeten leeren ende onderwijſen, tamelijck ende eerlijck hun naer ſijnen ſtaet onderhalden, ende ter gelegener tijdt tot Ehelijcke oft Geeſtelijcke ſtaet brengen, ende naer ſijn vermogen uytſtellen ende met hylicx goet verſien. *fol.* 30. *n.* 11. 179. *n.* 4. en 5. 181. *n.* 13. en 15.

15. Ende

15. Ende soo daer geen gemeyne kinderen en zijn, ten tijde van des jerste Eheluyden afflijvigheydt, soo blijft de lancxstlevenden met vollen rechte behalden sijne eygene onruerende goederen, ende daer toe die helfte van de goederen die staende den Ehestandt zijn gewonnen ende geworven.

16. Maer soo veel belanght d'erfgoederen van den jersten afflijvingen met die ander helfte der gewonnen ende geworven goederen, die blijft die selve lancxstlevende alleen behalden in naeckte ofte bloote tochte, ende den eygendom kompt daer van terstondt op des jerste afflijvighe erffgenaemen, volgende 't geene hier nae onder den Tytel van versterffenisse wordt gesaght. *fol.* 287. & seq.

17. Alle 't welck te verstaen is ten aensien van vrye oft allodiale oft Schepenen goederen in dit Quartier gelegen, want die goederen op andere plaetsen gelegen, oft die van anderen aert, nature oft wesen zijn, die staen ende zijn ter Stadt, Landt oft Hof-rechten van de plaetse ofte Hoven daer onder die gelegen zijn, volgens 't geene hier vooren is gesaght. *fol.* 18. *n.* 7. 175. *n.* 1. 195. *n.* 1.

18. Den lancxstlevenden blijft die Tochte van de Erfgoederen behalden, sonder daer voor borghe te moeten stellen, des is hy gehalden daer van, wie insgelijcx van alle pampieren, bescheyden ende brieven ende segel daer van zijnde, oprechten Inventaris ofte bewijs-boeck te maecken, ende den kinderen ofte andere erfgenaemen te leveren, ende soo verre sy minderjaerigh zijn, aen hunne Momboirs oft naeste verwanten, ende die met sijnen Eydt bevestigen. *Siet fol.* 93. *n.* 2.

19. Ende oft hy 't selve niet en hadde gedaen, oft dat hy uyten selven Inventaris opsettelijck eenigh goet oft goederen gelaeten hadde daer toe d'erffgenaemen berechtight solden zijn, solde die lancxstlevende van sijn Tochte oft andere gerechtigheyt aen oft tot deselve goederen vervallen wesen: ten waere dat hy mit goede redenen ende oprechte oorsaecke koste sulcx verdedigen. *fol.* 93. *n.* 2.

20. Die lancxstlevende is oock gehalden, die betochte goederen loffelick ende behoorlick te gebruycken ende genieten, mits haldende die in behoorlicken staet ende wesen, ende draegende daer van de lasten ende anderssints, als onder den Titel van Tochte hier nae breeder wordt gesagt, sonder nochtans de selve tochte te mogen verkoopen, versetten oft anders-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſints belaſten oft verhantplichten, tot achterdeel van de kinderen ende huys onderhalt ende onderſtant. *Siet fol.* 94. *n.* 6. en 7. *fol.* 93. &c.

§. 4. Wat goederen men in't ſcheyden des hylycx Gerechtigheyt ende anderſints halt voor erffelijcke oft onruerlijck patrimoniael oft aengeſtorven, gewonnen oft veroverde, ruerlijcke ofte haffelijcke goederen.

1. VOor Erfgoederen oft onruerlijcke goederen worden voortaen gehalden niet alleen Huys, Hof, Landt, Sant, Boſch, Bempten, Weyden, Broeck, Erfthijns, Erfpachten, Viſſcherien, Wyhers, Douff-huyſen, Thollen, Erfdienſten, Erffrenten, Lheene, Laedt keurmoede ende Lijfgewins Gerechtigheyt, Gerichtlijcke verbriefde Loſrenten ende Pandtſchappen: Maer oock Meulens met hunne toebehoorten, alle 't gereetſchap dat tot Godts dienſt, oft tot beſcherminghe van Kaſteelen, ofte ſtercke Huyſen is dienende, ende voorts alle dat naer ſijn weſen geſchyckt ofte geeygent is, om aldaer, oft in andere Huyſen te blijven, mitſgaders alle gereede penningen by hylicxe voorwaerde tot erve gemaeckt, niet tegenſtaende 't ſelve anderſſints beruerlijck is. *Siet fol.* 13. *n.* 18. *fol.* 15. *n.* 28. *fol.* 70. *n.* 1. 2.

2. Onruerlijcke Patrimoniaele ofte aengeſtorven goederen zijn, die by wettige verſterffeniſſe oft ervinghe toegekoomen zijn, wie oock zijn die gegeven, gemaeckt ofte gelaeten zijn by Teſtamente van den geenen daer van men recht ende wettich erffgenaem ſolde weſen, al waert dat die by den Teſtateur ofte gever waeren verworven ende gewonnen.

3. Voor gewonnen, oft geworven, oft veroverde erfflijcke oft onruerlijcke goederen worden tuſſchen Eheluyden gehalden, die by hen, ſtaende den hylyck, beſuyrt, beſlaeſt, erhalden, gewonnen, verworven, ende verovert zijn, wie inſgelijcken die ſy by levende lijfs giffte, Teſtamente, doodts giffte, oft andere uyterſten wille, hebben verkregen van den geenen daer van ſy geen erfgenaemen ſolden zijn.

4. Van gelijcke worden voor gewonnen ende geworven erffelijcke goederen gehalden, de Renten die op d'een ofte op d'ander van de Eheluyden goederen hebben geſtaen, ende duerende den hylick zijn geloſt, ende over ſulcx komt daer van d'een helft tot profijt van den geenen op wiens goederen die hebben geſtaen, ende d'ander helft oft

weerde

weerde der selver op den anderen van de Eheluyden, oft op sijne erfgenamen.

5. Item als staende den hylyck op een van de Eheluyden goederen nieuw werck wordt gemaeckt, gebouwt ende getimmert, oft merckelijcke verbeteringhe daer aen gedaen: Soo werden alsulcke Bouw ende verbeteringhe gehalden voor gewonnen ende geworven goedt, ende moet den geenen op wiens goedt ofte grondt 't selve met sijnen wille oft gedoogen is gedaen, ofte sijn Erfgenaem, de helfte van de weerde van den selven Bouw ende verbeteringhe goedt doen aen de andere partye op wiens goederen den Bouw niet en is geschiedt. *fol.* 98. *n.* 7. en 8.

6. Als twee Eheluyden een erf gegolden, ende 't selve vergodtsheldert, oft vergodtspenninckt hebben, doch die penningen daer toe 't zy in 't geheel, ofte ten deel, op pensioen oft Renthe genomen, oft anderssints geworven ende bekommen, ende dat een van de Eheluyden komt te sterven, eer die opgenomen penningen t'samen afgelaght ofte betaelt zijn: Soo sullen des jersten afgestorvene erfgenaemen, in soo verre sy die helft des goets naer de doodt des lestlevende willen genieten, oock die helfte der onbetaelder opgenomen ende geborghde penningen, die naer doodt des jerst afgestorven staen oft hebben gestaen te betaelen, draegen moeten. *fol.* 189. *n.* 10. en 11 *fol.* 71. *n.* 4.

7. Mit desen bescheydt nochtans dat der lestlevende sich sal by Eyde ontlasten ende verklaeren datter boven de betalinge van andere schulden, geene penningen ten tijde van den jersten affsterven voor handen zijn geweest, om alsulcke opgenomene ende geworvene penningen te betaelen, oft af te leggen, 't zy int geheel ofte deel.

8. Eer men tusschen den Eheluyden ofte hunne Eerven jet voor gewonnen ende geworven goet kan halden, moet jerst afgetrocken worden 't geene staender Ehe van den aengebrochte goederen is verkocht oft verhandelt, 't zy dat die voor dato van den hylyck waeren verkregen oft aengestorven, oft dat die selve staender Ehe aengeerft zijn.

9. Der wegen dat soo wanneer Erff voor Erff is gebuydt, oft van den prijs van de vercochte Erve ander gegolden, oft dat die penningen tot gemeyn profijt bekeert zijn, die gebuydte oft gegoldene Erven, wie oock de penningen daer van gemaeckt, sullen die selve aert, wesen oft natuere hebben

ben als het goet, ende overſulcx kommen ende keeren die in plaetſe van't geene dat daer voor verbuydt oft verlaeten is.

10. Alles dat in erfgoederen op hylyck is gebracht, 't zy dat het ſelve voor den hylyck gewonnen ende geworven, oft voor oft naer dato van den hylyck aengeſtorven is, wie oock gereede penningen die by hylicx voorwaerden tot Erf zijn gemaeckt: En worden ten aenſien van Man ende Vrouwe voor geene gewonnen oft gereedt goedt gehalden ofte gerekent, maer alles als Erf, keert naer het ſcheyden van den bedde, in eygendom totten geenen daer van het is gekommen, oft aen deſſelfs erfgenaemen ſoo hier voor geſaght is. *f.* 194. *n.* 10. *f.* 26.

11. Voor gerede ofte bewegelijcke goederen werden gehalden, Gelt, Huyſraedt, Ingedombt, ende wat niet nagelvaſt is, verſchenen Pachten, verloopen Renthen, ende alderhande ſchulden, die men den ſterffhuyſe ſchuldigh is, wie inſgelijcx alle actien tot gereede goeden, ende voortaen oock alle Goldt ende Silver, 't zy gewerckt oft ongewerckt.

12. Van gelijcken worden voor gereede goederen gehalden die Vruchten des velts ende Hoygewas, ſy zijn gemaydt oder niet, wie inſgelijcx, alle Aeſt, 't zy dat het geſchudt ende geſlagen oft gepluckt is, ofte noch op de Boomen ſtaet ende vaſt is, mitſgaders alle viſſchen die in halt-poelen, viſch-kaſten ende anderſſints zijn ſittende. *fol.* 96. *n.* 6.

13. Alles dat van de beteeckeninge ende begrijp van de woorden van ruerlijcke, onruerlijcke oft erf patrimoniaele ende gewonnen oft verworven goederen is geſaght, wordt niet alleen verſtaen ingevalle van verſterf tuſſchen Man ende Vrouwe, maer oock in Teſtamente oft anderen uyterſten wille ende verſterffeniſſe, 't zy uyt krachte van Teſtament oft naer Lant-recht, ende voorts in alle andere diſpoſitien ofte maeckingen ende Contracten

14. Beheltlijck, dat al iſt dat de goederen by een van de Eheluyden voor die Ehe verworven oft gewonnen voor Patrimoniale goederen gehalden worden, ten opſien van de ander Ehe-genoet, ende dat die oock voor ſulcx tuſſchen hun ofte hunne erffgenaemen niet gedeelt en worden, die ſelve nochtans in de waerheyt niet anders dan gewonnen ofte geworven goederen zijn, Ende over ſulcx by de ſelve verhandelt, gemaeckt, gelaeten oft gegeven mogen werden, ſoo hun dat goet dunckt, Ende ſulcx niet gedaen hebbende, verſterven ende vervallen by afflijvigheydt

als

als andere hunne verworven ende verkregen goederen, volgens 't geene hier naer onder den Tytel van versterffenisse wordt gesaght.

§. 5. *Schulden ende lasten van den sterfhuysen van Gehylyckte Persoonen ende betalinge der selver.*

1. DE lancxstlevende, gelijck hy naer het Lant-recht, geniet het gereedt goet van het sterffhuys, soo is hy oock gehalden die schulden, verscheene Pachten, ende Renthen te betaelen, ende magh daer voor aengesproocken worden, ende oft op hem, oft sijne goederen daer van geen verhael en waere, magh 't selve genomen worden op de Erfgenaemen van de onruerlijcke goederen. *fol.* 199. *n.* 14.

2. Maer oft die selve Erffgenaemen oock tot hun onbehoorlijck hadden genomen van de ruerlijcke goederen, 't zy luttel ofte veel: Soo sullen sy mede gehalden zijn in die betalinge van de schulden van den sterffhuyse, naer advenandt van de weerde van alle de goederen, die op hun verstorven zijn, der gestalt dat soo wel de onruerlijcke als ruerlijcke goederen, soo die den lancxstlevende heeft behalden, als die hem zijn onttrocken, de betalinghe der schulden onderworpen sullen zijn, naer advenant van des eens ende anders weerde, ende dat d'Erffgenaemen die hun misgrepen hebben, van de Erffelijcke goederen sullen gemissen den eygendom, ende de lancxstlevende de Tochte.

3. Als die lancxstlevende besorght van meer last ende schulden dan de gereede goederen solden mogen bedraegen, soo magh hy voortaen tot sijnder verlichtinghe, ende om die alleen niet te draegen, 't selve den Gerichte daer onder hy geseten is, te kennen geven, ende daer op schriftelijck consent ofte oorloff verwerven, om die by den Gerichtschrijver oft Secretaris in bywesen van twee Schepenen oft getuygen doen beschrijven.

4. Welck oorloff verworven hebbende, sal der lancxstlevende volgens binnen den tijdt van vierthien daegen naer d'afflijvigheyt die voor ermelte beschrijvinge besorgen, daer toe geroepen des afflijvighe kinderen, ofte hunne Momboirs, soo daer eenige zijn, ende ingevalle niet, dessels naeste bloedtverwanten ofte Vrunden, die des afflijvigens Erfgenaemen solden mogen zijn, op dat alles behoorlijck geschiet.

5. D'welck gedaen zijnde, worden daer naer die gereede goederen door den Gerichtsbode in bywesen des Gerichtschrijvers, ende de naeste Vrunden (daer toe oock geroepen, als voor) openbaerlijck by uytroepinghe, den meesten daer voor biedende, vercocht, ende de pennigen daer van kommende, oft oock in't sterff-huys bevonden, oft van uytstaende schulden gekommen bekeert tot ontlastinge van de schulden van den sterf-huyse, betalende jerst de geprivilegeerde ende daer nae de schadelijckste, als zijn die op Interest loopen, oft daer van schade is te verwachten, ende dergelijcke.

6. Ende soo die gereede Penningen, Goederen, Schulden, Actien ende Crediten niet by en reycken, om alle de schulden te betaelen: Soo en is alsdan de lancxstlevende wegen de be-erffinge van de gereyde goederen in de voorder betalinge van de schulden alleen niet gehalden, maer sullen oock daer toe gerichtelijck ende met brandende Keerse vercocht worden, in bywesen ende daer toe geroepen die dat solde mogen aengaen, als voor eerst die gewonnen ende verworven goederen, ende daer naer soo die daer toe oock niet genoegh solden zijn, de Patrimoniale goederen van den lancxstlevende ende jerst afflijvige, van elcke syde evenveel ten minsten schaede.

7. Maer met alsulcke aenveerdinge, beschrijvinge, verkoopinge ende bestreckinge van de gereede goederen, schulden, actien ende crediten tot betalinge als voor, en is de lancxstlevende van de resterende schulden van den sterff-huyse niet ontslaegen, al waert oock soo dat alle de goederen van den selven sterff-huyse daer toe in der manieren voorss. waeren bekeert, maer magh daer voor altijts aengesproocken, ende als hy middel heeft, tot betaelinge der selver bedwongen worden.

8. Beheltelijck, nochtans dat een Weduwe lestlevende wesende, magh uyt den sterf-huyse scheyden, uyttreckende alleen haer ingebrochte onreurlijcke oft erfgoederen die al noch in wesen zijn, ende, haer van de schulden van den selven sterf-huyse ontlasten, mits verthyende binnen vierthien dagen nae de afflijvigheyt van haeren Man, op alle de gereede goederen, schulden, actien ende crediten van den sterf-huyse, oock die sy selver op hylyck heeft gebrocht oft die haer staender Ehe aengekomen zijn, mitsgaders op alle gewonnen ende verworven goederen, gelijck hier boven noch is gesaght. *fol. 17. n. 36. f. 21. n, 19. f. 19, n. 10.*

9. Ten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Ten waere nochtans, dat de selve schulden van haerentwegen waeren gekomen, als by haer op hylyck gebrocht, oft op haer verstorven, oft dat sy die selver voor Heer ende Weth behoorlick hadde bekent, ende haer daer voor verbonden, oft dat sy eenige van de gereyde oft verworvene goederen van den Sterff-huyse ter quaeder trouwen hadde versteken oft verdonckert, oft dat die schult quaeme van 't geene dat tot gemeyne Huyshaldinge is bekeert, soo boven is gesaght.

10. Een Vrouwe verthyende op haers Mans sterf-huys, oft een Man die de ruerende goederen, schulden, actien ende crediten op den last van de schulden, niet absolutelijck en begeert aen te nemen, magh die Tochte van des jerste afflijvighe onruerende goederen niet genieten: ten waere dat Man ende Vrouwe Kinderen t'saemen hadden, op de welcke den eygendom van des eens ende anders goederen duer den doodt van den jersten afflijvigen solde vervallen zijn.

11. Dat gesaght is van scheydinghe uyt den sterf-huyse van de Vrouwe ende uyttreckinge van haere erffelijcke goederen sonder in de schulden gehalden te zijn, wordt oock verstaen op den selven voet plaetse te hebben, ten opsien van de Kinderen, als die Vrouwe voor den Man kompt te sterven, mits verthyende boven die gereyde goederen, die den lancxstlevende naer Landt-recht toebehooren, op alle des Vaders geduerende den hylyck veroverde, ende aengeworvene goederen, blyvende des niettemin den Vader onverkort in Tochte van der selver Kinderen Moederlijcke erflijcke goederen, op last nochtans van behoorlijck onderhalt ende uytsettinghe der selviger Kinderen, naer advenant van sijn middelen, als sy hun tot loflijcken staet sullen begeven, volgents 't geene hier voor is gesaght. *fol.* 24. *n.* 14.

12. Soo wanneer Man ende Vrouwe eenige goederen op hylyck brengen die met Tinssen oft Renthen oft anderssints met Pensionen belast zijn, soo en is de lancxstlevende die de Tochte van des eerste afflijvige belaste goederen behalt, noch sijne Erfgenaemen niet voorder in den verloope der selve gehalden, dan ter tydt toe dat die Tochte duert, ende dat sy oft hy daer van zijn gescheyden, ende voorder niet.

13. Maer als eenige Renthen staender Ehe op des een oft des anders goederen by hun beyden zijn bekent: Soo is ende blyft soo wel d'een als d'ander daer voor gehalden ende verbonden, doch men moet jerst aenspreecken ende vervolgh doen op den geenen die het Pant besit, ende gebruyckt, den selven geheel in sijn verhael op den geenen die mede daer in gehalden solde zijn soo verre sy daer van niet en zijn vergolden.

14. Als des Mans oft Vrouwe onruerende goederen geduerende den hylick met eenige jaerlicxse Renten oft Pensionen worden belast oft verkocht tot gemeynen oorbaer oft behoeff, ende dat sy geen Kinderen achter en laeten, soo moeten die voldaen werden naer die betalinge van de gemeyne schulden van de gereytste goederen die in des jerste afflijvige Sterff-huys bevonden werden, ende oft die daer toe niet genoucht waeren, solde van elcker syde daer van die helft moeten gedragen werden.

15. D'welck te verstaen is, Ingevalle by hylycxe voorwaerde dien aengaende, niet anders en waere versien, alsoo anderssints gevolght solde moeten werden, 't bespreeck daer by gedaen, ende als daer kinderen zijn, die solden hun te vreden moeten halden met de onruerlijcke goederen die sy in den Sterf-huyse van hunne Alders solden vinden, blijvende naer den Lant-rechte die Tochte daer van aen den lancxstlevende.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

DERDEN TYTEL,

Van de macht, plicht ende gerechtigheyt der Alders ende Kinderen.

§. 1. *Hoedanige Kinderen in de macht ende plicht van de Alders zijn.*

1. EHelijcke Kinderen zijn in hun Alders macht ende plicht tot dat ſy zijn gehylickt, oft tot anderen loffelijcken ſtaet, daer van ſy hun onderhalt konnen hebben, oft tot den alderdom van twintigh jaeren die Mans, ende die Vrouwen perſoonen van achthien jaeren, gekommen, oft dat ſy uyt hunne Alders broot ende plicht gedaen ende geemancipeert zijn, ende daer nae zijn ende blijven ſy daer uyt, ſonder wederom daer in te vallen. *fol.* 38. *n.* 1.

2. 'T welck oock plaetſe heeft alwaert dat den hylyck naermaels met der doot quaem te ſcheyden, ende dat de lancxſtlevende tot ſijne achtien oft twintigh jaeren noch niet en waere gekommen, want en ſolde daeromme niet wederomme in de plicht ende macht van d'Alders vervallen oft keeren, maer ſolde daer uyt blijven gelijck ſy waeren ten tyde van den hylyck.

3. Een Vader magh ſijn Kindt, Soon ofte Dochter uyt ſijnen broot ende plicht doen, alſt hem belijft, niet tegenſtaende dat het kindt noch geen achtien oft twintigh jaeren alt en is, voorbehalden dat 't ſelve niet en geſchiet tot achterdeel des kints, Ende om 't ſelve te doen, moet kommen in perſoon, oft door een volmechtigen daer toe beſonder laſt hebbende, voor ſijn ordinaris Gericht, ende aldaer verſuecken ſijnen Soon uytten broode te doen: d'welck geſchiet in de maniere naevolgende.

4. De Vader doet deur ſijnen Voorſpreecker ſegghen: Heer Scholtis ende Schepenen, hier kompt N. ende ſeght, aengeſien deſe Bancke geſpannen is, om een jegelijck Recht ende Juſtitie te doen: Soo is dat

is dat hy versueckt Schepen vonnisse, dat hy mits bewysende, aen N. sijnen Soone alhier tegenwoordigh, de somme (*te stellen soo veel als 't dan den Vader belieft*) s' jaers hem mach uyt sijne macht ende plicht doen, ende daer op maendt der Heer Scholtis om vonnisse ende watter behoort te geschieden.

5. Waer over die Schepenen by den Scholtis alsoo gemaendt zijnde, wysen dat die persoon sijn Kindt wel mach emanciperen, oft uyt sijn broodt ende plicht doen, mits hem bewysende op seeckere goede onderpanden jaerlijcx (*de somme te noemen*) ende 't selvige gedaen zijnde, dat der selver sal wesen geemancipeert, oft uyt sijnes Vaders broodt ende plicht.

6. Ende als den Vader daer nae de voorss: somme jaerlijcx sijnen Soon beweesen heeft, Soo is ende blijft die selve Soon daer nae ende van den dagh af voortaen geemancipeert, oft uyt sijn Vaders macht ende plicht, niet tegenstaende dat het selve kindt daer nae by sijnen Vader blijft woonen, ende by hem sijn onderhaldt heeft.

7. Van gelijcken mach een moeder weduwe wesende, haren Soon oft Dochter uyt haren broode ende plicht doen in der manieren voor verhaelt, gelijck de Vader, ende die by d'een ende d'ander gedaen zijnde, is van hun beyden, oft indien by een alleen van des geenen die het selve gedaen heeft, macht ende plicht ontslagen.

8. Naer dat die kinders uyt hunnen Alders broodt gedaen zijn, mogen die selve hun selffs handel, neringe ende profijt doen, 't zy met Coopmanschap, haer Ambacht, Dienst oft andersints, sonder dat sy daer van aen hun Alders jet hebben te geven, reeckenen, verantwoorden, oft goet te doen.

§. 2. *Verplichtinge der Alders tot onderhaldt van hun Kinderen.*

1. D'Alders sijn gehalden hunne kinderen, 't zy dat sy in hunne plichte ofte macht zijn oft niet, t'onderhalden, tot dat sy hun broodt, kost ende kleederen konnen ende weten te winnen, ende daer toe sterck ende bequaem genoegh zijn, oft dat de kinderen by legaet, gifte, versterf oft anderssints selver eenige goederen hebben verkregen, genoeghsaem wesende om te leven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Want als die kinderen ſelver hun konnen onderhalden, ſoo en zijn die Alders niet ſchuldigh op hunne koſten die langer te onderhalden, maer moeten die kinder, ſoo wanneer dat d'Alders ſulcx begeeren, voortaen op hun ſelfs goederen leven, voor ſoo veel die Inkompſte ende profijten van de ſelve goederen jaerlycx uytbringen, ende bedragen, ende niet voorders.

3. D'welcke niettemin te verſtaen is, ſoo wanneer die Alders alleen uyt natuerlijcke verplichtinge tot onderhaldt van de kinderen zijn gehalden, ende niet als ſy daer toe oock uyt andere oorſaecke ſijn verplicht, 't zy als lancxſtlevende, ende erfgenaemen van den gereyden, ende Tochters van de ongereede goederen, oft by belaſtinge van Teſtament ofte uyterſten wille, oft by Contract, als zijnde alsdan d'Alders gehalden 't ſelve te volbrengen, ende den kinderen des niettemin laeten behalden 't geene hun toekomt, met den profijt van den ſelven.

4. Als die Inkompſten ende profijten van der kinders goederen jaerlicx min uytbrengen, dan die kinderen behoeven: Soo moeten hun d'Alders, 't geenige dat ſy meer van doen hebben van den hunnen toe vuegen: Ten waere dat die Alders hun ſelven ende hunne kinderen op hunne goederen, neringe ende Ambacht, niet en koſten onderhalden, In welcken gevalle ſolden d'Alders met voorgaenden oorloff van den Gerichte der ſelver kinder goederen mogen verkoopen ofte belaſten ende die ſelve mede daer op onderhalden. *fol.* 24. *n.* 13.

§. 3. *Verplichtinge der Kinderen tot hun Alders, ende ſtraf der moetWilligen.*

1. Die kinders zijn ſoo wel gehalden eerlijcke ende taemelijcke onderhaldinge ende byſtandt te doen hunne gebreeckelijcke ende verarmde Alders, naer hunne macht ende ſtaedt, uyt bevele ende goetduncken van den Gerichte, (ſoo d'Alders dat verſuecken) als d' Alders den kinderen, Ende oft de kinderen daer in gebreeckelijck waeren, ſolden metter daet daer toe gerichtlijck bedwongen konnen werden, ende daer beneffens als ondanckbaere ende onnatuerlijcke kinderen van alles onterſt muegen werden, gelijck onder den Tytel van Teſtamenten naerder wordt geſaght. *fol.* 183.

2. Zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Zijn oock die kinders gehalden, hun Alders alle onderdaenigheyt ende dienstbaerheydt te thoonen, ende met der daedt te bewysen, ende oft sy anders deden, ende hun onbeleefdelijcken tegens hunne Alders met woorden ofte wercken ontgingen, solden deshalven onverschoonlijck gestraft worden, tot goetduncken van de Alders ende eenighe van de naeste Vrunden, met gevanckenisse ende te water ende broode, heymelijcke geysselinge, oft anderssints, soo sy te raede sullen bevinden, naer de gelegentheyt van de daet.

3. Soo den overlast te groff ende overdaedigh waere, solden oock gestraft worden openbaerlick, by bannissement, buytens Landts, oft op die Galleyn, ende van den lijve by kennisse van de saecken, ende vonnisse van den Gerichte, tot spiegel ende exempel van alle onverlaetige ende overdaedige kinderen, naer dat de gelegentheyt, onverlatigheydt ende overdaet, 't zy van woorden ofte wercken dat solde verheysschen, sonder daer in eenighe oogenluyckinge te doen, oft jemandt daerinne te spaeren oft te verschoonen.

4. Al mogen d'Alders hunne kinderen, 't zy dat die in hunne plicht zijn ofte niet, taemelijck oft maetelijck castyen oft straffen, soo gesaght is, en mogen nochtans die selve nergens buytens Huys gevangen halden, oft doen halden, dan met Consendt van den Gerichte, ende binnens Huys van eenige van de naeste Vrunden soo ende gelijck die selve dat dienlijck ende redelijck sullen vinden. *fol.* 364. *n.* 7. *en* 8.

§. 4. *Gerechtigheydt der Alderen tot de goeden by hun Kinderen verkregen.*

1. SOO wanneer een kindt noch in sijnes Vaders macht ende plicht is, ende sijns Vaders saecken doet, ende daer mede jet windt ende profiteert, 't zy dat het kindt by den Vader in-woondt oft niet, 't selve is sijn Vader alleen toebehoorende: Ten waere dat den Vader hem daer van part ofte deel toegesaght hadde, ofte dat de Vader het kindt eenigh gelt ofte goet hadde ter handt gestelt, om daer mede sijns selfs neeringe ende profijt te doen, gelijck den Vader magh doen.

2. Vader ende Moeder worden verstaen hunne kinderen alsulcken gelt oft goet gegunt oft gegeven te hebben, om hun eygen profijt daer met te doen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

doen, soo wanneer sy hun daer met laeten handelen op hunnen eygen naem, sonder hun daer van in hunnen leven Reeckeninge, bewijs ende veroveringe ofte profijt geheyst te hebben, al waert oock dat van hunne meyninge anders niet en bleecke.

3. Van gelijcken, 't geene dat een kint (sijne eygene saecke doende) van andere luyden windt ofte verkricht soo lange 't selve in sijnes Alders huys woont, ende aldaer den kost heeft, is den Alders toe behoorende: Ten waere dat d'Alders het kint toegelaeten hadden, sijn eygen profijt te mogen doen ende suecken.

4. D'welck oock stilswygens wort verstaen, daer deur dat d'Alders het kint mit sijnen handel, hantwerck, oft dienste hebben laeten begaen, sonder daer van de winninge oft verdienst loon oyt ontfangen, oft daer van Rekeninge, bewijs ende reliqua oft overentsigheyt versocht te hebben, maer dat sy hun kint daer mede hebben laeten geworden als mit sijn eygen goet.

§. 5. *Gerechtigheyt der kinderen tot de goeden hun aengestorven, oft by de Alders hun gegeven, oft op hun gekocht ende ge-erft.*

1. AL zijn die kinders noch in haere Alders plicht, 't geene nochtans dat hun by versterf oft hylicx voorwaerde toekomt oft by jemant gegeven oft gemaeckt wordt, 't zy by Testament oft anderssints, is der selver kinderen toe behoorende, sonder dat den Alders oft die ander kinderen daer aen eenigh Recht, 't zy van eygendom, profijt ofte tochte verkregen werdt.

2. Desgelijcx 't geene, dat d'Alders by gifte tusschen die levende hunne kinderen geven, is van weerde ende hun toebehoorende, niet tegenstaende de selve kinderen uyt der Alderen plichte ende broot niet gedaen en zijn: Maer is die gifte te groot, moet int scheyden ende deylen van der Alderen goederen wederomme ingebracht werden, volgende 't geene dat naerder wort gesaght onder den Tytel van wettige versterffenisse. *fol.* 188. *n.* 7. 201. *n.* 1.

3. Item die Cleederen, Cleynoden, ende andere dingen den lijve van de kinderen toebehoorende, oft die anderssints d'Alders den kinderen tot hun gebruyck gemaeckt ofte gegeven hebben, naer gelegentheyt van hunnen staet, zijn die selve kinderen toebehoorende, al quaemen hunne Alders naermaels te breecken, oft tot onvermogenheyt van betalinge,

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende mogen die kinderen ofte hun Alders, voor den ſelven kinderen wel behalden ſonder daer mede hun te miſgrijpen oft te misbruycken, al oft ſy jet hadden verſteken, daer mede ſy ſolden behooren te betaelen.

4. Erffrenthen ende andere goederen, oft oock lijfftochten die de Alders gelden, oft kopen ten lijve oft op den naeme van de kinderen, en zijn den ſelven kinderen niet toe behoorende, dan wordt verſtaen dat de Alders den naeme van de kinderen alleenlijck hebben ontleent om op hun die Richtinge ende Guedinge te doen ſtellen. *fol.* 203. *n.* 12. &c.

5. Wel verſtaende, dat ſoo ſy die ſelve goederen naer den koop richtinge ende guedinge hun kinderen laeten volgen, ende de profijten daer van genieten, oft hun die uytdruckelijck hadden gegeven, ſy alsdan die ſelve profijten ſolden blijven behalden, maer ſolde die niet tegenſtaende die ſelve renthe ende goederen in de ſcheydinge ende deylinge ingebracht moeten werden als voor.

6. Ende oft die Kinderen die Renthen ofte goederen daer van die richtinge ende guedinge op hunnen naeme is geſtelt, quaemen te verkoopen ofte te verhandelen, en ſolden d'Alders ofte hunne erffgenamen, der wegen geen vervolgh hebben tegens de gelders der ſelver, maer ſolden alleen actie Perſoneel behalden tegens die kinderen, die alſulcken vervrembdinge ofte verkoopinge ſolden hebben gedaen, naevolgende 't geene deshalven noch breeder ſal worden geſaght.

§. 6. *Teſtamenten, hylycx voorwaerden, Contracten, ende Rechtsvoorderinge der Kinderen.*

1. ALle Teſtamenten, hylicxe Voorwaerden, ende andere Contracten ende Rechtsvoorderinge by de kinderen gedaen, gemaeckt oft aengegaen, zijn van weerden, al en zijn ſy by de Alders uyt hunne plicht ende broot oft macht niet geſtelt: Beheltlijck dat ſy zijn van den alderdom die naer Lant ende Stadt-recht daer toe van noode is, ende dat de Contracten hen geoorloft zijn, volgende 't geene onder den Tytel van gerechtigheyt van Gehylyckte perſoonen ende op andere plaetſen is geſaght. *fol.* 10. *& ſeq. fol.* 40. *n.* 5.

2. Maer van wegen alſulcke Contracten oft anderſſints en zijn d'Alders

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ders niet gehalden in de ſchulden van hunne Kinderen, 't zy dat die al noch in hunne plicht, oft daer uyt gedaen zijn, dan mogen die Kinder ſelver daer voor aengeſproocken, verdampt, ende in hunne eygene goederen gepandt werden, al oft ſy geen Vader ofte Moeder en hadden.

3. Oock en zijn die kinderen ſelver, die geenen handel oft koopmanſchap en doen, van weghen leeninghe, 't zy van Gelt oft andere waeren om Gelt te maecken, oft van goet tot dien eynde aen hun verkocht, niet gehalden, noch en moghen daer voor aengeſproocken worden, noch in 't leven, noch naer de afflijvigheyt van de Alders: Ten zy dat ſy die van doen hebben gehadt, tot hunnen taemelijcke ende gebuerlijcke onderhaldinge, oft dat die tot hunnen noot ende oorbaer zijn bekeert.

4. D'welck vaſtelijck wort gepreſumeert ofte vermoyt als niet en blijckt dat ſy van hunne Alders zijn onderhalden, oft dat ſy eenige goederen hebben gehadt om hun t'onderhalden die ſy by andere wege ſolden hebben verkregen, als te weten by verſterffeniſſe, gifte oft anderſſints, ſolde daerom, naer Landt-recht, dat contrarie bewijs daer van ſtaen, tot laſt van alſulcken Kint oft Kinderen.

5. Deſgelijcx en zijn d'Alders voor oft van weghe die misbruycken, miſdaden, ongeluck, ende ongemack van hunne kinderen, in hunne plicht ende broot weſende, niet gehalden: Ten waere dan datter by eenigh gebodt oft ordonnantie eenige boete, ſtraffe ofte beteringe worde geſtelt tot laſte van de Alders, ingevalle ſy hunne kinders daer toe niet en hielden dat ſy d'ordonnantie niet en overtreden.

VIER-

VIERDEN TYTEL,

Van Rechten van Minderjaerige ende andere vermomboirde Persoonen, ende van hunne Momboirs ofte Toesienders.

§. 1. *Hoe lange die minderjaerigheyt duert, ende wat minderjaerige macht hebben te doen ofte niet.*

BInnen desen Quartier en worden geen personen verstaen oft gehalden mundigh ende tot hunnen jaeren gekommen te zijn, voor dat een Mans persoon twintich ende een Vrouwe persoon achtien jaeren aldt zijnde, tot welcken tijt toe, staen ende blijven sy in de macht ende plicht van de Alders, oft in de Momboirschap van hunne Testamentlijcke oft andere Momboiren. *fol.* 32. *n.* 1.

2. Ende al ist dat sy daer nae voor mundigh worden gehalden, soo en is nochtans 't selve niet voorder te verstaen, dan ten aensien van de vrye handelinge van hunne gereede ende geconquesteerde oft aengewonnene goederen, wie oock van het jaerlicx verschenen inkommen van hunne aengestorvene erfflijcke goederen.

3. Sonder dat hun daerom toegelaten is de verkoopinge, versettinge, verpandinge, oft andere vervrembdinge van hunne Patrimoniale oft aengestorvene erffen, goederen, oft Renthen, oft dat d'afquittinge der selver aen hen alleen solde mogen geschieden, oft dat sy mogen Contracten oft eenige schulden oft verbintenisse maecken, daer voor de voorschreven goederen oft Renthen aengeslagen ende verkocht solde mogen worden: Ten sy dat 't selve is gedaen met overstaen van twee van de naeste ende principaelste Vrienden, van elcker syde een, daerop gehoort, oft dat Decreet oft consent van 't Gericht daer over is gegaen. *fol.* 184. *n.* 16. 38. *n.* 3.

4. Ende oft sy d'een oft d'ander anders hadden gedaen, ende dat sy hun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

hun daer by merckelijcken vonden beschadight oft verongelijckt, solde hun daer tegens mogen behelpen by wegen van restitutie oft wederstellinge in hunnen eersten staet, als minderjarige, maer niet by wegen van nulliteyt oft nichtigheyt van den handel oft Coopmanschap van 't geene sy gedaen oft gehandelt solden hebben.

5. Minderjarige ende andere vermomboirde persoonen en mogen geenderhande Coopmanschappen, handelinge, voorwaerden, oft andere geloften doen oft aengaen sonder overstaen van hun Vader oft Momboirs, dan van broot, bier, oft andere nootdurftige saecken huns lijfs: Ende oft sy eenige hadden gedaen daer by sy schade hadden geleden, ofte geschapen waeren te lijden, solden zijn krachteloos ende van onweerden. *fol.* 37. *n.* 1. &c.

6. Ende oft jemant jonge oft vermomboirde persoonen anderssins gelt leende, oft eenigh goet oft waere dede oft verkochte, ende dat het gelt oft goet deurgeslagen oft onnuttelijck verdaen waere, in 't geheel ofte deel: Solden alsulcke jongers oft vermomboirde persoonen ongehalden wesen 't selve goet te doen: Maer waren die gekochte goederen ofte geleende penningen in al, oft in deel, noch in wesen oft tot hunnen oirbaer bekeert, alsdan solden sy gehalden wesen wederomme te geven 't geene dat in wesen, oft in hunnen oirbaer bekeert solde zijn. *fol.* 38. *n.* 3.

7. Hantschriften oft andere brieven van verbintenisse by Weesen oft andere vermomboirde persoonen, wegen des voorss: is, bekent ofte uytgegeven, en staen tot geene handtvuldinge ofte gereede voldoeninge, soo wanneer binnen acht dagen blijckt dat sy ten tyde van de bekentenisse oft uytgeven der selver minderjaerigh zijn geweest, al waert dat die by meerdere van jaren bekent ende uytgegeven zijnde hantvullinge solde mede brengen.

8. Alle verkopingen, handelingen ende belastingen die minderjaerige ende vermomboirde persoonen van hunne onruerende goederen zijn doende, sonder oorlof van hunnen Vader oft Momboirs, ende decreet van Scholtis ende Schepenen, zijn van onweerden, ende moeten die Coopers dien niet tegenstaende des aengesocht zijnde daer van afstandt doen, ende die weder van sich keeren, met de vruchten ende profijte van de selve.

9. Des soo zijn de vermomboirde persoonen, oft hun Recht verkregen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

gen hebbende, daer tegens gehalden, den Coopers oft die in hunne plaetſe ende recht gekommen zijn, goet te doen ende weder te keeren den prijs van de verkochte goederen, die beweeſen ſal worden alnoch in weſen, ofte tot oorbaer ende profijt van de Weeſen bekeert te zijn.

10. Van gelijcken zijn gehalden goet te doen, alle d'onkoſten tot matelijcke onderhaldinge van de verkochte goederen, ende tot den van de oirbaerlijcke ende profitelijcke beterniſſe, voor ſoo veel bevonden wort dat die goederen daer door weerdiger zijn geworden, ende meer ſolden mogen gelden, oft immers voor den toekommenden tijt, daer voor te bekennen ende te betalen renthen, ter tijt ende wijlen toe dat ſy die ſullen hebben voldaen.

11. Ende voor ſoo veel aengaet den voorleden tijdt, zijn die Weeſen oft hun recht verkregen hebbende, ſchuldigh van alſulcken prijs ende beterniſſe, den kooper goet te doen Intereſt rentsgewijſe, voor ſoo veel d'een ende d'ander bevonden ſal worden in hunne oirbaer bekeert te zijn: Ten waere dat men uyt de gelegentheydt van de ſaecken bevonde, dat de Weeſen in plaetſe van de ſelve ſolden behooren te volſtaen, mits de Coopers latende behalden de vruchten ende profijten, die ſy geduerende het beſit van de gekochte panden gemaeckt ende genooten hebben.

12. Deſgelijcx zijn van onweerden alle quijtinge van Renthen die men aen minderjaerige oft andere vermomboirde perſoonen is doende ſonder overſtaen van hunne Vader oft Momboirs ende bewillinge des Gerichts: ten waere dat den afloſſer wiſte te bewijſen, dat die penningen in deel oft in geheel, ten oirbare van de Weeſen waren bekeert.

13. Maer oft die penningen by den Cooper van eenigen panden der Weeſen, oft affloſſer van Renten betaelt in deel ofte in geheel by de vermomboirde perſoonen waeren veronnachtſampt, ofte onnuttelick verdaen, ſolden in den val den Cooper ende affloſſer de ſelve penningen ten aenſien van de Weeſen verlooren hebben, ende ſolde den affloſſer dem niet tegenſtaende gehalden zijn die Renthe te blijven gelden, ende die verloopen te betalen.

14. Niettemin ſoo verre die geenen die met Weeſen eenigen koop oft verkoop hebben aengegaen, oft hun eenige penningen hebben geleent, ofte renthen afgelaght, koſte bewijſen, dat hunne penningen ofte goe-

deren waeren gekommen in handen van de Alders ofte Momboirs, ſoo ſolden ſy hun verhael hebben op die ſelve Alders ofte Momboirs: Ten waere dat die ſelve bewesen dat die in oirbaer van de Weeſen waren bekeert, in welcken gevallen die ſolden ſtaen ten laſten van den Weeſen, als voor.

15. Ende oft men koſte bevinden, dat die Weeſen die goederen oft penningen aen jemant onbehoorlijck, oft ſonder wettige oorſaecke van ſchult hadden gedaen oft uytgegeven, ende dat die overſulcx by hun wederom geheyſt ſolde mogen werden, ſoo ſolde de geene, die aen de weeſen ſijne penningen heeft getelt, ofte ſijne goederen gelevert, ſijn verhael hebben op die geene die de ſelve penningen van de Weeſen t'onrecht heeft ontfangen oft genooten, al oft hy daer toe ceſſie van de ſelve Weeſen genomen hadde.

16. Perſoonen die minderjaerigh zijn, ende gemeyne goederen met meerdere van jaren hebben, en mogen die ſelve niet aengeſinnen oft aenſoecken noch anderſſints met hun verſtaen tot ſcheydinge ende deelinge, dan met conſent ende byweſen van hunne Momboirs, ende oft ſy geen en hadden, moeten daer af verſien worden, om tot hunder overſtaen, met voorgaende bewillinge van't Gericht die ſcheydinge ende deylinge te mogen doen.

17. Maer ſoo wanneer die meerderjarige ſelver willen ſcheyden ende deylen, ende met der daet die minderjarige daer toe geſinnen, alsdan mogen ende moeten de minderjarige, al en hadden ſy geen Momboirs, daer toe mede verſtaen ende die paſſeren, ende bekennen, doch in byweſen ende overſtaen van hunne naeſte ende getrouwſte Maegen ende Vrunden by't Gericht daer toe geautoriſeert, oft van Commiſſariſſen van den ſelven Gericht, ende blyven die ſcheydingen ende deylingen, in ſulcker manieren gedaen, alsdan van weerden.

18. Jongers onder hunne jaren weſende, zijn ongehalden eenige penningen te moeten betalen, die ſy met dobbelen, cartten, oft dergelijcke ſpeelen ontleet oft verlooren hebben ende ſchuldigh gebleven zijn, ende 't geene dat ſy op alſulcke ſpeelen verlooren ende betaelt hebben, mogen ſy met Recht weder heyſſchen. *fol.* 213. *n.* 16.

19. Deſgelijcx zijn die Jongers ongehalden te betalen wes ſy met Caetſen, Balſlaen, Beugelen, ende Kegelſpeelen, ende dergelijcke verlooren oft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

oft daer toe ontleent hebben, oft anderssints schuldigh gebleven zijn, maer 't geene sy met sulcke speelen verlooren ende betaelt hebben tot ses stuyvers toe, en is men niet gehalden weder te keeren.

20. Van gelijcken zijn die Jongers ongehalden te betaelen wes sy in Badtstoven oft oneerlijcke Huysen vertheren ende schuldigh blijven, ende die hun tot Bordeelen, oneer ofte speelen aenhaelt, is strafbaer naer gelegentheyt van de saecke.

21. Minderjaerige ende andere vermomboirde persoonen en mogen in civile oft Burgerlijcke saecken in Rechte niet staen, nocht in Anleggers noch in Verweerders staet, dan met overstaen ende by toelatinge van hunne Vader ofte Momboir, die gehalden zijn der Weesen recht te bewaren, ende voor te staen, op dat sy by versuymenisse oft andersints in hun Recht niet verkort, oft vernadeelt en werden.

22. Ende oft sy anders in Recht waren gekommen, ende die Nederlage kregen, oft aldaer jet bekenden oft anders deden 't welck hun schadelijck ware, solde met alle 't geene des daer aen-cleeft wesen van onweerden, ende als niet geschiet, al waert oock in saecken van Injurien, lasteringe, keuren, breucken ende dergelijcke.

23. Desgelijcx als minderjarige oft vermomboirde persoonen tot hunne jaren van verstandt gekommen zijn, ende met eenigh misdaet werden belast, en mogen derwegen niet aengesproocken noch uytgericht worden sonder overstaen van hunne Vader oft Momboir, ende oft sy geene en hadden, in bywesen, ende met Raedt van eenen Momboir oft assistent hem gerichtlick gegeven.

§. 2. *Momboirs van Minderjarige persoonen.*

1. ALs Man oft Wijf afflijvigh wordt, soo is de lancxlevende Momboir van hun luyden Minderjarige, Sotte, Simpel, Blinde, Stomme oft andere Kinderen: Ten ware dat hun by Testament van den overleden met beyder Eheluyden wille opgericht, eenige andere Momboiren waren gestelt.

2. Momboirs by Testament oft uyterster wille gegeven, moghen uyt krachte van den selven Testament als Momboirs de persoonen ende goederen van hunne Weesen regeeren ende daer van het onderwindt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

hebben ſonder by den Gerichte daer toe ontfangen ofte beveſtight te zijn.

3. Moeten des niettemin kommen voor Scholtis ende Schepenen ende verclaeren eer ende bevooren ſy ſich der perſoonen ende goederen onderwinden, oft ſy van meyninge zijn die Momboirie te aenveerden, ende ingevalle jae, den Eydt daer toe ſtaende in handen van den Scholtis ende Schepenen, ofte hunne gecommitteerde, te doen. Eydt *fol.* 48. *n.* 1.

4. Welcken Eydt gedaen zijnde, wort den naem ende aenveerdinge van den Momboir opgeteeckent op ſeker Regiſter, d'welck by den gerichte tot dien eynde ſal werden gehalden, op dat die Weeſen daer toe in tijden ende wijlen hunnen toeganck mogen hebben, om te weeten wie hunne Momboirs zijn geweeſt.

5. Ende om te vernemen ofter eenige Teſtamentlijcke Momboirs zijn geſtelt, ende oft ſy die Momboirie hebben t'aenveerden ofte niet, op dat by gebreecke van de ſelve, oft van Vader ofte Moeder by den Gerichte andere mogen geſtelt werden, Soo zijn die naeſte Vrunden van den dooden, oft ingevalle datter geene Vrunden en zijn, die naeſte Nabueren gehalden binnen vijfthien dagen naer de begraffeniſſe te kommen ofte te ſeynden aen den Gerichte, ende aldaer aen te geven datter wees-kinderen van N. N. zijn, die men niet en weet oft van Momboirs zijn verſien ofte niet, op dat dien aengaende gedaen magh werden naer behooren tot der Weeſen beſorgh ende bewaerniſſe.

6. Als de Teſtamentlijcke Momboirs weygeren die Momboirie t'aenveerden, ende den Eydt daer toe ſtaende te doen, ſoo moet het Gericht onderſeucken, oft eenige van hun ſulcx den overledenen niet en hebben toegeſaght, oft dat ſy den Weeſen ſoo naer niet en beſtaen, dat ſy die Momboirie ſolde behooren t'aenveerden, nemende regart oft aenſchouw op den ſtaet ende gelegentheyt van de anderen vrunden. *f.* 47. *n.* 1.

7. Ende in ſoo vern het een oft ander wordt bevonden, mach 't Gericht die Teſtamentlijcke Momboirs (niet tegenſtaende hunne weygeren) de Momboirie opleggen, ende tot den Eydt daer toe ſtaende ende bedienen der ſelver bedwingen, ende hunnen naem als Momboirs doen regiſtreren, ſoo ende gelijck dat behoort.

8. Soo die Weeſen van geene teſtamentlijcke Momboirs en zijn verſien,

ſien, overmits dat die geene die daer toe zijn genaemt niet en begeeren noch ſchuldigh en zijn die Momboirie t'aenveerden, datter jemandt by den gemeynen Teſtament is gemachtight om de Weeſen van andere Momboirs te verſien, ſoo is den ſelven gehalden dat te doen binnen den tijdt van acht dagen daer naer, oft by gebreecke van ſulcx, mach de Magiſtraet ofte 't Gericht ſelver den Weeſen Momboirs geven.

9. Maer ſoo verre daer oock niemant gemachtight en is om Momboirs te ſtellen, oft dat die geene die by den gemachtighde genoemt worden niet gehalden zijn die Momboirie aen te nemen: Soo magh de lancxſtlevende van Vader ofte Moeder die Momboirie aenfangen ende ſijnen Name by den Magiſtraet oft 't Gericht doen opteyckenen, mits ſtellende genoughſame verſekerheyt tot bewaringe van den Kinderen, in ſoo vern die Magiſtraet oft 't Gericht uyt redenen bevint 't ſelve noodigh te weſen.

10. Soo wanneer de lancxlevende oock de Momboirie uyt eenige wettige Redenen niet en ſolde begeeren t'aenveerden, ſoo is hy, oft ander beſitter van den Sterf-huyſe, met der naeſte Vrunden ende voorneempſte Erfgenaemen van de Weeſen gehalden ſorge te dragen, dat die Weeſen daer van werden verſien by de Magiſtraet oft 't Gericht, ende tot dien eynde moeten ſy binnen acht dagen aldaer overbrengen de Namen ende Toenamen van acht weerlijcke mans perſoonen, de Weeſen naeſt beſtaende, vier van des Vaders ende d'andere vier van 's moeders zyde.

11. Ende uyt de genoemde weerlijcke acht perſoonen, kieſen ende ſtellen alsdan die van de Magiſtraet oft 't Gericht, die vier die hun duncken d'aller nutſte ende bequaemſte te weſen tot de Momboirie oft voorſtaen van de Weeſen, des moeten ſy daer toe kieſen die altijt zijn over de xxv. jaeren, ende beneden hare t'ſeſtigh jaeren.

12. Maer alſoo men gemeynlijck ſoo veele mans perſoonen den Weeſen van bloets wegen beſtaende, ende om de laſt van Momboirie aen te nemen bequaem weſende, niet en vint, ſoo ſalmen alsdan alſulcke minder getal van perſoonen nemen, alsmen gevueglick kan bekommen, ende daer uyt twee ofte drie kieſen.

13. Tot de Momboirie worden gekoſen d'aller naeſte van bloedts wegen die daer toe bequaem ende nut zijn, oft oock andere verder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

van bloede, ſoo die Magiſtraet oft die van 't Gericht naer hunne conſcientie ofte gemoet achten ende goet vinden, dat de naeſte daer toe niet ſoo bequaem en waren, oft dat ſy met die Weeſen jet gemeyns, misverſtandt, geſchil, ofte ſchult d'een tot laſt van d'ander hadde.

14. In welcken gevalle ſal 't Gericht nochtans kenniſſe nemen oft ſulcke gemeynſchap, misverſtandt oft geſchil van goederen, ſchuldt oft wederſchuldt, genoughſaem waere, om den geenen, die tot der Momboirie genoemt is, de ſelve niet te betrouwen oft laten bedienen. *fol.* 47. *n.* 3.

15. Onder die geene die even nae van bloede, ende even nut ende bequaem zijn tot de Momboirie, ſal men altijts kieſen den altſten van jaren, ende ſoo verre daer geen Magen en zijn, bequaem om die Momboirie te bedienen, ſoo moeten de andere Vrunden aen het Maeghſchap van de minderjarige gehylyckt zijnde, de ſelve Momboirie aen nemen, ende oft daer oock geen en waeren, ſoo worden by 't Gericht andere vremde Momboirs daer toe geſtelt.

16. Als een Momboir komt te ſterven, oft anderſſints onbequaem wort om die Momboirie te bedienen, oft oock langen tijt buyten 's Lants is, ſoo zijn die mede Momboirs oft Momboir, oft by gebreecke van hun de naeſte Vrunden gehalden eenen anderen daer toe bequaem weſende den Gerichte te noemen, ende te doen ſtellen, die oock den Eydt daer toe ſtaende moet doen.

17. Wanneer een Vrouwe (Momboireſſe van hare kinderen) haer begeeft tot oneerlijck leven, ſoo vervalt ſy terſtont van hare Momboirie, ende is gehalden eenen anderen Momboir in hare plaetſe te doen ſtellen, ende ſal 't ſelve oock gehalden worden als een Vrouwe haer begeeft tot den tweeden hylyck.

18. Ende oft ſy in den eenen oft anderen val gebreeckelijck waere, ſolde verbeuren alle 't geene ſy by hylicxe voorwaerde oft anderſſints van haren Man ſolde hebben genooten, tot behoeve van de Weeſen, ende zijn des niettemin die naeſte Vrunden gehalden daer voor ſorgh te dragen, als vooren.

19. Als die naeſte Vrunden van de Weeſen, niet en beſorgen dat die Weeſen oft andere vermomboirde Perſoonen met der daet van Momboirs worden verſien, ſoo ſullen elck van hun verbeuren twintigh

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

tigh Gulden van twintigh stuyver 't stuck, te kekeeren in dryen, een derdendeel tot profijt des Heeren, d'andere totten Gericht, ende het derde aen de Huys-armen.

§. 3. *Excusatie oft ontschuldinge van de Momboirie, ende middelen van bedwanck om de Momboirie te doen aennemen.*

1. DIe Momboirs tot de Momboirie gekosen ende geroepen zijnde, 't zy by Testamente oft Gerichtlijck, zijn gehalden die aen te nemen ende den Eydt daer toe staende te doen, ofte by gebreke van sulcx, mogen daetelijck daer toe bedwongen worden: Ten waere dat sy wettige Redenen hadden om hun daer af t'ontschuldigen. *fol.* 44. *n.* 6.

2. Voor wettige Redenen van onschuldt worden gehalden als jemandt naerder van bloede ende bequamer is, om sich der Momboirie aen te nemen, dat den gekosen Momboir onder de xxv. jaeren of boven de lx. jaeren is, dat hy Soldaet, Tollenaer oft Rentmeester van den Prince is, dat hy onderworpen is eenige geduerige sieckte ende ongevelligheyt, daer deur hy sijne eygene saecken ende goederen niet en kan beschicken ofte besorgen, dat hy geheel arm is, drie Momboirien bedient, met den Weesen in gemeynschap van goederen, misverstandt ofte proces, oft aen hun ten achteren is, oft sy aen hem, oft dat hy selver seven minderjarige kinderen heeft.

3. Wel verstaende, dat voor soo veel belanght die excusatie oft ontschuldt van gemeynschap ofte geschille van goederen, oft van schuldt, sal men sien naer de gelegentheyt ende gesteltenisse der selver, gelijck voor is gesaght, ende betreffende d'armoede ende getal van seven kinderen, 't selve grijpt plaetse, als daer jemandt anders van de bloets-verwanten bevonden wordt bequaem te zijn, tot het bedienen van de Momboirie. *fol.* 46. *n.* 14.

4. De voorverhaelde ende geene andere Redenen mogen die gekoren Momboirs van de Momboirie ontschuldigen, ende daer mede moeten sy hunne ontschuldinge doen, binnen drie dagen, naer dat sy tot aenveerdinge van de Momboirie, ende om den Eydt daer toe staende te doen, voor Recht bescheyden zijn, ende als sy langer beyden, en worden tot

hun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

hun ontſchuldt niet aengenomen, maer worden gehalden al oft ſy die Momboirie vrywilligh hadden aenveert.

5. Ende oft alſulcke oft andere gekoren Momboirs totte Momboirie gedaeght weſende, in gebreke bleven die ſelve aen te nemen oft te bedienen, ſoo magh ende ſal 't Gericht eene Perſoon ſtellen, die de Weſekinderen ende hunne goederen ſal gaede ſlaen ende regeeren tot laſt ende koſte van den ſelven gekoren Momboir, ende de ſchade die de Weeskinderen alsdan by gebreecke van aenveerdinge van den dienſt van Momboirie, kommen te lijden, magh op den ſelven gekoſen Momboir verhaelt werden.

6. Niettemin al en waer 't ſelve by 't Gericht niet gedaen, ſoo zijn evenwel alle Momboirs die gebreckelijck vallen in den Eydt te doen ende 't bewint van der Weeſen goederen aen te nemen, wie die oock zijn, gehalden in de ſchaden ende intereſten die de Weeſen daer deur kommen te lijden, ende mogen des te weyniger niet by alle behoorlijcke manieren van bedwanck daer toe gedwongen ende gebrocht worden.

7. Die behoorlicke middelen van bedwanck zijn Executie, uytrichtinge ende pandinge, van de breucke van thien gulden, t'elcker reyſe als ſy totten Eydt van Momboirie ende aenveerdinge van 't bewindt van de Weeſen goederen gevoordert zijnde, op de verbeurte van de ſelve breucke, binnen drye dagen niet en kommen om 't ſelve te doen, d'een derdendeel daer van tot behoeven van den Heer, d'ander van 't Gerichte, ende 't derde van den Armen, ende als 't ſelve niet en helpt, ſeyndinge van Gerichtsboden ende teeringe der ſelver tot hunnen huyſe.

Eydt van de Momboirs.

ICk ſweere ende geloove als aengeſtelter ende gekoren Momboir van N. N. Wees-kinderen ende perſoonen die in mijne Momboirie geſtelt zijn, dat ick de ſelve hunne perſoonen ende goederen ſal regeeren ende handelen wel ende rechtveerdelijck, naer mijne uyterſte beſte, al oft ſy waren mijne eygene kinderen, ende dat ick van hunne goederen ſal maecken eenen wettigen ſtaet ende Inventaris, ende van mijnen onderwinde ende ontfanck behoorlijcke Rekeninge, bewijs ende reliqua doen, ende dat ick voorts in alle ſaecken der ſelver Weeſen ende perſoonen profijt

profijt ſal voorſtaen ende hunne ſchaede beletten, ende in geenerhande manieren van hunne onruerende goederen oft Renthen verkoopen, veranderen ofte belaſten, ſonder merckelijcke oorſaecke oft oirbaer, ende dat met conſent van 't Gericht, ende ſal oock den ſtaet van de goederen der Wees-kinderen oft perſoonen niet openbaren noch laten openbaren, by my ſelven, oft jemant anders in geenderley maniere, dan ſal den ſelven halden onvermelt, ter tijt toe dat my by het Gericht anders bevolen oft geoorloft ſal worden. Soo moet my Godt helpen ende alle ſijne lieve Heyligen.

9. Al is jemant tot eenen Momboir met den Rechten aengeſtelt, ende dat hy die Momboirie aenveert, ende een tijdtlanck bedient heeft, ſoo verre hy nochtans naemaels jemant naerder van den bloede weet te bewijſen, bequaem om de Momboirie te bedienen, magh den ſelven voor den Gerichte doen daegen ende met den Rechte bedwingen in ſijne plaetſe te kommen, de Momboirie te aenveerden, en den Eydt daer toe ſtaende te doen.

10. D'welck gedaen zijnde, is den voorgaende Momboir gehalden aen den nieuwen Momboir Rekeninge, bewijs ende Reliqua te doen, ende daer mede is hy van de Momboirie, ende voorder onderwindt der ſelver ontſlagen, blijvende die voorts tot laſte van den nieuwen Momboir.

11. Maer een Teſtamentlijck Momboir, eens de Momboirie aenveert hebbende, moet die blijven bedienen, ſonder jemant anders in ſijne plaetſe te mogen doen ſtellen, al waer die den Weeſen oock naerder beſtaende.

12. Teſtamentlijcke Momboirs, noch andere met den Rechte gegeven, en zijn niet gewoon ſekerheydt te ſtellen voor de getrouwigheyt van hun onderwint: ten ware dat ſy onder ſich niet eens en konden werden, wie van hun luyden het onderwint ſolde hebben, ende dat d'een den anderen des niet en betroude, in welcken gevalle voor ſolde gaen die geene die genoeghſaem Cautie ofte verſekerheyt ſolde ſtellen, Ende waeren ſy alle daer toe bereydt, de bequaemſte.

§. 4. *Bewint van de Momboirs over de Weeſen ende hunne goederen.*

1. ALle Momboirs zijn ſchuldigh hunne Weeſen tot hunne ſorge

ge te nemen, der ſelver eere ende ſaligheyt te voorderen, al oft hunne eygene kinderen waeren, doende die onderwijſen, optrecken ende beweghen in deughden, ende goede manieren leeren, oock ter Schoolen, oft op eenigh Ambacht halden, ſoo de ſelve Weeſen betaemt naer verheyſch van hunne geboorte, ende geſtaldt van hunne goederen.

2. Daer tegens zijn die Wees-kinderen ende andere vermomboirde perſoonen gehalden hunne Momboirs ende Toeſienders onderdanigh te zijn, gelijck hunnen Alders, d'welck oft ſy niet deden, maer dat ſy die ſelve jet qualijck toeſpreecken oft miſdeden in woorden oft in wercken, ende dat die Momboirs oft Toeſienders derwegen klachtigh vielen, ſolden derhalven worden geſtraft, ſoo die Vrunden oft het Gerichte naer gelegentheyt van de ſaecke ſolde goetduncken.

3. Ende op dat in 't onderhalden ende opbrengen van de Weeſen niet meer verdaen en werde dan behoort, ende den ſtaet van der Wees-kinderen goederen kan lieden: Soo moeten die Teſtamentlijcke Momboirs (ſoo by den Teſtament daer in niet en is verſien) ſorge dragen, dat die tot ſulcker maten gedaen werden, dat met Redenen daer op niet en valle te ſeggen, ende dat ſy alles in toekommenden tijdt moghen verantwoorden.

4. Maer betreffende andere Momboirs die Gerichtelijck werden geſtelt, die zijn gehalden by den Gerichte te doen verklaeren oft begrooten wat ſy tot der Wees-kinderen onderhalt ſullen mogen bekeeren, ende daer en boven ſullen ſy niet mogen doen, ende ſoo ſy anders hadden gedaen, ende den Weeſen meer hadden laten volgen oft uytgericht dan behoort, ſolde tot hunnen laſte komen.

5. Om te gevoeghlijcker die Weeſen t'onderhalden ende op te brengen, magh 't ſelve onverſcheydentlijck gedaen worden van der Weeſen gemeyne goederen, ſonder dat der Momboir onderſcheydt behoeft te maecken, dat d'eene Weeſe meer koſt oft verteert dan d'andere, ende des niettemin blijven die Weeſen in hun geheel, om onder hun vergeleken te worden, ſoo dat behoort.

6. Ende wie wel den Momboirs die toeſicht ende Regeeringhe van den Weeſen is bevoolen, ſoo en mogen ſy nochtans ſelver die niet trouwen, noch met hunne Kinderen, Broeders oft Suſters, oft der

ſelver

ſelver kinderen doen oft laeten hylycken, al waert oock met wille van de naeſte Vrunden van de Weeſen: Ten waer dat ſy daer toe oock oorlof van den Gerichte, daer onder ſy zijn geſeten, oft van de hooge Overigheyt hadden.

7. Ende ſoo ſy anders doen, ende met den Weeſen hylyckden ſullen niet alleen niet met allen van hun, ofte hunne goederen mogen genieten (gelijck hier voor onder den Tytel van de Rechten der gehylyckder perſoonen van de geene die minderjarigh zijnde ſich verhylycken, ſonder bewilligungh van de Alders, Momboirs, oft den Gerichte, is geſaght) Maer ſullen oock tot erkenteniſſe des Gerichts geſtraft worden, met boeten, banningen, oft anderſſints naer der ſaecken gelegentheyt. *fol.* 10. *n.* 2.

8. Doch met andere vremde perſoonen mogen die Momboirs die Weeſen wel hylycken, oft in Clooſter brengen als ſy tot behoorlijcken ende daer toe geſtelten alderdom kommen zijn, ende dat ſy 't ſelfs begeeren, alles nochtans met voorgaende Raedt ende wete van de naeſte Vrunden ende Bloets-verwanten, van beyde de zyden, oft by voorgaende gerichtlijcke bewilligungh des Gerichts ende wyders oft anders niet, op pœne als voor.

9. Item die Momboirs en mogen hunne Weeſen niet beſtaden ter Schoolen, op eenigh Ambacht, oft om den handel ende Coopmanſchap te leeren buyten 's Landts, ſonder 't ſelve den Gerichte te voorens aengegeven te hebben, ende te verclaeren die plaetſen daer ſy van meyninge zijn die ſelve te ſeynden: Ende ſoo jemant anders dede, ſolde verbeuren vijftigh Gulden, oft anderſſints naer gelegentheyt der ſaecken geſtraft worden.

10. Ten anderen, zijn alle Momboirs gehalden die goederen van de Weeſen wel ende oirbaerlijck te regeeren, Ende om 't ſelve te doen terſtont als ſy tot Momboirs gekoſen zijn behoorlijcken Inventaris te maecken, ende daer naer by jerſter gelegentheyt oock den ſtaet van den Weeſen goederen ofte van den Sterf-huyſe van hunne afflijvige Alders, daer toe ſy berechtight zijn.

11. Den ſtaet moet gemaeckt worden in byweſen ende met overſtaen van twee van der Wees-kinderen treffelickſte Vrunden, ende by gebreecke van de ſelve van twee Schepenen, ſtellende daer in wel

particu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

particulierlijck ende beſcheydelijck, alle ende jegelijcke goederen ende middelen van de Weeſen ofte Sterf-huyſe, daer in ſy, als voor, berechtight zijn, wie inſgelijcx die laſten ende ſchulden, die ſy daer op bevinden te ſtaen.

12. Als den ſtaet volmaeckt is, moeten die Momboirs oock binnen ſes weecken naer de doot van den afflijvigen den ſelven aen den Gerichte overleveren, ende onder Eydt verclaeren, dat den ſelven, huns wetens, oprecht is, ende daerinne alles is geſtelt, dat in't Sterfhuys is bevonden ende den Weeſen toebehoort heeft, ende ſal ſulcken verclaeren op den Inventaris ende Staet by den Secretaris geteeckent werden.

13. Den Staet ende Inventaris gemaeckt zijnde, moeten die Momboirs voorts tegens den Beſitter van den Sterf-huyſe ofte andere erfgenaemen die dat aengaet, verſtaen, met den loete tot ſcheydinge ende deylinge van de gemeyne goederen, 't zy gereedt oft ongereet, voorbeheltlijck dat die ſcheydinge ende deylinge van de Erfgoederen gerichtlijck moet geſchieden ende gedaen werden.

14. Als der lancxlevende van Man ende Vrouwe ſelver is Teſtamentlijcke Momboir van ſijne kinderen, ende dat hy is belaſt de ſelve t'onderhalden tot dat ſy tot wettigen ſtaet zijn gekomen, ende hun alsdan hun kindts gedeylte ofte hylycx penningen met de uytſettinghe te laeten volgen, Soo is der leſtlevende gehalden ſulcx den Gerichte te kennen te geven.

15. Ende ſoo der lancxlevende ſich kompt te verhylycken, oft dat anderſſints den Gerichte om merckelijcke redenen noodigh dochte de Weeſen daer af behoorlijck te verſeeckeren, ſoo is hy gehalden 't ſelve te doen, tot erkenteniſſe des Gerichts, op dat die Weeſen nergens inne te kort kommen.

16. Om beter te weten waer van die Momboirs hebben te verantwoorden, ſal het Gericht uyt den overgebrochten Inventaris oft Staet doen trecken, ende in een behoorlijck Regiſter ſtellen alle die partyen van goederen den Weeſen toebehoorende, welck Regiſter onder dat Gerichte blijven ſal, om den volgende van de ſelve partyen van goederen, Rekeninge, bewijs ende reliqua te doen.

17. Alſſer geen genoeghſaeme Erfgoederen en zijn, daer van die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Weesen onderhalden konnen worden, maer alleenlijck oft meest al gereede goederen, Soo moet der Momboir terstont, naer dat hy tot Momboir gestelt is, die selve gereede goederen doen beschrijven, ende op des Gerichts goet duncken ende bewilligungh laeten weerderen ofte verkoopen, ten overstaen van twee van de naeste Vrunden der Weesen.

18. D'welck gedaen zijnde, volstaet der Momboir alsdan mits alleenlijck overbrengende in plaetse van den Inventaris die gedaene beschrijvinge ende weerderinge, oft copie van den vercoop-boeck van de selve gereede goederen, gehalden by den geenen die by den Gerichte daer toe gecommitteert oft gestelt sal zijn, ende magh den prijs der selver oft die Renthe daer van bekeeren tot onderhaldinge van de Weesen.

19. In de weerderinge ende verkoopinge van den goederen, zijn die Momboirs schuldigh sorge te dragen, dat die voor soo veel het mogelijck is, niet t'samen d'een door d'ander, maer elck besonder worde geweerdeert ende verkocht, ende dat die weerderinge ende verkoopinge oock van elcx in 't besondere in geschrifte werde gestelt.

20. Wanneer de Weesen alderdom ende gesteltenisse sulcx is, dat sy die goederen oft een deel daer van korts van doen solden mogen hebben, ende dat sy hun ondertusschen konnen behelpen, oft dat uyt eenige andere goede Redenen den Momboiren by Raet ende advijs van den Gerichte beter dunckt de selve goederen, oft een deel daer van in wesen te laten dan te verkoopen, soo sullen die tot der Weesen behoef bewaert ende niet verkocht werden.

21. Als eenige van de Voormunders oft andere Vrunden, met eenige Weesen gemeyne gereede goederen hebben, Soo en is niet van noode, dat alle die selve goederen worden verkocht: maer volstaen die Momboirs ende andere Vrunden, mits die doende weerderen, als voor, ende stellende die alsdan tot behoorlicke lootinge, scheydinge ende deylinge, ende 't selve gedaen, mogen dat den weesen aengevallen is, doen verkoopen, soo gesaght is.

22. Soo wanneer eenige goederen van Weesen, niet terstont nae die aenneminge van de Momboirie, maer jerst naemaels werden verkocht, moeten die Momboirs alsdan oock verklaeringe doen, van de stucken

ende

ende prijs der ſelver, om daer van inſgelijcx aenteeckeninge gehalden te worden, ten eynde hier vooren verhaelt.

23. Van gelijcken zijn die Momboirs ſchuldigh aen 't Gericht aen te geven alle die verſterffeniſſen ende goederen die den Weeſen, duerende hunne Momboirie, aenkommen oft toevallen, op dat den Secretaris oft Gericht-ſchrijver daer van oock aenteeckeninge doe by den voorigen Inventaris ofte hun bewijs-boeck van de andere der Weeſen goederen.

24. Ende oft men naermaels bevonde dat die Voorſtenders, Toeſienders ofte Beſitters van den Sterf-huyſe, in den Inventaris, Staet oft verkoopinge van de goederen, daerin die Weeſen mede berechtigt zijn, jet bedrieghlijcx hadden verſwegen, oft uytgelaten, ſullen alſulcke verſwijgers geſtraft werden als meynedige, ende boven die erſtaedinge van de verſwegene goederen, verbeuren die rechte weerde der ſelver, tot behoeve van de Weeſen.

25. Des niet te min op dat noch wyders tegens allen bedrogh ſoo tot der Weeſen achterdeel voorts gekeert ſolde mogen werden, verſien magh werden: Soo ſullen die Gericht-Schrijvers, oft die geene die tot het beſchrijven van goederen van Sterff-huyſen, maecken van Staet ende Inventaris, ofte van ſcheydinge ende deylinge, geſtelt ſullen zijn, gehalden weſen wel t'onderſuecken, ende in 't beginſel van den Inventaris, Staet ende ſcheydinge ende deylinge uyt te drucken de naemen ende klochten van den geenen die tot den goederen zijn be rechtight.

26. Waer onder ſoo van hun eenige Weeſen bevonden werden, ſullen zijn gehalden partyen aen te ſeggen ende belaſten, oft vermanen, dat ſy der Weeſen Momboirs daer toe roepen, ende ſoo die Weeſen geen Momboirs en hebben, dat ſy hun van Momboirs doen verſien, oft immers ſulcx den Gerichte te kennen geven, op dat daer by jemandt verordent ofte belaſt magh werden, die mede in den naem van de Weeſen, tot het maecken van den Inventaris, Staet, ſcheydinge ende deylinge ſal verſtaen.

27. Niemant en magh eenige goederen van Sterffhuys, daer toe Weeſen met berechtight zijn, verkoopen, weerderen oft verpennewaerden, in 't

in 't heymelick oft in 't openbaer, ten sy dat hun is gebleken, dat alsulcke Weesen versien zijn van Momboirs, ende dat alles geschiede met wille, weten ende ten overstaen der selver.

28. Ende op dat daerinne geen gebreeck en valle, soo moeten oock die geene die tot opteeckeninge van den goederen die verkocht ofte geweerdeert worden, by den Gerichte gestelt sullen zijn in 't beginsel van 't verkoop oft weerdeer-boeck stellen oft doen stellen, die namen ende toenamen van de Momboirs ofte Toesienders oft anderen, deur wiens bevel sy die goederen verkocht hebben.

29. Desgelijcx moeten die Opschrijvers doen in allen anderen verkoopingen, stellende altijts in 't beginsel van den verkoop-boeck den naem van den geenen die de verkoopinge doet doen, ende wie, oft hoe hy die selve is doende, 't zy als langstlevenden, oft anders, op dat soo verre daerinne eenighe Weesen berechtight waeren, sy oft hun Momboirs die verkoopers mogen aenspreecken, om daer van te verantwoorden.

30. Als eenige penningen, den Weesen toebehoorende, gekommen zijn in handen van de Momboirs, soo moeten sy die selve met goetduncken van den Gerichte, binnen dry Maenden naer den ontfanck, aenleggen in Renthe oft goede sekere panden, oft anderssints bekeeren ende aenleggen aen gronden van Erff, ten meesten oirbaer van de vermomboirde Persoonen, soo verre nochtans dat die selve penningen van soo grooten somme zijn, dat die konnen ofte behooren in aencoop van Erfgronden ofte Renten bekeert ofte aengelaght te werden.

31. Ende soo die Momboirs in gebreecke waeren van 't selve alsoo te doen, solden sy daer toe bedwongen mogen werden, soo wel by de andere Vrunden ende Maegen van de Weesen ende elck van hun, als by den Gerichte, ende des niet te weyniger solden den Interest van de penningen die sy van de Weesen ondergehadt hebben, moeten goet doen, soo lange sy in 't aenleggen gebreeckelijck zijn geweest, oock niet tegenstaende, dat sy kousten bewijsen dat die penningen altijt stil in hunne handen hebben gelegen, sonder by hun verhandelt te zijn.

32. Wel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

32. Welverstaende, dat oft die Momboirs soo haest geene bequaeme ofte profijtelijcke middelen en vonden, om die penninghen aen te legghen, sy 't selve den Gerichte te kennen moghen geven, d' welck alsdan den Momboirs die penningen sal moghen onderlaeten op Renthen, indien sy 't begeeren, oft indien niet, hun van den Interest voor onschuldight halden, naer gelegentheydt van de saecke.

33. Alle Momboirs zijn oock gehalden, die huysen ende erffnen van hunne Weesen behoorlijck t' onderhalden, ende mogen daer aen sonder gerichtlijcken oorloff alle nootelijcke ende profijtelijcke reparatien ofte onderhalt doen, als die selve niet te groot en zijn, maer soo wanneer die seer groot oft kostelijck solden vallen, oft dat sy eenigh nieuwe werck aen der Weesen huysen oft op hunne erven solden willen doen maecken, solden daer toe oorloff moeten hebben van den Gerichte.

34. Mogen oock de Momboirs der Weesen, huysen ende erven in huyre uytgeven ofte verpachten, voorbeheltlick dat 't selve geschiede met wille van twee van hun luyden, ende dat die verhuyringe der huyser niet langer en zy dan van dry tot dry jaeren, Ende van pacht-goederen, Lande ende Bemde, van sesse tot sesse jaeren, ende soo sy die voor langeren tijt souden willen verhuyren ofte verpachten, solden daer toe oorloff moeten hebben, als voor.

35. Sonder gerichtelijck oorloff en mogen de Momboirs geene Sterfhuysen aennemen, oft daer op verthien, noch eenigh verdragh ofte transactie aengaen, noch eenige saecken stellen in Compromis oft Segsluyden, noch oock ten eyde van Parthyen, daer mede de Weesen ofte vermomboirde persoonen solden mogen verkort werden.

36. Mogen oock geene Erf-goederen verkoopen, belasten, oft verbrengen, dan met voorgaenden advijs ende goetduncken van de naeste Vrunden ende Gerichte, ende dat de Momboirs met Eyde behalden 't selve nootelijck ofte nutte ende profijtelijcker gedaen dan gelaten te wesen.

37. Als men eenige goederen solde willen ofte begeeren te verkoopen, sullen daer op besonder gehoort moeten worden die naeste Vrunden van de zyde daer van die gekommen zijn, ende daer op die weder

solden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſolden mogen vallen, om onderricht te werden, oft die ſelve goederen verkocht worden, van noothalven, oft alleen om meerder profijt van de Weeſen.

38. Alſmen bevint, dat niet van nooden is, de goederen in 't geheel ofte ten deel te verkoopen, maer alleen dat het beter wordt bevonden gedaen, dan gelaten, om meerder profijt ofte voordeel van de Weeſen, ſoo ſal den prijs wederom aengelaght moeten worden aen andere Renten oft goederen, die ſtaen ſullen ter natuere van de verkochte, om weder te gaen ende te keeren ter zyde daer van die verkochte goederen ofte Renthen gekommen zijn.

39. Als Weeſen eenige Juweelen oft Cleynodien van grooten aenſien ofte weerde hebben, die verkocht moeten werden, ſoo en moet men die oock niet verkoopen, dan met oorloff ende conſent van 't Gericht, ende by openbaeren uytroep ter gewoonlijcker plaetſen, op dat die ten hoogſten prijſe mogen kommen.

40. Ende aengaende die verkoopinge van Erf-goederen, die moet men daer en boven dry vervolgende Sondagen van te voorens doen uytroepen, oft daer af den wete doen by opplecking van billetten, ter plaetſe daer men ſulcx gewoonlijck is te doen, al eer men die magh verkoopen.

41. Niettemin ſoo die Momboirs oorlof ofte bewilliginge van den Gerichte hebben om eenige Juweelen, als voor, oft andere gereede oft ongereede goederen oft Renthen uyt der handt ende ſonder openbaere uytroepinge te verkoopen, uyt redenen daer toe bewegende, alsdan ſolde ſulcke verkoopinge van weerden zijn.

42. Ende op dat die Weeſen in 't verkoopen ende belaſten van hunne goederen te beter bewaert mogen zijn, ſoo en magh daer toe geenen oorloff gegeven worden, dan op Requeſte tot dien eynde te preſenteeren, Inhaldende klaer ende beſcheydelijck verhael van de goederen die men verkoopen oft belaſten wilt, mitſgaders oock die Redenen waeromme, ende ſal van alſulcke Requeſte ende Appoſtille Gerichtlijcke aenteeckeninge gehalden worden.

43. Scholtis, Schepenen, ende Secretarien, noch eenige Gerichtsbode, mogen niet ſtaen over eenige bekenteniſſe van verkoopinge oft belaſtinge van der Weeſen goederen oft Renten noch afloſſinge der ſelver,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ten zy dan in bywesen van alle de Momboirs, immers ten minsten van twee van hun, ende dat ſy daer toe oorlof ofte decreet van 't Gericht hebben, welck decreet altoos in de Acte van de verkoopinge, belastinge ofte aflossinge ſal gestelt worden.

44. Die Momboirs en mogen geene van hunne Weeſen goederen ofte Renthen gelden, als meeste daer voor biedende, 't zy door hun oft eenen derden perſoon, en ſoo ſy 't ſelve doen, ſal alles van onweerden ende krachteloos weſen, ten ware dat ſy die hooghste ende leste hoogers waeren gebleven, in welcken gevalle ſy 't conſent van den Gerichte gelijckewel ſullen moeten verwerven, tot beveſtunge van den koop.

45. Ende generalijck en moghen Momboirs, wie die oock zijn, met de Weeſen onder hunne Momboirie ſtaende, geenſints handelen, van hun gelden, koopen, verkoopen oft verbuyten, noch eenighe andere Contracten, Accoorden ofte Voorwaerden maecken ofte aengaen, ende oft ſy ſulcx deden, ſal alles van onweerden weſen: ten waere dat 't ſelve oock geſchiede met conſent, decreet, ende bewilligungh van den Gerichte, de naeſte Vrunden jerſt ende voor al daer op gehoort.

46. De Momboirs en mogen oock niet aen ſich werven oft verkrijgen, by aengeldinge, giffte, wiſſelinge, opdraght, oft by andere manieren, eenige Gerechtigheyt, actie oft ſcholt tot laſte van hunne Weeſen, oft andere vermomboirde perſoonen, op pœne van te verlieſen 't geene ſy daer voor gegeven hebben, ende dat die Gerechtigheyt ofte ſcholt doot ende te niet zijn ſal, ende die Weeſen ten eewigen dagen daer van vrye ontlaſt ende ontſlagen.

47. Inſgelijcx en mogen geene heuſt-penningen van eenige Renthen die men Weeſen wilt afleggen, ontfangen ofte daer van quitantie geven tot achterdeel van de Weeſen: ten zy dat ſy die opſegginge ende aflosſinge jerſt ende voor al aen den Gerichte hebben aengegeven, op dat te beter ſorge magh gedragen worden dat die penningen wederomme tot der Weeſen profijt mogen aengelaght werden.

48. Als de vermomboirde perſoonen eenige groote ſomme van penningen moeten hebben, ofte ontfangen, 't zy van aflegginge van Renten, prijs van verkochte goederen, oft van Coopmanſchap, oft aen

Coop-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Coopluyden op Wissel ofte gewin penningen gegeven, oft dergelijcke, wie veel dat die oock zijn, ende uyt wat oorsaecke men die den vermomboirden persoonen schuldigh is, dieselve penningen mogen die Momboirs ontfangen, voorbeheltlijck dat 't selve geschiede met gemeynen consente, Ende dat sy altemael die quitantie onderteeckenen, oft jemant die van hun allen daer toe volmacht heeft.

49 Ende soo alle die Momboirs niet tegenwoordigh en waeren, oft uyt eenige oorsaecken weygerden die quitantie te onderteecken, alsdan sullen die andere Momboirs 't selve aen den Gerichte te kennen mogen geven, om daer toe decreet ende consent te hebben, ende sonder 't selve consent en sullen sy die penningen niet mogen ontfangen ofte lichten.

§. 5. Reeckeninge, Bewijs ende Reliqua van de Momboirs.

1. ALle Momboirs zijn gehalden alle Jaer, oft ten minsten alle twee jaeren, van hun bewint Reeckeninge, Bewijs ende Reliqua te doen, ende dat voor twee van de Maeghschap der Weesen hun des verstaende, oft andere verstendige persoonen daer toe belast, op pœne van ses Gulden te betalen, t'elcke reyse als sy daer toe versocht zijnde, binnen veerthien dagen daer naer, die Reeckeninge niet en komen doen, ende daer voor gepandt te worden.

2. Ende soo sy daer naer noch in gebreecke bleven, sullen wederom daer toe by datelijcke pandinge mogen bedwongen worden, ende niettemin werden verdampt in sulcke meerdere boete als 't Gericht naer gelegentheyt van de saecke sal goet vinden, ende dat oock al op daetelijcke Executie, oft pandinge.

3. Als die Vrunden ofte andere, die over die Reeckeninge sullen staen, swarigheyt vinden in eenigh stuck der selver, sullen sulcx den Gerichte te kennen geven, om daer inne nae der billicheyt te versien, ende sal altijdt van de gedaene Reeckeninghe dobbel achter den Gerichte blijven.

4. Soo wanneer twee Momboirs ofte meer van eenige Weesen zijn, ende dat een alleen die Regieringe ende bewindt van der Weesen goede-

ren heeft gehadt, ſoo magh den anderen hem daer van Rekeninge ende bewijs eyſſchen, ende 't geene dat onder den Bewint-hebber oft Pleger wordt bevonden, hem tot profijte van de Weeſen doen aenleggen, tot gemeyne ontlaſtinge, ende van gelijcken mogen ſy d'een den anderen doen als ſy elck eenigh bewindt gehadt hebben.

5. In ſoo verre die Momboirs in gebreecke bleven d'een den anderen te bedwingen, oft anderſſints verſuymden van twee tot twee jaeren Rekeninge te doen, wie vooren geſaght is: Soo mogen ſy ſoo wel by den Vrunden ende Maegen van de Weeſen, ende elck van hun, als by het Gerichte daer toe gehalden werden.

6. Tot welcken eynde, ende op dat het Gerichte ſeeckerlijck magh weeten wie die Reeckeninge als Momboirs moeten doen, Sullen van nu voortaen op den Prothocol der Momboirs naemen ende toenaemen geteeckent worden, ende wanneer ſy den Inventaris overgelevert hebben, ende dem volgents hunne Reeckeninge hebben te doen.

7. Ende ſoo ſulcx op den geſtelten tijdt niet en geſchiedt, ſoo zijn die Momboirs gelijcke wel gehalden, als ſy Reeckeninge doen ſullen, de ſelve te ſtellen ende te verdeylen van twee tot twee jaeren, ende den Weeſen goet te doen den Intereſt oft Rente van de penningen die ſy t'elcke reyſe by ſloten van Rekeninge ſchuldigh ſolden zijn geweeſt, ſoo verre die Rekeninge op haeren tijt ware gedaen.

8. D'welck plaetſe heeft, 't zy dat alſulcke ſlot ſpruyt ende kompt van Hooft-ſomme oft van Intereſſe: voorbeheltlijck nochtans dat het ſlot ſoo groot ſolde zijn geweeſt, dattet elcker reys naer de gelegentheyt van den ſtaet van de Momboirie, aengelaght hadde behooren te werden, ende die Weeſen daer af profijt van Renthen hadden mogen genieten.

9. Welverſtaende, dat ſoo verre 't ſlot van Rekeninge komt van penningen by de Momboirs ontfangen, die ſy in hunne koopmanſchap hebben bekeert, oft daer mede ſy anderſſints hun profijt hebben gedaen, ſonder oorloff van den Gerichte, ſy daer van Intereſſe ſullen geven tegens den penninck twaelff.

10. Die Momboirs zijn gehalden Reeckeninge te doen, niet alleen van 't geene ſy hebben ontfangen, oft deur hun bedrogh niet en is bewaert, oft tot profijt van de Weeſen gekomen, maer oock van 't geene

ſy grof-

ſy groffelijck verſuympt oft veronachtſaemt hebben tot oorbaer van de Weeſen te brengen.

11. Maer oft die Momboirs ter oorſaecke van de partyen ofte penningen die ſy niet en hebben ontfangen, ende hun nochtans in 't doen van hunne Reeckeninge ten laſte worden gelaght, als van wegen hun verſuym, met eenigen Intereſt, behooren belaſt te worden, 't ſelve wort geſtelt ende verhalden tot erkenteniſſe des Gerichts.

12. Welck Gericht aenſchouw ſal nemen, oft die verſuymeniſſe grof ende merckelijck is, oft niet, ende ſoo die ſoo is, en ſal in alle gevalle den ſelven Intereſt niet hooger nemen dan op Renthe, ende daer onder ſonder Intereſſe op Intereſſe te reeckenen: 't waere by verdeylinge oft vervolgh van Reeckeninge oft anderſſints.

13. Die Momboirs weſende perſoonen met eere, ſtaende tot goeden naeme ende faeme, ſullen in reeckeninge gepaſſeert worden alle partyen van uytgeven, bedraegende onder die acht guldens, mits die ſelve met Eyde beſwerende des verſocht zijnde, ſonder daer af ander bewijs behoeven te doen.

14. Soo verre men nochtans den Momboirs anders thoonde, oft dat de partye als onbetaelt aen de Weeſen geheyſcht worde, oft datter betalinge van Renthe waere, ſoo zijn ſy gehalden daer voor te verantwoorden ende de betalinge der ſelver ſtaende te halden, ſonder laſt oft koſt van de Weeſen.

15. Als by den Momboirs in den naem van de Weeſen eenige proceſſen gevuurt worden 't zy als Aenleggers ofte Verweerders, ſonder voorweten ofte conſent van den Gerichte, ende dat ſy in de koſten verdampt worden, en ſullen ſy die in geene Reeckeninge mogen ſtellen, maer ſullen die ſelver draegen, alwaert oock dat ſy in de qualiteyt van Momboirs verdampt waeren.

16. Naer dat die vermomboirde perſoonen uytte Momboirie zijn geſcheyden oft mundigh geworden, zijn die Momboirs oock aen hun gehalden in byweſen van twee van de naeſte Vrunden, weſende Mans perſoonen boven de vijff en twintigh jaeren, over te geven die Reeckeningen by hun van te voorens gedaen, om die op een nieuws t'overſien, ende daer tegens te ſeggen dat hun goet dunckt.

17. Wel verſtaende, dat die Weeſen alsdan niet in debat en mogen

 trecken

trecken ofte ſtrijdtbaer maecken, die partyen die op 't beſcheydt met de ſelve Reeckeninge van te voorens overgegeven, de welcke naermaels verlooren ſolde mogen zijn, ofte op de kennelijckheyt der ſelver doenmaels zijn gepaſſeert: Ten waere dat ſy 't contrarie van den inhalt der ſelver partyen kouſten bewijſen.

18. Maer als de Momboirs van te voorens geene Reeckeninge gedaen en hebben in der manieren hier vooren verhaelt, 't zy van den geheelen tijt ofte deel van den ſelven, dat ſy Momboirs zijn geweeſt, ſoo zijn ſy gehalden daer van aen den Weeſen volkommen Reeckeninge te doen, ende wes tot bewijs, oft rechtveerdinge der ſelver naer Landt ende gemeyn Recht van noode is, oft by gebreecke van ſulcx, moeten 't ſelve den Weeſen goet doen.

19. Soo langh ende ter tijt toe dat de Weeſen de Reeckeninge van de Momboirs niet en hebben gehadt, om die nae te ſien ende t'onderſeucken, als voor geſaght, en mogen die Momboirs wegen der ſelver Reeckeninge, noch van de adminiſtratie ofte onderwindt van de Momboirie met die Weeſen in geen accordt ofte verdragh kommen, noch van hun affcheyt oft ontlaſtinge nemen, ende oft ſy 't ſelve hadden gedaen, ſolde krachteloos ende van onweerden zijn.

20. Als die Weeſen op de Rekeningen van Momboirs niet en vinden te ſeggen, ſoo zijn ſy gehalden hun te geven volkommen beſcheyt van ontlaſtinge van de Momboirie ende onderwint der ſelver, daer by ſy hun bedancken van hunne moeyte, ſorge ende laſt van de Momboirie, ende verclaren dat ſy hun derwegen oft daeromme niet en weeten, ſullen noch en begeeren te heyſſchen, maer hun daer van t'eenemael ontſlaen.

21. Alle Reeckeningen van de Momboirs, ende die quictantien oft andere beſcheyden daer toe dienende, wie oock de quictantien oft d'acquiten, van ontlaſtinge van de Momboirs, worden gedaen ende gegeven oft bekent tot koſte van de Weeſen ende andere vermomboirde perſoonen ende niet van de Momboirs.

22. Alle Momboirs mogen genieten van wegen hunne ſorge, moeyten ende laſten van den ontfanck ende onderwindt van hueren, Renthen ende andere jaerlijcxe inkommen den twintighſten penninck, ende van andere ſchulden die ſy gebeurt, ende ontfangen ſullen hebben, den ſeſtighſten penninck.

23. Maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

23. Maer van afgelaghte heuft-penningen van Renthen, ofte gereede penningen in den Sterf-huyse bevonden, oft gereede penningen in eenige Reeckeninge gebraght, herkommende van verkochte Erf-goederen, daer van en sullen die Momboirs geenen loon oft salaris hebben.

24. Als die bedieninge van de Momboirie te seer swaer ende lastigh valt, oft dat die Momboirs daeromme ofte om andere oorsaecken voor de Weesen buyten hunne woonplaetse moeten reysen, oft ander besonder verlet ofte versuymenisse solden lijden, Sal in dem val by den Gerichte daerinne naer gelegentheyt van de saecken ende gesteltenisse van de Weesen versien worden.

25. Van gelijcken als die saecken van de Weesen dat verheyschen, mogen die Momboirs met beliefte van den Gerichte eenen Rentmeester stellen, die voor den loon soo hem by den Gerichte sal toegelaght werden, de saecken van de Weesen oft andere vermomboirde persoonen sal helpen besorgen ende voorderen, alles nochtans tot perijckel ende last van de Momboirs.

26. Des blijven die Momboirs in hun geheel om hunnen gewoonlicken loon van de Momboirie te genieten, al ofter geen Rentmeester tot nieuwen loon en waere gestelt, Ende oft bevonden worde dat den Rentmeester sich niet behoorlick, getrouwlick ende wel in sijne administratie oft bewint en hadde gequeten, mogen daer op nemen hun verhael.

§. 6. *Schuldt ende tachterheyt van Momboirs aen de Weesen, ende van Weesen aen de Momboirs, ende betalinge der selver.*

1. ALs den dienst ofte bedieninge van die Momboirs by Testamente oft 't Gericht niet en is verdeylt, soo is elck van den Momboir *in solidum* ofte een voor al gehalden te verantwoorden van de Momboirie, ende alle de tachterheyt daer uyt spruytende, ende de selve goet te doen, doch met dien onderscheyt ende op den voet hier naer volgende.

2. Als te weten: dat soo wanneer alle de Momboirs de handelinge van der Weesen saecken ofte goederen, gelijck hebben gehadt, ofte oock eenige van hun met laste ende volmacht van andere, 't zy wegen hunne gemeyne, ofte huns volmachtighde handel oft onderwindt, sy al ende elck van hun gehalden zijn, ende daer voor oft t'samen,

men, oft elck in 't besonder, een voor al aengesprooken ende geexecuteert ofte gepandt mogen worden, sonder dat de Weesen tot eenige verdeylinge zijn gehalden.

3. Maer als een oft eenige van de Momboirs hun alleen den handel oft bewindt der Weesen oft vermomboirde persoonen goederen onderwonden hebben, sonder dat d'andere hun des hebben gemoeyt oft daer toe last gegeven, laetende alleenlijck de mede Momboir oft Momboirs daer met gewerden, soo zijn die andere Momboirs die de handelinge der goederen niet en hebben gehadt, derwegen ende van de tachterheyt daer uyt spruytende, niet gehalden oft pandtbaer, dan *in subsidium*, oft tot onderstandt ende behulp, by gebreecke van verhael op de andere.

4. D'welck wort verstaen, niet alleen als de Momboir oft Momboirs, die de handelinge oft onderwint van de Momboirie hebben gehadt, geen middel en hebben om die tachterheyt te betalen, maer oock als sy met der wooninge op andere plaetsen zijn vertrocken, soo dat het vervolgh tegens hun te vergeefs ofte moeyelijck solde zijn, Ende daerom mogen alsdan de Medemomboirs daer voor elck in 't geheel, ende een voor al aengesprooken ende gepandt werden, sonder dat hun d'exceptie van divisie ende excussie, oft van verdeylinge ende voerpandinge van de andere kan helpen.

5. Ende oft de Weesen hun vervolgh tegens alle de Momboirs, ofte den geenen van hun die de handelinge hebben gehadt, gedaen hadden, ende met der daet niet en kouste voldaen werden, overmits dat men niet en bevint, dat sy ten tyde van het vervolgh oft van den Vonnissen, by de Weesen verkregen, ende dry maent daer nae de middel oft macht hebben gehadt om te betalen: Soo mogen die Weesen oock alsdan tot behulpe oft onderstandt hun verhael nemen tegens die andere Momboirs, als vooren.

6. Als d'een ende d'ander Momboir handelinge van de Momboirie heeft gehadt, ende den eenen Momboir eenige saecken in 't besonder gedaen, sonder wille ende weete van den anderen, daer voor is hy gehalden alleen te verantwoorden, sonder dat den geenen die 't selve niet en heeft gedaen, der wegen is gehalden, dan *in subsidium*, oft tot behulp, in der manieren hier naer volgende.

7. Soo wanneer de Momboirs in 't gemeyn iet versuympt hebben, 't zy dat sy hun d'Administratie ofte handelinge van de Momboirie onderwonden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

derwonden hebben ofte niet, daer voor zijn ſy t'ſamen ende elck een voor al gehalden ende pandtbaer, al oft ſy gelijckelijck jet gedaen ofte gehandelt hadden, ſonder dat d'een hem daer af meer kan ontlaſten dan d'ander, als toekommende al deur gemeyne ſchuldt, ende onachtſaemheyt: Beheltlijck hun verhael tegens hunne Medemomboirs voor hun aendeel.

8. Al is't dat de Momboirs een voor al gehalden ende pandtbaer zijn, in der manieren hier voor verhaelt, ſoo wanneer nochtans blijckt ofte beweeſen wordt, dat ſy ofte eenige van hun van der Weeſen ſchade ontſchuldigh zijn, oft dat ſy daer toe geene oorſaecke hebben gegeven, 't zy by onderwindt, ofte verſuymlicheyt, ſoo en zijn ſy derwegen geenſſints gehalden.

9 De Weeſen om hun verhael op elck van de Momboirs een voor al te hebben, 't zy by verkyſinge van d'een voor d'ander oft by maniere van behulp, oft tot onderſtant, volgende 't geene hier vooren is geſaght, zijn gehalden hun al te ſamen binnen 's jaers naer de eyndinge van de Momboirie te rechte te betrecken, als ſy voor de hant ende onder den Gerichte van de belaſte Momboirie geſeten zijn, oft wel den geenen van hun luyden, die d'onderwint heeft gehadt, ſoo die andere Momboirs dat op hun perijckel begeeren.

10. Des zijn alsdan d'andere Momboirs gehalden te verclaeren, ende van hun Acte ofte beſcheydt te geven, dat het geene dat tegens alſulcke aengeſproockene Momboir ofte Momboirs geweſen ſal zijn, gehalden ſal worden, al oft met tegens hun elck ende een voor al waere geweſen, Ende dat ſy by gebreecke van middel van voldoeninghe gevonden te worden op den geenen die d'onderwindt gehadt hebben, daer voor geexecuteert ofte gepandt ſullen moghen werden.

11. Ende oft de Weeſen alſulcken vervolgh tegens die Momboirs niet en hadden gedaen, maer dat ſy daerinne verſuymelijck waeren geweeſt, oft mit hun ooghluyckinge hadden gedaen, ende dat ondertuſſchen eenige van hun waeren gebroocken, ofte tot armoedt gekommen, ſoo dat ſy hun tachterheydt niet en kouſten voldoen, 't ſelve ſal zijn tot perijckel ende ſchade van de Weeſen ende niet van de Momboirs, die alsdan met hun aendeel ſolden volſtaen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

12. Als een Momboir aen de Weesen, uyt krachte van Vonnissen, jet betaelt oft voldoet, daerinne hy tot behulp ende onderstandt is gehalden, oft daer van by sijne Metmombois het perijckel mede gedraegen moet werden, Soo heeft hy der wegen sijn verhael, op den geenen die daer voor jerst was gehalden, oft op elck van de Metmomboirs voor hun aendeel by wegen van Executie, al oft hy cessie oft overgevinge van der Weesen Recht ende vonnisse hadde verkregen.

13. Ende oft daer eenigh van onbetaelbaer, oft onmaghtigh om te betaelen were geworden, Soo moet het gebreeck in't gemeyn gedragen werden, tusschen die Momboirs die betaelbaer gebleven zijn, sonder dat d'een meer gehalden is daer van te dragen ofte te betaelen als d'ander: Beheltlijck hun verhael op hunne Medemomboirs, wiens deel sy onder hun moeten verdeylen, als hy tot beteren staet ende middel sal zijn gekommen.

14. Den Momboir die wegen sijne handelinge, bewindt ofte bedieninge van de Momboirie, by sijne Reeckeninge oft anderssints aen de Weesen schuldigh oft ten achteren blijft, is gehalden 't selve hun aenstondt te voldoen, sonder hem daer tegens by cessie ofte overgevinge van sijne goederen, noch by atterminatie ofte verkrijginge van dagh van betalinge, te mogen behelpen.

15. Ende oft geviel dat die Weesen oft vermomboirde persoonen den Momboir selver schuldigh bleven, moeten hem sulck oock sonder vertreck opleggen ende betalen, ende ofter questie oft geschil viele, wie te vooren ofte ten achteren waere, solde alsdan d'een den anderen versekeringe oft handtvuldinge moeten doen, naer dat de gelegentheyt van de saecke voor d'een oft d'ander klaerer ende waerschijnlijcker solde zijn.

16. Niettemin al en waerder geen sekerheydt gestelt, soo zijn evenwel die goederen van de Momboirs ende Weesen ten beyden zyden by stilswijgende pandtschap generalijck verplicht, voor des eens oft des anders tachterheydt, om daer op voor andere Crediteuren hun verhael te hebben, volgende 't geene hier naer onder de Tytels van Pantschap, ende van preferentie oft voordeel van de Crediteuren wordt gesaght. *fol. 275. n. 1. &c.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

17. In't geene daer inne de Momboirs gehalden zijn, 't zy van clare penningen, oft van't geene sy by bedrogh ofte grove onachtsaemheydt versuymt hebben, daer voor mogen hunne Erf-genamen oock aengesproocken worden, Maer voor geringe oft daegelijcxe ende gemeyne versuymenissen oft onachtsaemheydt, en zijn d'Erffgenaemen niet gehalden, ten waere dat de Momboirs daer af profijt hadden gehadt, oft dat sy binnen hun leven daer voor Gerichtelijck waeren aengesproken.

18. Als jemant is gemaeckt Overmomboir van sijne eygene oft andere kinderen, ende datter noch eenige andere Momboiren zijn gestelt: Soo wordt den Overmomboir alleen verstaen te wesen Toesiender op de Momboirs, op dat sy hunne handelinge wel ende te rechte doen, hun als goede ende getrouwe Momboirs dragen ende quijten, sonder hem anderssints de handelinge van de goederen te derven onderwinden.

19. Welcken volgende zijn alsulcke Overmomboirs ter saecken van de handelinge ende bewindt van de Momboirie niet gehalden te verantwoorden, ten waere dat op Momboirs geen verhael en waere, ende dat sy in gebreeck waeren geweest op den handel ende onderwindt van de Momboirs goede toesicht te nemen, ende daerinne gebreeck vindende, deselve te doen afstellen, ende de Weesen van eenen anderen bequamen Momboir te versien.

VIJFSTEN TYTEL,

Van ongehylickde Vrouwen.

1 ONgehylyckde Vrouw-persoonen geen Coop-Vrouwen zijnde, al zijn sy Weduwen ofte mundigh, en mogen geene schadelijcke verbintenissen, bekentenissen, ofte andere Contracten doen ofte aengaen, noch oock volmacht geven om die te verlyden, dan voor Schepenen ofte Gerichtlijck, ende by gebreecke van sulcx, mogen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

die verbintenissen, bekentenissen oft Contracten wederroepen, ende daer van scheyden.

2. Des zijn die Vrouwen in sulcken gevallen gehalden weder te geven, alle 't geene sy daer by bekent hebben, by hun ontfangen ende genoten te zijn: ten waere dat sy dem niet tegenstaende bereyt waeren den Eydt te doen, sulcx niet ontfangen te hebben, in welcken gevalle men nochtans hun 't selve sal mogen overtuygen, ende alsoo sijn verhael hebben.

3. Ongehylyckde Vrouwe-persoonen, willende eenige Contracten oft verbintenisse gerichtlick bekennen oft verlyden, moeten daer toe versien worden met eenen Momboir, die welcke by haer gekosen zijnde, op haer verseuck, daer toe by den Gerichte wordt bestedight: ten zy dat het gerichte oorsaeck hebbe om 't selve af te slaen.

4. Ende met alsulcken Momboir mogen ongehylyckde Vrouwe-persoonen allerhande Contracten aengaen, gelijck oft Mans persoonen waren, sonder dat die Momboirs alsoo gestelt, gehalden ofte gewoon zijn eenigen Eydt te doen, ofte wegen alsulcke Contracten in 't minste zijn gehalden.

5. Soo wanneer Vrouwe-persoonen hun selven ofte hunne goederen, voor eens anders scholt willen verbinden, alsdan en is niet genoegh, dat sy in der manieren voorts van Momboir versien werde, maer is daer en boven van noode, dat sy eerst met voorgaende onderseuck van den Gerichte daer toe werde geauthoriseert ofte gemachtight.

6. Niettemin al waert dat eene ongehylyckde Vrouwe eenigh Contract hadde aengegaen, d' welck voor Schepenen niet en waere bekent als voor, oft daerinne sy by gebreecke van authorisatie niet gehalden en waere, ende dat sy nochtans 't selve met der daet voldede, soo en solde sy naemaels daer af niet mogen wijcken noch weder heysschen, 't geene sy eens goetwilligh hadde betaelt tot voldoeninge van de selve.

7. Hylycxe voorwaerden ofte Contracten van Vrouwe-persoonen, zijn van weerden, al en zijn die niet voor Schepenen gepasseert ofte bekent: Beheltlijck dat soo wanneer die Vrouwen onder hunne jaren zijn, die selve hylycx voorwaerden moeten gemaeckt werden met wille ende ten overstaen van de Alders, Momboirs, ofte naeste Verwanten, oft in plaetse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

plaetſe van hun eenige van den Gerichte daer toe te ſtellen, ſoo hier bevoorens noch is geſaght

8. Item ongehylyckde Vrouwen, als ſy mundigh ofte Weduwen zijn, mogen hare Erfgoederen verpachten ofte verhuyren, die jaerlijcxe Inkompſten daer van, ende van haere Renthen ontfangen, daer van quitantie ende handtſchriften geven, ende anderſſints met die ſelve Inkompſten ende Renten ende alle hunne andere gereede goederen doen, ende die laeten brengen, ende vervremden, daer ende ſoo haer dat gelieft, ſonder dat van noode is daerom voor Schepenen te kommen.

9. D'welck oock plaetſe grijpt, al waert dat die Vrouwe-perſoonen die ſelve gereede goederen wolde wegh geven by maniere van giffte, Beheltlijck dat ſy 't ſelve doen ſtaendts voets, ofte by daedelijcke overleveringe van 't geene dat gegeven wordt, ende niet alleen by gelofte ofte verbinteniſſe, want in dien gevalle die ſolde moeten geſchieden voor Schepenen, in der manieren hier boven verhaelt, om die Gerichtlijck te mogen heyſſchen.

10. Van gelijcken mogen ongehylickde Vrouwen mundigh ofte Weduwen zijnde, by coop, ingeldinge oft anderſſints handelen, 't geene dat tot hare Kleedinge, Reedinge ende Huys-haldinge behoort, ende zijn gehalden ende mogen daer van hun handtſchrift geven, ende uyt krachte der ſelver oft anderſſints met Rechte tot betaelinge bedwongen werden, ofte die ſcholt Gerichtlijck bekent were.

11. Ongehylijckde Vrouwen, die dagelijcx op hunnen naem ingelden ende uyt vercoopen, moghen allerhande Coopmanſchappen doen, ende derwegen van hunnen handel burge blijven, handtſchriften geven, ende anderſſints haer verbinden, ſonder Momboir, ende voirts alles doen den ſelven hunnen handel aengaende, dat een Man doen magh.

12. Maer ongehylijckde Vrouwen al doen ſy Coopmanſchappen, en mogen buyten hunnen handel geene Burge werden, noch oock eenige opdraghten ofte verbinteniſſe van Erffgoederen doen, dan Gerichtlijck ende met eenen Momboir, als boven, om daer uyt oft des halven beſtendelijck met Recht aengeſproocken te mogen werden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

TWEEDE DEEL,

Van verſcheyde gedaente oft geſtelteniſſe van Goederen, Laſten ende Servituten oft dienſtbaerheyden daer op kommende.

EERSTEN TYTEL,

Van verſcheydenheyt van goederen.

1. Die goederen werden naer Landt-recht gedeylt in ruerlijcke ende onruerlijcke, ofte haeffelijcke ende Erffelijcke, ende onder d'een ende d'ander ſorten van dien, werden begrepen Gerechtigheyden, als allerhande Schulden, Actien ofte Gerichtlijcke klachten, Renten, Tinſen, Erfpachten ende meer andere, volgende 't geene onder den Tytel van Rechten van gehylijckde perſoonen, naerder is geſaght, ten waere dat klaerlijcken bleke oft verſtaen kouſte werden, dat ſprekende van ruerlijcke oft onruerlijcke goederen, die meyninge anders waer geweeſt. *fol.* 26. *n.* 1. 2. en 3.

2. D'onroerlicke oft Erffelicke goederen werden voorts naer Landtrecht by tweeder hande maniere verdeylt. Als in den eerſten in aengeſtorven oft Patrimoniael, ende in aengewonnen oft geworvene goederen, 't zy dat die ſelve gewonnen ofte geworven zijn, ſtaende den Eheſtant van Man ende Vrouw, ofte daer buyten, 't waere voor oft naer dato van dien, waer van die verſcheydene Gerechtigheyt, 't zy in 't ſcheyden van den bedde tuſſchen een lancxlevende ende d' Erffgenaemen van den eerſten afflijvige, oft in verſterffeniſſe tuſſchen die Bloetsverwanten, onder den Tytel van Rechten van gehylyckde perſoonen, ende den Tytel van wettige verſterffeniſſe is verhaelt. *fol.* 26. *n.* 1. 2. *en* 3. *fol.* 187. *per tot.* §.

3. Ten anderen werden d'onruerlijcke goederen gedeylt in Vrye, Eygen, Schepenen oft Allodiael, ende in Hof-hoorige goederen, daer van die vrye eygen goederen van geene Gront-heeren werden gehalden, ende over ſulcx vryelijck verhandelt, vervremt ende belaſt mogen werden, ſonder daer toe jemants als Gront-heeren beliefte te geſinnen, ende aengaende die Hof-hoorige goederen, als zijn Leenen, Lijfgewins, Kurmoedige,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

moedige, Tins ende Erfpacht goederen, die worden van den Grondtheer ontfangen ende gehalden, ende en mogen sonder sijn beliefte te versuecken, ende hem van sijne gerechtigheyt te vernuegen niet verhandtplicht, verset oft belast werden.

4. Dat men in 't gemeyn seght, dat besit van onruerlijcke goederen, sonder Heer ende Hof geen besit en is, heeft dit verstandt: dat alsulck besit, geen recht van Eygendom, Pantschap, oft andere erffelijcke gerechtigheyt en geeft, al hadde der Besitter oft sijn Voorsaten daer toe wettigen Titul, 't zy van coop, giffte, verbintenisse oft andere dergelijcke, bequaem zijnde om recht te geven, maer dat daer en boven daer toe van nooden is, wettige opdraght, verbintenisse oft erffvestinge voor Heer oft sijnen Officier ende Gerichts-luyden, 't zy Leenmannen oft Laeten als 't Hoff-hoorige goederen zijn, oft voor Scholtis, Richter oft Voogt, ende Schepenen als 't vrye eygene oft Schepenen goederen zijn. *fol* 27. *n*. 6. *f*. 126. *n*. 2. *f*. 127. *n*. 6.

5. Der gestalt, dat soo langh het dadelijck besit, ende gebruyck niet en is bevestight by wettige Erffenisse oft Opdraght, oft anderssints soo men dat voor Heer ende Hoff gewoon is te doen, tot die besetene goederen altijt open staet 't recht van vernaerderinge oder beschudt, 't zy voor den Heer oft die naeste Vrunden, ende dat die jerst daer in ter goeder trouwen ge-erft is, 't zy by den voorgaenden Eygenaer, oft sijne Erfgenamen, oft die jerst daer van wettelijcke verbintenisse heeft, voor gaet den anderen ende het beste recht heeft. *fol.* 149. *per tot.* §.

6. D'welck nochtans al te verstaen is, ten waere dat men in sulcken besit, soo langen tijt waere geweest, dat 't selve genoegh waere tot Lants rechtelijcke oft gewoonlijcke verwijlinge ende verloop van tijdt, om daer mede volkomen eygendom van het goedt te verkrijgen: Want solde alsdan alsulck besit oock sonder Heer ende Hof, van gelijcke kracht ende werckinge zijn, al oft der Besitter Gerichtlijck voor Heer ende Wet ware ge-erft ende geguedt, volgende 't geene onder den Tytel van verwylinge breeder wordt gesaght. *fol.* 161. *per tot.* §.

7. Des niettemin, al waert dat jemant eenigh goet, sonder Heer ende Hoff den tijdt van gewoonlijcke verwylinge oft Præscriptie hadde beseten, solde der Heer als 't selve tot sijnder kennisse solde zijn gekommen, sijne gerechtigheydt op den Besitter voor den toekommenden tijdt

mogen

mogen vervolgen, ende hem als Heer doen bekennen, ende op sijnen boeck doen aenteyckenen, ende hem voortaen tot het geene dat naer der goederen wesen daer toe staet, doen betalen oft volbrengen. *fol.* 142. *n.* 31.

8. Ende om daer toe te geraken, magh der Heer altijt alsulck goet aenslaen, oft sijn handt daer op leggen, 't zy voor oft naer dato van dien tijt van verwijlinge, maer als daer tegens gerichtelijck steer oft wederseggen wordt gedaen, by den Besitter, oft dat hy den Heer het Recht biedt, soo moet der Heer die handt wederom opheffen ende daer van doen, tot dat hy Vonnis tot sijn Voordeel heeft verkregen.

9. Ten anderen wordt het besitten sonder Hoff ende Heer voir gein besit gehalden, tot sulcker meyninge, dat alsmen by den Heer oft sijn Gerichtsluyden, daer in niet en is ge-erfft, ofte op des Heeren boeck als Erfvolger bekent, der Besitter hem met alsulcken besit noch tegens den Heere ter saecke van sijn gerechtigheyden, noch tegens jemandt anders, der by Hoff ende Heer op voorgaenden wettigen Titul daer in is ge-erft, en kan behelpen, om in 't selve besit met rechte gehalden te werden, dan wel om daer in te blijven tot dat hy met recht daer uyt gestelt is. *fol.* 134. *& seq.*

10. Als veele Persoonen als naeste Erfgenaemen den Heer daer van 't goedt Hoff-hoorigh is, hebben bekent oft van hem begeert hebben bekent ende ontfangen te werden, mits betaelende de Gerechtigheyt daer toe staende (d'welck der Heer niemandt en magh weygeren sonder achterdeel van jemandts anders Gerechtigheydt, ende oft hy 't weygerde, sal 't selve voor gedaen gehalden worden) soo wordt in 't natuerlijck besit ende gebruyck gehalden niet der den Heer jerst gekent oft aensocht heeft, maer der die possessie ende gebruyck van hun jerst aenveert heeft.

11. Ende oft het besit ende gebruyck van eenigh goedt by een persoon wettelijck waere aenveerdt oft versocht, dat is aen oft in bywesen van den geene die naer Landts-gebruyck gewoon zijn daer over te staen, ende by den andere niet, maer dat hy 't selve sonder hun overstaen oft sonder hun daer toe t'aensuecken hadde aenveert, soo wordt daer in gehalden die wettelijck daer in is gekommen, oft die daer toe wettelijck aensueck heeft gedaen, al is 't dat der ander hem jerst met der daet daer in

gestelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

gestelt heeft, ende en magh by den anderen daer uyt niet gestelt, gestuert noch belet werden.

12. Doch en duert het besit ende gebruyck van den geenen der eenigh goet eerst, als Erffgenaem, heeft aenveert, 't zy Gerichtelijck oft sonder Gericht, niet langer dan tot dat by kennisse van de saecke bevonden is, wer daer toe, als waerschijnlijcke naeste Erffgenaem oft Erffvolger, ten beste berechtight is. Want wort derselver daer in gehalden voor alle anderen, al hebben sy oock den Heer eer bekent, volgende 't gemeyn Landt-recht daer by der doode den levendige bekleydt oft in sijn besit stelt. *fol.* 196. *n.* 3.

13. Des moet der Erffgenaem oft Erffvolger den Heer daer van oock kennen, al eer hy tot vervolgh van 't besit ende gebruyck met recht magh kommen. Want gelijck gesaght is, Besit sonder Hoff oft Heer, en is geen besit, ende over sulcx en magh men noch als Heysscher, noch als Verweerder, hem daer mede behelpen, voor ende al eer der Heer is bekent: ten waere om hem selven daer in te doen halden tegens daetelijcke affneminge, stuernisse oft beletsel, volgende 't geene onder den Titul van Vervolgh van sijn eygen goet is gesaght. *fol.* 144. *n.* 1.

TWEEDEN TYTEL,

Van Renthen.

§. 1. *Verscheydene manieren oft gestaltenisse van Renten ende 't recht daer toe staende.*

1. BY Erff-giften magh men soo veel onlosbaere Renten ofte Tinsen bespreecken ende bekennen, als den Erf-gifter ende Erf-nemer belieft, ende alsulcke Renten ende Tinsen en magh men niet afquijten, dan by wille ende toelaetinge des Erfgifters ofte recht daer toe hebbende, al waerent oock Lijf-renten.

2. Alle Renten by Erfgiften oft oock om malkanderen tegens Erf-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

goederen te vergelijcken, by ſcheydinge ende deylinge bekent, werden gehalden voor onlosbaere: ten waere dat die Schepene brieven oft Maeggeſcheyden, uytdruckelijck quijtinge inhielden, oft dat die ſelve die ſomme, daer voor die tot vergelijckinge zijn bekandt, mede brechten, oft dat die op Leen-goederen waeren bekandt ende geſtelt.

3. Men magh in Erfgifte ſcheydinge ende deylinge onderſpreecken, dat men die Renten daer by bekandt, in al, ofte in deyle ſal moeten quijten, ten daege daer by genoemt, ende en is alsdan ſulcke ſcholt eygentlijck geene Rente, maer eene ſchatſchult, daer af der Schuldenaer die heuftpenningen met den beſproocken verloope, 't ſijnen tijde ſchuldigh is te betalen, oft daer naer, als den Rentheffer dat belieft.

4. Desgelijcx magh men by Erffgevinge, ſcheydinge ende deylinge beſpreecken, dat men die Rente daer by bekandt, magh quijten den penninck ſeſtien, achtien, twintigh, vierentwintigh ofte meer, ſoo partyen des by die Erfgevinge oft ſcheydinge ende deelinge eens konnen werden, maer niet min dan den penninck Seſtien.

5. Alle Renten ende Tinſen by Gifte, Teſtamente, ofte anderen uyterſten willen gelaeten, oft gegeven, tot wat eynde ende uyt wat oorſaecken dat het zy, zijn quijtbaer den penninck Seſtien, ende 't malder Rogge naer advenant, dat 't malder drie jaer voor, ende drie jaer naer die verlydinge van de Rente, ter merckt gegolden heeft, ten huyſe van den uytreycker ende ſchuldenaer, ofte wel tegens twintigh ſtuyvers het Vat.

6. Welverſtaende dat ſoo wanneer die Teſtamenten, Brieven, ofte beſcheyden daer af gemaeckt, uytdruckelijck waeren met brengende, dat die onlosbaer, oft tot hooger prijs te loſſen ſolden zijn, alsdan men daer in ſolde hebben te volgen den inhalt der ſelver brieven.

7. Men magh geene Erffelijcke Renthen met gelde noch anderſints van nieuws koopen ofte doen bekennen, op Huys ofte andere Erven, dan losbaer tegens den penninck Seſtien, ten minſten, ende Lijffrente op een Lijff den penninck Acht, ende op twee Lijven den penninck Tien, mits daer voor den ſelven prijs ſonder bedrogh ofte geveynſtheyt betaelende.

8. Maer Renten van te voorens bekant, die magh men koopen, 't zy by Gerichtlijcke uytroepinge, uytter handt, oft anderſſints voor ſulcken prijs

prijs als Partyen konnen overkomen, al is 't onder de hooft-somme, daer voor die verlieden ende bekent zijn geweest.

9. Soo wanneer eenige nieuwe Rente is gekocht, ende bekent, onder den geoorloften prijs, die is voor soo veel dese clausule aengaet van onweerden, ende volstaet alsdan der uytgelder altijts, mits gevende jaerlijcx, den penninck sestien, ende hadde hy immiddels eenigh verloop hooger betaelt, solde kommen in mindernisse van der heuft-somme.

10. Insgelijcx en magh geen Rente bekent werden, daer van eenige toekommende verloop in de heuft-somme begrepen is, ende oft 't selve met der daet geschiede, sal 't selve datter by gesaght is, met noch soo veel van 't geene getelt is, verbeuren, tot profijt van den Heer ende der Armen.

11. Item men en magh geene Renten met gelde koopen om daer voor jaerlijcx t'ontfangen Koorn, Wijn, Olye, oft andere Vruchten, oft Gewasch, noch oock Beesten, Botter, Salt, Holt, Vlasch, oft andere waeren, van wat wesen oft gesteltenisse die solden mogen zijn, ende oft die met der daet worden bekent, sal den Rentgever volstaen, mits betalende den penninck Sestien in gelde. *fol.* 77. *n.* 2. 3. 4.

12. Ende hadde der Cooper der Renten immiddels eenige verschenen pachten oft verloopen van alsulcke Vruchten ofte Waeren ontfangen, daer van die weerde meer solde beloopen, dan het geoorloft verloop, tegens den penninck Sestien, 't selve solde kommen tot verminderinge van het capitael, ofte heuft-somme van de Rente, als voor.

13. Item men en magh geene Renten koopen met Waeren ofte Coopmanschappen, ende oft het geschiede, soo is de bekentenisse van de Rente oock krachteloos, ende van onweerden, al waert dat der inhalt van den Brieff anders mede brocht: Ten waere dat deselve Coopmanschappen geschat waeren, tot haeren oprechten prijse, daer voor die Schuldenaers te vreden waeren, die terstont te aenveerden, ende den selven prijs gereyt op te leggen, ende te betaelen.

14. Een Cooper van Rente, en magh nimmermeer bedingen, noch by Schepene Brieven bevoorwaerden, dat men hem die verkochte oft bekende Rente in al, oft in deel, op seeckeren tijdt oft tot sijn geliefte solde moeten lossen, maer is die lossinge, niet tegenstaende alsulcken bespreck, oft voorwaerde, altijts staende, ter believe des Uytgelders oft Eyge-

naers

naers van de Panden, daer die Rente op staende is. *fol.* 149. *n.* 3. & 212. *n.* 10. 158. *n.* 6.

15. Ende oft jemandt voor den toekomenden tijdt alsulcke bespreck dede, soo solde alsulcke bekentenisse van Rente, gehalden worden, voor een woeckerlijck Contract, ende alle 't geene, dat uyt krachte van 't selve ontfangen is, sal gerekent ende affgekort worden op de heuft-somme, al oft hy sijn gelt op woecker oft seker gewinne onder sijne bloote handtschrift hadde gegeven. *ibid.*

16. Wie gewoonlijck is,ten minsten elff jaeren eenigen Tins oft Rente, uyt sijnen Erve oft Huys te betaelen, moet die blijven gelden, oft die selve afflossen ende quijten, met den verloop, al en zijn daer af geene brieven te vinden, ten zy dat hy weet te betoonen, dat alsulcke betalinge by dwalinge is geschiedt, oft dat hy anderssints in de Rente niet gehalden en is.

17. Maer soo wanneer men eenigen Tins ofte Rente drie en dertigh jaeren lanck, ende vier maenden vervolgens heeft betaelt, alsdan en wort men niet ontfangen om te bewijsen, dat die betalinge by dwalinge is gedaen, oft dat men daerinne niet gehalden en is, maer moet men die Rente blijven gelden, ende betalen, al oft die wettelijck waeren bekant.

18. Der eene Rente ofte Tins, daer af Brieff ende Zegel zijn, gewoon is te betaelen, ende die selve elff jaeren lanck betaelt heeft, als voor, die moet die selve Rente blijven betaelen, al waert oock dat hy die Panden of Erven, daer die Rente opstaet, niet en hadde noch besaete.

19. Maer kan der Rentgever soo veel doen op sijne kosten, dat die geene, die de verbonden Panden besitten, die Rente uyt die selve Panden voortaen te vreden zijn jaerlijcx te blijven gelden, ofte af te leggen, indien die losbaer zijn, soo blijft d'eerste betaelder, mits opleggende den achterstel, daer van voorts ontlast.

§. 2. *Betalinge van verloope van Rente met wat gelden, ende tot wat prijs die te doen is.*

1. DIe jaerlijcxe betalinge van den verloope van de Renten, 't zy met prijs van gelde, oft by Erffgevinge, scheydinge ende deylinge, Testamente, Gifte, Hylicx-voorwaerde oft anderssints bekent, wordt gedaen, met ganckbaren gelde, ten dage van de betalinge loop hebbende: ten waere datter seeckere specien ofte stucken van gelde waeren ondersproken,

ſproken, gelijck hier onder naerder geſaght wordt, ten aenſien van de loſſinge van de ſelve Renten.

2. Als eenige Renten met gelde zijn gekocht, om jaerlicx t'ontfangen, ſekere Waren, Graenen oft andere Vruchten, ſoo vern het blijckt van den prijs daer voor die zijn bekent, ſoo moeten die ſelve Renten gebracht werden tot gelde, ende volſtaet den Rent-gelder, mits die betalende in loopenden gelde, tegens den penninck Seſtien. *fol.* 75. *n* 11.

3. Ende als niet en blijckt van den prijs die voor alſulcke Renten is gegeven, ſoo moeten die evenwel gebracht worden tot gelde den penninck Seſtien, naer advenant dat die Vruchten ofte Waren drie jaren voor, ende drie jaren naer de bekenteniſſe van de ſelve Rente gemeynlijck gegolden hebben, d'welck tot koſte van den Rentgelder onderſocht ende geſlicht moet werden. *Ibid.*

4. Doch ſoo die Rente is belaght voor dato van den Placate van den Jaere 1571. ſal der Rentgelder duerende d'onderſueck ende beſlichtigungh van dien, die betalinge van alſulcke Renten vervolgents blijven doen, in Vruchten oft in Waren, volgende die Rent-brieven, mits by den Rentheffer ſtellende Cautie ofte verſekerheyt van 't geene hy alſoo te veel ſal hebben ontfangen, weder te geven ofte te laten korten.

5. Ende is die Rente belaght naer 't jaer vijftien hondert een en tſeventigh, ſal der Rentheffer by Eyde den prijs verclaeren, ende ſoo hy verclaert den prijs niet te weeten, ſal der Rentgever geene betalinge gehalden zijn te doen, bis ſoo lange en tot dat die voorſchrevene onderſueckinge ende beſlichtinge is gedaen ende volbracht. *fol.* 15. *fol.* 155. *n.* 14.

6. Niettemin al waert dat niet en bleke, dat alſulcke Coorn-renten met Gelt waeren gekocht, ſoo wanneer nochtans bevonden wordt, dat die naemaels aen eenen derden voor ſeeckere ſomme van penningen ofte prijs waere verkocht ende opgedragen, ſoo vermagh der Rentgever hem daer van ontlaſten, mits betalende ende wederkerende den ſelven prijs, die den leſten Cooper daer voor gegeven heeft.

7. D'welck oock plaetſe heeft, niet tegenſtaende eenigh verloop van tijde ofte Præſcriptie ter contrarien, blyvende anderſſints alle andere voorwaerden, verbinteniſſen, Erfflijckheydt, ende andere verſeeckerheyt, van alſulcke veranderde Renthen in hunne kracht, al oft die ſelve veranderinge niet en waere gedaen naer uytwyſen van de voor-

 ſchreven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

schreven Placcate van den vijfden Meert van den Jaere vijftien hondert een en tseventigh.

8. Niemant, wie hy zy, Geestlijck oft Werltlijck, van binnen ofte buyten desen Overquartier, heffende eenige Renten ofte Lijffrenten op eenige Huysen, Panden, oft Gronden van Erven binnen desen Quartier gelegen, en magh die selve Renten niet langer laten verloopen dan vijff Jaer.

9. Ende oft jemant sijne Renten langer liet verloopen, soo solde alle voordere verloopen kommen te smelten, ende solde daer van op sijn Onderpant niet meer mogen heysschen, noch verhalen, noch van den Besitter van den selven, noch van de mede Onderpanden, noch van de Renten, dan vijff jaren, als voor.

10. Beheltlijck nochtans, dat soo wanneer der Rentier als hy vijff jaren ten achteren is, aengevangen heeft op sijn Onderpandt gerichtlijck vervolgh te doen, ende daer van niet en heeft opgehalden, hy alsdan op den selven pandt voorts alles mach verhalen, dat geduerende sijn vervolgh is vervallen ende verschenen.

11. Insgelijcx wan der Rentier den Rentgever oft Besitter van den Onderpandt by personeele actie heeft aengesproocken, oft dat der selver oft Rentgever gemaent zijnde, uytstel heeft versocht, ende nieuwe gelofte van betalinge gedaen: Soo blijft alsdan den Rentier op sijn geheel tegens den selven Besitter oft Rentgever, maer niet op den Pandt oft derde persoon.

12. Als een Onderpandt met Renten belast zijnde, by den Eygenaer in veele deylen gespleten oft aen verscheydene Persoonen veralieneert oft overgegeven wordt: Soo blijft nochtans de Rente ongespleten ende bepant, op alle die deelen, gelijck te voorens, ende magh een jegelijck van de Eygenaers daer voor in 't geheel aengesproken worden, al oft van den Gronde geene splytinge en waere gedaen.

§. 3. *Quijtinge ende ontlastinge van Renten wie ende in wat gelde die gedaen magh werden.*

1. ALle Renten die met gelde betaelt werden, daer aff der oorspronck oft oorsaecke niet en blijckt, zijn ende worden gehalden voor losbaer, niet tegenstaende dat die Brieven van geene lossinge en vermanen, ende soo verre die selve zijn bekent met sekeren prijs van gelde, soo zijn die tot gelijcken prijse losbaer, ende als van den prijs niet en blijckt, zijn die losbaer tegens den penninck Sestien.

2. Item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Item, al ist dat in eenige Schepenen Brieven staet bevoorwaert, dat men eenige Renten binnen seeckere besprokene jaren ofte tijde solde mogen quijten, maer daer naer niet: dem niet tegenstaende, is die Rente altijt quijtbaer, soo wel naer den besprokenen tijt als voor: Ende dat eens t'eenigen tijde ter lossinge gestaen heeft, is ende blijft altijt losbaer, sonder dat eenige præscriptie daer tegens staet ende plaetse hebben kan.

3. Der Rentgelder en magh geene Renten affquijten tot achterdeel van den geenen dem die Rente voor d'affquijtinge verbonden, oft opgedragen is, soo wanneer men hem schriftelijck insinuatie ofte weete heeft gedaen van de verbintenisse oft opdraght van de selve Rente: Ten ware dat hy daer van jerst den selven die weete dede, om tot sijne verseckerheyt hem te doen versien, soo hem dat goet dunckt.

4. Als eenige Renten gelost ende gequeten worden, daer aen een ander die tochte heeft, soo magh der Eygenaer van die Rente die los-penningen tot hem nemen, mits daer voor aen den Tochter een ander Rente bekennende, ende die behoorlijck met genoughsame Onderpanden verseeckerende.

5. Al waert dat jemant met sijn eygen handtschrift, 't sy op den Rugge van den Rent-brieff, ofte anderssints hadde bekent van de heuft-somme van eenige Rente betaelt te zijn, daer mede en derff der Losser niet te vreden zijn, maer moet der Rentier des versocht zijnde 't selve voor Schepenen behoorlijck bekennen, daer toe hy by personeele actie oock magh bedwongen werden.

6. Der eenige Renten afquijten wilt, moet boven die heuft-somme ende achterstel oock betalen die kosten der Segel ende Brieve van die selve Rente, maer van de opdraght oft verkoop-brieven der selver Renten is hy ongehalden jet te betalen, wie dickwils dat die Rente oock verkocht oft opgedragen magh zijn.

7. Die een Rente lost, soo verre die selve Rente is eene gelt oft losbaer Coorn-rente, volstaet, mits betalende die heuftpenningen, ende daerenboven het verloop, naer Rate van den tijt, dat die verloopen is: ten ware dat by die verlydinge ofte bekentenisse der selver besproken ware, dat men drie maenden voor die lossinge die solde moeten opseggen, in welcken gevalle men die verlopen van de selve drie maenden mede solde moeten betalen.

8. Wanneer een Rentgever eene losbare Rente lossen wilt, ende der

Rentier

Rentier weygerlijck is die heuft-penningen t'ontfangen: Soo moet der Rentgever aen die persoon van den Rentier ofte recht tot de Rente hebbende, oft aen sijnen Huyse gerichtlijcke weete doen, dat hy die lossinge begeert te doen, ende dat der Rentier die heuft-somme, volgende die verschrijvinge, komme ontfangen, die Rent-brieven overleveren ende behoorlijcke quijtantie geve.

9. Ende soo vern der Rentier binnen den Gericht van den Rentgelder niet en is wonende, moet het selve gedaen worden by Brieven van den Gerichte, daer het Onderpant gelegen is, ten eynde hy komme oft sende sijnen volmechtigen in 't voors. Gericht op sekeren dagh, den 't Gericht in die Brieven sal bestemmen, met genoeghsaem macht om sijne heuft-penningen met den achterstel van de Rente te ontfangen, ende die Zegel ende Brieff, en ander bescheydt daer van over te leveren, en behoorlijcke quitantie te geven, als voor.

10. Welverstaende, dat soo wanneer die constitutie, oft verlydinge van de Rente, uytdruckelijck inhalt die plaetse daer die lossinge van die Rente, die men van meyninge solde zijn te doen, solde moeten geschieden, alsdan by den Rentgelder die weete gedaen solde moeten werden, aen den Rentheffer, dat hy hem aldaer solde laten vinden, om die heuft-somme met de verschenen verloopen t'ontfangen, ende voorts te doen, als voor.

11. Ende imsal der Rentier alsoo wettigen weet gehadt hebbende, in den Gerichte oft gesatte plaetse, niet en komt noch en sendt, om die penningen t'ontfangen, magh der Rent-gever alsdan alle die penningen voor Recht vertoonen ende tellen, ende 't selve doende, is ende blijft der Rentgever daer nae ongehaleen en onbelast, van naer den selven dagh eenigh verloop oft achterstel meer daer af te geven.

12. Sonder dat nochtans der Rentgever gehalden is die selve penningen onder 't Gericht te moeten laten, ende aldaer te stellen immers niet eer, voor dat men hem die Rent-brieven ofte anderen bescheydt tot de Gerechtigheyt van de selve Rente dienende, heeft overgelevert.

13. Maer als der Rentier overlevert die Zegel ende Brieven, oft ander bescheyt daer toe dienende, met behoorlijcke Schepene Quitantie van de lossinge van der selver Rente, soo moet den Rentgever oock terstont die heuft-penningen met den verloop opleggen ende betalen, ende by gebreke van sulcx, soo blijft die Rente haeren loop halden, gelijck als voorens.

14. In soo vern aever der Rentier die bekenteniſſe met het voorder beſcheydt niet over gaeve, maer alleenlijck ſtelde onder 't Gericht, ſonder wettige Schepene quitantie, ſoo moet der Rent-gever die penningen oock ſtellen onder 't Gericht, oft by gebreck van ſulcx, blijſt die Rente loop hebben, als voor.

15. Die penningen onder 't Gericht geſtelt zijnde, magh der Rent-gever die ſelve penningen, tot dat met recht beſlicht is, oft die Rente losbaer is ofte niet, ende ſoo verre die losbaer wordt bevonden, tot dat men hem tot ſijnen koſte heeft bekant Schepene quitantie, aldaer doen blijven, ſonder ondertuſſchen, in eenige verloopen gehalden te zijn.

16. Maer ſoo men bevont die Rente te zijn onlosbaer, ſoo ſol die weete, præſentatie ofte aenbiedinge, ende die ſtellinge van die penningen onder 't Gericht, krachteloos ende van onweerden weſen, Ende ſolde der Rent-gever alsdan gehalden zijn die rente te blijven gelden, niet min ofte meer, dan oft daer geene weete ofte overleveringe van de penningen en waere gedaen.

17. Soo wanneer eenige rente is bekant, om betaelt ende geloſt te worden, in ponden, guldens, ſchellingen, ſtuyvers, en dergelijcke gemeene munte, in deſen Overquartier ganckbaer: Soo magh der Rent-gever die ſelve rente jaerlijcx betalen, ende oock loſſen met loopenden gelde, gevende ponden voor ponden, guldens voor guldens, ſchellingen voor ſchellingen, ſtuyvers voor ſtuyvers. *fol.* 265. *n.* 1.

18. Van gelijcken ſoo wanneer in die Brieven is beſproken, dat eenige renten ſolden moeten betaelt ende geloſt werden in ſeeckere ſpecien ofte ſtucken van golde ende ſilvere munte, ende dat die ſelve ſpecien aldaer zijn geweerdeert, ende geſtelt op ſekeren prijs van ponden, ſchellingen, ſtuyvers ofte penningen, ſoo magh men des evenwel, oock niet tegenſtaende, dat die Munte immiddels is gehooght ofte geleeght, die ſelve rente jaerlijcx betalen, ende oock loſſen in loopenden gelde, als vooren. *fol.* 266. *n.* 2.

19. Maer als die Rente is bekant, om betaelt ende geloſt te werden in ſeeckere ſpecien van golde ofte ſilvere penningen, ſonder die weerde uyt te drucken: Soo en magh men die ſelve niet anders betalen, oft affloſſen, dan in gelijcke ſpecien alſſer zijn beſproken, oft de weerde van de ſelve, nae die inwendige deught van de ſelve ſpecien.

20. Wie ende welcke geſtalt, die heuft-ſomme van renten verwijlt oft

verjaert werden, wordt hier naer gesaght onder den Tytel van Præscriptie oft verloop van tijdt. *fol.* 161.

§. 4. *Verlaetinge oft Vertijdinge van 't Pandt voor die Rente.*

1. DEr Cooper ofte Eygenaer van eenige Huysen, ofte Gronden van Erven, daer op eenige Tinsen, Renten, Erfpachten oft dergelijcke laten beset zijn: Soo hy die Rente niet geconstitueert noch bekant en heeft, noch Erfgenaem is van den Verlyder, magh alsulck onderpant verlaten, tot behoeve van den Rentier, ende andere daer op Rent ofte anderen last hebbende.

2. Welcken afstant gedaen zijnde, en is der gewesener eygenaer niet gehalden aen den Rentier anders te betalen, dan 't geene verloopen is binnen den tijdt dat hy het goet gebruyckt heeft, tot den dagh van den selven afstandt, alwaert oock datter besproken waere, dat der Cooper, ofte Eygenaer, die bekante Rente, solde betalen sonder des Vercoopers last ofte schade.

3. Als een Onderpant verdeelt is geweest onder veele partyen, ende dat der Rentier van elck een, sijn aenpart gewoon is geweest t'ontfangen: Soo magh altijt der geener, der sijn aenpart van die rente heeft betaelt gehadt, soo verre hy van wegen die t'achterheyt van die andere mede Rentgevers met recht van den Rentier aengesproocken wort, volstaen, mits verlaetende sijn aendeel van het Onderpant, sonder in eenige achterstedigheyt gehalden te zijn.

4. Insgelijcx wanneer by den Coop van eenigh goedt, niet en is vermaent van die Renten daer uyt gaende, ende dat der Cooper oock andersſints daer af niet en heeft geweeten: Soo magh der Cooper van 't Onderpandt terstont afstant doen, sonder van wegen die verloopen van die Renten alsdan persoonlijck gehalden te zijn, alwaert oock, dat die duerende sijn besit waeren verschenen.

5. Der geene der die rente selver heeft bekent, ende sijne Erfgenamen en konnen niet volstaen, mits het Onderpant verlatende oft daer van vertyende tot behoeve van den Rentier, dan zijn schuldigh ende gehalden die rente te betalen tot die afflos toe, niet tegenstaende die vertyhinge ende verlatinge die sy oock Gerichtlijck gedaen solden mogen hebben.

6. Welverstaende dat der Verlyder van de rente, ende sijne Erfgenamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

men, het Onderpant van de rente wel mogen verkoopen, ende anderen opdragen, vermeldende van de rente daer op uytgaende, ende dat soo lange het onderpant by die Coopers, oft andere op den last wort beseten, sy niet gehalden zijn 't verloop van de Rente jaerlijcx te betalen: Ten waere dat daer van noch op die Besitters van't Onderpandt, noch op 't selve pandt geen verhael en waere.

7. Van gelijcken in soo vern der Cooper oft ander Besitter, van het Onderpant, 't selve verlaet, ende daer op vertydt, daer mede is der Verlieder der selver oft sijne Erfgenaem van de Rente niet ontslagen, dan ingevalle der Rentier van sijn pant sijne heuft-somme, ende 't gantsche verloop niet en kan bekommen, is ende blijft die Verlieder van die rente, ende sijne Erfgenamen daer voor verbonden.

8. Des is der Rentier gehalden, wanneer hy op sijn Onderpandt wilt procederen, oft vervolgh doen, den weete daer van te doen aen den geenen, daer hy sijn verhael op nemen wilt, ten eynde dat hy by verhoedinge van 't selve, ofte anderssints sijnen schade magh voorkomen, ende oft hy alsulcke weete niet en hadde gedaen, solde hy sijn verhael verliesen.

9. Al ist dat der bekenner van de rente is gehalden (wie gesaght is) den Rentier te voldoen, oft dat hy hem oock met der daet heeft voldaen: Soo en heeft hy nochtans daerom geen verhael tegens den geenen den hy het Onderpandt verkocht heeft, in soo vern der selver Cooper 't selve Onderpant aen eenen derden wederom heeft opgedragen.

10. 'T welck oock plaetse heeft, alwaert dat in de Zegel ende Brieven mochte zijn gestelt, die clausule *Van den last uytten huyse oft Onderpant gaende jaerlicx te betalen, sonder des Verkoopers ende sijnen naekommelingen kost, last ofte schade*, als zijnde die selve clausule alleen te verstaen, soo lange der Geloover ofte Cooper daer van eygenaer solde zijn, ende niet voorder.

11. Niettemin soo der bekenner van de rente, hem naerder wilt versien, soo magh hy den Cooper doen beloven, dat hy die rente, oft andere last, sonder sijnes Vercoopers last oft schade, sal betalen, alwaert saecke dat der Cooper oft sijne naekommelingen het Onderpant aen andere hadden opgedragen, oft anderssints 't selve hadden verlaten, oft dat 't selve verargert waere worden, in welcken gevalle heeft hy sijn verhael tegens den Cooper.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

12. Niemant en magh eenigh Huys ofte timmeragie afbreecken, verargeren ofte laeten vervallen, noch eenige opgaende Eycken, Fruyt ofte Aeft-boomen af-houwen, tot achterdeel van die Renthefſers, Rente ofte Tins daer op hebbende, ende oft hy 't contrarie dede, magh met den Rechte bedwongen werden, 't ſelve in ſtaet te ſtellen, ofte den Rentier ſchadeloos te halden.

13. Van gelijcken en magh niemandt een aldt uytgaende teycken ofte Bret van eenigh Huys, tot achterdeel van den Rentier veranderen, ende wegh nemen, ende oft hy 't ſelve hadde gedaen, magh bedwongen werden om 't ſelvige wederom aldaer te ſtellen, oft te hangen, op dat die Renten ende Tinſen daer op uytgaende niet verdonckert en werden.

DERDEN TYTEL,

Van Rechtlijcke vervolgh van betaelinge van Renten.

Vervolgh op den Pandt ende verkoopinge van dien.

1. DEr Rentier der van wegen misbetalinge uyt krachte van Zegel ende Brieven, ofte ander wetlijck beſcheyt wilt vervolgh doen op ſijn Onderpandt, der ſal 't ſelve beſcheydt ofte copye autentijcke daer van thoonen aen Scholtis ende Schepenen van de plaetſe daer het ondepandt gelegen is, met ſijnen wettigen Tytel ofte genoeghſaem beſcheydt, dat hy is Heer ende Meeſter van de Rente, ende van hun verſuecken een Arreſt oft Commer aen ſijn Onderpandt. *fol.* 293. *n.* 1. & 295. *n.* 7. 347. *n.* 3.

2. Welck Arreſt ofte Commer vergunt ende gedaen zijnde, ſal hy die weete wettelijck daer af laeten doen, ſoo aen de Tochtenaers (indien daer eenige zijn) die hy weet, als aen die Eygenaers van 't Onderpandt, ten eynde ſy het goet kommen beſchudden, duncket hun goet, ende ſy daer toe meynden berechtight te zijn.

3. Ende oft het Onderpandt niet by den anderen waere gebleven, maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

maer dat 't selve naemaels in twee ofte meer deelen waer gespleten geweest, soo en is niet genoegh den weete te doen aen den gebruycker van 't principael Onderpandt, maer moet den weet oock gedaen werden aen de gebruyckers ende inwoonders van alle ende een jegelijck der gespleten Huysen ofte onderpanden, oft anders en solde der Commer niet voorder strecken, dan ten aensienne van de geene aen de welcke der weet gedaen is

4. Naer dat der weet van den Commer gedaen is, moet het Pant in plaetse van verweckinge ofte vernieuwinge van den Commer uytgeroepen worden in de Kercke, oft daer men gewoon is gelijcke uytroepinge te doen, van viertien dagen tot viertien dagen tot dry reysen toe, op dat een jegelijck die hem recht daer toe vermeet, spreecke.

5. Indien der Eygenaer den uytroep stooren ende verhinderen wilt, soo moet hy den gedaenen Commer voor twee Schepenen ende Gerichts-bode ontsetten, ende daer van den weete wettelick doen aen den Rentier, der alsdan gehalden is sijne actie ofte Gerechtigheydt ten naesten Gerichts-dagh by heysch te werck te stellen, ende wordt daer op voorts de saecke bedingt ende beleydt, naer behooren tot den Vonnisse toe.

6. Ende soo verre den Rentgever den Commer binnen die Kercken roepen niet en ontset, sal der Rentier in sijn Onderpant door den Heer geimmitteert oft gestelt worden, ende daerinne gestelt zijnde, sal sijnen eysch oft vermeth overgeven ende bewysen, die Rentgelders daer toe gedaeght, ende 't selve gedaen zijnde, sal hy in sijn uytwinninge verklaert worden, volkommen te wesen. *fol.* 294. *n.* 1.

7. Naer d'welck sal der Rentier der den Commer heeft gelaght, die vruchten ende hueren van sijn Onderpant genieten, soo wel die als noch onbetaelt zijn, als die vallen ende verschijnen sullen van den tijt aff van den gelachten Commer, tot dat jemandt anders die alder Recht van Pandtschap heeft by Arrest ofte Commer-Recht, sijn vervolgh doet, ende al 't selve sal strecken tot afkortinge van sijne tachterheyt.

8. Ende daer mede niet toekommende, sal voorts binnen viethien dagen openbaerlijck met Sonnedaeghsche Kerck-geboode oft afkondinge, en by pleckinge van billetten op de Parochiale Kercken-deure oft andere plaetsen daer men die selve gewoonlijck is te doen, verdagh-

 vaerden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

vaerden, alle die geene die eenigh Recht aen, op ofte tot het besette Pandt, solde meynen te hebben, 't zy van Eygendom, Pandtschappe, oft alder Pandtschappe van præferentie, ofte concurrentien, oft anders, ten eynde sy gehalden sullen zijn 't selve voor Recht te brengen ende bewijsen, op pœne van daer af versteecken te zijn op 't uytgewonnen Pandt.

9. D'welck gedaen zijnde, moet den Rentier een geheel jaer verbeyden eer hy sijn Onderpant met den Heere magh verkoopen, ende middeler tijt is voorts gehalden van dry Maenden tot dry Maenden ten eersten Sondagh van de Maent by Kercke gebode, ende aenpleckinge van billetten doen dagen, als voor, alle die geene die aen oft tot het goet ofte prijs van 't selve eenigh Recht solden meynen te hebben, op dat hem een jeder magh versien, soo hy naer Lant-recht, tot bewaernisse van sijne Gerechtigheyt te raede sal bevinden te behooren, volgende 't geene onder den Tytel van Executie ofte voltreckinge van Vonnissen is gesaght. 339.

10. Naer dat jaer ende dagh alsoo is verloopen, oft voor by gegaen, sedert d'uytwinninge ende d'eerste uytkondinge ende pleckinge van billetten, is der Rentier gehalden, om tot verkoopinge te kommen, andere billetten door den Heer te doen opslaen, op die Duere van de Parochie Kercke, ofte Raedthuys, ofte daer men anderssints gewoon is alsulcke billetten te slaen, inhaldende dat men alsulcken goet, d'welck genoemt en verklaert moet worden, sal verkoopen, op alsulcke plaetse ende dagh, den welcken moet zijn den eersten werckdagh, naer viertien dagen van de eerste pleckinge van billetten, op dat alle die geene die sulck goedt begeeren te koopen, op die aenbestimpte plaetse ende dagh sich laeten vinden. *f.* 342. *n* 2. 344. *n*. 2. 3.

11. Van den aengestimpten dagh van verkoopinge, wie oock van de naevolgende dagen, ende sonderlinge wanneer dat den lesten Palmslagh gegeven sal worden, sal men eens ende voor al, den Eygenaer van den Pandt, ofte tot wiens laste de verkoopinge geschiet, die weete doen, 't zy aen sijne persoone oft aen sijnen Huyse, soo verre hy binnen 's Landts is, op dat hy komme sijnen schade verheuden, 't zy by betalinge, besorge van verhooginge van den Pandt, ofte anderssints, soo hy te Raede sal bevinden te behooren, Ende ofte hy niet voorhanden, maer buyten 's Landts waere, soo sal der Gerichts-bode den Gebruycker van 't goet den weet doen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

doen, met der waerschouwinge, dat in soo verre hy daerinne naelatigh bevonden worde, dat hy dan alle kosten dragen ende lijden sal, ende sal evenwel den Officier toesicht nemen, dat alles richtigh ende behoorlijck geschiede, soo oock onder den Tytel van Executie ende Pandinge wordt gesaght. *fol.* 342.

12. D'welck gedaen zijnde, sal op den bestimpten dagh en plaetse die kertse aengesteecken ende 't meest daer voor biedende den Palmslagh gegeven werden, ende sullen alsdan wederom nieuwe billetten opgeslagen werden ter plaetsen als vooren, inhaldende den genoomen dagh wanneer der tweede Sit-dagh sal gehalden worden, d'welck wederom moet zijn veertien dagen nae den eersten.

13. Naer welcken tweeden Sit-dagh, moet het Onderpant op den derden aengestimpten dagh, oock veertien dagen nae den tweeden openbaerlijck verkocht worden, ten hooghsten prijs ende 't meest daer voor biedende, ende daer naer wordt den Cooper daer in ge-erft, ende moet den prijs goet doen ende betaelen, ende voor, ende al eer hy 't selve heeft gedaen, en wordt wegen alsulcke Gerichtlijcke verkoopinge ende erffenisse geen Eygenaer van 't gekochte ende ge-erfte goedt.

14. Soo wanneer der Eygenaer ofte Rentgever, sijn goet heeft laeten uytwinnen, voor twee ofte drie jaren verloops, ende dat hy noch jaer ende dagh daer naer niet en betaelt, ter wijlen dat het Onderpant ter Kercken gebaedt wordt, magh der Rentier 't selve verkoopen, niet alleen tot verhael van sijn verloop, maer oock van sijne heuft-somme ende kosten, maer d'andere Rentieren, geene uytwinninge gedaen hebbende, zijn niet voorder berechtight, dan tot voorderinge van hun verloopen: ten waere dat den prijs van het Onderpandt niet by en reyckten, om hunne Rente daer op goet te vinden, want alsdan solden sy oock mogen eysschen 't geene sy op 't Pandt te kort solden kommen, soo verre sy tot hun genuegen daer van by andere genoeghsame Onderpandt niet en werden verseeckert. *fol* 258. *n.* 4.

15. In de billetten van de verkoopinge moet der Verkooper alle die lasten die hy weet, oft geduerende den tijdt van de Kerckelijcke afkondinge, ende plecken van de billetten, bevonden heeft voor hem op 't Pant uyt te gaen, ofte tot laste van 't selve te staen, klaerlijck uytdrucken ende verclaeren, ende namentlijck die hy by sijn eygen brieven bevindt, dat

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

daer mede 't Pandt is belast, op dat by gebreecke van sulcx niemant by die verkoopinge en werde verkort, ofte verongelijckt.

16. Als die voorgaende lasten van Renten, oft andere, soo veel ende groot zijn, dat het Pandt waerschijnlijck soo veel niet sal uytbrengen, als de selve met de kosten van Executie sullen beloopen, soo en magh der uytwinner die vercoopinge niet laten voortgaen, en den Palmslagh daer van doen geven, tot achterdeel van de aldere Rentieren, oft bepande Crediteuren, die hunne Renten ende tachterheyt ofte schuldt, geduerende den tijdt van uytwinninge, ende jaer ende dagh daer naer van de Kercke geboden, ende pleckinge van billetten hebben aengegeven, ten zy hy 't Pandt soo hooge heeft ingestelt, oft dat 't selve by hem, oft andere by verhooginge soo verre is gebroght, dat der alder Rentier sijne Rente ende 't gebruycklijck verloop van de selve, hier onder vermelt, op het Onderpandt magh vinden.

17. Ende oft der jonger Rentier oft uytwinner niet geraden en vonde, 't Pant soo dier in te stellen, om dat hem 't selve soo veel niet weerdt en solde duncken te zijn, soo magh hy dien Gerichtelijck te koope stellen, tot jegelijcx hoogen, effen nae, ende soo niemandt op de behoorlijcke Coop-dagen daer voor soo veel biedt dat d'alste Rentieren het hun mogen hebben, magh daer van bescheydt nemen.

18. D'welck hebbende, magh alsdan kommen op den Rent-bekenner ende sijne Erffgenamen, oft die anderssints wegen die Rente gehalden zijn, om die betalinge van sijn verloop, ende daer beneffens restitutie oft erlegginge van de heuft-somme der selver Rente te hebben: ten waere dat der Rentgelder, neffens die betalinge van 't verloop, bereyt waere die Rente tot sijn genuegen te bevestigen, ende besetten op andere goede panden, sterck genoegh zijnde tot betalinge van de heuft-somme, ende jaerlijcxen verloop.

19. Tot dat het Onderpandt met den Palmslagh verkocht is, magh alle tijdt der Eygenaer ofte uytreycker van de Rente alnoch kommen, ende den Rentier sijne heuft-somme met den achterstel ende d'onkosten van 't vervolgh van de uytwinninge, ende des daer aen kleeft betalen, ende het Onderpant lossen, indien 't hem belieft, maer naer den Palmslagh en wort hy daer toe niet ontfangen.

20. Ingeval die betalinge van de Rente tot last van eenen Tochter

staet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſtaet, ende dat hy 't ſelve Pandt niet en kompt loſſen oft beſchudden, ſoo magh d' Eygenaer dat doen, ende het Onderpandt voor ſich behalden, ſonder den Tochter voortaen daer aen te kennen, ende daerenboven ſijn verhael hebben op den Tochter van ſijne geledene ſchade.

21. Als noch der Eygenaer, noch der Tochtenaer het uytgewonnen goet niet en beſchut, ſoo mogen 't ſelve doen alle andere Rentiers ende Crediteurs, 't zy reël oft perſoneel, mits betalende aen den uytwinner 't geene hy by verkoopinge op 't Pandt ſolde mogen verhalen, ende 't ſelve gedaen hebbende, mogen ſy ſelver met de verkoopinge voort varen, tot verhael van 't geene daer toe ſy zijn berechtight.

22. Ende ſoo binnen den voorſ: tijdt dat uytgewonnen Pandt niet beſchudt en wordt, ende dat die Gerichtelijck by den uytwinner wordt verkocht, ſoo en ſal nae den Palmſlagh niemant daer aen Recht van beſchut ofte loſſinge hebben, oock niet der Eygenaer nae de doot des Tochters, maer ſal 't ſelve blijven aen den Cooper.

23. Den prijs ofte penningen van 't verkochte Pandt moeten uytgereyckt ende verdeylt werden tuſſchen de Rentiers ſoo dat behoort, ſtellende eerſt ende voor al d' altſte Rentieren, ſoo aengaende hunne heuft-ſomme, als drie jaeren verloops, voor dato van hun beſet oft arreſt, ende daer nae gevallen tot den dagh toe van de verkoopinge ende betalinge.

24. Ende oft de Coop-penningen ofte prijs van 't verkochte Onderpandt niet genoegh en waere, om alle die Rentieren te voldoen, ſoo moeten die jonghſte, al zijn ſy in 't Pandt geſtelt geweeſt, ende daer op vervolgh hebben gedaen, te rugge ſtaen, tot dat die geene die alder verſchrijvinge hebben, betaelt zijn: Voorbehalden den ſelven jongere Rentieren hun verhael van 't geene ſy te kort ſolden mogen kommen op hunne mede oft andere Onderpanden, oft elders daer ſy meynen berechtight te zijn.

25. Ende aenlangende 't verloop ende achterſtedigheydt van de aldere Rentieren, die geene uytwinninge gedaen hebben, volſtaet der jonger Rentier ende Vercooper van den Pandt, met laetende den ſelven uytreycken ofte volgen drie jaeren verloops: ten waere dat ſy drie jaeren ten achteren geweeſt zijnde, aengevangen hadden op hunnen Onderpandt te procederen, ende die ſelve proceduere vervolght, in welcken

gevalle sy oock alles dat geduerende hun vervolgh is verschenen, solden genieten.

26. Maer soo sy 't selve niet en hadden gedaen, soo en mogen sy in allen gevalle niet meer bekommen dan die gemelde drie jaeren: ten waere dat sy hunne rechts-voorderinge begoust hebbende, hun daer in Gerichtlijck indraght ofte stoornisse ende belet waere gedaen: Als wanneer sy op hun geheel blijven, om op 't Pandt oock alles te verhaelen, dat naer datum van drie jaeren is verschenen.

27. Die uytwinninge ende verkoopinge met Commer-recht, wort in der manieren voorf. niet alleen gedaen voor achterstel van Renten, ende andere jaerlijcxe verloopen, maer oock van seeckere somme van gereyde schuldt, dan alsdan moeten alle die voorgaende bepande Crediteuren van Renten, Tinssen oft Pensionen ten volle betaelt werden, soo wel van hun verloop, als van de heuft-somme, voor soo veele den Eygenaer selver gehalden solde zijn die te betalen, volgende 't geene onder den Tytel van Rente is gesaght.

28. Maer als d'uytwinninge is geschiet wegen verloop van Renten, Tinssen oft Pensionen, soo en is der uytwinner aen die andere Rente, Tins oft Pension-heffer, die geene voorderinge ende vervolgh op hun Pandt oft anderssints Gerichtlijck en hebben gedaen, niet gehalden meer te doen, ofte laeten betalen van den prijs van den uytgewonnen Pandt dan dry jaeren verloops, als voor, ende wort voorts die verdeylinge van de Coop-penningen gedaen, naer voorgaenden dagemente van de geene die daer toe meynen berechtight te zijn, volgende 't geene onder den Tytel van Executie wort gesaght. *fol.* 339.

Vervolgh op den Eygenaer van den Pandt.

1. DEr Rentier oft andere gelijcke bepande Crediteuren, Schepenen brieven hebbende op Gronden van Erffen, magh voor het gebreeck van sijn verloopen den Eygenaer van die Panden oock aenspreecken by actie personeel, voor den tijdt dat hy Eygenaer geweest is, soo die Rente by sijne Brieven is vermelt, als daer op staende, oft dat hy anders seeckerlijck heeft geweeten, dat die daer op was uytgaende.

2. Waer op als hy Vonnisse tot sijnen voordeel heeft verkregen, magh

magh 't selve op alle des Eygenaers gereede goederen, waer hy die vindt, te werck stellen, ende die Gerichtlijck doen aenslaen ende verkoopen, maer op andere onruerlijcke goederen die hem niet in 't besonder voor sijn Rente zijn verbonden, en magh hy tot achterdeel van andere Crediteuren niet kommen, voor ende al eer hy sijn eygen Pandt heeft geproeft, ende dat die niet sterck genoegh is bevonden voor die heuft-somme ende verloopen van sijne Rente.

3. Maer soo verre der Eygenaer geen Erffgenaem van den Verlyder van de Rente en is, ende dat hy niet en heeft geweeten van alsulcke belastinge: Soo en magh hy derwegen by actie personele niet aengesproken worden, maer solde 't verhael van de tachterheyt gesocht moeten worden by Commer op 't Pandt ende uytwinninge van 't selve, als voor.

4. Als der Rentier oft Crediteur 't zy reël oft personeel het uytgewonnen goet by Executie oft Gerichtlijck heeft doen verkoopen, ende daer by tot sijne volle betalinge niet en kan geraken, soo magh hy sijn Recht wyders suecken, daer hy meynt met den Rechten sijn gebreeck te konnen bekommen, 't zy op den eersten schuldenaer, ofte sijne Erffgenamen, oft op de voorgaende Besitters ende Gebruyckers van 't Pandt, oft elders, nae verheysch ende gelegentheyt van de saecke.

5. Ende ingeval oock van den prijs van 't Pant iet overschoot, naer dat die Gerichtlijcke kosten van 't vervolgh van uytwinninge ende verkoopinge, ende die tachterheyt van de selve den uytwinner ende andere Crediteuren is voldaen, dat is tot behoef ende profijt van den Eygenaer, tot wiens laste 't Pandt is verkocht.

Vervolgh op de have, zijnde op 't Pant, soo wel die den Pachter als den Eygenaer toekommen, ende des Pachters verhael.

1. MAgh oock een Rentier om tot gereeder betaelinge van sijne tachterheydt te geraecken, soo wel voor sijn buyten als binnen jaerige achterstellen, te doen panden ofte penden aen de Have, Beesten ende andere gereyt goet dat hy op sijn onderpandt vint, ende daer op sijn vervolgh doen ende sijne betalinge verhalen, soo verre het den Eygenaer toekomt, doch met onderscheydt by den Tytel van Pandinge in den 7. ende 9. Art. verhaelt, *fol.* 296.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Maer op des Pachters Have ofte Beesten, en magh hy met die Pandinge niet voorts varen, ten ware dat hy hem naer dato van de Pandinge den tijdt van ses Weecken hadde vry gelaten om met het sijne van 't Onderpandt te vertrecken, ende hem elders te versien, ende dat hy 't selve niet en hadde gedaen noch met hem en waere overkommen, aengaende den Pacht oft Huere.

3. Der Pachter en magh tot achterdeel des bekende Rent-heffers geene voorgestreckte betalinge doen, oft aen den Eygenaer jet op de handt geven, ende oft hy 't dede en solde daer mede niet volstaen, maer solde sijnen Pacht aen den Rentier goet moeten doen, ende daer voor gepant mogen werden, al oft hy alsulcke betalinge oft op de handt gevinge niet en hadde gedaen.

4. Van de betalinge die een Pachter heeft gedaen om sijne gepande goederen te beschudden, ende in 't gebruyck van sijne Huer te blijven, heeft hy recht van Retentie, oft van te mogen inhalden des Verpachters Pacht-penningen, ende soo hy daer mede niet toe quaeme, magh die Pachtinge blijven behalden tot dat hy voldaen is, niet tegenstaende dat sijnen Pacht uyt is.

5. Magh oock der Pachter tot sijn verhael van den betaelden Rentier overnemen alsulcken Recht ende actie als hy hadde, om hem te doen betaelen, ende daer mede op den Eygenaer ofte desselfs goederen Commer ende vervolgh doen, gelijck der Rentier selver vermoght te doen, ende 't selve Recht is de Rentier gehalden hem over te geven.

6. Doch met sulcken bescheydt, dat het selve verstaen wordt te geschieden sonder naedeel van de versekerheyt ende verpandinge des Rentiers voor de heuft-somme van sijne Rente, die hy niet gehalden is in 't minste te minderen ofte verkleynen, by d'overgevinge van de Gerechtigheydt die hy hadde tot voldoeninge van sijn verloopen, niet meer dan oft hy die dede aen eenen Borgh voor de betalinge van verloop van een Rente daer toe der Burge was gehalden.

VIER-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIERDEN TYTEL,

Van Tochte ende Gerichtlick vervolgh der selver.

§. 1. *Waer toe een Tochtenaer gehalden is.*

1. DIe Tochte van onruerlijcke goederen, 't zy dat die zijn Patrimoniael oft aengestorven, oft dat die zijn gewonnen ende verworven, werden verkregen by hylick, hylicx voorwaerde, ende voort in alle gelijcke manieren als hier naer ende voor onder den Titulen van Transporten, Giften ende Testamenten, ende op andere plaetsen van den vollen Eygendom van de selve goederen is gesaght. *fol.* 24. *n.* 12. *& seq.*

2. Een Tochtenaer die de Tochte by Testament, Gifte oft anderssints is gemaeckt, gegunt ofte gelaeten, is gehalden die betochte goederen, met alle die Brieven ende Bescheyden daer toe dienende voor die aenveerdinge der selver te doen beschrijven, oft daer van eenen Inventaris ofte Bewijs-boeck doen maecken, den Proprietaris ofte Eygenaer daer toe geroepen, niet tegenstaende dat hy daer van by den Betochter waere ontlast, op dat men seeckerlijck naermaels weten magh, wat goederen in tochte beseten zijn geweest, die tot den Eygendommer moeten keeren. *fol.* 25. *n.* 18. 20.

3. Maer tot waerschap ofte verseeckerheydt voor de betochte onruerlicke goederen, en is der Tochtenaer niet gehalden: ten waere dat hy daer mede uytdruckelick by die betochtinge waer belast, oft dat hy daer toe oorsaecke gaeve, door het vernielen, bederven, ofte beschadingen der selver goederen, 't zy by onachtsaemheyt, onbehoorlijck gebruyck, oft anderssints.

4. Soo wanneer men aen iemandt die Tochte van alle sijne goederen maeckt, oft van die helft oft vierdendeel van de selve, oft eenigh ander deel, ende dat des Betochters sterf-huys belast is met schulden, soo moeten tot betalinge der selver soo veel van de goederen daer toe bekeert

keert werden, jerst van 't gereydt gelt, ende daer nae van andere haffelijcke ende erffelijcke goederen, d'een voor ende d'ander naer, tot dat die schulden voldaen zijn.

5. Der gestalt, dat by alsulcke voldoeninge der Eygenaer van die goederen daer van komt te missen den eygendom, ende der Tochtenaer die Tochte, de welcke over sulcx alleen is blijvende op de resteerende goederen, sonder dat die schult alleen kompt tot last van den eenen ofte van den anderen, 't zy van den Eygenaer ofte van den Tochtenaer: ten waere dat dien aengaende anders by die betochtinge waere versien, d'welck gevolght solde werden.

6. Een Tochtenaer ofte sijne Erfgenaem moet betaelen alle Tinssen, Renten, verloopene Beden, ende andere lasten, die op de Gronden geset werden, soo lange die tochte duert, sonder kost ofte last van den Proprietaris ofte Eygenaer van den Grondt: ten waere dat hem die tochte op anderen bescheydt oft voet waer gelaten. *fol.* 25. *n.* 20.

7. Ende oft een Tochtenaer 't selve niet en dede, maer die Tinssen, Renten, Beden, ende andere lasten liet oploopen, sonder die te betalen, sulcx dat die goederen daer voor Gerichtelijck op ofte uytgewonnen werden, alsdan magh den Eygenaer die goederen beschudden, ende gelijckewel sijnen schaden op den Tochtenaer verhalen

8. Die eenige Huysen oft onruerende goederen in tochte besit, is schuldigh die selve te onderhalden in goede gereke, als te weten, alle Huysen ende Timmeragien droogh ende dicht van Mueren, Wanden, Vensteren, Deuren, ende Daken, die Landen ende Gronden van Erven, in haere gerechte Vooren ende Palen, Tunsel ende Luyckinge, ende in alle andere pootinge ende besluyt der selver, ende die voorts van alle andere noodigheden te versien, gelijck een goet Huyshalder oft Man, die sijne saecke wel waer neemt, gewoon is te doen, om sijn eygen Huysen ende goederen t'onderhalden.

9. Ende oft een Tochtenaer daer inne gebrekelijck viel, soo magh hy by den Eygenaer Gerichtlijck daer toe gehalden werden, ende soo by gebreecke van sulcx te doen, eenigh verderff, schade ofte hinder in de goederen geschiede, Moet der Tochtenaer ende sijne Erffgenamen den selven oprichten, ende de goederen wederomme stellen in alsulcke staet ende gereke oft gesteltenisse als hy die gevonden heeft.

10. Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

10. Die Gerichtlijck verdamt is die betochte goederen in goeden ſtaet ende gereke te halden, ende die te gebruycken, in der manieren hier voor verhaelt: Soo verre hy daerinne gebreeckelijck valt, binnen den tijdt die daer toe van noode is, vervalt van ſijn Tochte, tot profijt van den Eygenaer, ende des niet te min, is tot beterniſſe ende voldoeninge van de ſchaden gehalden.

§. 2. *Des Tochters gebruyck ende geniet ſoo deur hem ſelven als anderen.*

1. EEn Tochter magh niet alleen ſelver in perſoon die Profijten, Vruchten ende Baten van de Betochte goederen genieten, maer magh oock die Tochte belaſten, overgeven, opdragen, ende in al, oft deel verhueren, ſijn leef-dage lanck, ſonder wete oft conſent van den Eygenaer: Beheltlijck den ſelven daer aen ſijn Recht van naederſchap, ſoo onder den Tytel van beſchudt oft vernaerderinge is geſaght, *fol.* 150. *n.* 6.

2. Desgelijcx magh der Proprietaris ofte Eygendommer den eygendom van ſijnen Huyſe ende Erven verkoopen, verhanteren ende belaſten, ſonder bewillinge ofte weete van den Tochter, jae oock tegens des ſelfs wille ende danck, maer daer aen en heeft der Tochter geen Recht van vernaerderinge, gelijck van den Eygendommer is geſaght, dat hy is hebbende.

3. Ende al iſt dat der Tochter die betochte goederen niet en magh verhueren langer dan hy leeft, nochtans indien het betocht huys oft goet ten tijde van de afflijvigheyt van den Tochter by een ander in huere wordt gebruyckt, en is der huerlinck terſtondt naer de afflijvigheyt des Tochters niet gehalden 't ſelve huys ofte goet te ruymen, dan wel ten naeſten bequamen tijde van den jaere daer naer.

4. Den bequaemen tijdt om te ruymen, moet aldus verſtaen worden, ſterft der Tochtenaer voor Paeſſchen, ſoo wordt den bequaemen tijdt gereeckent van den ſelven Paeſſchen af tot Sint Remigij daer nae, ende ſterft hy voor Sint Remigij, tot Paeſſchen daer nae: Ten waere dat van te voorens den tijdt van de huyre uyt waere, in welcken gevalle der huerlinck alsdan ſal moeten verhuyſen.

5. Die Vruchten ende profijten van de betochte Ackerlanden, 't zy dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

dat die by den Tochter ſelver worden gebruyckt, oft dat hy aen anderen die in pachtinge heeft gegeven, komen den Tochter oft ſijne Erffgenaemen toe, ſoo wanneer voor ſijne afflijvigheydt d'Eegde die beſchooren heeft, oft dat d'Eegde daer over gegaen is.

6. 'T genot oft profijt van betochte Beempden ofte Weyden, 't zy by ſijns ſelfs gebruyck oft by verpachtinge, kompt toe den Tochter tot den dagh toe van ſijner afflijvigheydt, ende heeft hy daer van het Gras van te voorens doen maeyen, 't ſelve moet ſijnen Erffgenaem volgen, niet tegenſtaende, dat het alnoch op den Grondt wordt bevonden. *fol.* 28. *n.* 12.

7. Tot verloop van betochte Renten, ofte als men jemant die Tochte van ſeeckere ſomme jaerlijcx ſijn leeffdage ſchuldigh is, 't zy als Hylicx-Tochte van den lancxſt-levenden, oft anderſſints, is een Tochter noch ſijn Erffgenaem niet langer berechtight, dan tot dat halff jaer dat vervallen is voor des Tochters afflijvigheyt, al waert dat by die brieven ofte beſcheydt van de Tochte daer van geen vermaen en wordt gedaen.

8. Ende belangende 't geene dat verſchijnt in 't halff jaer, daer in den Tochter komt te ſterven, en is men niet ſchuldigh te betalen, al waert dat der Tochter op den ſelven dagh quaeme te ſterven, als de Rente oft Lijf-tochte is vervallende: ten waere dan dat hy leefde naer der Sonnen onderganck van den ſelven dage, in welcken gevalle men den Erffgenaem 't ſelve halff jaer oock ſolde moeten betalen.

9. Betochte Tienden kommen tot profijt van den Tochter oft van ſijnen Erffgenaem, voor ſoo veel ten tijde van de afflijvigheyt van den Tochter die ſichte is gegaen door 't gewas van de Landerye, daer op die worden gelicht, ende die Tiende van 't geene dat alsdan al noch niet en is gemayt, blijft tot profijt van den Eygenaer.

10. Doch ſoo die Tienden verpacht zijn, ſullen der Tochter ende Eygenaer genieten van de huere, naer advenant dat die ſichte door het Tienbaer Landt is gegaen, voor ende naer d'afflijvigheyt van den Tochter, ende 't ſelve ſal oock alſoo gehalden werden, als Ackerlant verpacht is, ende des Tochters Erffgenaemen volgen 't geene daer die Eegde over gegaen heeft, ende den Eygenaer 't geene dat alnoch onbe-eght was, ten tijde van des Tochters afflijvigheyt.

11. Maer die huere van betochte huyſen, volgen den Erffgenaem van

van den Tochter, voor soo veel die voor den sterff-dagh des Tochters, 't zy met den heelen oft halven jaere gevallen zijn, ende oft die huere verviele op den dagh als den Tochter sterft, soo verre hy aflijvigh is voor d'ondergaen van der Sonnen, ofte die naer sijnen doot jerst verschijnen volgen geheelijck den rechten Eygenaer van den Huyse.

§. 5. *Tochte van een afgebrant oft omgevallen Huys, ende kosten van opmakinge.*

1. ALs eenigh Huys, Schuere, Stallinge ofte andere Timmeragie verbrandt, om wayt, in ofte om-viele, ofte anderssints in sulcken staet is, dat men daer toe geheel nieuw Werck ofte Timmeragie behoeft, daer toe moet den Eygendommer den stoffe, Steen, Kalck, Holt, behouwen ende bereyt zijnde, op den grondt tot sijnen koste leveren, ende der Tochter moet voorts alle Werck-luyden ende alle andere dagh-hueren betalen, om het Werck te volmaken, sonder last van den Eygenaer.

2. Ende oft der Proprietaris ofte Eygenaer, daer toe versocht zijnde, den stoffe, als vooren, weygerde te leveren, soo magh der Tochter met consent van den Gerichte, den grondt daer voor belasten, soo veel als der stof solde kosten, mits die Werckluyden ende alle andere dagh-hueren betalende, ende het Werck opmakende, als boven.

3. Maer als der Tochter die Dagh-hueren ende Werck-luyden 't sijnen koste niet en begeert te betaelen, soo magh der Eygenaer dat Werck selfs doen maecken, ende heeft alsdan den keur, oft hy die Huysinge ende Erven alsoo by hem betimmert zijnde, begeert aen te nemen, om die voorts te verhueren ofte die selver te bewoonen ende gebruycken.

4. Des moet der Eygenaer, soo wanneer hy die Huysinge ende Erffne voorś: verhuert, ofte anderssints daer mede sijn profijt doet, den Tochter geven ofte laeten volgen d'een helft van de huere ofte profijten, die alsdan voortaen jaerlicx daer van zijn kommende.

5. Als der Eygenaer die betochte Timmeragie by hem opgemaeckt, selver bewoont ende gebruyckt, soo sal hy volstaen, mits den Tochter jaerlijcx betalende d'eene helft van dat die goederen ofte Erven voor den brandt, omvallinge oft afbreecken ter hueren gegeven hebben, ofte gelijck

lijck die wederomme opgetimmert zijnde solden mogen gelden, daer af hy alsdan oock den keur heeft.

6. Met desen verstande nochtans, dat als der Eygenaer die opgetimmerde Huysinge selver bewoont, alsdan altijts die lasten ende Tinsen, die voor date van de Tochte uyt die goederen hebben gegaen, van d'Inkommen van de selve goederen moeten voor afgekort werden, al eer der Tochter voor de helfte van de alde ofte nieuwe huere ende profijten jet magh genieten.

7. Als een Tochter, sonder des Eygendommers bewilligungh ofte bestedigungh des Gerichts, eenige nieuwe Timmeragie op den Grondt ofte Erve, die hy in 't geheel ofte deel in tochte is besittende, maeckt, ofte die alde Huysen afwerpt ende nieuwe daer op stelt, alwaert met weeten van den Eygenaer, alle die selve Timmeragien ende verbeteringen volgen nae sijnen doot den Eygenaer, sonder dat hy gehalden is daer af jet te betalen. *fol.* 27. *n.* 5.

8. Doch als der Eygenaer in alsulcke nieuwe Timmeragie uytdruckelijck hadde bewillight, ofte dat het Gerichte naer voorgaenden verhoor des selfs oft anderssints met kennisse van saecke, den Tochter hadde toegelaten alsulcke nieuwe Timmeragie te maken, soo is der Eygenaer naer doot des Tochters gehalden die Materialen goet te doen.

§. 4. *Tochte ende kost van batten van afdrijvende Landt mitsgaders van holt-gewas ende vergenckelijcke goederen tot Tochte.*

1. ALs eenigh Landt van den Water afgedreven ende merckelijck beschadight wordt, soo dat men nieuw batten leggen moet, die selve sullen half der Eygendommer ende half der Tochter gehalden zijn te doen, ende indien der Tochter 't selve niet doen en wolde, moet der Eygendommer 't selve alleen doen, ende alsdan blijft den Tochter versteecken van wydere tochte aen den selven grondt.

2. Een Tochter en magh geen hardt oft vruchtbaer holt afhouwen, het en waere dat hy sulcx tot nootwendige reparatie ofte hermaeckinge ende gereke oft tot bewaringe van de betochte goederen van doen hadde, in welcken gevalle hy sulcx sal mogen doen met voorweten ende believen van den Eygendommer.

3. Ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

3. Ende oft der Eygenaer niet voor handen waere, ofte dat hy daer toe niet wilde verstaen, soo sal der Tochter 't selve mogen doen met kennisse ende ordonnantie van Scholtis ende Schepenen, naer de gelegentheydt ende nootturft van de saecke, ende dede hy anders, solde sijn Tochte verbreuckt hebben, tot behoeve van den Eygendommer.

4. En sal oock een Tochter geen slagh oft brant-holt mogen houwen, dan op sijnen gebeurlijcken ende rechten tijdt van den jaere, noch eenige opgaende heysters schneuen: Ende wat ten tijde van de afflijvigheyt van den Tochter niet gehouwen en is, blijft op den grondt voor den Eygenaer.

5. Ende in gevalle een Tochter, oft oock jemandt anders alsulcken holdt moetwilligh dede afhouwen, der sal van den Eygenaer daer voor met Recht aengesproken mogen werden, om van den schade daer by 't goet aengedaen, vergolden te worden.

6. Ende soo veel aenlanght het weyck holt, als Wilgen, Poppel-wilgen, Elssen, ende dergelijcke, 't selve sal hy tot sijner nootturft mogen gebruycken, sonder nochtans 't goet daer mede te verblooten.

7. Niettemin wanneer der Eygenaer het selve in 't leven van den Tochter niet en bekroont als recht is, alsdan sal hy naer de doot des Tochters deshalven geene Actie, Beklagh oft Vervolgh hebben, by aldien hy het selve in 't leven van den Tochter geweten heeft.

8. Bederffelijcke ende vergenckelijcke, ofte slijtbare goederen, Tochtsgewijs gelaeten, moeten verkocht ofte geweerdeert werden, ende van den prijs der selver sal der Tochter geduerende sijne Tochte gebruyck halden, oft sal die selve goederen, op de werderinge daer van gedaen, mogen behalden: ten waere dat jemant bereyt waere meer daer voor te geven, ende ten eynde van de Tochte, sal hy oft sijn Erffgenaem den prijs ofte werdeeringe (daer voor den Tochter gehalden is burge te stellen) aen den Eygenaer der selver verrichten ende goet doen.

§. 5. *Eyndinge van de Tochte ende Tochts Clachte.*

1. AL komt de Tochte van Bemde oft Weyde te eyndigen by die afflijvigheyt van den Tochtenaer, soo verre nochtans d'Erffgenaemen van den Tochter, die begeren te blijven gebruycken tot den uytgaenden

gaenden tijt van 't weyden, daerinne der Tochter getreden was, ofte die Beesten gereyt hadde om daerinne te treden, 't selve vermagh hy te doen.

2. Dies moet alsdan den Erffgenaem van den Tochter den Eygendommer daer voor kennen, ende aen hem als Eygenaer den Pacht geloven te betaelen, naer advenant van den tijdt dat hy 't gebruycken sal naer die afflijvigheydt van den Tochter, soo sy des eens konnen werden, ofte naer redelickheyt te verclaeren van de Nabueren hun des verstaende.

3. Die tot Tochte van eenige goederen is berechtight, magh met Recht daer voor aenspreecken die tot de uytrichtinge ofte wettige verlydinge van de Tochte gehalden is, ten eynde dat hy die doe, ende die betochte goederen hem inruyme, ende laet volgen, om daer van als Tochter sijn volkommen gebruyck ende geniet te mogen hebben, maer op sijn eygene handt, oft sonder bewilligungh van partye ofte van den Richter, en magh die niet aenveerden oft tot hem nemen, dan der lancxstlevende van Man ende Vrouw, magh wel tochts-gewijs blijven in 't besit ende gebruyck van de goederen, die sy van te voorens als Eheluyden hebben beseten om daer van profijt te genieten.

4. Als den Tochter eens is gekommen in 't besit ende gebruyck van die betochte goederen, 't zy met believen van partie, ofte dat hem die Tochte met Vonnisse is aengewesen, ende het selve behoorlijck te werck gestelt, vermagh tegens alle persoonen die hem daer in stoornisse ofte belet solden willen doen, sijn beklagh ende vervolgh doen, ten eynde dat sy hun des verdraegen, ende hem die betochte goederen vryelijck laeten genieten, ende gebruycken, sonder hem daer in eenigh beletsel te doen. *fol.* 134. *n.* 1.

5 D' welck oft sy niet en deden, ende dat sy bevonden werden daerinne t' onrecht sich partye gemaeckt te hebben, solden daer toe op des Tochters klachte worden verdamt, sampt oock tot restitutie ofte erstadinge van alle Vruchten, by hun van 't goet genooten, die der Tochter, sonder hun beletsel, solde hebben mogen genieten, mitsgaders in alle kosten, schaden ende interesten, ende hun verboden worden, van alle voorder belet ofte stoorsel hun te onthalden, ende daer voor te stellen genoeghsame verseeckerheydt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIJFDEN TYTEL,

Van Erffdienften ende Nabuerlijcke Rechten.

§. 1. *Nabuerlijcke Rechten, befonder in Steden.*

1. EEn jegelijck magh op fijn Erve maecken, mueren, oft metfelen ende timmeren, al dat hem belieft, oock tegens fijnes Naebuers licht ende Venfters, foo hooge als 't hem goet dunckt: Ten waere datter Schepene brieven, ofte ander wettigh befcheydt wordt gethoont, van dat men fulcx niet en folde mogen doen, oft dat het felve maer fpijt ofte kreidt-werck en waere, om een ander moeylijck en quellijck te vallen, fonder fijns felfs nut oft gerijff.

2. Soo wanneer jemant mueren, metfelen, timmeren, fijn Dake vermaken ofte decken wilt, 't zy by ofte neffens fijns Naebueren Erve, die magh fijn ftellinge maken op ende over fijns Nabueren Erve: foo verre hy 't felve niet gevuegelijck van fijns felfs Erve doen en kan: ende dat ten meeften gerijve ende minften belette van fijne Naebueren.

3. Des moet der genige der fijn Huys heeft getimmert oft vermaeckt, wederom beteren ende in ftaet ftellen alle 't geene hy gebroocken ofte bedorven heeft, ofte aen fijnes Naebueren Huys ofte Erve, ende den felven halden buyten alle fchaede, ende daerenboven doen ruymen ende wegh nemen alle die vuyligheydt die daer door op fijns Naebueren Erve gekommen is.

4 Een jeder magh een Huys oft ander nieuw werck maken oft opvueren op fijn eygen Erve, niet tegenftaende dat fijn Naebuer befcheyt heeft dat men hem fijn licht niet en magh benemen, mits blijvende onder eenen draet die men fal trecken van den Grondt van het plaeveyfel in 't uyterfte van de Camere, kommende tegens de Venfteren oft lichtfcheppinge, tot op den opperkant van den onderften Dorpel van de felve Venfteren, ende alfoo voorts nae het nieuw werck.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

5. Maer oft jemandt bescheydt hadde, dat men hem sijn gesicht niet benemen magh, soo en magh der Naebuer sijn werck niet opmaken, noch daer mede opsueren, soo verre daer met 't gesicht in de hooghte, oft in de breyte belet solde werden. Ende oft jemandt hier tegens, oft den inhalt des voorgaenden Artijckels hadde gedaen, solde met Recht bedwongen konnen werden om 't selve af te breken, ende wegh te nemen.

6. Beheltlijck nochtans dat alle Huysen ende Wercken gemaeckt op sijnen eygen Grondt, ten aensien van den geenigen die dieselve hadde mogen verbieden ofte stooren, al waeren die oock onbehoorlijck gemaeckt, moeten ende behooren alsoo te blijven, tot dat die van selfs vergaen, sonder dat men die selve ondertusschen magh vermaken ofte verbeteren in eeniger manieren.

7. Der sijn Huys hooger maeckt dan sijns Naebueren Huys, waer af dattet water te voorens boven in eene gemeene Goote geloopen ende gevallen heeft, en magh sijn water niet meer laeten vallen in die gemeyne Goote, maer moet boven op die Muer op sijne kosten alleen een goede loode Goote leggen ende onderhalden, ende het water leyden over sijn Erve, soo dat hy sijnen Naebuer niet en beschadige.

8. Ende aengaende die gemeyne Goote die op die gemeyne Muer gelegen heeft, al eer het Huys gehoogt is worden, die moet der geener der sijn Huys opsuert op sijne kosten verleggen, op sijnes Naebueren Daeck, ende 't selve Daeck wederom maken, maer die Goote gelaght zijnde, is der Naebuer schuldigh die selve op sijne kost te onderhalden, sonder voorderen last van den anderen Naebuer die sijn Huys opgesuert heeft.

9. Ende oft der Naebuer daer nae sijn Huys oock wolde opsueren, maer niet soo hooge als sijn Naebuer opgevaren is, soo moet hy de onderste Goote op sijn Daeck liggende, naer advenant optrecken en blieven onderhalden op sijne kosten, ende daer en boven betaelen 't hoogtsel van de Muere, gelijck 't selve by sijnen Naebuer is opgesuert: Beheltlijck dat hy niet meer ofte voorder en is gehalden te betaelen dan hy is gebruyckende.

10. Verner soo hy sijne Huysinge opsuerende, daer mede soo hooge vaert als sijn Naebuer jerst gevaren is, soo moet hy 't geheel hoogsel betalen voor de helft, Ende soo vern die nieuwe Goote, by sijnen Naebuer op die eerste opgemaeckte Muer gelaght, bequaem is om 't gemeyn

meyn water te lijden, magh der geeniger der nae muert oft metselt, die selve Goote daer toe gebruycken, mits betaelende die eene helft dat die gekost heeft.

11. Ende oft die Goote niet bequaem noch groot genoegh en waere, om 't gemeyn Water te leyden ofte draegen, soo moet der lester opfuerder die Goote naer hem nemen, ende in plaetse van de selve tot sijnen kost een andere bequame nieuwe Goote leggen, die sy naemaels tot gemeynen kost moeten onderhalden, ende dem volgende, gaet het Water wederom sijnen loop nemen, gelijck het dede, eer ende te voorens die Huyser waeren opgefuert.

12. Als jemandt eenige Huysinge opfuert, daer af het Water te voorens in geene gemeyne Goote geloopen, noch gevallen en heeft, der moet oock op sijnen gehoogden Muer eene nieuwe Goote leggen, ende sijn Water alsoo leyden over sijn Erve ter Straeten waerts uyt, sonder achterdeel van sijnen Naebuer.

13. Ende des niettemin moet hy het Daecke van sijnen Naebuer oock vermaecken, en daer op leggen een andere Goote: Beheltlijck dat der Naebuer alsdan levere Loot, ende soldeersel tot de selve Goote, ende die voortaen onderhalden op sijne kosten, sonder last van den anderen Naebuer, als voor.

14. In 't bouwen van Huysen ofte andere bouwinge moet een jeder sijn Schoorsteynen soo hoogh maecken ende opfueren, dat sijn Nabueren van den Roock, Voncken, oft anderssints geenen schade noch gebreeck en lijden, Ende oft schoon niemandt daer by gebreeck hadde, soo moet hy sijnen Schoorsteyn evenwel maken ten minsten vier voeten hoogh boven het Dake, sonder eenige Roockgaten te mogen maken ofte halden nae die zijde van sijnen Naebuer.

15. Maer den Schoorsteyn gemaeckt zijnde, soo vern der Naebuer daer nae op sijn Erve boven omtrent, ofte tegens den Schoorsteyn eenige Gateren ofte Vensters maeckt, daeromme en behoeft die Pijpe van den selven Schoorsteyn niet opgefuert noch gehooght te werden, maer der Naebuer, willende sijnen schaden ofte perijckel verhueden, moet ende magh 't selve doen tot sijnen kost, mits die voorschreven Pijpe oft Schoorsteyn soo verwaerende, dat hy blijve staen sonder perijckel ofte sorge.

16. Als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

16. Als eenigh Huys in brandt is, ende dat men om den Brandt te verdelgen, oft van wyderen voortganck te keeren, die naeste gelegene Huyser afwerpt oft breeckt, alsdan wert der schade gedragen t'samen by die Nabueren, welcker Huyser daer met bevriedt ende bewaert zijn geweest, tot goetduncken ende uytspraecke van 't Gericht.

17. Niemant en magh maecken eenige Leuven voor sijn Huys, noch een Banck stellen, langer dan sijn Erve en streckt, oft voorder in die straeten uytsetten dan vier voeten van den Huyse, ende die Leuven moeten alomme open ende doorluchtigh zijn, dat der Naebueren gesicht daer door niet werde benomen, ofte jemandt ongerijff daer by lyde.

18. In enge straeten en magh men geen Leuven noch Bancken maken ofte stellen, dan met voorgaenden consent ende nae goetduncken van 't Gericht, op dat versien magh werden dat daer deur noch brant noch ander ongeval tot gemeynen achterdeel en kommen.

19. Item niemandt en magh eenige Bancken, Kisten, Voorbreders oft dergelijcke dingen voor sijn Huys stellen, maken oft setten, oft oock jet uythangen, dienende tot sijne neringe, daer by sijn Naebuer, oft jemant anders sol mogen werden verdruckt oft beschadight.

§. 2. *Eygene Mueren.*

1. SOo wanneer jemandt op sijnen kost een Scheydts-Muer stelt op sijn Erve, die behoort den selven alleen toe, maer wilt hy daer op timmeren, ende sijn water buyten sijnen Muer laeten vallen, soo moet hy soo verre met der Mueren van sijnes Naebuers Erve blijven, dat hy sijn Drup behelt op sijn Erve, latende daer toe eenen voet buyten sijn Muer, ist Leyen oft Pannen dake, ist Stroo oft Riedt dake, anderhalven voet, des moet hy sijn water soo bedwingen, dat het niet en valle buyten sijn Erve.

2. Niemandt en magh buyten sijn Muer, tot eenes anders Erffwarts, eenige Drup, Oversprunge, Overstecksel, oft dergelijcke wercken maken oft stellen, noch oock jet uythangen oft uytsteecken voorder dan sijn Drup oft Erve buyten de Muer hem toekompt, sonder bewillinge van sijnen Naebuer.

3. Die sijn selfs Muer heeft staende op eenen voet ofte anderhalven

nae

nae eens ander Mans Erve, en magh door die ſelve ſijne Muer, tot ſijnes Naebueren Ervewarts geen Gateren ofte Venſteren maken, oft ſtaende halden, beneden reickx, maer wel boven reickx, dat is ten minſten ſeven voet hoogh van der aerden, tot den onderſten Dorpel van de ſelve Gaters ofte Venſters.

4. Ende al iſt dat die ſelve Gaten ofte Venſters, alſoo ſtaen boven reickx, ſoo en magh men nochtans die ſelve niet open halden, om locht ende licht te ſcheppen, dan mits ſtellende Yſere Roeden, ſoo nae by den anderen ſtaende, dat men 't hooft van een volwaſſen perſoon, Waterpot, oft dergelijcke dingen, daer deur niet en kan geſteken.

5. Maer oft jemant ſijn eygen Muer hadde ſtaen op die uyterſte paelen van ſijn Erve, ſonder eenen ofte anderhalven voet buyten te laeten, als voor: alsdan en ſolde hy in die ſelve Muer niet alleen geene Venſters mogen hebben dan boven reickx met Yſere gerden, maer ſolde die oock moeten ſluyten ende tochalden met ſtaende Glaſen.

6. Die aen ende tegens ſijn eygen Muer een privaet, oft privaet Huys ſtaende heeft, ende daer inne eenigh locht-gat maken wilt, kommende tot eens anders mans Ervewaerts, moet 't ſelve locht-gat, ſoo hoogh ſtellen, ende verſien, dat die Naebueren daer deur geenen ſtanck en hebben, oft ontvriedt worden.

7. Soo wanneer jemants Muer, Staketſel, oft Tinne buyten loot ſtaet, ende hanght over eens anders Mans Erve, oft dat het Dake van eenigh Huys ſoo lanck uytſtreckt, dat het water valt op eens ander Mans Muere ofte Erve, die Muer oft Tinne moet terſtont gericht, ende in 't loot geſtelt werden, ende het Dake alſoo gekort, dat het water valle op ſijns ſelfs Erve, al op koſten van den geenen den die Muer, Tinne ofte Dake toebehoort.

8. Als der een Naebuer den anderen verkoopt ſijn halve Muer, alsdan heeft ende verkrijght der Cooper van der halver Mueren oock het Erve van die Drup, Ancker ofte ander Gerechtigheyt, die den Verkooper buyten ſijn Muer voor den verkoop hadde, alſoo dat der Cooper de Muer magh gebruycken, al oft hy te bevoorens gemeyn waere geweeſt, niet tegenſtaende dat in den Coop daer van niet vermaent noch geſproocken en is geweeſt: ten waere dan, dat tuſſchen partyen anders waere verdragen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 3. *Gemeyne Mueren.*

1. NAebueren hebbende hunne Huyser ende Erffnen by malkanderen liggen, moeten malkanderen helpen hunne Erffne bevryen half ende half, 't zy met tuynen, tinnen, oft met een steene Muer, soo sy dat t'samen best bespreken, ende sich des vergelijcken, Ende soo wiens Huys oft bouwinge langer streckt, ende daer deur sijnen Naebuer wyder bevrijdt dan des anders Huys oft Bouwinge, dat komt hem te bate aen sijn helft van de bevryinge, die hy van sijnder zijden voorts te doen oft te halden heeft.

2. Maer niemant en kan met Recht gedwongen werden, een Scheidsmuer te helpen maecken van Steenen, noch en is daer toe gehalden: ten waere saecke, dattet hem beliefde, dan volstaet mits bevryende sijnen Nabuer, voor soo veel als 't hem aengaet, met behoorlijck schutsel oft tuyne, ende 't selve mede onderhaldende, als voor.

3. Des moeten die selve schutselen, bevrijtselen, ende Scheydts-mueren gestalt, gemaeckt ende onderhalden werden, op die rechte Paelen, ende gelijcke Erffne van beyde die Naebueren, ende moeten die scheytselen oft Mueren wesen van acht voeten hoogh, ende die Mueren steens-voets dickte ten wenighsten.

4. Niettemin een jegelijck magh in plaetse van een schutsel ofte bevryinge op sijnen kost wel een Scheydts-muer doen maken, ende setten die selve op gemeyn Erve, sonder metsgateren ofte met metsgateren over beyde zyden, ende by soo verre hy die Muer stelt op gemeyne Erffe, soo blijft de Muer altijt gemeyn, ende moet daer nae op gemeyne kosten onderhalden werden.

5. Maer in soo verre der ander Naebuer die Scheyds-muer naderhandt in eeniger manieren wilt gebruycken, Leuven, Haecken, oft jet daer aen hangen, slaen oft vast maecken, oft oock eenige Huysinge daer op stellen, ofte die selve anders dan tot een bloote bevryinge gebruycken, alsdan moet hy die Scheyds-muer halff betalen, eer hy die selve gebruycken magh in eeniger manieren.

6. Als een gemeyn oft Scheydts-muer, daer geene behuysinge op en staet, soo is vervallen ende uyt den loot staet, dat die selve niet te richten en is, soo zijn partyen gehalden die selve op gemeyne kosten af te breken, ende wederom op te maecken tot gelijcke hooghte ende dickte als te vooren,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ren, al waer oock die ſelve maer ſteens dickte geweeſt, ende dat op gemeyne ende gelijcke Erffne.

7. Van gelijcken, ſoo wanneer alſulcke alde vervallen Muer is ſtaende tuſſchen twee Naebuers Huyſen, daer van der eener in meyninge is ſijn Huys aff te breecken ende te vernieuwen, Soo moeten in dem val beyde de partyen die ſelve gemeyne Muer tot gelijcken koſten oock aff-breken ende vernieuwen, op de ſelve hooghte ende dickte, gelijck d'alde behuyſinge van te vooren geweeſt is, Ende niet voorder: Beheltlick dat die ſelve Muer alsdan moet weſen ten minſten voets dickte ende 't Fundament naer advenant.

8. Ende in ſoo vern dat der geener der eerſt timmert die ſelvige gemeyne Muer boven d'eerde dicker wilde maecken dan eenen voet, is gehalden 't ſelve verdicken op ſijn Erve te ſtellen, ende voorts wat hy hooger ofte dieper muert, dan die Huyſinge, van den geenen die niet en muert, oft met ſijn Huyſinge, niet op en vaert, 't ſelve is hy gehalden te maecken op ſijn koſten alleen.

9. Voorbehalden, ſoo daer naer der ander ſijne Huyſinge oock ſolde willen opfueren ofte hooger maken, hy gehalden is den anderen der die Muer hooger opgefuert heeft, goet te doen, ende te betaelen die helfte van 't geene dat hy in de hooghte ende diepte van den nieuwen Muer meer gebruyckende is, dan hy met ſijn Huys te voorens gebruyckt heeft, ende in ſoo verre hy 't ſelve niet en dede, ſol men hem het opfueren mogen verbieden.

10. Maer in gevalle dat die gemeyne Muer ſtaende tuſſchen beyde Huyſen noch redelijck goet in 't loot ſtaet, die ſelve en is niemant gehalden af te breken, al en waer die oock niet meer dan ſteens dickte, maer der geener der eenigh nieuw Werck begeert te maken, ende daeromme de ſelve Muer wilt af-breecken, magh 't ſelve doen, met voorgaende weerderinge van de ſtoff van der alder Muere, ende die ſelve wederom opmaecken op ſijnen koſt, alſoo hooge als hy ſijne Huyſinge oft ander Werck in meyninge is te maken.

11. Voorbehalden, dat hy weder ſal oprichten alle 't geene dat hy ſijnen Naebuer beſchadight ſal hebben in 't af-breecken, ende opmaecken van den ſelven Werck, ende dat der Nabuer ſoo verre hy naemaels oock op die nieuwe Muer wilt timmeren, gehalden is te betalen die helft van

die nieuwe Muer, naer advenant dat hy die begeert te gebruycken, mits aftreckende sijn deel van den alden stoff ofte materialen die te voorens aen die alde Muer geweest hebben, gelijck die voor het af-breecken geweerdeert zijn geweest.

12. Een jegelijck magh in ende op een gemeyne Muer, soo wel staende tusschen gemeyne Hoven, Plaetsen, Erven, als Huysinge, mueren, anckeren ende timmeren, ende die soo hooge opfueren als hem goet dunckt: behalvens dat men in een gemeyne Muer geen Pompe en magh anckeren noch vast maecken: ten waere dat men schijn ende bescheydt hadde dat men 't selve mochte doen.

13. Niemant en magh een gemeyn Muer onder noch boven verargeren, berooven, minderen, buysen oft privaet-pijpen daer in houwen oft maecken t' sijnder Erffwarts, sonder wil en consent van sijnen Naebuer, ende oft hy sulcx dede, solde 't selve tot sijnen kost wederom moeten stellen in sijn geheel, gelijck te voorens geweest is, ende daer en boven, als qualijck gedaen hebbende, gestraft werden nae goetduncken des Gerichts.

14. Item niemant en magh in een gemeyn Muer Gater ofte Vensters maken, noch oock licht daer door scheppen tot eens anders Erffwaerts: ten waer met bewillinge ende consent van sijnen Naebuer, deyl hebbende in die selve Muer.

15. Maer der op gemeyn Erff tot sijnen kost alleen een Muer maeckt, oft een gemeyn Muer hooght, magh in die selve Muer by hem bekostigt, Gaters ofte Vensters maken, ende licht scheppen, met den voorbehalt, dat hy die stelle boven reicx met Ysere Roeden, ende staende Glaser, ende mogen alsulcke Vensters blijven staen tot der tijdt toe, dat der Naebuer die helft van 't maken oft hooghsel van der selver Muer betaelt heeft, ende alsdan is hy schuldigh die te stoppen.

16. Bloote Scheydts-mueren, staende tusschen twee Naebueren Erff, daer men geen Huysen, ofte lofflijcke Timmeragien ofte Bouwingen op en maeckt, en magh men niet hooger opfueren dan acht voeten boven d' eerde, maer die selve magh ende behoort men te decken met Vorst, Pannen, Steenen oft Tichelen, ende 't Water daer af laeten vallen ten beyden zijden.

17. Soo wie op een gemeyn Muer timmeren ofte metselen wilt daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

geen Huyser hebben opgestaen, die moet die selve soo versien dat die sterck genoeght is, om die Timmeragie ende Bouwinge te dragen, ende heeft hy daer inne gebroken, om Balcken, Ribben, Stricklijsten, oft andere daer inne te leggen, is daer nae gehalden die Gater weder te stoppen, ende die Muer te stellen in haer voorgaende staet.

18. Item die op een gemeyn Muer timmeren ofte mueren wilt, als voor, en magh sijn Water ofte Druppe op sijns Naebueren Erff niet laeten vallen, maer moet boven op de Muer een Goote leggen, ende het Water leyden op sijn selfs Erff, ofte ter straeten waert uyt, ende die onderhalden op sijnen kost alleen, sonder sijnes Naebueren schade oft naedeyl.

19. Als men op gemeyne Mueren, ofte tusschen twee Naebueren Huyseren, oft Erffnen eenige Gooten maeckt ofte leght, daer te voorens geene gelegen hebben, van welcke Goote 't Water ter straeten waerts niet uyt loopt, alsdan moeten die Eygenaers ende Naebueren, den die Muer toebehoort, 't Water van die Goote leyden gelijckelijck over hun Erfnen.

20. Niemant en magh vast aen sijn Naebuers Erff, tegens de gemeyn Muer hebben noch leggen eenige Asschen ofte Misthoopen, ofte dergelijcke vuyligheyden, noch oock die eerde op sijnder zijden hooger halden dan die van sijnen Naebuer.

21. Veel min magh jemant tegens eene gemeyn Muer maken ofte stellen eenige Privaten, Regenbacken, Backovens, Sterffputten, oft andere sorghlijcke ofte schadelijcke Wercken: ten zy hy tusschen beyden maecke een Muer van anderhalven steen dicke, ende dat hy sijn Privaet, Sterffput, Regenback oft andere Werck daer en boven soo muerde ende besette met sement, dat tot sijnes Naebuers Erffwarts geene nattigheydt ofte vochtigheyt daer deur oft uyt en komme, oft uyt en traene.

22. Ende soo door gebreecke van sulcx, ofte dat 't besetsel met der tijt quaeme af te vallen, sijn Naebuer eenigen schade te lijden quaeme, soo sal der geene der dat Privaet ofte ander Werck heeft doen maecken, den selven schaden moeten oprichten, ende sijn Werck alsdan soo versien, dat sijn Naebuer daer af geen vorder hinder oft gebreeck en krijge, oft anderssints solde hy sijn Privaet, Sterffput, ofte ander Werck moeten inslaen, ende te niet doen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 4. *BeWijs-teyckenen van gemeyne ofte eygen Mueren.*

1. MUeren, Schutsel oft Tinnen, daer mede eenige Huysen oft Erven van den anderen gescheyden zijn, worden gehalden voor gemeyn: ten waere datter schriftlijck oft ander bescheyt ofte teycken waere, dat die selve den eenen van den Naebueren waer toehoorende.

2. Als in eener Mueren staen Metsgater, Pylers, oft Tanderinge, die met der selver Muer eerstmael ten beyden zijden daer inne gemaeckt zijn, ofte dat daer in, ofte tegens Schoorsteynen gemuert zijn, die selve Muer is ende blijft gemeyn, soo verre ende soo hooge als die selve Metsgateren, Pylers, Tanderinge ende die Schoorsteynen zijn streckende: ten waere saecke dat bleke, dat het maer een naeckte toelatinge, ofte gedooghsaemheyt waere geweest.

3. Insgelijcken als in een Muer ten beyden zijden liggen Balcken, Strijck-lijsten, Wurmen, ende dergelijcke Bou-wercken, ende dat die door de Muer geanckert, ofte daer in vast gemaeckt zijn, ende alsoo dry en dertigh Jaeren ende vier maenden zijn gebruyckt geweest, Soo is ende blijft die Muer daer door gemeyn, soo lanck, breydt ende hooge, als het selve gebruyck is streckende: Ten ware sake dat het bleke, dat by bloote toelatinge oft gedooghsaemheyt geschiet waere, als boven.

4. Item, soo wanneer van eener zijden Bucxkens, Balcken, Strijcklijsten, oft Wurmen liggen, oft vast zijn gemaeckt in een Muer, ende datter over d'ander zijde in de selve Muer staen Metsgaters, Pylers, oft dat daer in oft aen Schoorsteyn zijn gemaeckt, die selve is ende blijft oock gemeyn, soo verre ende soo hooge, als die selve teyckenen zijn uytwijsende, ende niet voorder.

5. Maer soo wanneer in een Muer Metsgateren, Bucxkens, Pylers, oft dergelijcke teyckenen alleen gemuert zijn, aen die een zijde, oft datter maer aen eener zijden op oft in getimmert ende geanckert en is, die selve Muer behoort geheel den Eygenaer toe, van d'Erffne oft Huys, daer die Metsgateren, Bucxkens, Pylers, &c. waerts staende zijn: Ten waere dat der Naebuer wettigh bescheydt hadt, dat hy daer in oock berechtight waere.

6. Des

6. Des niettemin als jemandt vast aen eens anderen Muer bouwt, timmert, oft alleenlijck haecken, ende dergelijcke nagelen daer inne oft aenslaet, oft jet daer aen hanght, en heeft daer door geen recht in de selve Muer, maer moet die haecken ende nagelen altijts af, uyt, ende wegh doen, als 't den Eygenaer van die Muer belieft.

7. Een jegelijck behoort dat Erve alleen toe, buyten sijne Muer, soo wijt ende verre als die nooten oft steenen van alts daer inne gemuert gestaen hebbende, uytsteecken ende bewijsen: ten waere dat men met eenigh wettigh bescheydt koste bewijsen datter andere bescheydt ofte verdragh waere, ofte dat die selve nooten oft steenen by simpele toelaetinge ofte lijdtsaemheyt alsoo waeren gestelt.

8. Lijtteyckenen van Heggen, Tuynen, Tinnen ofte Stacket, noch oock steene Mueren die onder die eerde staen, en erven ofte onterven niemanden, hoe lange dat die gestaen hebben, noch en benemen ofte verkorten de Paelen niet, daer mede die Erffnen van alts gedeylt ende gescheyden zijn geweest: Ten waere dat het bleecke dat die tot dien eynde wettelijck gemaeckt waeren.

§. 5. *Gemeyne Putten, Waterlopen, heymelicke Gemaken ende Gangen.*

1. GEmeyne Putten moeten by die geene die deel ofte toeganck daer toe hebben, om 't water daer uyt te halen ende te putten, gelijckelijck Huys voor Huys onderhalden, ende alle kosten, Kettens, Eymers, Rollen, schoon-maecken, ende dergelijcke onkosten betaelt werden, elck Huys evenveel, niet tegenstaende, dat het een Huys den selven meer als d'ander gebruyckt: Ten waere saecke dat een Brouwer gemeynlijck uyt alsulcken Put brouwde.

2. Soo verre nochtans jemandt boven den gemeynen Put binnen sijnen Huyse eenen anderen Put heeft, oft dat hy hadde uyt den gemeynen ofte anderen Put eene Pompe, waer met hy sich doorgaens binnen den Huyse waer behelpende, der selver sal volstaen mits betaelende die helfte van 't geene hy sol betaelt hebben, als hy geenen eygen Put ofte Pompe gehadt hadde.

3. Als twee Naebueren tusschen hunner beyder Huyser een Winde oft Gatsken hebben, daer het Water van beyde Huyseren invalt, moet die

selve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſelve Winde ofte Gatsken op gemeyne koſten gereynight en onderhalden werden: ten waere dan ſaecke dat anders by der ſelven Naebueren verſproken ende verdragen waere.

4. Maer ſoo wanneer een van hun beyden aen ſijner zijden alleen heeft getimmert, gedeckt, gemuert, oft eenige reparatie gedaen, waer af eenige vuyligheyt oft dreck in de Winden ofte gatsken gevallen ofte geworpen is, alsdan moet der geeniger deur wien de vuyligheyt daer in gekomen is, die op ſijne koſten alleen, voor die reyſe, doen reynigen ende ſchoon maken.

5. Wanneer twee Naebueren te ſamen een heymelijck gemack gemeyn hebben liggen, onder d'eerde, mogen 't ſelve gelijck gebruycken, dan als men reynigen ende vegen moet, ſal 't ſelve geſchieden op gemeyne koſten, ende oock by gebeurte, die een reyſe over ende door des eyns, ende d'ander reyſe over des anderen Erff ofte Huyſinge: ten waere dan ſaecke datter eenige voorwaerden waeren ter contrarien.

6. Als een gemeyn heymelijck gemack op gemeyne koſten geveeght is, ſoo magh der eene Naebuer, want hem gelieft, die Pype oft Sit-plaetſe aen ſijner zijden afbreken, ende toe doen maken, ſonder van ſijner zijden meer daer op te gaen, oft laeten gaen, ende in ſulcken gevalle en behoeft hy daer nae geene koſten meer van vegen ende reynigen te dragen, noch 't ſelve Gemack over oft door ſijn Huys oft Erve laeten ſchoon maken: ten waere dan dat anders beſproken waere.

7. Soo een gemeyn privaet onder d' eerde geruymt ende ſchoon gemaeckt is, magh der geener die 't belieft, 't ſelve Privaet op ſijne koſten, met eenen dichten Muer half doen onderſlaen ende ſcheyden, op dat elck ſijn Privaet behalden magh op hem ſelven alleen, ende 't ſelve gedaen zijnde, moet een jegelijck van hun beyden voortaen op ſijne koſten alleen ſijn Privaet onderhalden ende reynigen over ſijns ſelfs Huys ende Erve, ſonder koſt oft laſt van den anderen: ten waere dat het anders verſproocken waere.

8. Als jemandt alleen heeft ende gebruyckt eenen Kelder, Wulffel, ofte Privaet, hem ſtreckende verre ende breydt onder het Erff ofte opperſten grondt van d' Erffne van een ander Huys, d' welck geen gebruyck ofte te ſeggen en heeft in alſulcken Kelder ofte Privaet, ſoo wordt hy verſtaen Eygenaer te weſen van alſulcken Kelder ofte Privaet, ende van den Grondt van den Erve daer der Kelder alſoo gelegen is, ende der

Eygenaer

Eygenaer van den Huyse daer onder der Kelder mede komt, heeft alleenlijck den opperſten grondt, ofte *nudam ſuperficiem*: ten waere dat met wettigh beſcheydt anders bleke.

9. Die door eenige tuſſchen wegen, oft gangen, heeft ſijnen uyt ende inganck, magh daer uyt ende ingaen, oft Rijden nacht ende dagh, vroegh ende ſpaede, met Huysvrouwe, Booden, Huysgeſin, ende Peerden, Oſſen ende andere Beeſten daer door indrijven ende leyden, oock allerhande goederen ende waeren, Coopmanſchappen, ende dergelijcke uyt en in doen, ende daer door oock privaet doen reynigen ende vegen: Ten waere datter beſcheydt waere van men 't ſelve niet en ſolde mogen doen.

10. In gemeyne gangen, oft uytwegen daer jemandt aen berechtight is, van in ende uyt te gaen, te drijven ofte te rijden, en magh niemandt eenige onreynigheydt werpen ofte halden, oft jet anders inleggen, ſetten ofte ſtellen, daer door der bequaem doorganck oft gebruyck van den ſelven ganck eenighſints verhindert ſol mogen werden, ende moeten die ſelvige gangen tot gemeynen koſte onderhalden werden.

§. 6. *Erffdienſten van Huyſen.*

1. RECht van Erffdienſt, 't zy binnen ofte buyten die Steden, en wort niet verkregen by vernaerderinge van bloedt, gebruyck oft beſit, al waert van hondert jaeren ende meer, maer moeten alle Servituten ofte Erffdienſten met wettigen Tytel van hylicx-voorwaerde, ſcheydinge ofte deylinge, Teſtament, Gift ofte Contracts-gewyſe, oft wel voor Schepenen uytdruckelijck, ofte ten minſten ſtilſwygens worden verlieden, gegunt oft bekent. 163. *n.* 5.

2. Niettemin als jemandt in gebruyck ofte poſſeſſie, ofte beſit is van eenige Erffdienſt, ende dat hy ende ſijne Voorſaten ſoo lange daer in zijn geweeſt, datter geen gedencken te weder en is, alsdan wordt vermoeyt ende gehalden, dat alſulcke Erffdienſt behoorlijck is verkregen: ten waere dat partye anders koſte bewijſen, 't welck hun vry ſtaet te mogen doen.

3. Als een Eygenaer van twee Huyſer oft Erven, een van de ſelve, oft een deel daer aff ſimpelijck verkoopt, ofte met alle ſijne gerechtigheydt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende toebehoorten, oft gelijck eenen ſulcken dat beſit oft gebruyckt heeft, oft dergelijcke woorden, moeten die water-loopen, doorgange, lichtſcheppingen ende andere Servituten oft gerieven, tot beyde die Huyſen dienende, blijven gelijck ſy voor oft ten tijde van die ſplijtinge ende verkoopinge geweeſt hebben, en werden in ſulcken val verſtaen, tacitè bekent oft geconſtitueert te zijn: ten waere dat daer inne anders by partyen waere verſien.

4. Insgelijcken ſoo wanneer eenige Huyſeren ofte Gronden van Erven, by ofte omtrent den anderen gelegen, tuſſchen gemeyne Erffgenamen oft Deylhebbers op gelijcken voet werden geſcheyden ende gedeelt, oft by andere manieren uytgegeven oft verbraght, ſoo wort oock alsdan verſtaen, dat die waterloopen, ende andere gerieven ende Erffdienſten ſullen zijn ende blijven, gelijck die voor dato zijn geweeſt: ten waere dat anders waere verſproocken, als voor.

5. Een jegelijck moet alle ſijn Water hoedanigh dat het zy, ſelver leyden op ende over ſijn Erff ter Straeten waerts uyt, ſoo dat daer niemandt letſel ofte gebreke by en hebbe: ten waere datter beſcheydt waere, dat hy 't ſelve voor oft over eins anders Mans Erve mocht doen, oft dat hy ſoo langh daer van in gebruyck ofte poſſeſſie waere geweeſt, datter geen gedenckeniſſe ter contrarien en waere, als voor.

6. Soo wanneer jemandt gehalden is, eens ander Mans Water te leyden oft te dragen, der ſelver en magh den grondt van ſijne Huyſinge ofte Erffne ſoo niet hoogen ofte leegen, dat der Waterloop daer deur werde benomen ofte belet, Ende oft hy ſulcx dede, moet 't ſelve terſtont beteren, en de grondt alſoo leegen oft gelijck ſtellen, dat het water wederom gevueghlijck uytloopen, ende ſijnen val magh hebben als te bevoorens.

7. Der ſijnen waterloop heeft over ofte door eens ander Mans Huys oft Erve, moet in 't gat van ſijne Muer, daer 't Water door loopt, ſetten ende ſtellen eene yſere Tralie, op een derdendeel van eenen Duym, nae by malkanderen, op dat ſijn Naebuer door den waterloop geene vuyligheyt en hebbe te dragen oft te lijden.

8. Niemant en magh 't Water van ſijns Peerds, Koe, ofte Verckens-ſtal oft Miſte laeten loopen op die ſtraeten, oft in die Sypen van der Straeten: maer moet dat leyden ende bedwingen te blijven op ſijn ſelfs Erve, ſoo dat ſijn Naebuer daer by geenen ſchade, ſtanck, oft letſel en lijde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 7. *Naebuerlijcke Rechten ende Erfdienſten van Hoven ende Landeryen.*

1. NAebueren hebbende Hoven, Ramen, Bleyckeryen, oft andere ledige Erven, buyten ofte binnen die Steden by den anderen liggende, ſoo ſy geen Muer ofte Schutſel en begeeren te maecken, moeten malkanderen bevryen, met tamelijcke Tuynen ofte Heggen, ende moeten die ſelve ſtaen ende geſtelt werden op die rechte Paelen, ende gelijcke Erven van beyde die Naebueren, gelijck hier boven van alle andere affpaelinge oft affſchutſelen is geſaght.

2. Ende oft der een Naebuer buyten oft binnen die Steden, op alſulcken ledigen Erve, geen Hegge en begeerde te ſtellen, maer hem te vreden wolde halden, met eenen Tuyn ofte Tinnen, ſoo magh der ander evenwel op ſijn eygen Erve tot ſijne koſten, poten een Hegge, welcke hem alleen blijft, mits die ſtellende anderhalven voet van ſijns Naebueren Erve.

3. Maer ofte der geener der die Hegge planten wilt, die ſtelde op 't gemeyne Erff, ſoo is ende blijft die Hegge gemeyn, ende volſtaet alsdan der Naebuer mits betalende naer advenant dat hy betaelt ſolde hebben, ſoo men alleenlijck eenen Tuyn oft Tinne hadde geſat.

4. Der hem ſelver wilt bevryen met Graven ofte Grachte, der moet tuſſchen den uyterſten kant van ſijnen Grave oft Grachte, ende ſijns Naebueren Erve, laeten ten alderminſten vier voet Erffs, tegens het inſchieten, maer wanneer Partyen ſich gelijckelijck met alſulcken Grave oft Grachte bevryen, dan wordt der Grave oft Gracht gegraven ende opgeſat op ende uyt eenes elcken Erffne, halff ende halff, ende der Grave oft Gracht blijft gemeyn.

5. Als jemandt tuſſchen twee Weyden een Hegge wil leggen, der moet van ſijnes Naebuers Erve blijven twee voet ende eenen halven, ende der ſijn weyde, liggende neffens Ackerlandt, met een Hegghe wilt bevryen, der moet van het Ackerlandt blijven drie voet ende een halff.

6. Boomen ſtaende in middel van eenige Grachten, Paelen, Tuynſelen oft gemeyn Erven, 't zy dat Aeſt-Boomen zijn ofte niet, zijn

ende blijven gemeyn, niet tegenſtaende dat d'een oft d'ander die geplant magh hebben, ende ſijn beſte gedaen om die te doen groeyen ende opwaſſen.

7. Der ſijne Aeſt-Boomen hangende heeft met die tacken over ſijns Naebuers Erve, moet die overhangende tacken af-houwen, ofte moet ſijnen Naebuer laeten volgen, die helft van alle die Vruchten, die alſoo overhangende zijn, d'welck den Naebuer van beyden 't beſte belieft.

8. Soo wanneer jemandt op ſijn Erve wilt doen graven eenen drinckput oft Viſch-put, oft dergelijcken, ſonder den ſelven Put te mueren uyt der eerden, der moet den ſelven Put vier voeten verre met den naeſten kant ſetten van ſijns Naebuers Erve.

9. Der van Landt ofte Weyde wilt Bomgaerdt maecken, der moet rondtſomme met die uyterſte Boomen blijven een Roede van der Voren oft Paelen, tuſſchen ſijns Naebuers Erve leggende, om ſijn Naebuer noch met die Wortel noch met die Tacken geenen ſchade ofte letſel te doen.

10. Wer eenen vryen grondt oft ſonder eenige Servituyt heeft, der en is niet gehalden te dulden oft lijden jemandt over ſijnen grondt te laeten gaen, ryden, varen, oft water te leyden: ten waere hy daer van goet beſcheydt koſte toonen, oft dat van alde tijden ſulcke gewoonte geweeſt waere, dat daer eenen open wegh ſolde zijn, daer door men varen, ryden, ende gaen moghte.

11. Als eenige Erffnen ofte Landen der geſtalt van der Gemeynten ende van gemeyne Wegen gelegen zijn, dat ſonder ander Luyden Erve te raken, daer op niet en is te kommen, ſoo ſal men ſuecken dat onſchaedelickſte ſtuck, dat daer aen is reyckende, als te weten, dat niet beſeit en is, ende daer over ſal men op ende van het Landt varen.

12. Ende als alle ſtucken daer voor leggende beſeit zijn, ſoo ſal men die kortſte ende bequaemſte Vore, tot op ſijn Landt gaende ſuecken, ende laeten die Peerden in die Vore gaen, ende op jeder ſtuck Landts een Radt van eener Karre, ofte twee Rader van eenen Wagen, Ende varen alſoo den Miſt, Ploegh oft Eghde op ſijn goet, ten minſten ſchaden ende ſonder miſdoen.

13. Al waert ſaecke dat jemandt van alts gewoon waere geweeſt, over eenigh

eenigh Landt, door ſeeckeren Wegh te varen, te drijven, te hueden, oft te gaen, ſoo verre nochtans der Eygenaer van 't ſelve Landt hem wiſte te wijſen eenen anderen Wegh, ſoo nae ende bequaem weſende, daer over hy met mindere ſchade van den ſelven Eygenaer ſolde mogen gaen, hueden, drijven, ende ſijne Vruchten halen, als voor, den ſelven Wegh ſal hy gehalden zijn te gebruycken.

14. Der ſijnen Wegh heeft door oft over eens ander Mans Erve, ende ſijne Beeſten daer door drijven wilt, die moet die Beeſten ſoo drijven ende hueden, dat ſy gaen ten naeſten Velde, ende ten minſten ſchaden, ende oft ſy by onachtſaemheydt des Hueders ofte Drijvers, eenigen merckelijcken ſchaden deden, anders dan gelijck doorgaende Beeſten gewoonlijck zijn te doen, dat ſolde der Meeſter van de Beeſten moeten betaelen.

15. In 't op ende affvaeren van beſayde Landen, is men gehalden ſorge te dragen dat men den minſten ſchaden doe, ende over ſulcx moet een jeder ſich ſoo halden ende richten met ſijnen Miſt ende Saet, dat ſijn Naebuer door ſijne naelatigheyt geenen hinder noch ſchade aengedaen werde: immers geen beſaeit Landt te bevaren, ſoo vern eenighſints over ledige Landen op ſijn Erve te komen is.

16. Indien een Erffdienſt van eenen Wegh oft Voetpadt door groot Water ofte ander ongeluck verhindert waere, alſoo dat die perſoon die alſulcken Erffdienſt heeft, den ſelven niet genieten noch gebruycken en kan, ſoo ſal der Grondt-heer, op wiens Grondt die Servituyt ſtaet, tamelijcke ende behoorlijcke Wegen toelaeten ende wijſen, aldaer die bequaemſte plaetſe ende minſte ſchade zijn magh.

17. Soo verre 't Water eenen Voet, ofte Lijnpaedt, Wegh, oft Veedrift af-ſpoelt, ſoo is der geener, wiens Erff op het Water ſchiet, gehalden eenen anderen Voet, Lijnpaedt, Wegh, ofte Veedrift te dragen ende te lijden, 't zy dat het is den voorgaenden Grondt-heer ofte ſijnen naeſten Naebuer die 't naeſte by het Water leggende is.

18. Ende wanneer der Lijnpaedt ende die Weyde daer by leggende t'eenemael onder zijn, alſoo dat die Peerden die Schepen niet hooger trecken konnen, dan door die Coren-velden, in ſulcken geval ſullen ſich die Schippers ende Peerdt-drijvers wachten die Peerden d'wers door 't gebouwt Veldt te drijven, op pœne dat ſy met Arreſt ſullen mogen aengehalden

halden werden, ter tijt dat ſy alſulcken ſchade als ſy gedaen hebben, gebetert ende goet gedaen ſullen hebben.

19. Der een Erffdienſt heeft van eenen Wegh ofte Ganck over eens anderen Grondt, tot ſijn Erffne ende goet te gaen, oft aldaer Water te ſcheppen, oft ſijne Beeſten te Water te drijven, der en magh die ſelve Servituyt niet vercoopen, verpanden ofte verſetten, ende in geender manieren veranderen: ten zy dat hy den Grondt daer die Servituyt toe behoort, mede vercoope, want die Servituyt hoort den Grondt toe ende niet die perſoon.

20. Wegen die ten beyden zijden in der Gemeynten liggen, magh jeder Kerſpel Inwoonder met der Heydt-ſichten gebruycken: Beheltlijck dat hy niet en doe, daer door die Wegen beſchadight ofte bedorven mochten worden.

21. Maer als eenige gemeyne Wegen door eens anderen Mans Erve geſlagen zijn, op den Wegh en is niemandt berechtight met der Heyt-ſichten oft Hacken te kommen, dan der geniger alleen der den ſchaden des Weghs lijdt, ende dragen moet.

22. Ende daer ſulcken Wegh door twee Naebueren Erven gaet, magh jeder van hun die aen ſijner zijden met der Heydt-ſicht gebruycken, tot die helfte des Weghs, ende geen andere, die geen Erve op den Wegh uytſchietende heeft.

23. Als jemant recht heeft, dat hy op eens ander Mans Grondt Water ſcheppen magh, ſoo wordt hy oock verſtaen, dat hy tot alſulcke ſcheppinge eenen Voetpaet heeft om Water te mogen halen.

24. Eene Water-leydinge die eens gemaeckt is, en magh ſonder wil ende toelaeten des Grondt-heers, niet meer verkeert noch verandert werden, ende om eenen Waterloop te leggen, ſal men alle tijt daer toe die plaetſe nemen die den Grondt alder minſte hindert.

25. Al iſt dat jemandt een Erffdienſt ofte Recht heeft, over eens ander Mans Grondt Water te leyden, ſoo en is hem nochtans niet geoorloft alſulcken Water voor een ander, ofte tot eens anderen behoeve, daer door te leyden.

26. Een Wateringe, 't zy dat die binnen langen tijdt gebruyckt is geweeſt oft niet, blijft evenwel Wateringe ende Erffdienſt, ende die recht ofte geſegh daer toe heeft, magh die gebruycken als 't hem belieft.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

27. Soo wanneer jemandt Erffdienst oft Servituyt heeft van Water te leyden over eens ander Mans Grondt, soo magh der Grondt-heer dat selve Water oock tot sijn nootdurft gebruycken.

28. Alle jaer op Sint Servaes ende op Sint Lambrechts dagh sullen alle Dorperen, die Herbaenen, Straeten, Wegen, ende Stegen maecken, d'een reyse tegen den Oost, ende d'ander tegen den Winter, ende wat men op eenen dagh niet gemaecken en kan, sal men volgents op d'eersten bequaemsten dagh vort verrichten: Ende niemant sal daer van uytgenomen ofte bevrijt zijn, noch Peerde, noch Menschen, nae nootdurft, ende verheysschen des arbeyts.

29. Die Herbanen behooren ten minsten gehalden te worden in de wijde van twee Roeden, die gemeyne wegen van een Roede, eenen mist oft nootwegh van een half Roede, een Kercke Voetpaedt van vier voeten, eenen gemeynen Voetpaet van twee voeten, ende wordt voor eenen Voetpaedt geacht daer jemant selver in persoon gaen magh, maer geen Beesten drijven.

30. Insgelijcken sal men op Sint Servaes ende op Sint Lambrechts dagh die Slooten, Beecken, Leygraven ende Waterlopen uytvegen, reynigen, ende uytgraven, op dat die wateren uyt den Erven ende Gemeynten afdragen, ende daer van verlost mogen werden, tot verhuedinge van eens jeders schade.

31. Der uytblijst in d'een oft d'ander makinge, uytgraven, oft ruymingen, sal verbeurt hebben een volle dagh-huere, ofte soo veel, als op eenen dagh, jeder een in sijnen kost winnen kan, van anderen, ende den gehoorsaemen Naebueren, een halff Ahme Biers voor het eerste uytblijven, ende meer uytblijvende gedobbeleert.

32. Alle Erffschap van Ackerlandt dat onbesayt light, is den Kerspels Luyden met Schaepen ende Vercken te bedrijven gemeyn: ten zy dat het selve waere beslooten, want geinen Scheeper oft Swein geoorloft is beslotene Kempen te openen ende te bedrijven.

33. Niemant en magh die Vuelens in 't Veldt brengen, als 't Korn in de Pypen geschoten is, op andere dan op sijne eygene Erven, ende oft die Vuelens schade deden, sijnt pantbaer, ende moet der gedaene schade met des Boden Gerechtigheyt betaelt werden. *f.* 124. *n.* 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

SESTEN TYTEL,

Van vervolgh tot onderhalt van Nabuerlijcke Rechten ende Erfdiensten.

§. 1. *Clachte over geveerlijcke ende onbehoorlijcke Timmeragien.*

1. ALs eenige Ovens, Schoorsteyns, Smitsen, Esden, Stoven ende andere Plaetsen daer men Vuer stoockt ofte gebruyckt, sorgelijck staen, oft oock onbehoorlijck gestelt zijn, oft datter eenige Balcken oft Holtwerck in ofte te nae liggen, oft gemaeckt zijn, anders dan het behoort, mogen die Naebueren dat te kennen geven aen 't Gericht.

2. D'welck gedaen zijnde, moet der Scholtis terstont, in bywesen van twee Schepenen, die plaetse gaen besichtigen, ende by soo verre alsdan eenigh gebreeck bevonden wordt, moet men dat terstont doen beteren, tot versekerheyt van de Naebueren, al op koste van den geenen, der dat onbehoorlijck gemaeckt ofte doen stellen heeft.

3. Die Putmeysters zijn schuldigh den Scholtis ende Schepenen terstont aen te geven, als sy eenigh gebreck weten, op hunne Putten, van eenige Schoorsteyns, Ovens, Smitsen, Esden, ende dergelijcke plaetsen, daer men Vuer stoockt, oft gebruyckt, sonder te verbeyden die klachte van Partyen oft Naebueren.

4. Die eenen anderen wilt verbieden te mueren, timmeren oft eenigh begost Werck op te vueren, die moet hem sulcx, by voorgaende bewillinge des Heeren, door den Gerichts-bode doen verbieden, ende anders niet, welck Verbodt gelijck andere Verbooden van wegen des Heers gedaen, blijft tot dat het met Recht oft Vrundtschap afgedaen is.

5. Ende oft jemandt tegens alsulcke Verbodt jet maeckte, voorts timmerde, muerde, oft 't selve dede doen, moet dat wederom aff-breken,

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende in sijnen jersten staet setten, eer hy aengaende die saecke ten principalen gehoort magh worden.

6. Van gelijcken, wanneer jemant vermeynt berechtight te zijn eenen anderen sijne Vensters, Deuren, oft Waterloopen te doen stoppen, oft ander Werck aff te breken, der moet sijne partye oock Gerichtelijck daer toe bedwingen, sonder hem 't gebruyck daer van feytelijck te mogen benemen.

7. Ende oft hy sulcx dede, is schuldigh, soo wanneer partye dat versueckt, alle 't geene hy gebroken, gestopt ofte verandert heeft, wederom te stellen in sijnen eersten staet, al eer hy ten principalen sal gehoort werden.

§. 2. Clachte over moetwilligh stellen oft verstellen van Paelen, Mueren ende andere afhenghselen.

1. NIemant en magh tusschen verscheyden partyen erven eenige Paelen stellen ofte setten, oock geene Scheydts-mueren, schutsels oft eenige andere Tinnen oft Staketsels maken op sijn eygen handt oft geliefte, dan der 't selve doen wilt, der moet voor al sijne partye der wegen gerichtelijck doen dagen ter plaetsen daer men sulcx doen wilt.

2. Item niemandt en magh in oft tegens eenige Mueren ofte Schutsels, gemeyne oft andere, oft oock onder eenige Daken, stellen oft maecken eenige metsgater, bogen, gewelfselen, uytstaende oft uytstekende steenen, dack-lijsten oft tandiersels, oft andere Lijnteyckens, gevende recht van Erve, noch oock die selve gemaeckt zijnde, affbreken oft doen affbreken: ten zy by voorgaende wete ende wille van de andere partye.

3. Ende soo partye verre uyt der Stadt waere, ofte voor bescheyden zijnde, niet en erschijnt, ofte hem anderssints niet en wilt vinden, vuegen, oft staen tot het seggen van de Meysters: Soo magh der Eygenaer, al eer die Muerers ofte Timmerluyden, 't Werck beginnen te maecken oft te breken, 't selve gerichtelijck aengeven, op dat jemandt van 't Gericht gecommitteert werde, om sich met den Gerichts-schrijver op de plaetse te vinden, ende van 't geene aldaer wordt gemaeckt ofte gebroocken, aenteyckeninge ende visie oft besichtinge te nemen, op dat naemaels tot bewaernisse van jegelijcx Gerechtigheydt magh geordonneert werden soo het hooren sal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

4. Ende oft jemandt anderſſints eenige Scheydts-mueren, ſchutſelen, oft andere Lijnteyckenen, hier boven geruert, maeckte oft aff-braecke, oft eenige Paelen ſette, oft geſet zijnde, verſtelde, oft uytdede, by hem ſelven oft jemandts anders heymelijck oft in 't openbaer, der ſolde al 't geene hy gemaeckt, geſtelt, verſat, oft gebroocken heeft, al waer het oock wel ende behoorlijck gedaen, wederomme moeten ſtellen in ſijnen voorigen ſtaet, al eer hy ten principalen ſolde mogen gehoort werden.

5. Verbeuren oock die Muerers, Timmerluyden, oft andere Werckluyden, die ter contrarien van Verbodt des Heeren, ofte anders dan hier voor geſaght is, jet gemaeckt ofte gebroocken hadden, wie insgelijcx die hun daer toe te werck hadden geſtelt, twelff Gulden, oft ſullen anderſſints tot arbitrage van den Gericht geſtraft werden, ſonder dat die Werck-luyden derwegen eenigh verhael ſullen hebben, al waert dat men hun 't ſelve hadde belooft oft toegeſaght.

§. 3. *Maniere van de voorſ: Clachte ende van andere Erfdienſten aen te leggen.*

1. IN alle geſchillen, ſtooten, en misverſtanden, die tuſſchen partyen wegen 't geene voorſchreven is, oft andere Erffdienſten ryſen, is der Cleger ſchuldigh ſijne tegenpartie voor het Gerichte te doen beſcheyden, ende ſijne Clachte onvertochlijck ende in 't kort te doen, Ende indien 't Gerichte bevint, dat die ſake ſulcx verheyſt, werden partyen op die ſtrijtbaere plaetſe verſonden.

2. Aldaer kommende, wordt die ſtrijtbaere plaetſe, Werck oft Erffdienſt, den Gerichte beſcheydelijck getoont, ende beſien, ende de ſake mondelinge ende in 't kort bedinght, ende im val die ſaecke ſoo bevonden wordt, ſal die ſelve terſtont op 't bedingh ende beſcheydt van partyen ter ſelver plaetſe met vonniſſe geſlicht werden.

3. Ende indien de ſaecke daer toe niet en waere geſtelt, maer datter naerder onderſueck ende bewijs van doen waere, ſal partyen geordonneert werden, hunne ſtucken, daer mede ſy hun willen behelpen, gerichtelijck over te geven, ende d'een partye d'andere copie ofte viſie verleenen, oock ten beyden zijden hunne konden leyden mogen, die ſake in ſtaet

in ſtaet van wyſen zijnde, ſal het Gericht ſich weder op die ſtrydige plaetſe vervuegen, ſoo noodigh, ende die ſelve geſien gehadt hebbende, terſtont Recht doen.

§. 4. *Clachte over ſijns Naebuers gebreck in't batten, ofte beſorgen van ſijn Landt tegens d'afdrift van den Stroom.*

1. ALs twee, drie, ofte meer perſoonen hunne Erven aen, ofte op eene Waterſtroom aenſchietende liggent hebben, ende dat door den ſtroom, oft by verſuymnis ofte naelatentheyt van den geenen die boven light, d'ander onder liggende ſchade lijden, oft hunne Erven affloopen, Soo magh der geener der onder light, in ſoo vern der boven liggende, ſijn Erffne niet en bat, oft tegens het afloopen en bevrijdt, ſich des aen den Gerichte beklagen, ende een Gerichtelijck beleydt ofte oogenſchijn verſuecken.

2. By welck beclagen der onder liggende Eygenaer magh verſuecken, dat den anderen boven liggende operlaght werde, ſijn Erve by Nabuer prijs te batten, op dat hem geenen wyderen ſchade en geſchiede, oft hem te vergunnen dat hy op ende in des onwilligen oft verſuymende partye boven liggende Erffne ſoo hoogh oft diep ſijne batten magh leggen, dat hy ſijn onder liggende Erffne voor den ſchade bevryen kan.

3. Ende in ſoo vern der geenige der boven light niet batten wilt, ſal het Gericht den anderen, im val de ſaecke ſulcx verheyſt, oft ſoo gelegen is, toelaten te batten in des boven liggende Erffne, ſoo hoogh ende diep als geſaght is.

4. Met welcke battinge ſoo wanneer eenige Aenwaſſen gewonnen werden, ſullen die ſelve den geenen der de batten gelaght heeft, erffelijck verblijven, alwaert oock ſoo, dat die Aenwaſſen tegens des anderen Erffne, der ſijn Erffne niet en heeft willen bebatten, aengeloopen waeren.

5. Ende im val van procedure ofte Rechts-vorderingh over den ſchade ende 't batten, magh 't ſelve met een kort recht gedaen werden, in ſoo verre meerder ſchade te verwachten waere, d' welck ſtaet tot kenniſſe des Gerichts, 't welck daer in doen ſal dat die redene verheyſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 5. *Clachte ende vervolgh op ſchade by der Naebueren ende andere Beeſten gedaen.*

1. DIe eenige Beeſten vindt op ſijn Landt ſchade doende, die magh die ſelve ſchutten, 't zy door hem ſelven oft door eenen geſwooren Schutter, ſonder nochtans die doot te ſlaen, te quetſen, ofte te brengen daer 't ſelve by jemant anders gedaen ſolde mogen werden, maer moet die doen ſtellen in een openbaer Schut-ſchot, ſoo daer een is, ſoo niet, in eene openbare Herberge tot koſte van ongelijck. *fol.* 119. *n.* 33.

2. Als die ſchuttinge gedaen is, ſal men die aen den Eygenaer laeten weten, indien hy bekent is, ende des niettemin met twee oft dry van de naeſte Naebueren den ſchade doen beleyden ende werdeeren, om die by pandinge op die geſchutte Beeſten te verhaelen, ſoo men op gereyde ende verwonnen panden, nae Landt-recht, gewoon is te doen.

3. Soo d' Eygenaer voor dato van de weerderinge ende bewijs van den ſchade, die geſchutte Beeſten verburgen wilt, om die tot hem te nemen, ſal daer toe ontfangen worden, mits ſtellende goede Burgen voor den ſchaden, ende die geſchutte Beeſten tot datelijcke Executie oft pandinge ende verkoopinge der ſelver.

4. Waer naer der ſchade, wie voor, by twee ofte drie van de Naebueren gewerdeert zijnde, ſal tot ſijnen keur, 't zy op den misbruycker ofte op ſijnen Burge by gerichtelijcke pandinge, ſijnen ſchaden mogen verhaelen, ſoo verre d' Eygenaer tweemael met den Gerichts-bode des vermaent zijnde, den niet en voldoet.

5. Als der Eygenaer van de geſchutte Beeſten onbekant is, ſoo is men gehalden voor die verkoopinge, die ſchuttinge ende die gedaente van de geſchutte Beeſten ter Kercke van het Dorp, ofte plaetſe daer die ſchuttinge is geſchiet, uyt te doen roepen, ende ten naeſten Dorpe die uytkundinge te doen, tot waerſchouw van die te loſſen ende ſchade te verhueden.

6. Ende ſoo alsdan binnen acht dagen niemandt en kompt, ſal men met die verkoopinge vortvaren, ende van de Coop-penningen jerſt betalen den koſt van de Beeſten ende loon van de ſchuttinge ende verwaringe der ſelver, ende den ſchaden die ſy hebben gedaen, ende d' overſchot ſal bewaert worden tot behoeff van den Eygenaer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

7. Niemandt magh die geschutte Beesten tegens den danck oft wille van den Schutter ontweldigen, oft uyt het Schot wegh nemen oft drijven, oft die schuttinghe verhinderen, op de breucke van ses Goltgulden, ende des niettemin aen den beschadighden betalen oft vergelden den schade by hem geleden, den welcken hy sal mogen doen werdeeren, als voor.

8. Soo wanneer die Beesten op 't Landt niet en werden bevonden, oft dat der schade heymelijck is geschiet, oft dat die Beesten soo wildt ende wuest zijn, dat sy sich niet en laeten schutten, soo en sal men die niet vervolgen by schuttinge, als voor: maer gelijck men anders nae Landtsrecht ten spoedighsten gewoon is te doen, naer dat der schade by twee Naebueren is gewerdeert.

9. Als jemandt selver oorsaecke tot schade van Beesten heeft gegeven, by gebreecke van sijn Landt, behoorlijck bevrijdt, oft affgetuynt te hebben, en magh daer voor die Beesten niet schutten, noch doen schutten, noch en heeft der wegen geen verhael, maer gebeurde der schade daer door dat by de Naebueren, oft dennen dat toestaet, geen tegenvrydinge wordt gedaen, soo solde der selver Naebuer alsulcken schaden moeten dragen, ende des niet te weniger die tegenbevryinge tot gemeyne bewaringe moeten doen.

10. Ende oft der Naebuer daerinne gebreeckelick waere, solde op versueck van den beschadighden, by den Scholtis vermaent mogen werden om 't selve te doen, oft dat by gebreke van sulcx hy 't selve tot sijnen kosten sal doen, op behoorlijcke belooninge, ende soo der Naebuer 't selve alnoch binnen acht dagen niet en dede, soo sal der Scholtis op versuecke van den beschadighden 't selve mogen doen, tot kost ende last van den naeletigen, ende sal daer voor genieten in plaetse van sijnen loon, den vierden penninck van de kosten van 't selve werck.

11. Gansen, Enden, ende Hoenderen op jemants Gras, beseit Lant, oft in Gaerden gevonden, en hebben geenen vreede, maer mogen aldaer, naer dat der Eygenaer eens is gewaerschouwt, dootgeslaegen werden, ende daer naer van het Landt oft uyt den Hoff geworpen, ofte aen eenen Tuyn ofte Boom gehangen worden, tot behoeve van den Eygenaer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

DERDE DEEL,

EERSTEN TYTEL,

Van Erffenisse, Opdraght, Leveringe, Cessie, Overgifte, ende Verbintenisse van Goederen.

§. 1. *Opdraght ende verbintenisse van onruerlijcke Goederen ende vermeldinge van voorgaende lasten.*

1. EEn jeder magh sijne onruerlijcke, vrye ofte Schepenen goederen, in desen Quartier gelegen, vast ende bundigh opdraegen, ende Erffenisse daer van doen, oft oock Renten ende andere lasten daer op bekennen, ende de goederen daer voor verbinden, oft oock Renten daer op staende, overgeven ende opdraegen, naer sijn believen, voor den Gerichte ofte Scholtis ende Schepenen, daer onder het goet gelegen is. *f.* 250. *n.* 1.

2. Ende soo het goet dat men opdraegen, verbinden ofte belasten wil, Leen, Lijffgewins, Laedt, oft Tins goet is, moet het selve geschieden voor den Heere, oft sijnen Stadt-helder ende Leen-mannen, oft voor den Heer oft sijnen Officier ende Laeten, oft Schepenen van sijnen Hove, daer van alsulcke goederen, elck naer sijn wesen ende eygenschap, wordt gehalden. *f.* 71. *n.* 4.

3. Men magh sijn goet oock wel op andere plaetsen opdragen, erven ende verbinden, maer is van noode dat den Heer oft Officier van de plaetse, daer 't selve solde geschieden, daer toe die eerde verleent, ende dat het gedaen wordt, voor den Heere, sijnen Stadthelder oft Officier, oft den Gerichts-bode by den Heer oft Officier daer toe belast, ende Schepenen, Leen-mannen ofte Laeten van den Gerichte oft Hove, daer onder 't goet behoort, als voor, Ende in bywesen van den Gerichts-schrijver

aldaer,

aldaer, ende dat 't ſelve op 't gewoonlijck Boeck ende Regiſter van 't ſelve Gericht werde geſtelt.

4. Soo haeſt als eenige Opdraght, ende verhandelinge in der manieren voorſ: is gedaen ende bekent, Soo is ende wordt den Cooper oft verkrijger volkommen Heer ende Meeſter daer van: Ten waere dat anderſſints beſproken ofte bevoorwaert waere, den Bloets-verwanten ende den Leen-heer des niettemin hun Recht van beſchudt oft vernaerderinge voorbehalden, volgende 't geene hier naer wordt geſaght onder den Tytel van Beſchudt oft Vernaerderſchap. *fol.* 149. *n.* 4.

5. Insgelijcx als op eenige goederen in der manieren voorſ: Renthen zijn verkocht ende beveſtight, oft dat die voor andere ſchulden gerichtlijck zijn verbonden, oft Pandtſchaps-wijſe aen jemandt verſchreven, ſoo zijn die ſelve goederen tot verſekerheyt van alſulcke Renthen, Schulden ende Pandtſchappen, terſtondt verpandt ende verplicht, ſonder dat daer toe daetelijcke overleveringe der goederen van nooden is.

6. Ende oft aen jemandt eenige opdraghten, verhandelingen ofte verbinteniſſen van Huyſen, ofte onruerende goederen, anders waere gedaen, dan geſaght is, die en ſolde daer met geen Erf-recht ofte Pandtſchap verkrijgen, dan alleenlijck perſoneele Actie ofte Gerechtigheyt, tegens den Vercooper ofte Bekenner, om hem behoorlijck te doen voltrecken ſijne verbinteniſſe ofte opdraght. *fol.* 71. *n.* 4.

7. D'welck oock plaetſe heeft, alwaert dat alſulcke opdraghten, ofte verbinteniſſen in de Cancelerie van het Landt waere geſchiedt: ten zy dat die is gedaen tot verſekerheyt van 't gewijſde aldaer, ofte tot voldoeninge van Vonniſſe aldaer geweſen, van goederen by decrete verkocht.

8. In welcken gevalle, men des niettemin, die ſal doen opteyckenen op den Regiſter van 't Gericht daer onder die zijn gelegen, op dat niemandt by onwetenheyt der ſelver bedrogen worde, maer dat een jegelijck magh weten wien alſulcken goedt toebehoort, oft aen wie 't ſelve verbonden is, ofte niet, op pœne dat ſoo langh ſulcx niet en is geſchiedt, andere die ondertuſſchen eenige gerechtigheydt op 't ſelve goet hebben bekommen, alſulcke opdraght ofte verbinteniſſe niet en ſal letten.

9. Al iſt dat aen jemandt eenige Segelen ende Brieff van Erffgoederen ofte Renten, ſonder Gerichtlijcke verbinteniſſe in handen zijn geſtelt, oft eenige onverſchenen Renten oft goederen, anders tot ver-

ſeeckeringe

ſeeckeringe van ſijn ſchuldt verbonden, dan geſaght is, daer met en verkrijght hy geen Recht van Erfflijckheydt ofte Pandtſchap op de goederen oft Renthen, noch op de onverſchenen verloopen der ſelver, maer om daer van verſekert te zijn, moet alles Gerichtlijck geſchieden, als voor.

10. Niettemin hylicxe-voorwaerden, ſcheydingen ende deylingen, al en zijn die niet gemaeckt ende bekent voor Heer ende Gerichten, als voor, zijn van weerden ende geven Recht van Erffelijckheyt, al oft die aldaer waeren bekent, als anderſſints behoorlijck by ſchriftelijck beſcheydt blijckt, dat die in der waerheyt zijn gedaen, by partyen die de ſelve aengaen, ende daer mede van hunne Gerechtigheydt ſcheyden. *f.* 11. *n.* 8. *f.* 12. *n.* 12.

11. Des is van nooden, om daer mede verſekert te zijn, tegens een derde perſoon die daer van niet en ſolde weten, ende naermaels die goederen van de eerſte eygenaers, oft hunne Erffgenaemen koopen, oft by anderen beſwaerlijcken handel verkrijgen, ende ter behoorlijcke plaetſe daer in ge-erft ende gegoet, ofte hun verbonden zijn, dat Note ofte aenteyckeninge op de Regiſter van der plaetſe (daer de Richtinge ende guedinge anderſſints gedaen ſolde hebben moeten werden) geſchieden.

12. Ende ſoo lange 't ſelve niet en is geſchiedt, ſoo gaet voor, die alſulcke goet van te voorens wettelijck is verbonden, ofte daer in geguet ende ge-erft, als voor: Ten waere dat die geene die 't ſelve op hylick gegeven oft aengedeylt is, waere in geheel kennelijck ende openbaer beſit ende gebruyck van 't ſelve, oft dat den gegueden wel wetende der anders Gerechtigheydt, evenwel hem vervordert hadde 't ſelve tot hem te krijgen, ende hem daer in te laeten erven. *f.* 280. *n.* 3.

13. In vercoopingen, opdraghten, verbinteniſſen, verſchrijvingen ofte verpandingen, van Huyſen ende Erfgoederen, moeten alle voorgaende Renten ende laſten daer op ſtaende, beſcheydelijck gemelt, ende in de Brieven verhaelt worden, op dat niemandt by 't verſwigh der ſelver worde verongelijckt oft bedrogen

14. Ende oft jemandt 't ſelve niet en hadde gedaen, 't waere dat hy van de laſten ofte verbinteniſſen wetenſchap hadde gehadt, ofte niet, ſal gehalden zijn partye ſchadeloos te halden, ende het Pandt daer aff daetelijck te ſuyveren, ende ſoo ſulcx bedrieghlijck is geſchiedt, ſal daer boven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ven gestraft werden arbitraelijck tot erkentenisse des Gerichts, soo hier naer onder den Tytel van *Misdaeden daer Lijf-straffe toestaet*, wijders wort gesaght. *fol.* 371. *n.* 4.

15. Niettemin, om te verhueden soo veel het mogelijck is, dat sulcx niet en geschiede, soo sullen voortaen die Schepenen ende Secretarissen, die over eenige overdraghten ofte verbintenissen van goederen staen, den verlyders oft vercoopers ondervraegen, wat voorgaende lasten oft verbintenissen op de selve goederen staen, ende hun verclaeren wat Pœnen gestelt zijn, tot last van de geene die jet verswijgen, ende daer van by de Seglen ende Brieven, die sy daer van uytgeven, verhael doen, op Pœne van drye Goltgulden by den Secretaris te verbeuren, die daerinne gebrekelijck gevallen sal zijn.

16. Ende op dat by die Prothocollen ende Bekentenis-boecken altijdt gevonden magh worden, wat Gerichtelijck is gedaen, bekent, ofte anderssints te boecke gestelt, van 't geene dat op andere plaetsen behoorlijck is gedaen, Soo sal in elck Gericht daer vercoopinge ende opdraghten, verbintenisse ende versettinge van Erffgoederen, ende dergelijcke saken geschieden, gemaeckt ende gehalden werden eene Komp ofte Kiste, daerinne die bewaert sullen werden, op Pœne van drie Goltguldens, tot laste van de Gerichts-luyden.

17. Van welcken Komp oft Kiste sal in de Steden daer twee Secretarissen zijn, elck van hun eenen besunder Sluetel, ende in Steden oft andere plaetsen ten platten Lande, daer maer eenen Secretaris is, de selver Secretaris den eenen Sluetel, ende den altsten Schepen den anderen hebben, ende sal in hunner beyder tegenwoordigheyt der Komp ofte Kiste geopent, ende die voorschreven Prothocollen ofte Boecken, als men die van doen heeft, daer uyt gehaelt, ende wederom inne gesloten werden, op pœne van dry Goltguldens, tot laste van elck van hun beyden, als daer gebreck in sal vallen.

18. Bloote vermeldinge van voorgaende Tins oft Renten in eenige vercoopinge oft verbintenisse, al oft die op het Pandt stonden, en geeft geen Recht van Tins oft van Rente, noch en verandert den aert oft gestelteniſſe van de selve Tinssen oft Renten niet, om den Tins ofte Renthesser meerder ofte minder Recht te geven, dan hy in der waerheyt en heeft.

19. Edoch, wanneer der Vercooper van eenige Tinſſen ofte Renten vermelt heeft, al oft die op 't vercocht pandt uytgingen, ende by den beſitter van dien betaelt moeſte werden, die men naemaels bevindt op 't verkochte pandt niet te ſtaen, ofte gequeten te zijn, oft daer uyt niet betaelt en moeſten werden, Soo is den Gelder gehalden den Vercooper goet te doen 't geene dat het pandt des te weerdiger is, 't zy hem bekennende gelijcke Rente op 't ſelve pandt, oft hem betaelende de hooft-ſomme der ſelver, ende middeler tijt is ende blijft hem dat Onderpandt daer voor verbonden.

20. Van gelijcken als den Vercooper van eenige Tinſſen ofte Renten heeft vermelt als onquijtbaer, ofte als heerlijcken Tins, oft anderſſints van beſwaerlijcker weſen, dan die in der waerheyt ſolde worden bevonden, ſoo moet den Cooper hem naer advenant oock goet doen de meerdere weerde van den pandt.

21. Alle Servituyten oft Erffdienſten, Tinſſen, ende onquijtbaere ofte andere beſwaerlijcke laſten, moeten oock beſcheydentlijck ende in 't beſonder in de Coop-cedule, oft by die Opdraghs-brieven verclaert werden, op pœne als hier vooren is geſaght, ende dat den Cooper van wegen alſulcke verſwiegene Erffdienſten ofte andere onquijtbaere laſten, die hem te ſwaerlijck ſolden zijn, naer erkenteniſſe des Gerichts van den Coop ſal mogen ſcheyden. *fol. n.* 173. 17. *n.* 4.

22. Ende ter contrarien, van eenige Erffdienſten oft andere laſten verclaert waeren tot laſte van eenigh goet te ſtaen, ende dat bevonden wort, dat de vercochte panden daer van vry zijn, ſoo ſal alsdan der Cooper ſoo veel meer aen den Vercooper moeten goet doen, als het goet meer ſolde gegolden hebben gehadt, ſoo verre der Vercooper niet en hadde verclaert alſulcken laſt daer op te ſtaen.

23. Als twee Huyſen met eene Rente t' ſaemen zijn belaſt, ende dat naemaels de ſelve Rente, by Maegh-geſcheydt, ofte anderſſints een van de Huyſen in 't geheel te laſte wordt gelaght, oft als eenige Huyſen ofte Erven, *in Subſidium* ofte tot onderſtandt ſijn verbonden, Ingevalle men van den principalen Pandt niet betaelt en worde, ende dat der Vercooper in de Coop-cedul 't ſelve heeft verclaert, ſoo en is hy van wegen alſulcken laſt aen den Cooper niet gehalden, al waert dat naemaels dat verkochte pandt, by gebreecke van betalinge

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

van de Rente, ofte Tins wordt uytgewonnen, oft dat der Cooper die moet betaelen.

24. Maer magh in sulcken gevalle der Cooper daer van sijn verhael nemen op den geenen, welckens Pandt den last, Rente ofte Schuldt te draegen gehalden is, ofte den geenen die 't selve ten laste gelaght is geweest, ende tot dien eynde wordt hem by alsulcken verclaeren, verstaen, overgegeven te zijn, die Gerechtigheydt die van begin aengeboren is geweest, tegens den geenen, die den selven op hem, oft tot laste van sijn pandt hadde aengenomen, oft besitter van den selven.

25. Den Gelder ofte Cooper van eenigh Huys oft Erve moet volgen al datter eert-vast, nagel-vast oft wortel-vast is, oft anderssints tot geduerlijck gebruyck van 't Huys ofte Erve was ge-eygent, ende ofter jet waere, d'welck een ander toebehoorde ende den Vercooper niet vermelt hadde, daer van sal die weerde den Gelder goetgedaen werden.

§. 2. *Leveringe ende cessie oft overgevinge van gereyde goederen ende uytstaende schulden.*

1. EEn jegelijck magh sijn Haeve oft gereyde Goederen, waer oft tot wat plaetse die oock zijn, voor Schepenen, Notaris ende getuygen, onder sijn Handtschrift, oft anderssints uyt der handt, sonder geschrift aen een ander vercoopen, overgeven ofte verbinden, ende daer by den selven daer van volkomen Meester maecken, oft pandtschappe geven, mits die daetelijck overleverende, oft jet anders doende, daer door hy die uyt sijne handen laet gaen, ende stelt in de macht van den geenen, aen den welcken hy die verbringht oft verbindt. *fol.* 169. *n.* 3.

2. Ende oft der Eygenaer de verkochte oft verbonden goederen niet en hadde overgelevert, ofte anderssints gestelt in de macht van den geenen, daer aen hy die heeft verkocht ofte verbonden, Soo en solde den Verkrijger niet anders hebben dan een actie oft Gerechtigheydt, om die goederen ofte panden, by middel van Arrest oft anderssints, in sijne handen te doen kommen, soo verre die alnoch onder den Eygenaer, ofte in sijne macht zijn berustende.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

3. Sonder dat nochtans alſulcke Gerechtigheydt den Cooper ofte Crediteur (al hadde hy daer op ſijn penningen getelt) eenigh voordeel ſolde geven voor de andere Schuldt-heyſſcheren ofte Coopers, indien der Schuldenaer naermaels quaeme te breecken: ten waere dat hy oock voor hun jerſt daer op vervolgh hadde gedaen, om daer toe te geráecken, ende dat daer duer alſulcken goedt tot hun behoef ſtrijdigh ſolde zijn geworden.

4. Derwegen oft het gebuerde, dat der Eygenaer, naer d'eerſte verkoopinge ofte verbinteniſſe, ſonder overleveringe der goederen ofte panden die aen jemandt anders hadde verbonden, verkocht, ofte anderſſints uyt laſtigen Tytel verbracht ende gelevert, al eer den eerſten Cooper, verpande Crediteur, oft Schuldt-hebber, daer op Recht-vorderinge hadde gedaen, de ſelve tegens den tweeden Cooper oft Pant-hebber niet en ſolde mogen kommen, oft tegens hem eenigh verhael hebben.

5. Voorbeheltlijck nochtans dat verbinteniſſe van Scheepen, Ponten, oft Schuyten, voor Schepenen gedaen, zijn van weerden, ende geven volkomen Recht van Pantſchap ende verſekerheydt, al is 't dat die Schepen, Ponten, oft Schuyten, daetelijck niet en zijn gelevert, oft anderſſints geſtelt in de macht van den geenen, aen de welcke die worden belaſt.

6. Overgevinge ende verbinteniſſe van actien ofte Gerechtigheydt, perſoneele Schulden, verſchenen Renten, Pachten, oft Hueren, hoe groot dat die oock zijn, al zijn die maer gedaen voor Notaris ende getuygen, oft anderſſints ſonder bedrogh van jemanden, zijn van weerden, oock niet tegenſtaende, dat de Schuldenaers buyten geſeten zijn, beheltlijck dat den Ceſſionarius ofte Overnemer, die daer op voor begeert te gaen, ſchuldigh ſal zijn daer aff eerſt de weete oft kondinge te doen, aen de ſelve Schuldenaers.

7. Ende oft den Overnemer 't ſelve niet en hadde gedaen, ende dat tuſſchen beyden der Schuldenaer aen den Overgever de Schuldt hadde betaelt, oft met hem by compenſatie oft opgevinge van de Schuldt tegens d'ander verdragen, oft anderſſints waeren vergeleken, oft dat op de ſelve ſchuldt Commer waere gedaen, oft dat oock der Overgever daer naer die aen jemandt anders hadde overgeſat, die eerſt daer van die weete aen den Schuldenaer hadde gedaen, Soo ſolde alſulcke betalinge, ophevinge,

verdragh,

verdragh, tweede overgevinge oft Commer, sijn volkommen kracht ende werckinge hebben, sonder dat den eersten Overnemer daer tegens solde mogen kommen.

8. Soo het avers gebuerde, dat naer dato van de overgevinge der Overgever quaeme in solvent, ofte onbetaelbaer te worden, al eer de weete aen den Schuldenaer is gedaen, soo en solde hem die overgevinge oft cessie niet helpen, maer solde daer toe berechtight zijn, die eerst daer op Commer oft Arrest gedaen solden hebben, 't zy der Overnemer selver, oft andere Crediteuren, die als selver Eygenaer, oft anderssints daer toe Recht van voordeel solde hebben, volgen 't geene hier naer wordt gesaght, onder den Tytel van *Præferentie* oft voordeel van Crediteuren ende Commer, Besitte ofte Arrest recht. *fol.* 275. 285.

9. Ende om alle bedrogh, soo veel als 't mogelijck is, uyt te sluyten, by voor dateringe van cessie, oft weete daer van gedaen, soo sal vortaen der geener, die hem met eenige Pandtschap, oft overgevinge van Gerechtigheydt, ende gedaene weete der selver, sal willen behelpen, daer van moeten doen blijcken by Schepenen, Notariael, oft ander wettigh bescheydt, inhaldende den datum van het Handtschrift, oft tijdt van dat die zijn geschiedt, ofte sal daer van moeten doen blijcken, by drie geloofweerdige Getuygen.

10. Soo wanneer jemandt eenige Goederen, Coopmanschappen, Handtschriften, Schulden, Actien ende Crediten, op andere plaetsen is hebbende, die hy solde willen vercoopen, overgeven, ofte verbinden aen een ander tot sijner versekerheydt, oft om hem daer aff Meester ende Eygenaer te maecken, die magh 't selve voor Schepenen doen, ende alsulcke overgevinge oft verbintenisse is van weerden, al oft het goet van die uere aff met der daet waere gelevert, ofte in handen gestelt, al waert oock dat der Facteur, ofte die het goet in handen heeft, 't selve al noch niet en wiste.

11. Des moet der geene, die alsulcke overgevinge, cessie ofte verbintenisse doet, den Overnemer daer en boven geven sijne Brieven aen de Facteurs, oft Onder-hebbers van de goederen, om derwegen te volgen dessels last ende ordre, oft die goederen te halden voor sijne Reeckeninge, oft tot sijnder gelieste, ende der Overnemer willende met den eersten daer van over al hebben den volkommen effect, is gehalden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

daer van den weete te doen aen den geenen die alſulcke goederen onder hebben.

12. Ende oft der Overnemer 't ſelve niet en hadde gedaen, ende dat die Facteurs ofte Onder-hebbers van de goederen, te vooren die ter goeder trouwen hadden verhandelt ofte verſat, oft penningen daer op verſchooten, en ſolden derwegen niet behoeven te verantwoorden, dan van 't geene dat onder hem daer van vry ende onbelaſt is beruſtende.

13. Van gelijcken magh men alſulcke verkoopinge, overgevinge ende verbinteniſſe van goederen, ende Coopmanſchappen, anderswhoe zijnde, doen ende bekennen voor Notaris ende Getuygen, oft onder het handt-teecken, ende geſchrift van den Eygenaer, mits daer toe nemende behoorlijcke Brieven aen de Facteurs, ofte Onder-hebbers van de goederen, in der manieren hier vooren verhaelt.

14. Maer uyt krachte van den ſelven en krijght der Overnemer tot de ſelve goederen geen Recht van Eygendom, oft Pandtſchappe, dan van den tijt aff, dat het blijckt, dat die ſelve goederen hem metter daet overgegeven zijn, oft dat den Facteurs, oft Onder-hebbers daer van der weet is gedaen.

TWEEDEN TYTEL,

Van Gerichtelijcke Clachte ter ſake van Erffelijcke ende ruerelijcke Goederen.

§. 1. *Clachte wegen 't beſit, gebruyck ende eygendom van Erffelijcke Goederen.*

1. ALs jemandt vreeſt in 't beſit ofte gebruyck, 't welck hy heeft van eenigh goet, ſtooringe ofte hinder te lijden, magh van den Officier bevel ende verbot verſuecken, tegens den geenen die hem ſulcx vermeet ofte beroemt te doen, op dat hy hem des wachte, ende daer van onthalde, op ſeeckere pœne by hem te verbeuren, ten profijte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

profijte van den Heere, ende ingevalle van oppositie ofte wedersspreecken, dat hy tegens seeckeren dagh voor Recht bescheyden worde, om sijne Redenen ende die tegen-redenen van partyen gehoort, Recht te verwachten naer behooren, ende dat hy middeler wijle tegens den Cleger noch op die strijdige goederen niet en attentere, ofte voorts keere. *f.* 72. *n.* 9. 100. *n.* 4.

2. Die eenigh goet wel ende behoorlijck jaer ende dagh beseten heeft, die moet in sijn besit gehalden worden, ende waert dat jemant hem eenige stooringe daerinne dede, magh den selven binnen jaer ende dagh van de stooringe, ende daer naer niet, voor den Gerichte doen dagen, om daer inne gemanuteneert ende gehalden te werden, ende soo vern blijckt van des Clegers besit, moet der selver met Recht daerinne gehanthaeft blijven, ende der Stoorder moet hem den schaden van de stooringe ofte ongebruyck betaelen. *fol.* 140. *n.* 24.

3. Tot welcken eynde magh der geener, den eenige nieuwigheyt, beletsel ofte ongebruyck, in sijn besit ende gebruyck van goederen wordt aengedaen, hem des beclaegen aen den Scholtis ende Schepenen oft Gerichts-luyden, daer onder 't Goet gelegen is, die terstont daer op sullen verordenen den Scholtis ende eenige van de Gerichts-luyden, om hun te vinden ter strijdiger plaetsen, die wederpartye daer tegens gedaeght, ende hun t'informeren ofte berichten, op 't geene dat aldaer versocht ende aengegeven sal worden.

4. Die verordende Scholtis ende Schepenen ter plaetse gekomen zijnde, sal der Cleger verhael doen van sijn vredelijck besit, ende gebruyck van jaer ende dagh voor de stoornisse, ende van de nieuwigheyt ende beletsel, hem binnen 's jaers aengedaen, ende voorts van alles dat hem dunckt tot sijner intentie ende voornemen dienlijck te zijn, Ende derwegen Eysch maecken van in sijn rustelijck besit ende gebruyck gehalden, ende alle die selve nieuwigheyden, beletsel ende stoornisse, kosteloos ende schadeloos geweert, aff, doot ende te niet gedaen te worden, ende dat hem by provisie die Recredentie sal worden aengewesen.

5. Ende ingevalle der Cleger beduchte oft vreesde, dat daer inne swaerigheydt mochte vallen, solde daer by moghen vuegen, dat im den valle die strijdige goederen sullen worden gestelt in sequesters ofte Gerichtelijcke bewaerders handt, tot behoeve van den geenen, die

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

daer toe bevonden sal worden berechtight te zijn, ter tijdt ende wijlen toe, dat anders by vonnisse verclaert sal zijn: Oft wel die heylsame gewoonlijcke Clausule ende besluytinge van de Eysschen, oft dat anderssints aengaende de saecke possessoire Recht ende Justitie gedaen sal worden, soo men naer de gelegentheyt der selver saecken sal bevinden te behooren.

6. Indien der Beclachte ter strijdige plaetsen gedaeght zijnde, aldaer niet en kompt, soo sullen die Schepenen met den Officier tegens den Beclachten verleenen acte van des fault ofte uytblijven, by gebreke van aldaer niet gekommen te zijn, ende voor 't profijt van 't selve, den Cleger by provisie ofte voorraet halden in 't besit ende gebruyck van de strijdige goederen, ende hem ontfangen tot Beleyt oft productie van sijnen Toon, ende van allen anderen bewijs ende bescheyt.

7. Sullen oock den Beklachten sekeren taemelijcken dagh aenstellen om voor Recht te kommen, ende het Decreet van hant-haldinge in 't goet te sien bekreftigen ende bevestigen, ende den Clegeren breeder sijn besit ende gebruyck aenwijsen, daer op t' antwoorden, ende contrarie versueck oft Eysch te doen, ende de saecke voorts bedingen, ende daer op Recht te verwachten, naer behooren, van welcken dagh der Cleger aen den Beclachten in tijdts den weet sal laeten doen, om daer tegens te kommen ende hem gereet te halden.

8. Ende oft der Stoorder ofte Beclachter ter strijdiger plaetse quaem, ende hem tegens die versochte handt-haldinge des Clegers opponeerde, oft partye maeckte, soo magh hy contrarie feyten aen ofte overgeven, ende in eenen wege versuecken, dat hy selver by die Schepenen in 't besit ende gebruyck van de strijdige goederen gehalden sal werden, immers by provisie, oft dat die sullen werden gestelt in des Heeren handt, ende onder de selve by eenen gerichtlijcken bewaerder geregeert, oft anderssints, soo hier voor is gesaght, ende op de selve feyten oock informatie oft ondersueck te doen, ende laeten nemen, als op die van den Cleger.

9. Op alle 't welck die Gecommitteerde, oock ter selver plaetse sullen ordonneren: ten waere dat sy midts de contrarieteyt ofte verscheydenheydt van 't bewijs, ende den Toon ten beyden zijden gedaen, de saecke soo swaer ende doncker vonden, dat sy raedtsaem

achten,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

achten, die aen 't Gericht te rapporteren ofte over te bringen, ende daer op ſamentlijck t'ordonneren, Belaſtende niettemin, dat ondertuſſchen de geene die ſy bevonden hebben, dat ten tijde van 't beklagh, ofte ſoo korts daer voor, dat hy bequaeme tijdt mocht hebben om hem te beraeden, ende beklagen, was in 't geruſt beſit, ende gebruyck, daer in ſal blijven, tot dat anders ſal zijn geordonneert, ende dat die Wederpartye hem daerinne geen beletſel ſal doen, noch hem die goederen onderwinden.

10. Naer dat by die Commiſſariſſen, in der manieren voorſchreven, is geordonneert, en magh die Wederpartye niet gehoort werden: ten zy dat ſy haer der Commiſſariſſen Ordonnantie gemeſſigh halde, ende die over al naer komme, ſonder haer daer naer het ſtrijdigh beſit ofte 't gebruyck der goederen t'onderwinden, tot dat by vonniſſe van Recredentie oft van betrouwen oft van volkomene aenwijſinge van 't beſit ende gebruyck op rapport der Commiſſariſſen by den Gerichte anders ſal zijn verſien, ende oft hy daer tegens dede, ſal die Recredentie zijn ende blijven by die Wederpartye.

11. Als op 't Rapport van de Commiſſariſſen oft anderſſints op naerder beleyt van de ſaecke by den Gerichte aen een van de partye de Recredentie aengeweſen is, d'welck geſchiedt ſonder aen partyen openinge van Toon te doen, ſoo en ſal die Wederpartye tot ſijn voordere oppoſitie ofte tegenſeggen niet ontſangen werden, hy en hebbe eerſt gedaen richtinge, oft erſtadinge van de nieuwigheydt, ende alles geſtelt in ſijnen eerſten ſtaet, ende dat hy hem daer naer het ſtrijdigh beſit ende gebruyck van het goet niet onderwinde, tot dat by vonniſſe op volkommen beſit ende gebruyck van 't ſelve anders ſal worden geſaght.

12. D'welck oft der geene dem de Recredentie ofte betroude beſit ende gebruyck afgeweſen is, niet naer en quaeme, maer hem, des niet tegenſtaende, het ſtrijdigh gebruyck onderwindt, ende daerinne ſijne Wederpartye ſtooreniſſe ofte beletſel dede, ſal t'eenemael van ſijn recht poſſeſſoir ofte beſit vervallen zijn, ende ſal die ſaecke wyders ten principalen bedinght mogen werden, ende ſtaet alsdan partye vry, alſulcken voorder bewijs te doen, 't zy by levendige ofte liggende konden, als ſy te Raede ſullen vinden te behooren.

13. Soo wanneer der Beklachter gedaeght is, om d' ordonnantie

van

van Commissarissen te sien bevestigen, ende die saecke Possessoire naer behooren te bedingen, ende dat hy niet en kompt, sal der Cleger sijn versueck van Recredentie aengewesen worden, van in 't besit ende het gebruyck van het strijdige goet gehalden te worden, ende hem daerinne geen hinder oft beletsel te doen. Ende soo wanneer hy voor die tweede reyse gedaeght zijnde, oock niet en kompt, sal der Cleger ten principalen sijn versueck van volkommelijck in die possessie, besit ende gebruyck van de goederen gehalden te worden, met erstadinge van vruchten, profijten, schaden, kosten ende Interesse aengewesen worden.

14. Maer kompt der Beklachter voor recht, sullen partyen op alles volkommelick worden verhoort, om daer op mitsgaders op die Tytulen bescheyden ende affgeleyden Toon (die nochtans alsdan aen partyen niet en worden geopent) aengaende de Recredentie recht gedaen te worden, naer behooren.

15. Die Recredentie ofte betrouwt gebruyck van de goederen sal toe erkandt worden den geenen, die ten tijde van de Clachte, oft korts daer voor, in der manieren hier boven gesaght, was in 't besit ende gebruyck der selver, oft soo niet wel klaer en is, welcke van partye daer inne was, den geenen, die den meesten tijt van het jaer voor de Clachte daer in is geweest, oft soo het selve oock niet klaer en is, die den besten Tytel ende waerschijnlicxste Recht tot het besit ende gebruyck heeft.

16. Ende oft men daer van oock niet wel d'een noch d'ander bevinden oft weten kan, oft dat groot perijckel ofte vreese waere, dat partyen met gewapender handt tegens malkanderen solden kommen, sal 't Gericht die selve strijdige Goederen stellen in bewaerder handt, tot behoeve van den geenen die bevonden sal worden daer toe berechtight te zijn. Bevelende ende belastende voorts partyen, tegens 't geene by den Gerichte in oft op die Recredentie ofte sequestratie is geordonneert, niet te doen noch voorts te keeren, op de verbeurte van hondert Goltgulden, ofte sulcke andere amende, nae d' erkentenisse des Gerichts, ende tot dien, hun Recht Possessoir oft besit te verliesen.

17. Die saecke by provisie gewesen zijnde, 't zy aengaende de Recredentie ofte sequestratie, staet partyen voorts ten principaelen

vry,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

vry, by voordere productie ende openinge van Toon, Reproche ende Salvatie, oft wederleggen ende verantwoorden van den selven Toon oft bescheyden, ende anderssints behoorlijck te voldingen, ofte beleyden, ende 't selve gedaen, sal men in 't wijsen van de saecke principale letten, wie den meesten tijt van jaer ende dagh voor dato van het beklagh in 't besit ende gebruyck van die strijdige goederen gerustelijck is geweest, ende oft daer van niet genoeghsaem en bleecke, wie daer toe den besten Tytel ende waerschijnlicxste Gerechtigheyt heeft, ende tot dien eynde magh men den selven overgeven, als kommende tot versterckinge van 't besit ende gebruyck, om dem volgende 't vonnisse te raemen.

18. Ende oft ten beyden zijden even gelijck bewijs waere, sonder blijckinge van eenigen Tytel, soo wordt in 't besit ende gebruyck gehalden der Beklaeghter, die met der daet daer inne is: ten waere dat hy by gewalt, heymelijcker oft beedts-gewijse daer in waere gekommen, ende sijne Wederpartye daer uyt hadde gesat, want alsdan solde der Cleger (niet tegenstaende het besit ofte gebruyck van sijn wederpartye) in sijn voorgaende besit ende gebruyck gehalden worden.

19. Als die saecke van hanthaldinge in 't besit van 't goet met Eyntoordeel gewesen is, soo en is der winner niet gehalden ten Petitoir, oft aengaende den eygendom van de goederen, te procederen, tot dat het vonnisse volkommelijck is volbraght, soo wel belangende die kosten, vruchten, profijten, ende emolumenten, als alle schaeden, ende Interesten, soo verre die oock zijn aengewesen: ten waere dat aen den Winner selver stonde, dat het selve niet en worde volbracht, 't waere by gebreecke van vervolgh van liquidatie, oft anderssints, in welcken gevalle der Gedampter, oft gecondemneerde sal volstaen met genoeghsaeme versekerheyt, volgende 't geene hier onder oock wordt gesaght.

20. Die bevonden sal worden jemant t' onrecht in sijn besit ende gebruyck hinder oft stoornisse gedaen te hebben, die sal boven de kosten, schaden ende Interesse van partye, gedampt worden tot profijte van den Heere, in de boete van vijff en twintigh Gulden, ende waer de stooringe oft troubel gedaen met gewaepender handt, sal strengelijck gekastijdt ende gestrafft werden, nae goetduncken van den Gericht, ende waer 't, dat jemandt hem t' onrechte beklaeght hadde weghen

stooringe oft troubel, sal insgelijcx vallen in de boete van twelff Gulden, ende ingevalle van gewaldt, met gewapender handt, ter somme van vijff en twintigh Guldens, oft andere sulcke als naer gelegentheyt van de saecke ende persoonen sal bevonden worden te behooren. *f.* 142. *n.* 29.

21. Niemant magh een anderen het besit ende gebruyck van eenigh Goedt ontnemen, daer uyt stellen oft ontweldigen, Ende oft hem jemant vervorderde sulcx te doen, soo magh der Besitter van 't selve Goet hem met der daet daer tegens stellen, ende hem in sijn besit halden ende verweeren, ende oft hy des niet en hadde gedaen, als hem te swack vindende, ofte meerder perijckel vreesende, magh terstondt daer nae de handt wederom daer op leggen, ende in sijn voorgaende besit ende gebruyck treden, ende daer in sal hem der Heer oft Officier, des versocht zijnde, die handt halden, ende sal des niettemin sijne actie tot vergeldinge van alle sijnen schaden ende Interesten hebben, ende te werck mogen stellen. *n.* 26.

22. Ende oft jemandt by gewalt uyt sijn besit ende gebruyck gestelt waere, als voor, ende dat hy die macht oft middel niet en hadde om hem selven terstont wederom daer in te stellen, soo magh hy daer van aen 't Hoff oft het Gericht daer onder het goet gelegen is, tot keur des selven sijn klachte doen, d'welck bevindende by sommere informatie oft ondersueck, sijn besit gebruyck, ende dat daer van die geweldige affneminge binnen 's jaers is geschiet, sal hem terstont by provisie wederom daer in stellen, ofte doen stellen, ende voorts die saecke ten principalen, aengaende die volkommene herstellinge in 't besit ende gebruyck, mitsgaders op de kosten, schaden ende Interesse, partyen verhooren, ende recht doen, naer behooren.

23. Tot welcken eynde sal der Beklachter tot seeckeren daege voor Recht, aen sijn persoon, om hem te kommen verantwoorden, bescheyden worden, ende soo verre hy alsdan daer in gebreeckelijck valt, sal der Cleger sijnen Eysch aengewesen ende 't vonnisse voltrocken worden: ten waere dat hy ten naesten gedinghs-daege voor Recht quaeme, ende wettige Redenen van onschuldt van sijn niet kommen voorbrechte, ende aen sijn persoon niet gedaeght zijnde, sal voor die tweede reyse gedaeght ende voorts gedaen worden, als voor.

24. Der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

24. Der jemant het besit ende gebruyck van sijn goedt ondergaet, ende daer uyt stelt, ende selver daer in treedt, ter wijlen hy uytlendigh is, oft die oock 't selve heeft gedaen by gewalt, oft gewapender handt, Magh der wegen aengesproocken worden, niet alleen binnen jaer ende dagh nae die nieuwigheyt, stoornisse oft beletsel daer in gedaen, maer oock binnen den tijt van Dertigh jaeren, ende heeft hy 't selve gedaen by heymelijcker wijse, oft sonder gewapender handt, binnen den tijt van Tien jaeren, maer soo 't selve geschiedt naer jaer ende dagh, dat men uyt het besit ende gebruyck geweest is, moet daer in Recht gedaen worden, met volkommene kennisse van saecke. *fol.* 135. *n.* 2.

25. By gewalt ende fortse van Wapenen wort jemant verstaen uyt het besit ende gebruyck van sijn goet gestelt te zijn, niet alleen als hy met gewaldt wort verjaeght uyt sijn Huys ofte Erve, oft als men naer hem met Wapenen kommende, hy sijn Huys ofte Erve verlaet ende by anderen ingenomen wordt, maer oock als hy van sijn goet hier ofte daer gegaen is, ende meynende wederom daer op ofte in te kommen, hy onderwegen by gewalt wort opgehalden, ende daer en tusschen sijn Huys ofte Erve ingenomen, oft als hy wederom kommende, bevint die hem beletten wederom op oft in 't sijn te kommen.

26. In saecke van Redintegratie oft wederstellinge des Besitters, in 't besit ende gebruyck van het strijdigh goet, als jemant met fortse ofte gewalt daer uyt gestelt is, en helpt den Beclachten niet te seggen, dat hy jerst by fortse ende gewalt, oft heymelijcker wijse van sijne Wederpartye daer uyt gestelt solde zijn, ofte dat hy 't van hem beedts-gewijse solde hebben beseten, sonder ander Recht daer toe te hebben: ten waere dat als hy met gewalt daer uyt gestelt waere, hy terstont, dat is binnen den derden dagh sijn Wederpartye wederom daer uyt hadde verdreven, gelijck hier voor is gesaght. *fol.* 140. *n.* 21.

27. Van gelijcken om te ontgaen de Redintegratie, ofte wederstellinge van jemant in sijn goet, dat hem afhendigh is gemaeckt, en helpt niet d'exceptie van te seggen, dat het selve den Beclachten toebehoort, noch en magh der Richter daer op eenige kennisse nemen, maer moet dem niet tegenstaende der voorgaender Besitter dem 't selve ontvrempt oft daer uyt gestelt is, eerst ende voor al wederom daer inne gestelt, ende hem alle

koſten ende ſchaden goet gedaen worden, voor ende al eer hy in Rechte gehoort magh werden.

28. Welverſtaende, dat als die queſtie van Vruchten, koſten, ſchaden ende Intereſſe niet klaer en is, ende meerder onderſueck verheyſt, ende dat het ſtrijdige goet weder ingeruymt is, ende der Cleger ſelver geen neerſtigh vervolgh daer op en doet, als niet ſueckende de ſaecke van de proprieteyt ofte eygendom in kenniſſe te laten kommen, alsdan volſtaet der Beklaeghte om de ſaecke ten principaelen te mogen bedingen, mits ſtellende genoeghſame verſekerheyt.

29. Der eenen anderen geweldelijck uyt der poſſeſſie ofte beſit van een goet heeft geſtelt, en is niet alleen aen den ſelven gehalden, in 't geene des geſaght is, maer valt oock in de pœne van hondert Goltgulden aen den Heer, indien hy 't met gewapender handt heeft gedaen, ende is 't ſelve geſchiedt met hulpe van andere gewapende perſoonen, in de pœne van twee hondert Goltguldens, ende nae geſtelteniſſe des gewalts, van tijdtlijcke oft eeuwelijcke banninge, oft oock tot Lijf-ſtraffe, tot erkenteniſſe des Gerichts. *fol.* 141. *n* 24.

30. Ende oft 't ſelve waere gedaen ſonder gewaldt van Wapenen, terwijlen dat der Beſitter buyten 's Landts was, ſoo ſal der Innemer van eens anders goet, ſtaen ter breucken ofte boeten aen den Heer, ter ſommen van hondert Goltgulden, Ende is der ſelver tegenwoordigh oft binnen 's Landts, als ſulcx geſchiet, ſal verbeurt hebben die ſomme van vijftigh Goltguldens, alles tot erkenteniſſe des Gerichts, d' welck die voorſchreven boeten ſal mogen vermeerderen, verminderen, oft daer van t'eenemael ontledigen, naer dat daer redelicke ende waerſchijnlicke oorſaken van onſchult ſolde mogen weſen.

31. Al waert dat jemandt eenigh goet hadde gekocht, oft dat hem 't ſelve waere gegeven, oft dat hy anderſſints Recht om 't ſelve als Eygenaer te mogen hebben ende beſitten, hadde verkregen, oft dat hem 't ſelve oock met vonniſſe waere aengeweſen, en magh daerom hem ſelven in 't beſit ofte gebruyck des goets niet ſtellen, maer moet oock by handtleveringe, opdraght ende erffeniſſe van den Vercooper ofte Gever, oft by hunnen goeden wil, en ſonder hun beletſel oft tegenſeggen daer toe kommen, oft by wege van Rechte door den Officier daer inne geſtelt werden. *fol.* 72. *n.* 7.

32. Ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

32. Ende oft jemant hier tegens ofte anders dede, en folde alsulcken besit ofte gebruyck niet mogen behalden, maer folde 't selve moeten weder inruymen, met alle die Vruchten by hem ontfangen, aen den geenen, die 't selve van te voorens in sijn besit ende gebruyck heeft gehadt, al koste hy bewijsen, daer toe recht van hem ofte sijnen voorsaet te hebben, en solde daer en boven staen ter boete des Hern, naer de gelegentheyt van de saecke, ten verclaeren des Gerichts.

33. Uyt krachte van Brieven van 't Hoff, daer by jemandt in de Possessie oft besit van de goederen wordt gehalden, ofte bevoolen daer inne gestelt, geredintegreert, ofte weder gestelt te worden, en magh der Beklachter uyt sijn besit ongehoort niet geset worden, als hy daer tegens begeert gehoort te zijn, maer wort dem niet tegenstaende tot sijn verantwoorden ontfangen, ende hebben alsulcke Brieven van bevele alsdan maer kracht van blooten dagement: Ten waere dat die selve Brieven waeren inhaldende de clausule die bevelen stadthaldende, niet tegenstaende oppositie oft appellatie.

34. Men magh geen Brieven met alsulcken clausule verleenen: ten waere dat het Hoff van te voorens sommierlijck waere gebleken van het besit ofte gebruyck des Clegers, ende van d' ongebruyck, nieuwigheyt, stoornisse ofte gewaldt hem daer in gedaen, Ende dat als die verleent ende voltrocken zijn, soo is ende blijft der Beklachte in sijn geheel om sijne defensie, verantwoordinge ende tegenbericht te doen, ende daer op Recht te verwachten, 't zy aengaende de Recredentie, Sequestratie, oft vollen besit van de goederen.

35. Al is 't dat ordinaerlijck der strijdt op 't besit ende gebruyck van de goederen voor gaet, ende daer nae van de Gerechtigheydt des Eygendoms gekandt wort, Soo staet nochtans den Cleger, die in sijn besit gestoort ofte daer uyt gestelt is, alhier vry, d' een ende d'ander gelijckelijck, oft elck besunder in rechte te brengen, ende te vervolgen, ende alsdan sal het geene daer in men bevindt dat der Cleger 't beste berechtight is, hem aengewesen worden, ende dem het volle besit eens aengewesen is, en sal daer niet uytgestelt mogen werden, tot dat hy met Segel ende Brieff oft met Recht, naer die gesteltenisse ofte eygenschap des goedts, daer uyt is geslieten oft gewonnen.

36. Der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

36. Der den Eygendom van eenige Erfgoederen oft ander vervolgen oft heyſſchen wilt, is voor al ſchuldigh ſijne tegenpartye voor den Gerichte te doen daegen, ende by ordinariſſen wegen ſijnen Eyſch ende Clachte te doen, ende allen ſchijn ende beſcheydt daer toe dienende over te geven, om partye gehoort, recht gedaen te worden, naer behooren.

37. Is oock gehalden die Reygenoten van de ſelve goederen wel uytdruckelijck te verclaeren, ende ſoo des noot waere, op den gront te kommen, ende den te wijſen ende betreden, op dat men ſekerlijck magh weten, wat hy heyſt, ende daer beneffens Burge ſtellen voor de koſten, ſchaden ende intereſſe van partye: ten waere dat hy genoeghſaem in't Quartier waere ge-erft, om daer op ſijn verhael te mogen nemen.

§. 2. *Vervolgh van ruerlijcke vercochte, vertrowde, uytgeleende ende uytgedaene Goederen om te Wercken.*

1. AL is't dat men ſijn eygen goet heeft verkocht, ofte anderſſints verhandelt ende opgedragen, oft gelevert, ſoo wanneer men nochtans daer van niet en is betaelt oft voldaen, ende dat het ſelve noch onverhandtplicht oft ongelevert is in de handen van den Cooper, oft tot ſijn gebiede ende beveel noch ſtaet, Soo magh men daer op ſijn vervolgh doen, 't zy by Arreſt ofte anderſſints, om daer van betaelt te worden, ofte 't ſelve wederom te hebben, Ende is daer toe den Vercooper voor alle andere Crediteuren berechtight, om tot den ſijnen te geraecken. *f.* 73. *n.* 13. 275. *n.* 1.

2. Maer als 't ſelve aen eenen anderen voorts is verkocht, verhandelt oft verpandt ende gelevert oft opgedraegen, Soo en heeft der eerſte Vercooper geen vervolgh tegens den tweeden Cooper oft Crediteur, die ter goeder trouwen, nae date van den jerſten coop, den prijs betaelt ofte het Geldt daer op gedaen heeft, maer blijven die den geenen die by wettigen Tytel daer toe is gekommen.

3. Der eenen Coopman ofte Facteur ſijne goederen oft Coopmanſchappen heeft toegeſonden, oft in handen geſtelt, om by hem vercocht oft anderſſints daer mede oft met den prijs van de ſelve gedaen te worden, ſoo ende gelijck hy hem heeft belaſt, al is't dat alſulcken Coopman ofte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Facteur 't selve anders doet dan sijnen last is, oft den prijs anders gebruyckt ofte bekeert, heeft daeromme geen actie tegens die Verkrijgers der selver goederen, oft wegen den prijs van de selve.

4. D'welck oock plaetse grijpt, alwaert dan dat dem Coopman oft Facteur daer mede hem selven hadde beholpen, versettende oft verpandende 't selve goedt voor sijn eygen scholt, oft den prijs daer van: voorbeheltlijck hem sijn verhael tegens den selvigen Coopman ofte Facteur, ende den Heer geheel in de straffe, die tot alsulcke ongetrouwigheyt is staende, volgende 't geene hier naer wordt gesaght onder den Tytel van *Bevel. f.* 247. *n.* 10. *f.* 246. *n.* 4.

5. Van gelijcken als jemandt sijne Obligatie, Goet ofte Coopmanschappe aen eenen Maeckelaer oft anderen heeft betrouwt, ende in handen gestelt, om alleene te vercoopen, te verbuyten, te versetten, oft als brengers Brief, die scholt in te manen, oft uyt die Obligatie die scholt heysschen, al is 't dat alsulcke persoon buyten sijnen last ende beveel doet, oock het goet ofte gelt anders bekeert, evenwel en magh der Eygenaer alsulcken goedt ende Obligatie niet naer hem nemen, onder 't dexsel dat sijnen gegeven last ofte bevel niet achtervolght waere: voorbeheltlijck hem sijn verhael, als voor.

6. Desgelijcken als men aen jemandt eenigen Huysraedt heeft verhuert, ofte geleent om te gebruycken, ende dat der selver sulcken Goet vercoopt, verset oft anderssints verhanteert, soo en heeft der Eygenaer oock geene actie ofte vervolgh tot de selve goederen, maer blijven die als voor, den geenen, die by wettigen tytel daer toe zijn gekommen.

7. Alle d'welck nochtans is te verstaen, als der verkrijger van alsulcken goedt daer toe ter goeder trouwen gekommen is, als niet anders geweten hebbende, dan dat den Coopman, Facteur, Huerlinck, oft die alsulcken goet vertrouwt, geleent, toegesonden ofte in handen is gestelt, ende verkocht, versatt, oft verhandelt heeft, 't selve was toebehoorende, oft dat sy volkommene macht hebben gehadt, om daer met te doen ende te handelen, gelijck sy gedaen hebben, Ende soo sy anders hadden geweten, en solden tot alsulcke goederen geen Recht hebben verkregen, maer solden dem Eygenaer dat weder leveren moeten.

8. Oock al waeren alsulcke Goederen alleen versat oft verpandt ende

overgelevert aen jemandt, die ter goeder trouwen daer toe waeren gekommen, soo solde evenwel der Eygenaer die van te voorens de selve hebben aengegaen, ende aen den Verpander vertrouwt ('t zy by verkoopinge, toeseyndinge om te verkoopen, oft by eenige tot dessels gebruyck) die naeste zijn om die te lossen, ende met mindere weerde hunne meerdere schade te blussen ende te verhueden.

9. Als een Bereyder, Verwer, Snyder, Goldtsmit ofte dergelijcke Werckluyden eenigh goet gelevert is, om te bereyden, verwen, oft anderssints daer van jet te maecken, oft 't selve te verwercken, ende dat sy daer mede anders hebben gehandelt, dan daer toe 't selve hun is gelevert, dat en doet den Leveraer geen achterdeel, maer magh dem niet tegenstaende, 't selve goet vervolgen, al oft alsulcke Ambachts-luyden hunnen wil daer mede niet en hadden gedaen.

§. 3. *Vervolgh van verlooren ende gestoolen goederen.*

1. OP dat een jegelijck te beter wederom magh geraecken tot sijn verlooren goedt, soo is der geener der eenigh verlooren goedt gevonden heeft, schuldigh 't selve te doen uytroepen, oft den Officier te kennen te geven binnen drye mael vier en twintigh uren, naer dat 't selve gevonden is, op die pœne van drye Guldens, ende soo hy oock daer nae daer in gebreeckelijck viel, sonder redelijcke oorsaecken van onschult, ende dat daer uyt ofte anderssints tot sijnen laste quaet vermoeyen solde vallen van onbehoorlijcke onthaldinge van het goet, solde boven die wedergevinge dessels aen den Heer de weerde daer van verbeuren, oft in gevalle van niet voldoeninge der selver, naer gelegentheyt der saecken, uytgericht ende gestraft worden.

2. Der Heer oft Officier, die het verlooren goet ter handt is gekommen, moet het selve bewaeren tot behoeff van de geene, die dat sijn gemaecken kan, ende sal tot dien eynde drye naevolgende Sonnendagen, naer den Dienste Godts doen kundigen, dat hy seecker verlooren goet ofte gelt in handen heeft, ende soo binnen ses weecken daer nae niemant en kompt, ende goet ofte gelt sijn maecken kan, soo verblijvet aen den Heere, behalven dat hy den Vinder daer af geven sal den Twintighsten penninck.

3. Wel-

3. Welverstaende, dat soo verre jemandt die eenigh goet gevonden heeft, 't selve brenght ofte doet brengen in handen van den Pastoor oft andere Geestelijcke persoonen, om 't selve te brengen ter rechter handt, oft 't selve kundigh oft openbaer te maecken, op dat het ter rechter handt magh kommen, voor ende al eer dat het tot kennisse van den Heer is gekommen, wie 't selve heeft gevonden, sal der selver alsdan niet verbeuren, noch oock ter saecke van den vondt eenigh profijt hebben, maer onbeschadight daer van scheyden, gelijck hy daer aen is gekommen.

4. Soo wanneer dat gevonden goet jemandt sijn kan maecken, oft bewijsen dat het sijn is, alsdan heeft der Heer oock voor sijne bewaernisse den Twintighsten penninck, boven den Twintighsten penninck van den Vinder, maeckende t'saemen den Tiensten penninck, ende moet oock der geene die dat goet sijn gemaeckt heeft, alle gedaene kosten van publicatie oft verkundinge ende andere goet doen.

5. Als jemandt eenige alde Schatten, Silvere oft Golde penningen, oft ander Gelt oft Goet in sijne eygene Erve ende Gronden vindt, ende dat men niet weeten kan, wem die selven toebehooren, soo sullen alsulcke alde Schatten, Silver ofte Golde penningen, oock Gelt ende Goet toebehooren den Eygenaer van de Gronden, sonder dat der Heer sulcx aenspreecken magh.

6. Een vast Ingesetener deses Quartiers oft Ruremundtschen vierdendeyls, dem eenigh Goet ofte Gelt gestolen oft ontdraegen is, ofte dem sijn Goet ontvallen is, oft verlooren heeft, soo hy den Dieff, oft jemant anders hem onbekent daer mede bevindt, tot wat plaetse dattet zy, magh 't selve twee Naebueren te kennen geven, ende alsoo sijne handt daer op slaen.

7. Des moet der geeniger der sijn goet alsoo aen sich slaet, den Officier terstondt, oft binnen vier en twintigh uren daer nae, oft eer soo hy kan, den weet doen, hoe, waer, ende wanneer, ende van wat persoon hy sijn goet aenveert heeft, soo hy den selven kent oft weet te noemen, oock wat 't selve goet is geweest, op dat der Officier den Dieff magh vervolgen ende straffen, soo naer Recht behoort.

8. Ende oft der Dieff achterhaelt ende vervolght zijnde, het goet van hem wurpe, ende loopen gaet, soo magh der geener dem dat goet ont-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

nomen is, 't selve tot hem nemen, sonder aen den Heer misdaen te hebben, ende sonder den Officier sulcx behoeven aen te geven, oft hem die Goederen over te leveren.

9. Maer soo verre der geener, die men met eenigh gestoolen goet bevindt, verclaerde 't selve gekocht oft anderssints behoorlijck verkregen te hebben, ende met der daet bereydt waere 't selve goet in handen des Officiers, ofte met goet gevallen van de vervolger, in handen van eene derde persoon te stellen, tot dat sy met Recht gescheyden solden zijn, solde daer mede volstaen.

10. Soo wie sijn Gelt oft Goet dat hem gestolen oft afhendigh is gemaeckt, bevindt by jemandt woonende onder 't Gericht, daer hy selver woont, en magh daer op sijne handt niet slaen, maer willende hem verseeckeren, moet dat by den Officier doen arresteren, ende alsoo in bewaerder handt doen blijven, ende daer op voorts sijn vervolgh doen. *fol.* 286. *n.* 7.

11. Ende als hy bewijsen kan, dat het goedt hem selven, ende niemant anders toebehoort, soo sal hem 't selve goet volgen los ende vry, sonder jet daer voor te betaelen, al waert oock op eenen vryen Merckt, ofte anderssints openbaerlijck gegolden ende verkocht: ten waere dat dem Cooper 't selve naemaels naer behoorlijcke af-kundinge waere gebleven, gelijck hier naer onder den Tytel van *Verjaeringe* sal worden gesaght.

12. D'welck oock plaetse heeft soo wanneer der Officier van 's Heeren weegen eenigh gestoolen Goet heeft aenveert, 't zy dat der Dieff daer mede gevangen is ofte niet, want 't selve den Eygenaer, oft den geenen die toonen kan hem 't selve ontfremt te zijn, oock alsdan moet volgen, voorbeheltlijck den Officier sijnen behoorlijcken loon van bewaeringe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

DERDEN TYTEL,

Van Beſchudt-recht ofte Vernaerderinghe.

§. 1. *By wien ende waer op Beſchudt gedaen magh werden, ende die naeſte daer toe.*

1. ALle verkochte Huyſen ende Erven, ſoo wel buyten ten platten Lande als in Steden, mogen by die Magiſtraeten ende Gerichte tot behoeve van die Steden oft Dorpen beſchudt werden, ende gaen die Steden ende Dorpen voor alle andere Beſchudders, mits dat die tot dienſte van de Gemeynte worden bekeert, als tot treckinge van de Straeten, Stadts-wercken, oft tot eenige Vaert, Water-loopen, Heerbanen, Wegen oft andere dergelijcke Saken.

2. Vermogen oock alle verkochte Gronden van Erven ende Huyſen beſchudt oft vernaerdert worden by die Bloets-verwanten: Ende dat niet alleen als die by verſterff oft vernaerderinge zijn gekomen van den bloede, maer oock als die zijn verworven ende verkregen, volgende 't geene hier onder naerder wordt geſaght.

3. Item, Soo wanneer een Erve uytgegeven wordt in Pandtſchap voor den tijdt van tien ofte meer jaeren, ofte op Lijf-renten, ſoo mogen die naeſte verwanten die ſelve beſchudden, mits aenſtellende genoeghſame verſekerheydt voor de betalinge ende voldoeninge van de ſelve Rente, ende die pandt-goederen terſtondt te laeten volgen in geval van loſſinge. *f.* 75. *n.* 14. 258. *n.* 6.

4. Van gelijcken mogen oock alle Heeren vernaerderen die goederen die van hun worden gehalden, ſoo die naer haer weſen ende gewoonten tot vernaerderinge hebben geſtaen: 't zy dat die zijn Leenen, Tins, Laedt oft Lijffgewins goederen, oft andere dergelijcke, maer daer in gaen altijts die Bloet-verwanten voor den Heer. *f.* 127. *n.* 4.

5. Als eenigh Huys ofte Erve verſcheydene Perſoonen toebehoorende, uyt der Handt oft met der Kertſen verkocht wordt, alsdan mogen oock

die Deelhebbers, die totte verkoopinge geroepen werden, 't selve Huys ofte Erve beschudden, maer die goetwillige Metvercoopers, oft die eenen anderen tot de vercoopinge gedrongen heeft, en mogen sulcx niet doen. *fol.* 152. *n.* 24.

6. Magh oock een Eygenaer oft Deelhebber Beschudden den Coop van de Tochte van sijne Goederen, maer een Tochter en heeft geen recht om dem Eygendom van het goet dat in Tochte by hem beseten is, verkocht zijnde, te vernaerderen. *fol.* 95. *n.* 1.

7. Men magh oock Beschudden alle verkochte Huysen ende Erven, wanneer des Beschudders Huys oft Erve met den verkochten Huyse oft Erve t'saemen verbonden staen voor Grondt-Tins oft Renten, wie kleen ofte wenigh des Beschudders Deel oock zy.

8. D'welck oock plaetse heeft, al waert dat die Renten ende Tins by scheydinge ende deylinge, verkoopinge oft anderssints op een Deel van den Pandt alleen gelaght waeren, die gehalden waeren den selven Tins oft Last den Beschudder oft sijnen Pandt af te dragen.

9. Item, wanneer men eenige Erve oft Los-renten op sijn goet verkoopt, mogen die Bloets-verwanten ende Maegen binnen ses weecken ende drie dagen nae den weet, oft als die niet en is gedaen, binnen jaer ende dagh naer die guedinge alsulcke Renten beschudden, maer naer der handt en worden sy daer toe niet ontfangen. *fol.* 77. *&c.*

10. Insgelijcken, wan eenige Steden, Dorperen, oft andere Gemeynte eenige Renten vercoopen, mogen d'Ingesetenen van alsulcke Steden ende Dorpen oft Gemeynte, alsulcke Rente beschudden oft lossen, leggende den Cooper sijne penningen, ende staende alsoo in sijne plaetse.

11. Item, als eens Schuldenaers erffelijcke Goederen oft Renten by Executie gerichtlijck verkocht worden, sonder voorgaende uytwinninge ende Kercke geboden, met pleckinge van Billetten Jaer ende ses weecken daer nae gevolght, ende dat een ander Rentier oft Crediteur daer van niet en heeft geweten, noch anders geen middel van verhael van sijne schuldt en weet, dan op de verkochte goederen, soo vermagh hy die selve goederen vernaerderen, tot verhuedinge van sijn verlies ende schaede, die hy anderssints by gebreecke van betalinge solde kommen te lijden, mits haldende den Cooper over al buyten schaede. *f.* 153. *n.* 5.

12. Soo wanneer daer anders geen vernaerders kommen, soo magh

oock

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

oock den Naebuer, hebbende Huys ofte Erve leggende naest het geene dat verkocht is, 't vernaerderen ofte beschudden, ende als daer meer Naebueren zijn, gaet voor die het neerstighst is ende eerst vernaerdert heeft.

13. Als eenigh goet verkocht is voor seeckeren prijs, al is dat alsdan Erve in betalinge gegeven wordt, 't zy gewerdeert ofte niet, soo sal het beschudt sonder eenigh onderscheydt plaetse hebben, ende sal der Beschudder volstaen, mits betalende den selven prijs.

14. Item als eenige gemeyne Huysen ofte Gronden van Erven by den eenen Deelhebber alleen zijn verhuert, sonder weete ende bewillinge van de andere Met-deelhebbers, Soo mogen die geene die daerinne niet bewillight en hebben die huere beschudden, 't zy om die selve te gebruycken, oft daer mede hun profijt te doen.

15. Item als een Huerlinck ofte Pachter een Huys oft Erve voorts aen eenen anderen verhuert, soo magh der Eygenaer oft Deylhebber die huere binnen acht dagen naer den weet beschudden, in soo verre hem van den eersten Huerlinck sulcx te vooren niet en is aengeboden, ende soo hem die Huere gepresenteert were, solde hy tot de vernaerderinge niet ontfangen werden.

16. Maer als een Huerlinck een Camer, Solder, oft een deel des Huys verhuert, soo en heeft der Eygenaer geen Beschudt-recht, maer blijft alsulcken deel van 't verhuert Huys aen den geenen die het den Huerlinck voorts verhuert heeft.

17. Der Man magh beschudt doen in den naeme van sijne Huysvrouwe als Momboir der selver, sonder van haer daer toe eenige bewillingh oft volmacht van doen te hebben, ende 't goedt dat alsoo beschudt oft vernaerdert is, wort gehalden voor verworven oft verspaert goet, ende oock soo gescheyden ende gedeylt, soo tusschen Man ende Vrouwe als hunne Erffgenaemen.

18. Des niettemin magh der geener van wiens zijde het Recht van Beschut komt, in scheyden van den bedde die weerde van 't selve soo die alsdan is, daer voor opleggen, ende 't selve tot hem nemen als patrimoniael, maer der selver prijs wordt tusschen den lancxstlevenden ende den Erffgenaemen van den eersten afflijvigen gehalden ende gedeylt als onruerlijck verworven goedt, in plaetse van d'welck die weerde is kommende.

19. Van

19. Van gelijcken magh men vernaerderen in den naeme van een Kindt, al is 't noch in de macht ende gewalt van de Alders, het Erff d'welck sijn Vader verkocht heeft, als het Kindt van sich selver daer toe middelen heeft, ende dat onder Eede by het Kindt ofte andere die de vernaerderinge oft beschudt tot des Kindts behoef doen, uyt sijnen naeme verclaert wordt, dat die tot des Kints behoeve ende met sijne penningen geschiede.

20. In 't vernaerderen van Goederen van bloets wegen verstorven, ofte vernaerdert, gaet voor der eersten van der Bloets-verwanten, daer van het goedt is gekommen, Ende als die niet en vernaerdert ofte beschudt, soo sal der tweede, derde, ende soo voorts andere volgende Verwanten van de zijde daer 't Goedt van heerkomt beschudt mogen doen.

21. Ende soo die geenige die beschudden willen, alle in gelijcke graet zijn, sal der geeniger der sich eerst te beschudden aengegeven heeft, voor den anderen gaen, ende soo sy alle beyde sich op eenen tijdt werden aengeven, sal der Man voor de Vrouwe, ende der altste op der Straete voor de joncxste daer toe ontfangen werden.

22. Maer ofter geen en waeren van de zijde daer van het goet gekommen is, die begeerden te vernaerderen, soo solde daer toe van de andere zijde die naeste zijn, die den Vercooper het naest zijn bestaende, ende solde onder hun Luyden voorts die selve ordre ende maniere gehalden werden, als in den voorgaenden artijckel is gesaght.

23. Ende belangende die gewonnen ende geworven goederen, die sullen oock beschudt mogen worden by den naesten Verwanten soo wel van d'een zijde als van d'andere zijde, te weten soo van de Vaderlijcke als Moederlijcke zy, des sal daer in der naeste van hun voorgaen, ende als sy beyden in eenen graedt staen, soo sal der d' eerste vernaerdert oft beschudt gedaen heeft, der naeste daer toe wesen.

24. In 't vernaerderen oft beschudden van gemeyne Huyser oft Gronden van Erve, 't zy dat die werden verkocht oft verhuert, gaet der meesten Deelhebber voor den minder: Ten waere dat hy die vernaerderinge niet voor hem selven, maer voor andere wolde doen, in welcken gevalle sal daer toe ontfangen werden die tot sijn eygen gebruyck beschudt. *fol.* 149. *n.* 5.

§. 2. *By*

§. 2. By wien ende wanneer 't beschudt ofte vernaerderinge niet en magh geschieden.

1. EEn Bastardt en magh geen beschudt doen, al waert schoon soo dat hy by den Prince gelegitimeert, ofte wettigh waer gemaeckt, maer die by naervolgende hylick wettigh Kindt is geworden, wordt soo wel tot het beschudt ontfangen als een echte geboren wettigh Kindt.

2. En vermogen oock niet die Geestelijcke Stifften, Cloosteren noch eenige andere, die geen Erffgoet gelden mogen, 't selve goedt beschudden, het waere uyt den name van den geenen die in hun Clooster ontfangen ende geprofessit zijn, oft anderssints.

3. Die eenmael het beschudt heeft afgegaen ende daer van vertegen, die en wordt daer naer oock niet ontfangen om te mogen beschudden, maer daer mede en zijn d'andere Bloets-verwanten in hun beschudt niet verkort.

4. Insgelijcx die geenige die by den Lycoop zijn geweest, ende met van den Lycoop hebben gedroncken, ende tegens den koop niet en hebben gesaght, en werden tot de vernaerderinge niet ontfangen: ten waere dat sy selve hun gelagh betaelt hadden, oft alleen als Getuygen daer by gewesen waeren.

5. Erffelijcke goederen verkocht by decreet, ofte gerichtelijcke Executie ende pandinge, uyt krachte van Vonnisse, oft dat kracht van Vonnisse heeft, en mogen niet beschudt werden, als die selve naer voorgaende uytwinninge Jaer ende ses weken voor de verkoopinge haere Kerckegeboden, ende aenklevinge van Billetten van verkoopinge hebben gehadt. *f.* 150. *n.* 11.

6. Als verscheyden Huysen, Erven, ofte Panden by malkanderen oft appart gelegen, altemael t' samen voor eenen seeckeren genoemden prijs verkocht werden, sonder eenigh onderscheydt gemaeckt te hebben hoe veel dat het een oft d'ander verkocht is, alsdan en magh niemandt den koop in deel beschudden, maer moet het selve doen in't geheel: Ten waere der Cooper te vreden waere den Beschudder een deel daer aff te laeten volgen.

7. D'welck oock gehalden sal worden, als veel persoonen een goet in eenen koop verkoopen, daer toe verscheydene persoonen van elcx

Maeghschap Recht van beschudt solden mogen hebben, want alsdan alwaert dat een van hun het deel van sijnder zijde oft Maeghschap gekomen, alleen wilde vernaerderen, en solde daer toe niet ontfangen werden, maer willende het Recht van naerderschap genieten, moet die in't geheel doen.

8. Item wanneer jemant eenige gifte oft oprechte verbuytinge doet, van Huys om Huys, Landt om Landt, oft eenige onruerende goederen d'een tegens d'ander, sonder eenigh Gelt te geven, oft goederen te prijseren, soo en valt daer geen Beschudt: Ten waere dat die buytinge geschiede van goet tegens eenige Los-rente.

9. Ende in dem val magh men dat verbuyt goet beschudden, mits die heuft-penningen van de Rente leggende oft eene andere gelijcke Rente op goede genoeghsame panden bewijsende, tot genuegen des gewesenen Rent-heffers, ofte tot't seggen van degelijcke Persoonen, hun des verstaende, oft die van den Gerichte daer toe gekooren werden.

10. Ingelijcx als Erffne tegens Erffne, wie voor gesaght is, verbuyt is, ende een van de Mangelaers het verbuyt Erffne binnen jaer ende dagh wederom gelt, deur sich oft jemant anders, oft bewesen kan werden dat in die buytinge onder die Mangelaers sulcx afgesproocken is, sal den naesten Verwandten van den Vercooper vry staen d'een ofte d'ander te beschudden tot sijnen keure.

11. Item als op die mangelinge eenigh Gelt toegegeven wordt, ende dat het Erffne hooger bedraeght als 't gelt, soo en sal geen beschut plaetse hebben, maer soo het Gelt sich hooger bedraeght als het Erffne, soo sal 't beschudt toegelaten werden, ende om te weeten wat meer bedraegt, sal 't goet ende Erffne met den Gericht ende Naebueren geweerdeert ende geschat werden.

12. Desgelijcx wanneer Vrunden ofte Maegen, oft andere die aen malkanderen gehylickt zijn, oft oock die deur dienst oft andere weldaden aen malkanderen gehalden zijn, tusschen hun eenigen koop van Huysen ofte Erven doen, soo verre der Vercooper derff met Eyde behalden, dat hy 't selve Huys ofte Erve voor den selven prijs aen andere niet verkocht en solde hebben, alsdan en heeft dat beschudt van eenen naerderen Vrundt oft Maege geen plaetse.

13. Van gereyde Goederen, persoonele Schulden, verscheene Pachten,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ten, Actien oft Credijten, die uyt der handt, oft by Executie verkocht werden, en valt geen Beschudt-recht: Ten waere dat die in Rechte strijtbaer waeren tegens den Besitter ofte Schuldenaer, In welcke gevalle sy daer toe die naeste solden zijn, mits opleggende den prijs daer voor gegeven, binnen ses Weken naer de weete.

14. Eenen Schuldenaer van klaere ende onwedersprekelijcke schuldt, die daer op sonder waerschijnlijcke Redenen strijt maeckt, ofte gemaent zijnde niet en betaelt, en is niet toegelaten sijne verkochte Handtschrift ofte Schult-brieff te lossen voor den prijs daer die voor verkocht is, maer is die aen den Cooper, naer uytwijsen van sijnder bekentenisse ende belofte daer by gedaen, schuldigh te betalen. *fol. 77. n. 5.*

15. Als jemandt by Executie ofte anderssints jet heeft gekocht, ende selver aen den Vercooper, ofte tot wiens laste die koopinge is gedaen, noch ten achteren is, oft tot den sijnen niet en kan kommen, die en is niet gehalden een ander tot vernaerderinge t'ontfangen: ten zy dat hy hem sijne volle tachterheyt goet doe.

§. 3. *Tijdt ende maniere van Beschudt ofte Vernaerderinge.*

1. EEn Beschudder magh dat Beschudt doen ofte in het werck stellen soo haest als den koop ofte huere is geschiedt, al waer die Overdraght ofte Transport gerichtelijck niet gedaen, noch den tijdt van de huere ingegaen.

2. Soo langh geen bescheydt ofte weet van Beschudt aen den Cooper en is gedaen, soo mogen Cooper ende Vercooper, in soo verre noch geene Overdraght en is geschiedt, oft die koop-penningen noch niet en zijn getelt, den koop affgaen, ende malkanderen quijtschelden, ofte oock andere voorwaerden maken by verhooginge van den prijs oft anderssints.

3. Des moet dit al geschieden ter goeder trouwe, sonder dat sy van eenigh aenstaende Beschudt geweten hebben, d'welck sy daer mede gesocht solden hebben te beletten, daer over sy gehalden sullen zijn sich behoorlijck met Eede t'expurgeren, des versocht zijnde.

4. Als der Cooper ende Vercooper malkanderen t'eenemael van den Coop hebben verlaeten, soo en valt daer voorts geen Beschudt, maer is der prijs verhooght oft d'eerste voorwaerde verandert, soo is der geener

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

die tot den beschudt wilt kommen, gehalden den koop te voltrecken; als die leste voorwaerden metbringen, sonder dat hy hem op den eersten koop magh beroepen.

5. Een Beschudder is ordinaris gehalden 't beschudt te doen binnen jaer ende dagh, naer dat het goet gerichtelijck voor Schepenen uytgegaen ende overgedragen is, maer als daer over de Kercke-geboden ofte Roepen gedaen zijn, soo sal het Beschudt moeten geschieden binnen ses Weken ende drie dagen, voor der Sonnen onderganck: 't zy dat het Leen ofte ander goet is.

6. Welcke ses Weecken loopen van den dagh af, dat d'eerste Kerckgebodt gedaen is, ende naer 't selve eerste gebodt moeten d'andere Kerckgeboden vervolgens gedaen werden, van veertien dagen tot veertien dagen, sonder interruptie oft ophalden, ende met den overganck van de selve ses Weken ende drie dagen, wordt den Cooper van sijnen koop tegens die vernaerderinge ende beschudt versekert.

7. Niettemin wanneer een Erffne verkocht is op voorwaerde, dat het selve binnen sekeren tijdt gelost sal mogen werden, soo kan 't selve oock binnen ses Weken oft jaer ende dagh, naer dat alsulcke tijdt van lossinge overstreecken is, beschudt werden.

8. Ende al is 't dat jaer ende dagh hier bevoorens verscheydentlijck verstaen is geweest, Soo sal doch nu voortaen 't selve niet anders verstaen werden, dan te wesen een jaer ende eenen dagh, aenvangent van den tijt van d' Opdraght, wie boven is gesaght, ende sal 't selve jaer loopen soo wel tegens uytlantsche, als inlantsche, wetende als onwetende, mundige als onmundige, sonder dat jemandt daer tegens met eenige middel van restitutie ofte stellinge in sijnen eersten staet geholpen sal mogen werden. *f.* 161. *n.* 5.

9. Maer den voorschreven tijdt van ses Weecken, ende drie dagen sullen alleen plaetse hebben ten opsien van meerderjaerigen ende inlantsche, ende niet tegens onmundigen oft uytlantsche persoonen, die welcke sullen altijdt binnen 't loopende jaer ende dagh, nae dato van de guedinge, tot de vernaerderinge ontfangen werden.

10. Alle beschudt moet geschieden tot des Beschudders eygen profijt ende behoef, d'welck der Beschudder, op gesinnen ende versueck des Coopers, met lijfflicken Eede gehalden is te verclaeren, Ende oft naemaels

maels anders bevonden worde, soo en sal den overstrick van den tijt van vernaerderinge den Beschudder niet letten.

11. Ende om te meer verseeckert te zijn, dat het beschudt is tot profijt van den Beschudder, soo is der Beschudder oock gehalden jaer ende dagh t' sedert sijn beschudt, ofte dat hem beschudt met Recht toe erkant is, het vernaerdert goedt onverkocht ende onverlooft te halden, ende oft hy 't selve niet en dede, sal daer toe der Cooper alnoch ontfangen worden.

§. 4. *Gerichtelijcke klachte ende vervolgh op vernaerderinge ofte beschudt.*

1. ALs jemant eenigh goedt Gerichtelijck beschudt heeft, moet daer van binnen dry dagen daer naer den Cooper den weet laten doen met eenen Gerichts-bode, op dat der Cooper geene wijdere kosten, met maecken ofte hermaecken aen 't gegolden goedt en doe, Ende soo der Beschudder sulcx niet en doet, sal hy gehalden zijn alle die kosten te betaelen die der Cooper in 't maecken oft hermaecken aen 't selve goedt aengewant sal hebben.

2. In soo vern der Cooper den Beschudder sijn beschudt niet en wil gestaen, soo magh hy hem doen daegen voor 't Gericht daer onder die verkochte goederen gelegen zijn, ende tot dem eynde aldaer tegens den Cooper alsulcken heysch doen oft overgeven, als hem goet dunckt.

3. Ende soo verre die verkochte goederen onder verscheydene Gerichten gelegen, magh hy den Cooper doen daegen daer die meeste goederen gelegen zijn, oft voor den Richter daer onder der Cooper geseten is.

4. Soo verre der Cooper niet binnen 's Landts en is, noch geen domicilie oft woonplaetse in 't Quartier heeft, sal der selver gedaeght werden gelijck men gewoonlijck is afwesende persoonen te daegen, ende dat ter plaetsen daer die verkochte goederen gelegen zijn.

5. Der Cooper gedaeght zijnde, moet der Beschudder den selven datelijck bieden oft presenteren den rechten prijs, daer voor 't Goedt verkocht is, soo verre hy den selven weet, ende ingevalle neen, magh ende moet het selve doen, ende den prijs tellen binnen vierentwintigh uren, naer dat der Cooper die onder Eydt sal hebben verclaert, ende sijn Coop-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

cedel ten voorschien gebraght, d'welck hy ten versueck des Beschudders gehalden is te doen.

6. Van gelijcken moet der Cooper presenteren ofte bieden den gebuerlijcken Lycoop, te weeten twee van 't hondert, in soo verre der selviger Lycoop soo hooge verdroncken is, ende voort Armen geldt, den hondersten penninck, ende den Godtsheller.

7. Item is der Beschudder gehalden den Gelder goet te doen alle noodige ende profijtelijcke Reparatien, Kosten ende Wercken ter goeder trouwen aen 't verkocht Erve gelaght, naer dat hem van den Beschudde die weete is gedaen, ende dat alvolgende den bescheydt daer van zijnde, oft by gebreecke van 't selve, tottet seggen van goede Mannen, hun des verstaende.

8. Insgelijcx is der Beschudder gehalden aen den Cooper goet te doen alle afgequetene Renten ofte Tinssen, ofte immers sal der Cooper de selve Renten oft Tinssen op die Panden halden in sulcken staet oft Gerechtigheyt, van den tijt, als sy voor dato van de affquijtinge waeren.

9. Ende oft der Cooper den prijs van den koop, ende andere claere uytlegginge by hem gedaen, niet en wilde ontfangen, ende de vernaerderinge bekennen, Soo moet der Beschudder alle 't selve onder 't Gericht leggen, tot last ende perijckel van den geenen, die bevonden sal worden ongelijck te hebben.

10. Ende aengaende 't geene dat onclaer ofte illiquijd is, moet daer voor Golt ende Silver leggen, ende voor die betalinge van 't selve, als het geclaert oft geliquideert sal zijn, Burgen stellen, Ende by gebreecke van d'een oft d'ander van sulcx sal van sijn Beschudt-recht vervallen zijn.

11. Als der Coop geschiedt is met sekere stucken ofte specien van Gelde, te weeten met Conincx oft Rijcxdalers, Goltguldens, oft andere Munte, ende der Cooper bewijsen kan die selve stucken betaelt te hebben, sal der Beschudder gelijcke stucken wederom te leggen gehalden zijn.

12. 'T welck te verstaen is, als sulcx niet by bedrogh ende ter quader trouwen is geschiedt, ende dat alsulcke stucken gevueghlijck te bekommen zijn, ende soo niet, sal hy mogen volstaen mits betalende die weerde van de selve specie, gelijck die gelden ten tijde van 't beschudt, alles tot erkentenisse des Gerichts.

13. Wy-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

13. Wyders, in ſoo vern der koop is geſchiedt met Guldens ofte Daelders, ſal der Beſchudder mogen volſtaen mits betalende ſoo veel Guldens ofte Daelders in andere ſtucken van gelde, als der Cooper gelaght ſal hebben, ende dat in ſulcker weerde, als by den voorſ: Cooper gedaen is geweeſt.

14. Al waert dat der Cooper 't gekocht goedt ten tijde van beſchudde aen eenen anderen tot hooger prijs verkocht hadde, dan hy 't ſelve gegolden heeft, ſoo ſal doch der Beſchudder mogen volſtaen, mits betalende 't geene der eerſter Cooper daer voor heeft gegeven.

15. Wanneer een goet verkocht is, om daer van den prijs op ſeeckere terminen ofte dagen te betalen, Soo heeft der Beſchudder die ſelve terminen oft dagen, mits ſtellende genoeghſame Cautie ofte verſekeringe van den Vercooper ten ſelven dage te voldoen, ende ſoo hy 't ſelve niet en doet, ſal hy tot den Beſchudt niet ontfangen werden.

16. Die verſeeckeringe geſtelt zijnde, blijft der Cooper ende ſijne goederen van den koop ontlaſt, al waert oock ſoo dat der Vercooper den Cooper oft ſijne Panden ende goederen niet en wilde ontlaſten, ende blijft der Beſchudder verbonden op gelijcke voet ende by de ſelve maniere, als te vooren den Cooper verbonden is geweeſt.

17. Ende alſoo nu onlancx 't gebruyck is kommen, dat die goederen met der Kertſen 't meeſt daer voor biedenden, worden verkocht, waer van alle die Hoogers weeten wat ſy van jeder hooghſel hebben, ſoo ſal der Beſchudder ſchuldigh zijn den Cooper niet alleen wederom te geven dat hy uytgelaght heeft, maer oock dat hy van wegen ſijne hooghſelen die hy gedaen heeft ſolde hebben mogen heyſſchen ofte profijteren.

§. 5. *Gerechtigheydt des Beſchudders wegen die beſchudte goederen.*

1. EEn Beſchudder heeft alle 't Recht van den Cooper, ende niet meer, ende over ſulcx moet alle voorgaende Huere, ter goeder trouwe ende ſonder argeliſt gedaen, van weerden halden: al waert oock dat der Cooper ſelver der Huerlinck waere geweeſt. *f.* 234. *n.* 8.

2. Als eenige Hueringe ofte Verpachtinge voor dato van den eerſten koop by argeliſt ende tot achterdeel van den Beſchudt-recht gedaen is, die en ſal den Beſchudder niet hinderlijck zijn, dan ſullen gehalden werden, al oft die niet en waeren geſchiet.

3. Soo

3. Soo wanneer een Cooper ofte Gelder van Huys ofte Erve, 't selvé nae den Coop aen jemandt anders verhuert, ende dat der Coop daer naer wordt beschudt, soo gaet oock te niet die Huere, ende en magh der Huerlinck die niet genieten: ten waere dat dem Beschudder beliefde die van weerden te halden.

4. Als der Huerlinck, niet tegenstaende die verkoopinge van den Huyse, sijn Huere betaelt, soo heeft der Cooper oft Beschudder, nae dem hy daerinne is geguet, ende hem 't selve verbleven is, actie ofte vorderinge tegens den selven Huerlinck, om hem van de Huere, nae die guedinge geloopen, te doen betalen, oock sonder ander Transport, ofte overdragt van de Huere van den Vercooper te hebben.

5. Dem Vernaerder ofte Beschudder volgen alle die Vruchten, die ten tijde van den vercoop ende vernaerderinge op het beschudt goedt zijn staende, mits den Cooper vergeldende van die moeten ende kosten daerom gedaen, ende hem wedergevende alle 't geene, daer toe der Beschudder als voor is gehalden, met den Interest van dien, al Rentsgewijse.

6. Ende aengaende die Vruchten ende profijten middeler tijdt van den verkochten pande, by verhueringe ofte anderssints gekommen, die volgen den Cooper, mits daer tegens betalende den last op 't goet staende: ten waere dat hy daer voor liever hadde te genieten den Interest van sijne penningen Rents-gewijse, ende die Vruchten met de lasten den Beschudder te laten volgen, d'welck tot keur van den Cooper staet.

7. Als dem Cooper den weet van 't beschudt gedaen is, ende dat hy het beschudt bekent, oft dat sulcx den Beschudder by Vonnis is aengewesen, ende dat hy den Cooper heeft voldaen, moet der Cooper die vertydinge van den koop ende opdraght doen, oft by gebreke van sulcx, soo erfft ende guedt der Scholtis den Beschudder in 't beschudt goedt.

8. Soo wanneer die Beschuddinge by den Cooper niet en wort bekent oft gestaet, maer dat op de Maeghschap oft anderssints swaerigheyt, geschil oft proces valt, soo is der Cooper gelijckewel gehalden het gegolden goet ofte pandt te aenveerden, ende sijnen Coop te voldoen, Beheltlijck hem sijn verhael op den Beschudder, indien hy hem naermaels dat beschudt bekent, oft dat hem 't selve met Vonnisse wort toegewesen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIERDEN TYTEL,

Van Verwylinge ofte verloop van tijdt ende afdaginge.

§. 1. *Verloop van een Derdendeel van hondert Jaeren.*

1. ALle Erffgoederen ende Gerechtigheyden werden verkreegen by verloop van het derdendeel van hondert Jaeren, te weeten drie ende dertigh Jaeren ende vier Maenden, 't zy dat daer Tytel is ofte niet, als men daer van doorgaens ter goeder trouwen is geweest in vreedelijck besit oft gebruyck. *f.* 71. *n.* 6. 7. 8. 9. *&c. seq.*

2. Naer die verjaeringe van 't derdendeel van hondert Jaeren, en mogen geen Goederen, Gerechtigheyden, ofte Schulden geeyscht werden, alwaert oock ter saecke van misreeckeninge, ofte van gewesene Schult, oft oock van Executie, oft voltreckinge van Vonnisse, by wien oft waer die gewesen zijn, want daer mede wordt alle 't voorgaende Recht te niet gedaen.

3. Den overloop van drie en dertigh Jaeren ende vier Maenden heeft oock sijn kracht tegens alle Persoonen, 't zy dat die selve tegenwoordigh oft buyten 's Landts, oft dat sy meerdere oft minderjaerigh zijn.

4. Sonder dat alsulcke Persoonen eenigh behulp van Rechten open staet, om daer tegens te kommen, naer den overstreck van den voorss: tijdt, dan blijven in hun geheel, om op hunne Momboirs oft hunne goederen hun verhael te nemen, soo naer Recht behoort.

5. Des ent loop tegens die Minderjaerige die Præscriptie ofte verwylinge van tijdt niet, soo lange als die Dochterkens onder die twelff Jaeren, ende die Knechtgens onder die viertien Jaeren zijn geweest: ten waere in saecken van Beschudt ende andere die nae Rechte ende costuyme tegens minderjaerige Persoonen loop ende plaetse hebben. *f.* 156. *n.* 8.

6. Van alle Renten wordt men oock ontlast by verloop van gelijcken

tijdt

tijdt van drie ende dertigh Jaeren ende vier Maenden, als die binnen den selven tijdt niet gerichtelijck en zijn gemaent, oft dat die geheyst zijnde, der Rentier daer op geen voorder vervolgh en hadde gedaen, maer de saecke laeten overjaeren, ende 't vervolgh alsoo smilten, ende dat den Schuldenaer niet en hadde geweten die schuldigh te zijn.

7. D'welck oock plaetse heeft, als eene Rente op verscheydene Panden is beset, ende een van de Besitters van de Panden gemaent zijnde, ter goeder trouwen heeft ontkent die Rente niet schuldigh te zijn, oft dat hy oock ter goeder trouwen heeft ontkent niet meer dan tot seeckere somme schuldigh te zijn, ende daer naer binnen den voorschreven tijdt niet gerichtelijck en is gemaent, oft niet voorder gemaent, dan hy bekant en heeft, want wort die oock alsdan in 't geheel oft deel verwijlt, nae dat die ontkentenisse gedaen is.

§. 2. *Wanneer 't verloop van den voorschreven tijdt geen plaetse en grijpt.*

1. ALs een Rente op verscheydene Panden is beset, ende dat der Besitter van een van die Panden, die selve tot gemeyne ontlastinge heeft betaelt, sonder dat hem die by den Besitter van den anderen Pandt ofte Panden is ontkent, soo wordt die by den loop van den voorss: tijdt niet gepræscribeert oft verwijlt, alwaert oock dat sulcx in de Quitantie niet en waere uytgedruckt, maer dat daer alleen in stonde 't verloop van de Rente ontfangen te hebben.

2. Van gelijcken als jemandt jaerlicxe betalinge van Rente heeft ontfangen, als van een deel van meerder Rente, die van begin aen is bekent geweest op verscheydene Panden gelijckelijck, oft op een Pandt, die naer der handt in verscheyden parteelen is gespleeten, alsdan en wort hy oock by den loop van den voorgemelten tijdt niet belet, dat hy die aen den Betaelder van de helft voortaen in 't geheel niet en solde mogen eysschen.

3. Insgelijcx wanneer een Uytgelder van Rente jaerlijcx schuldigh is seeckere specien ofte stucken van Gelde, als Goldtguldens, Philips oft Rijcxdalers, alwaert dat hy voor de selve specien geringere oft mindere weerde, dan die onder den gemeynen Man golden, betaelt hadde

den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

den tijdt van drie ende dertigh Jaeren ende vier Maenden, in ſulcken val en ſolde daerom verjaeringe geen plaetſe hebben, om voortaen met gelijcke weerde te geſtaen.

4. Ten waere nochtans dat der Uytgelder hadde ontkent, meer gehalden te zijn voor elcke ſpecie ofte ſtuck te betaelen, dan hy met der daet veel jaeren heeft betaelt, ende dat der Rentier hem daer mede hadde laeten geſeggen, ende daer op geruſt gehalden, ſonder hem daer tegens gerichtelijck te verſien, oft contrarie proteſtatie gedaen te hebben.

5. Al is 't dat Servituyten oft Erffdienſten, by het naeckt gebruyck van tijdt, hoe langh dat het oock is, niet en werden verkregen, volgende 't geene onder den Tytel van *Erffdienſten ende Nabuerlijcke Rechten* naerder is geſaght, ſoo wordt nochtans der vriedom oft ontlaſtinge daer van verkregen, ſoo wanneer men in drie ende dertigh Jaeren ende vier Maenden is geweeſt in vry ende geruſt beſit ende gebruyck van ſijne Panden, ſonder die ſelve Erffdienſten geleden te hebben, niet tegenſtaende datter oorſaecke waere voorgevallen om die te lijden. *fol.* 101. 113. *n.* 1.

6. Die vrye macht van Pandtſchappen oft Renten te mogen loſſen die met Gelt belaght zijn, oft van goederen op weder coop verkocht, met beſpreeck van die altijt te mogen loſſen als 't dem Vercooper, ſijne Erffgenaemen, ofte ſijn Recht hebbende, 't ſelve belieft, en wordt niet verwijlt ofte gepræſcribeert, wat overſtrijck van tijt daer op geloopen magh zijn, al waer der ſelver meer dan hondert jaeren, maer 't geene eens met Gelt belaght is, blijft altijts losbaer.

7. Van goederen die in 't gemeyn beſeten, ende gehalden werden onverſcheyden ende ongedeylt, daer van en verkrijght der een geen Recht tegens den anderen by middel van præſcriptie, 't zy ten Petitoir oft Poſſeſſoir, wie langen tijt die oock beſeten zijn, maer zijn ende blijven die deylbaer als van te voorens.

8. Den eygendom van Vrouwen Erffgoederen by haeren Man buyten haer conſent verkocht, en præſcribeert een derden Beſitter niet ſtaender Ehe, maer wel die Vruchten van de ſelve goederen, ende over ſulcx magh die Vrouwe naer den doot haers Mans die ſelve vervolgen ende naer ſich ſlaen. *f.* 18. *n.* 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Die tijt van præscriptie en loopt niet soo wanneer men door oorloge, oft ander wettigh beletsel sijn Recht niet gerichtelijck en kan vervolgen, van wat goederen oft van wat aert, natuere oft qualiteyt die solden mogen wesen.

10. Alle præscriptien werden gebroocken by vernieuwinge van de Obligatie ofte gelofte van schuldt, oock by gerichtelijcke voorderinge, soo men die vervolght, ende ten eynde brenght, sonder d'instantie oft begonste Rechts-voorderinge te laeten versterven, oft in 't wilt loopen, d'welck soo geschiede, solde sulcken Eysch sijn kracht van interruptie ofte breeckinge verliesen.

§. 3. *Wanneer 't verloop van drie ende dertigh Iaeren ende vier Maenden niet van nooden is, ende merckelijck van Afdaginge.*

1. ALs jemandt eenige ruerlijcke ofte gereyde goederen, op vrye Merckten oft openbaerlijck heeft gekocht, oft by mangelinge verkregen, ter goeder trouwen haldende ende gelovende, dat die den Vercooper toebehoorden, ende dat hy die vijf jaeren alsoo heeft beseten ende gebruyckt, ende dat niemant ondertusschen daer op vervolgh en heeft gedaen, soo en mogen die naemaels van hem niet geheyscht werden.

2. Alle schulden spruytende van goederen die ten sleete ofte dagelicxen gebruyck werden gelevert, arbeyts-loon, ende dergelijcken, daer af geen Verbint-brieven oft Handtschriften en zijn, en mogen niet geheyscht worden naer den tijdt van vijf jaeren, ende als daer van Hantschriften zijn, naer den tijt van tien jaeren. *f.* 165. *n.* 6.

3. Voor dergelijcke Schulden werden gehalden, den Loon van Advocaeten, Procureurs, Medicijns, Chirurgijns, Apothecarissen, Barbiers, Dienstboden, Herbergiers, Coopluyden ende Winckel-halders, die hunne goederen, Waeren ende Coopmanschappen in 't kleyn vercoopen ofte slijten.

4. Van gelijcken wesen is der loon van Ambachts-luyden, ende Arbeyders, die hun Handtwerck doen oft leveren op loon oft voor gelt, als Muerers, Timmerluyden, Ley ende Stroydeckers, Smeden, Ramekers, Snijders, Schoenmakers, Schrijnwerckers, Schippers, Huer-verders, Goldtsmeden, ende alle andere dergelijcke.

5. Niette-

5. Niettemin den tijdt tegens den verdienden loon van Advocaten ende Procureurs, ende andere dergelijcken, loopt alleen van den tijdt af, dat ſy geſcheyden zijn uyt den dienſte van den geenen, die hun te werck geſtelt hebben, ende niet ſoo langh ſy in hunnen dienſt blijven, ende by hun te werck geſtelt werden.

6. Oock als den gemaenden Schuldenaer in voorgemelten ſaecken tot deylinge van den Eydt wort geſtelt, dat hy in ſijne conſcientie en gemuet anders niet en weet, dan dat die geheyſchte ſchult is voldaen, ende dat hy 't ſelve niet en wilt ſweren, ende der Schult-heyſſcher ter contrarien bereyt is te ſweren, dat die niet en is voldaen, ſoo en magh alſulcken verloop van tijt niet helpen om ontſlagen te zijn. *fol.* 165. *n.* 2.

7. Actien ofte Clachten van Injurien oft ſmaedelijckheyt van woorden, gelt-bruecken, boeten, die binnen jaer niet te werck geſtelt en zijn, en mogen daer naer niet vervolght werden, maer zijn ende werden gehalden voor doot ende te niet gedaen by den Overſtrick des jaers. *f.* 357. *n.* 13.

8. Van den tijdt van verkochte goederen te mogen beſchudden, mitsgaders van de genamptiſeerde penningen, ofte die onder 't Gericht gelaght zijn, oft daer van die handtvuldinge aengeweeſen is te mogen wederom eyſſchen, ende hoe lange die maer en duert, is geſaght onder den Tytel van *Beſchudt-recht ende Schepene Brieven. fol.* 93. 149. 155. 218. *n.* 1. 2. 3. 223.

9. Die Præſcriptie ofte verjaeringe van Princelijcke oft Lantds-Heeren goederen ende Gerechtigheyden, 't zy van Domeynen, die hem als ſijn eygen toebehooren, oft die hem vervallen als verbeurt, ende van alle boeten ende breucken oft anderen, ſtaen ende blijven tot alſulcken tijdt, als die by den Rechten zijn geſtelt, 't zy dat die meerder ofte minder is dan die gewoonlijcke ende des Landts gebruyckelijcke verwijlinge. *f.* 278. *n.* 9.

10. Als jemandt hem wilt verſekeren van eenigh aengeworven goedt, 't zy Huys, Landt, Sandt, Rente, oft jet anders, dat hy by koop, mangelinge ofte andere beſwaerlijcken Tytel ter goeder trouwen heeft verkregen, tegens alle toekommende quellingen ende ſwaerigheyt, het waere ter ſaecken van den Eygendom, Tochte, Erffpachte, Verbinteniſſe van dien, oft anderſſints, ſonder daer toe den voorſchreyen tijdt van Over-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

jaeringe ofte verwijlinge te verwachten, die magh 't selve twee jaer lanck vervolgens van drie Maenden tot drie Maenden, ende drie Maenden daer nae, van Maendt tot Maendt, oock vervolgens t'elcke reyse op den eersten Sondagh van de Maendt, ter Parochiale ofte Moeder Kercke daer onder 't goedt gelegen is, doen uytroepen naer de Misse, ende die selvige uytroepinge op der Kercken deure doen plecken, op dat de geenige die hem daer toe eenige Recht vermeth, spreecke binnen den voorschreven tijdt, ende swijge naemaels.

11. Welcke uytroepinge voor d'eerste reyse geschieden sal in deser manieren, te weten: Men doet weten van 's Heeren wegen dat N. bie koop ofte anderen Tytel (*die genoemt sal werden*) heeft verkregen van A. (*dat men hem noeme*) een Boener oft Morgen Landts, Huys, Hoff, *ofte sulcx als 't is*, ende dat hy daerinne is geguet, ende geerft op sulcken dagh, volgende den Erffenis-Brief alhier onder den Gerichte berustende, die men eenen jegelijcken die des versueckt sal laeten lesen, is daer jemandt die daer aen ofte toe eenigh Recht vermeth, dat hy als nu, oft binnen den tijt van twee Jaeren ende drie Maenden met recht spreecke, op pœne, dat hy anderssints ende by gebreecke van dien, van alle sijn Gerechtigheydt vervallen ende versteken sal zijn.

12. Ende voor die tweede, derde, ende naevolgende reysen sal gesaght werden, dat men voor die tweede, derde reyse laet weten, dat N. (*dat men hem noeme*) alsulcken goet heeft verkregen, ende wetlich daer in ge-erfft is, ende dat daer van d'eerste kundinge is gedaen op sulcken dagh, ende als nu wordt gedaen die tweede, *oft andere sulcke kundinge als dat is*, ende dat soo verre binnen die twee Jaeren ende drie Maenden naer die eerste kundinge, daer op niemandt gerichtelijck en spreeckt, hy van sijn Recht vervallen ende versteken sal zijn. Ende 't selve alsoo vervolgents van drie Maenden tot drie Maenden gedaen zijnde, sal alsdan der verkrijger van alsulcke goet verseeckert zijn, ende sal tot alsulcken eynde wetlijck bescheydt mogen nemen van den Gerichte aldaer, dat al 't selve alsoo behoorlijck is geschiedt.

13. Des moet der geeniger die hem by afdaginge oft afkundinge van verkregen goet wilt verseeckeren, 't selve niet alleen ter goeder trouwen bekommen hebben, sonder voorweten, dat der geener der 't selve solde kommen eysschen, daer toe recht oft aenspraeck solde hebben gehadt,

maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

maer solde 't selve oock verkregen moeten zijn van jemandt die dat by wettigen Tytel ten tijde van sijne verhandelinge was besittende, ende jaer ende dagh van te voorens in sijn besit ende gebruyck gehadt hadde, Ende en sol alsulcken goet, ende die Gerechtigheydt die daer op oft toe wordt vermeten ofte vervolght, niet moeten toekommen Kercken, Cloosters, oft andere Godtshuysen oft Godtselige Stifftinge, als van Almissen, onderhaldinge van Weesen, Godtlijcke diensten, noch minderjaerige persoonen, noch die tien Mijlen buyten het Ruremundtsche Quartier geseten, oft uytlendigh zijn ten tijde van de afdaginge.

7. Want tegens Cloosters ende Geestelijcke plaetsen oft Godtvruchtbaere Stifftigen en wordt het Recht van affdaginge geensints toegelaeten, ende die minderjaerige die blijven in hun Recht onverkort, tot dat sy twee Jaeren ende drie Maenden boven de vijf en twintigh Jaeren zijn gekommen, ende die geduerende d'affdaeginge hun tien Mijlen buyten 's Landts hebben gehalden, mogen hun Recht alnoch vervolgen een geheel Jaer naer dat sy binnen 's Landts zijn geweest oft gekommen, Ende die niet ter goeder trouwen en koop, oft van den Tytel oft besit van den Vercooper niet versekert is, en magh hem tot eens anders achterdeel met afdaginge niet behelpen.

8. Van gelijcken en heeft affdaginge geen plaetse tegens erffelijcke diensten, Heerlijcke Gerechtigheden, die betaelt werden tot erkentenisse van de Heerlijcke Heerschappye, als van Leen-goedt, Tins-goedt, Keurmoedigh ende Lijfgewins goedt oft Heerlijcken Erffpacht, behalven dat die oock bevriedt tegens die verloopen soo verscheenen zijn, ten tijde van de afdaginge, als die naemaels solden mogen verschijnen tot drie Jaeren voor den tijdt, dat die selve Gerechtigheydt wederom verweckt ende geheyscht wordt, welcke drie leste Jaeren niet tegenstaende die voorss: afdaginge, geheyst mogen werden met alle 't geene daer naer solde mogen verschijnen.

9. Afdaginge ofte verstekinge van eens anders Recht, heeft niet alleen plaetse in onruerlijcke, maer oock in ruerlijcke goederen, soo wanneer een Persoon, staende ter goeder Naem ende Faem, die ter goeder trouwen van een bekende persoon ofte opentlijck ten Merckt-daege heeft gegolden, ende daer naer ses Weecken lanck, van viertien dagen tot viertien dagen in de Kercke heeft doen uytroepen, ende Billetten doen

opplec-

opplecken, dat ſoo jemandt daer toe eenigh Recht oft voorderinghe heeft, 't ſelve te kennen geve, d'welck te kennen geven ſoo binnen den voorſchreven tijdt niet en wordt gedaen, ſolde der Cooper daer van verſeeckert zijn.

10. Ende oft alſulcken Cooper d'afdaeninge niet en dede, oft liete doen, ende dat niemant naer alſulcke goederen ter ſelver plaetſe en vraegde oft vervolgh dede, ſoo ſolde hy evenwel van ſijnen koop verſeeckert zijn, by middel van den overſtrick oft verloop van drie jaeren, al oft hy die van den oprechten Eygenaer der ſelver hadde gegolden.

11. Als jemandt eenigh Goedt by deughdelijcken ende oprechten Tytel ter goeder trouwen heeft verkregen, ende in't beſit ende gebruyck deſſelven is geweeſt, al en is den tijdt niet van volkommene verwijlinge oft verjaeringe, oft dat daer op geen afdaeginghe is gedaen, vermagh 't ſelve evenwel met Recht vervolgen tegens alle Beſitters, die hem 't ſelve ſolden willen onthalden: ten waere dat ſy betere Gerechtigheydt daer toe koſten bewijſen, als dat ſy ſelver Eygenaers daer van ſolden zijn, oft dat hun dat Goedt te bevoorens verkocht ende Gerichtelijck opgedraegen ofte verbonden ſolde weſen, daer ende alſoo dat behoort van den geenen daer van der Vervolger oock ſijn Recht verkregen ſolde hebben.

12. Maer als der Vervolger 't ſelve heeft beſeten den behoorlijcken tijdt van verjaeringe ende verwijlinge, oft dat hy 't ſelve behoorlijck heeft afgedaeght, vermagh daer van ſijn vervolgh doen tegens jegelijcken, als van ſijn eygen goet, al waert oock nae der handt wederom gekommen ter handen van den geenen die te bevoorens daer toe berechtight ſolde zijn geweeſt, ende dat hy oock naermaels quaeme te weten, dat het hun in der waerheyt hadde toebehoort, oft dat ſy daer toe berechtight waeren geweeſt, mits dat niet verbooden is ſijn Recht te verſuymen oft verlooren te laeten gaen, ende een ander 't ſelve ter goeder trouwen ende wettigen tijdt van beſit te verkrijgen.

VIJFDEN

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIJFDEN TYTEL,

Van Gifften.

§. 1. *In wat gestalt dat Gifften gedaen moeten worden om bestendigh te zijn.*

1. ALle Gifften van ruerlijcke en de haeffelijcke Goederen, ende d'Actien ofte Gerichtelijcke Clachten daer toe staende, wie groot oft van wat somme, prijs ofte weerden die oock mogen zijn gedaen by ende aen geoorlofde Persoonen, zijn van weerden, ende hebben haere volkomen kraft, sonder dat daer toe eenige Insinuatie oft Gerichtelijck aengeven, ende daer op des Gerichts bestedigungh van doen is.

2. Des is van nooden dat die Giften niet alleen met Woorden oft by geloften, maer oock met der daet geschieden by overleveringe oft overgevinge des goedts, ende dat (in gevalle van ontkennen der selver Giffte) daer van onwederspreeckelijcken blijcke, 't zy by Schepene Brieven oft ander wettigh oft gerichtelijck bescheydt, oft by die eygene Handt des Gevers, oft by volkomene geloofweerdige getuygen, daer op niet en valt te seggen, volgende t geene onder den Tytul van *Bestendige ende onbestendige Contracten* wordt gesaght. *f.* 175. *n.* 3. 210.

3. Ende oft daer geene daetelijcke overleveringe der gegeven haeffelijcke goederen en waere gedaen, soo en solden alsulcke Gifften niet bestaen, noch deshalven jet geheyscht mogen worden: Ten waere dat die voor Schepenen, oft anderssints gerichtelijck waeren geschiedt, in welcken gevalle die doch alleen kracht solden hebben, ten laste van den Gever ende sijne Erffgenaemen, ende niet van die Crediteuren oft Schuldtheyscheren, die daer op hun verhael solden mogen nemen, soo langh die Goederen noch onder den Gever solden zijn. *fol.* 131. *n.* 2.

4. Insgelijcx zijn van weerden alle Gifften van onruerende gewonnen ende geworvene Goederen ende Actien, ofte gerichtelijcke Clachten daer toe dienende, wanneer die selve zijn gedaen by Mans persoo-

nen van twintigh, ende Vrouw van achtien Jaeren, voor Scholtis, twee Schepenen ende Gerichts-schrijver, oft anderssints Gerichtelijck, daer ende alsoo dat naer de gesteltenisse oft wesen van de goederen, volgende d'alt herkommen ende Landts gebruyck, behoort, Sonder dat daer toe eenige andere Gerichtelijcke insinuatie oft daetelijcke leveringe ende ruyminge van doen is: Beheltelijck den Crediteuren alsdan daer op oock hun verhael als voor, soo langh die daetelijcke overgevinge oft ruyminge niet en is geschiet.

5. Maer Gifften van Patrimoniael oft aengestorvene Erffgoederen, oft van de Tochte der selver, en zijn niet van weerden: ten zy dat der Gever waere van den alderdom van vijf en twintigh Jaeren, ende dat hy wel gesondt ende te passe zy, ende ter Stegen ende Straeten gaet ende staet, als hy die doet, ende dat der Begifter oft sijnen Volmechtigen, die Gifte wettelijcken ende behoorlijck heeft geaccepteert oft aengenomen, ter plaetsen daer die Goederen gelegen, opgedraegen ende overgeven zijn, ende dat soo wel der Gever als der Begifter in 't bekennen der selver, verclaeren onder Eydt (daer van in d'Acte van Transport verhael moet werden gedaen) dat die sonder eenige geveynstheyt ofte heymelijck bespreeck, ofte gelofte geschiet van den Gever, het gegevene goet in eenigen gevalle, naer dat die Giffte haer volkommene kracht genomen sal hebben, wederom te geven.

6. Om die Giffte van Patrimoniale, ofte aengestorvene Goederen haer volkommen kracht te geven, ende die onwederroepelijck te maecken, is van nooden dat der Gever, nae dat het Transport gedaen is, die selve Goederen gebruycklijcker wijse jaer ende dagh ruyme, ende dat der geene die daer mede is begiftight, terstondt die goederen in sijne daetelijcke possessie oft besit ende gebruyck hebbe genomen. *fol.* 12. *n.* 10. *fol.* 14. *n.* 19. 195. *n.* 4.

7. Ende in soo vern die gegevene ende opgedragene Goederen, Leen, Laedt, oft Lijfgewins goederen zijn, sal daer en boven oock der Begifte sich voor een Leen, Laedt, oft Lijfgewins Man, by den Leen, Laedt, oft Lijfgewins Heer doen aenteyckenen ende aennemen, ende den Eydt van getrouwigheydt doen, ende sich aen dat Laedt oft Lijfgewins Goedt laten behandigen.

8. 'T geene van ruyminge van jaer ende dagh is gesaght, wordt verstaen,

staen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſtaen, ingevalle der Gever Jaer ende dagh naer die gifte leeft, maer in ſoo vern der Gever, naer gedaenen Tranſport ende ruyminge, binnen jaers quaeme te ſterven, ſoo ſal gelijckewel die Gifte van weerden zijn ende blijven, al oft hy Jaer ende dagh hadde geruympt.

9. Al is 't dat der Gever naer d'opdraght op het goedt binnen 's jaers waere gekommen, ende aldaer hadde geſlapen, geeten, oft eenige andere gelijcke acten gedaen, als Appelen oft Peeren geleſen, daer deur en wordt hy niet verſtaen die ruyminge oft den loop der ſelver belet oft gebroocken te hebben, noch die gifte wederroepen te zijn.

10. Ten waere nochtans, dat men ſpueren ende bemercken kan, dat der Gever 't ſelve heeft gedaen, als hem alnoch draegende voor Heer ende Meeſter van 't goedt, ofte om 't ſelve wederom t'aenveerden, oft dat hy anderſſints opentlijck hadde verclaert, dat hy die gifte wederriepe, d'welck hy binnen jaer ende dagh magh doen.

11. Maer naer den omganck des jaers ende dagh van de opdraght ende ruyminge, en heeft der Gever geen Recht meer, om by veranderinge van wille, oft eenige der voorſchreven, oft andere Acten, het ſelve goedt tot hem te brengen: ten waere dat daer toe rechtelijck oorſaecke waere.

12. Als Renten, Tinſſen, oft andere laſten wegh gegeven werden, moet daer van niet alleen Gerichtelijck Tranſport ofte Overdraght geſchieden, maer moet oock daer van naer het Tranſport den weete gedaen worden aen den Uytreycker ende Schuldenaer, oft by gebreecke van ſulcx, ſolde de betaelinghe, quijtinghe, loſſinghe, oft afcoop van de ſelve gedaen, van weerden zijn, gelijck oock van andere ſchulden.

13. Niemant en magh wegh geven ſijn Recht, d'welck hy by Commer-recht vervolght, hy en hebbe den Commer uyt gehuedt, ende dat hy by overſtaen van Scholtis ende Schepenen in het uytgewonnen Goedt geſat zy: Ten waere dat ſulcx geſchiede met conſent des Gerichts, ſonder iemants achterdeel. *f.* 225. *n.* 8.

14. Men magh oock geen Schuldt op ſijn ſtockgoederen bekennen, om jemandt daer met te begiften, voorderen oft voordeel te doen, als die nae des Bekenners doot eerſt betaelt ſal worden, maer op gewonnen ende geworven Goederen magh 't ſelve wel geſchieden, ſoo die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

oock by levendigen lijve gegeven mogen worden, gelijck hier voor is gesaght. *fol.* 22. *n.* 27. 224. *n.* 3.

§. 2. *Aenveerdinge oft aenneminge van Gifte.*

1. SOo wanneer aen jemant eenige Gifte wordt gedaen in sijn afwesen, sonder by hem, oft jemandt van hem last hebbende, aenveert oft aengenomen te zijn, soo en is der Gever derwegen noch niet vastelick gehalden, maer magh alsulcken Gifte vryelijck wederroepen, al oft die niet en waere gedaen, dan soo langh die niet herroepen en is, magh der Begifte die altijt aenveerden, geduerende het leven van den Gever.

2. Maer oft den Gever, oft oock den Begiften waeren aflijvigh geworden, sonder dat daer alnoch eenige aenveerdinge ofte aenneminge van gifte waere gedaen, alsdan en solde noch der Begifter, noch sijne Erffgenaemen die niet mogen doen, om daer mede die gifte die in 't leven van den Gever ofte Begifte niet volkommen en is geweest, volkommen ende van weerde te maecken.

3. Welverstaende, dat soo wanneer eenige Giffte aen jemandt is gedaen, met bespreeck, dat die naer sekeren tijdt, ofte naer dessels aflijvigheydt, op jemandt anders kommen sal, alsdan duer d'acceptatie oft aenneminge des eerste Begifte wordt oock Recht verkregen aen den tweeden, oft andere naervolgende.

4. D'welck des niettemin by den Gever wederroepen magh worden, tot der tijdt toe, dat die Giffte by den tweeden oft andere naer begifte oock is aengenomen, Maer naer d'acceptatie, ofte niet wederroepen zijnde, blijft alsulcke Giffte geheel, vast, ende bestendigh, sonder dat daer van by den Gever oft sijne Erffgenaemen eenige wederroepinge magh geschieden.

§ 3. *Wederroepinge van Giften.*

1. GIften die gedaen worden tot bedrogh van de Crediteuren oft Schuldt-hebbers, en bestaen niet voor soo veel sy daer mede in de voldoeninge van hun Schuldt verkort solden worden, ende over sulck is den Schult-heysschers geoorloft die Gifte te doen wederroepen, ende die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

die gegevene goederen te vervolgen, ende daer op hun verhael hebben, al oft die den Gever noch toebehoorden.

2. Van gelijcken magh men de Giften wederroepen, als der Gever ten tijde van de gifte geen Kinderen en heeft, ende naermaels Kinderen krijght, oft als die gifte ſoo groot is, dat die andere Kinderen hun daer mede ten tijde van de afflijvigheyt van hun Alders in hun wettigh deel verkort ſolden vinden, ſoo verre die tot volmaeckinge der ſelver niet wederroepen ſolde worden, oft als der Begifte in rechtelijck verbooden ondanckbaerheydt waere gevallen, ofte dat die voorwaerden daer op die Gifte is geſchiedt, niet en worden voltogen.

3. Men magh niet alleen geven by levendighe Lijfs-giften, maer oock by Gifte van wegen den doodt, oft by Doodts-gifte, ende dat niet alleen by de forme ende maniere hier voor verhaelt, maer oock by wegen van Teſtament ofte uyterſte wille, ſonder dat alsdan tot die beſtendigheydt der doodts-gifte, eenige acceptatie ofte aenveerdinge van doen is, maer is genoegh dat den uyterſten wille behoorlijck is gemaeckt, ende bekandt, in der manieren onder den Tytel van Teſtamente geſaght.

4. Soo wanneer eenige Gifte wort gedaen by Teſtament ofte uyterſte wille, ſoo wordt die altijdt gehalden voor doodts-gifte, al en wordt die daer by alſoo niet genoemt: ten waere dat der Gever uytdruckelijck verclaerde, dat hy die doet onwederroepelijck, oft als levendigh Lijfs-gifte, in welcken gevalle ſoo die oock is bekraftight by daetelijcke overleveringe, opdraght, ruyminge, ende aenveerdinge, als voor, heeft die kracht van levendigh Lijfs-gifte.

5. Ter contrarien, als eenige Giffte is gedaen by maniere van Contract, ſonder te vermaenen van Doots-gifte, oft van wegen des doodts, ſoo wordt die ſelve gehalden voor levendighs Lijfs-gifte: ten zy dat der Gever daer by uytdruckelijck heeft beſproocken die ſelve te mogen herroepen, 't zy altijdt oft naer eenigen tijdt, ſoo langh den tijdt duert, oft dat hy die Gifte hadde gedaen ſieck te bedde oft in ſtervens noot liggende.

6. Als de Doodts-gifte is gedaen by opdraght oft overleveringe ende ruyminge van 't gegeven Goedt, ſoo wordt verſtaen dat die is geſchiedt, om terſtont den Begiften daer van Heer ende Meeſter te maecken, tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

wederroepens toe van den Gever, de welcke soo daer toe niet en quam, blijft die Giffte van weerden, ende halt haer kracht, niet tegenstaende dat der Begifte voor den Gever quam te sterven: ten waere dat daerinne anders waere versien.

7. Maer als die Doodts-giffte by den Gever is gedaen, wesende in doodts noot, ofte sijns Lijffs perijckel, 't zy by sieckte oft anderssints, sonder overleveringe des goedts, oft als die Giffte bescheydelijck ende uytdruckelijck is gedaen, ingevalle hy quaeme te sterven, soo wordt die altijdt verstaen wederroepen te zijn, als der Gever het perijckel heeft ontgaen, ofte als hy die Giffte wederroept, ofte dat der Begifter voor den Gever kompt te sterven.

8. D'welck oock plaetse grijpt, als die giffte van wegen des doodts, oft doots giffte is gedaen by Testament oft uyterste wille, sonder leveringe ofte ruyminge des goets: Beheltlijck dat die alsdan niet en wordt verstaen wederroepen te zijn by 't ontgaen van 't perijckel des doodts van den Testateur ofte Gever: Ten waere dat hy uytdruckelijck daer by hadde verclaert, dat hy die giffte dede ingevalle hy van die sieckte quaeme te sterven, oft jet anders daer uyt sulcke sijne meyninge klaerlijck verstaen koste werden.

9. Den eenigh Goedt bestendelick gegeven is, heeft niet alleen recht om 't selve te blijven halden ende besitten, maer is oock berechtight, soo hem 't selve by anderen onthalden wordt, sulcx te heysschen, ende met Recht te vervolgen, 't zy dat het hem eens gelevert ende geruympt zy ofte niet, als anderssints die Giffte levende Lijffs, oft stervens haer geheel volkommentheydt heeft, volgende 't geene hier voor is gesaght.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

SESTEN TYTEL,

Van Testamenten ende uyterste Willen.

§. 1. *Manieren van Testamente te maecken.*

1. DIe sijn Testament, oft anderen uyterste wille begeert te maken, over ruerende ende onruerende, gewonnen oft verworven goederen, magh dat doen voor Schepenen ende Gerichts-schrijver van de plaetse daer 't goedt gelegen is, oft voor den Heer, ende Hoff ende Gerichts-schrijver daer 't selve behoort, ende anders niet: Voorbeheltlijck dat in tijde van Peste, oft haestige sieckten genoegh is, dat het Testament over die voorschreven goederen wordt gemaeckt, voor Pastoor, Custer ende eenen Getuyge. *f.* 18 *n.* 7. 25. *n.* 17. 195. *n.* 1.

2. Met der bescheydentheyt doch, dat der Pastoor gehalden sal zijn terstondt daer naer, dat is binnen den tijdt van acht dagen, in handen van den Secretaris, in bywesen van twee Schepenen het selve Testament over te leveren, om 't selve te Registreren, oft te Boeck te stellen, tot geruftheyt van een jegelijck. *f.* 169. *n.* 2.

3. Ende in soo verre jemandt van gereede goederen alleen wil disponeren, oft verordenen, magh 't selve oock doen voor den Gerichtsschrijver ende twee Getuygen, Ende kranck oft bedtlegerigh zijnde, oock voor den Pastoor ende twee getuygen, mits voor hun van punct tot punct sijnen wille openende ende verclaerende, 't zy mundelinghe oft by geschrifte, met sijne eygene handt geschreven oft onderteyckent. *f.* 169. *n.* 2.

4. Des moet der Gerichts-schrijver oft Pastoor van alsulcken verclaeren den beworp van 't Testament maecken, ende 't selve den Testateur ofte Testament-maecker voorlesen, ende voor Schepenen ofte getuygen doen bekennen, ende daer naer by den Testament-maecker ende Schepenen, ofte getuygen onderteyckenen, oft ten minsten by twee van hun, oft ander-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

anderſints ſolde by gebreecke van jet van't ſelve zijn krachteloos ende van onweerden.

5. Ende oft der Teſtateur oft Teſtament-maker, oft een van de Schepenen oft Getuygen, het Teſtament niet en hadden geteeckent, ſoo moet der Gerichts-ſchrijver oft Paſtoor daer onder met eenen verclaeren, waeromme 't ſelve niet en is geſchiet, ende tot dem ſelver 't bekende Teſtament teyckenen, ofte anderſſints ſolde 't ſelve oock zijn onbeſtendigh ende krachteloos, als voor. *n.* 12.

6. Men magh oock ſelver ſijn Teſtament oft uyterſten wille by geſchrifte ſtellen, oft by jemant anders doen ſtellen by manieren van beworp, al eer men Schepenen ofte Getuygen doet roepen, maer als alſulck beworp deur een ander is geſtelt, ſoo moet der Teſtateur ſelver dat den Schepenen oft Getuygen voorleſen, oft hun den inhalt daer van in't kort montlick verhaelen, ende 't ſelve daer naer paſſeren ende bekennen in der manieren hier vooren verhaelt, op dat men ſekerlijck magh weten, dat 't ſelve ſijnen uyterſten wille is.

7. Teſtamenten wie voorſchreven is, gemaeckt ende bekant, zijn van weerden, al is dat daerinne geene andere ſolemniteyten van beſchreven Rechten en zijn achtervolght: Voorbeheltlijck dat die getuygen moeten zijn Mans perſoonen over die ſeventhien Jaeren alt, geene Legaten oft ander profijt uyt den Teſtament verwachtende, ende dat ſy eygentlijck zijn geroepen om als Getuygen over het Teſtament te ſtaen.

8. Muntlijck verclaeren voor twee Schepenen ende Secretaris oft Paſtoor ende twee getuygen, daer van men geen Inſtrument en heeft doen maecken, en wort voor geenen deughdelijcken uyterſten wille gehalden, ende over ſulcx en wordt men daer op tot bewijs niet ontfangen, maer in ſoo vern alſulcken verclaeren waere in byweſen van de rechte Erfgenaemen gedaen, ende dat ſy 't ſelve onder Eede niet ſolden derren ontkennen, ſoo ſal alſulcken verclaeren van weerde gehalden worden, als voor een bekende uyterſten wille.

9. Niemandt en magh den Teſtateur oft Teſtament-maecker voorleſen ofte voorhalden eenigh beworp van Teſtament ofte uyterſten wille by een ander gemaeckt, noch hem daer op vraeghen, oft 't ſelve ſijnen uyterſten wille ende begeerte is, noch daer van wettelijck beſcheydt

ſcheydt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſcheydt uytgeven: Ten zy op voorgaende begeerte van den ſelven Teſtateur, alsdan aen hem gedaen, ende oft jemandt anders dede, 't ſelve ſolde zijn machteloos ende van onweerden, al waert dat der Teſtateur daer op antwoorde jae, ende derhalven en magh der Paſtoor, oft Secretaris daer toe geroepen, daer van geen acte oft wettigh beſcheydt van Teſtament maecken oft uytgeven, op pœne van geſtraft te worden als ſtichters van valſcheyt.

10. Van gelijcken en magh niemandt den Teſtament-maecker voorſlaen oft hem aengeven, oft hy deſen oft dien geen Erffgenaem, oft jetwes en maeckt oft laet, noch dergelijcke vragen doen, ende oft hy ſulcx dede, ende dat der Teſtament-maecker daer op verclaerde, jae, en magh daer op, wie boven geſaght, geen Teſtament uytgegeven worden.

11. Ende oft daer eenigh Teſtament op voorgaende vraege oft geſchrifte, anders dan by den Teſtament-maecker, oft op ſijn verclaeren waere gemaeckt, uytgegeven ende gepaſſeert, oft dat het in andere manieren waere gemaeckt, dan hier boven is verhaelt, ſolde 't ſelve van onweerden ende krachteloos weſen.

12. Als jemandt ſijnen uyterſten wille ſtelt in geſchriften, oft by geſchriften geſtelt zijnde, onderteyckent, Ende dat hy naermaels voor Schepenen ende Secretaris oft Gerichts-ſchrijver, ofte voor Paſtoor ende Getuygen als voor, verclaert 't ſelve ſijnen uyterſten wille oft Teſtament te zijn, alſulcken Teſtament is oock van weerden.

13. Des moet der Teſtateur oft Teſtament-maecker, ofte wel der Secretaris oft Paſtoor met hun eygen Signet 't ſelve Teſtament toeſegelen, ende daer en boven het verclaeren van den Teſtateur ende beſegelinge van den op den Rugge van 't ſelve Teſtament in geſchrifte ſtellen, ende 't ſelve neffens die Schepenen ofte Getuygen onderteyckenen.

14. Ende naer de doodt van den Teſtament-maecker moeten die Segel ende onderteyckeningen worden gekent ofte ontkent, in bywęſen van de naeſte Vrunden, oft die ſelve daer toe geroepen, oft in hun afweſen van jemandt by het Gericht daer toe verordent, ende daer nae ſal het Teſtament voor Schepenen ende Secretaris geopent ende van alles beſcheydt oft ſchijn gemaeckt, ende op 't ſelve Teſtament aengeteyckent werden,

15. Al ist dat Man ende Vrouwe gelijckelijck Testament maeckende, 't selve by een van hun Luyden alleen is geschreven (doch by hun beyden onderteyckent, ende anderssints volmaeckt in der manieren hier voor verhaelt) en laet daeromme niet van weerden te zijn, om uyt krachte van 't selve te mogen genieten, dat hem daer by is gemaeckt, volgende 't geene dat onder den Tytel van *Hylijcxe Gerechtigheyt* wordt gesaght. *fol.* 18. *n.* 4.

16. Erffgoederen by Testamente aen jemandt gemaeckt ofte gelaten, en magh den Erffgenaem tot naedeel van den selven aen niemant anders Vercoopen, Verhandelen, Verpanden, ofte Belasten, ende oft hy sulcx dede, solde deshalven straf baer zijn, als Vercooper van Goedt daer toe een ander berechtight is, ende solde des niettemin, 't selve Goedt moeten uytrichten oft d' uyterste weerde daer voor goet doen.

17. Maer soo veel aengaet den geenen die 't selve Goet van den Erffgenaemen heeft gegolden, oft daer op Rente, Pandtschap, Verbintenisse, oft anderen last verkregen voor Schepenen, ofte Heer, oft Hoff, daer dat behoort te geschieden, is daer van versekert: Ten waere dat hy van de Testamentlijcke maeckinge hadde geweten, oft dat die op 't Register van den Gerichte oft van Heer ende Hoff, als voor, waere overgebroght, ende te boeck gestelt, oft aengeteyckent.

18. Al ist dat naer recht voor geen Testament wordt gehalden, daer geen Institutie, verkiesinge oft instellinge van Erffgenaemen en wordt bevonden, dan wel voor Codicil oft anderen uytersten wille, soo worden nochtans naer Landts gebruyck alle uyterste willen behoorlijck gemaeckt, voor Testament gehalden, ende alsoo genoemt, ende 't geene daer by is gemaeckt ofte gelaeten, staet tot uytrichtinge ende voldoeninge, al oft het by een Richtelijck Testament inhaldende instellinge van Erffgenaem gemaeckt ende gelaeten waere.

§. 2. *Wie Testament maecken magh, ende van wat Goederen.*

1. ALle Mans persoonen boven die twintigh, ende Vrouwen persoonen boven die achthien jaeren mogen hun Testament ende uyterste

uyterste wille maecken : ten waere dat hun 't selve uyt wettige Redenen by den Rechten verboden waere.

2. D'welck niet alleen en is te verstaen van hunne ruerlijcke oft gereyde, maer oock van hunne gewonnen oft verworven onruerlijcke goederen, Tinsen, Erfpachten, Renten, ende gerichtlijcke Pandtschappen, al ist dat hier bevoorens dem aengaende anders is gebruyckt.

3. Maer aengaende d'onruerende Patrimoniael Erfgoederen, Tinsen, Erfpachten, Renten ende Pandtschappen, daer van en magh niemandt bestendiger wijse Testament oft anderen uytersten wille maecken, noch die selve daer by aen jemandt laeten ofte geven. *fol.* 21. *n.* 22.

4. D'welck oock plaetse grijpt, al waert dat Burgers ende andere onadelijcke Persoonen alsulcke Patrimoniael Goederen tusschen hun Kinderen by Testament oft anderen uytersten wille wilden verdeylen: ten waere dat die verdeylinge conform oft eenmaetigh waere die Hylijcx beschrijvinghe der Alderen, oft dat 't selve by de Alders alleen waere gedaen by maniere van scheydinge ende deylinghe, die by den Erffgenamen selver gedaen naer Recht voor gelijckmatigh ende bestendigh gehalden solde worden, oft tot eenige maetelijcke vergelijckinge tegens die Leen-goederen die een ander voor uyt solde hebben. *f.* 202. *n.* 8.

5. Maer soo veel d'Adelijcke persoonen aenlanght, wanneer d'Alderen der selver in vollen Ehebedde een Erfdelinge tusschen hun Kinderen met goede voorbedachtigheyt hebben opgericht, sullen alsdan die Kinderen met alsulcke Erffdeelinge te vreden moeten zijn, ende hun laeten genuegen, in soo verre die de voorige Hylicx-verschrijvinge niet te weder en is, volgende verscheydene verclaeringen by de Ridderschap op diversche Quartiersdagen gedaen. *f.* 13. *n.* 18. *f.* 24. *n.* 14. *f.* 181. *n.* 13. *en* 15. 208. *n.* 17. *en* 21.

6. Welverstaende, dat by de selve verdeylinge die kinderen niet verkort en worden in de twee deelen van hun kindts-gedeelte dat sy gehadt solden hebben, soo verre daer geen verdeelinge en waere gedaen, ende dat als in sulcke Erffdeelinge Leen zijn begrepen, ende die selve anders daer by werden gestelt oft verdeelt, dan die naer het Leen-recht, daer onder die staen, behoren te gaen, alsdan daer toe van nooden zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Brieven van consent van den Leen-heere, om daer van alsoo, oft naer hun geliefte, te mogen disponeren. *f.* 181. *n.* 13.

7. Want niemandt en magh by Testament ofte anderssints van Leen-goederen disponeren oft ordnen sonder oorloff oft believen van den Hartogh van Gelre, oft andere Leen-heeren, daer af het Leen gehalden wort, maer daer toe hebbende opene Brieven van believe van den Hertogh oft Leen-heer, is een jegelijck 't selve toegelaten, 't zy dat alsulcke Goederen zijn gewonnen, verworven ende verkregen, oft oock al de Patrimoniael goederen.

8. Beheltlijck nochtans, dat soo die Leenen daer van men van meyninge is te testeren, maeckinge oft verhandelinge by uytersten wille te doen, zijn Heerschappye hebbende hooghe Heerlijckheydt van over Hals ende Lijff te Richten, te Bannen, aen die Kaeck te stellen, ende andere straffe te doen, oft dat die zijn Mans, vijff Marcx, Zadel ofte andere Leenen, daer toe den Hartogh by gebreecke van Mans gebuerte berechtight solde mogen zijn, oft dat die zijn van de principaelste diensten van het Landt, als van Erff-Marschalck, Erff-Hoofmeester, Erff-Camerlinck, ende dergelijcke, 't selve te kennen worde gegeven, ende in 't Octroy oft Acte van consent verhaelt, op dat in 't verleenen ende besegelen der selver daer op gelet magh werden, tot des Lants ende Lants-Heeren gerustheyt.

9. Al ist dat men van Leenen, sonder belijfte van den Hartoge oft Leen-Heer, geen Testament en magh maecken, soo magh men nochtans daer by tegens de Leenen die eenige Kinderen naer Leen-recht voor uyt solden hebben, den anderen Kinderen in andere goederen wel maetelijck vergelijcken, soo hier boven is gesaght, 't zy dat 't selve geschiede met ruerlijcke aengeworvene ofte aengestorvene goederen, oft allodiael aengeworvene goederen. *n.* 4.

10. D'eerst afftervende van Eheluyden en magh geen Testament noch uytersten wille maecken, daer by die lancxlevende verkort solde mogen worden in sijn hylicx Gerechtigheydt, 't zy van Tochte oft van gereyde ruerende oft bewegelijcke goederen, ofte andersints: ten waere dat mits des lancxlevenden wille ende consent, ofte dat by de hylicxe voorwaerde anders waere besproken, soo hier boven onder den Tytel van *Recht van gehylijckde Persoonen* is gesaght. *f.* 18. §. 2. *n.* 4.

11. Van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

11. Van gelijcken en magh den lancxstlevenden geen Testament maken oft andere ordnungh doen, tot achterdeel van sijne Kinderen, van de goederen die by het breecken van den bedde door de doot op die selve Kinderen in eygenschap zijn vervallen ofte verstorven, 't zy dat die kommen van den eersten afflijvigen ofte van den lancxstlevende, ende dat die zijn verworven ende gewonnen oft aenbestorvene goederen. *f.* 24. *n.* 12. *f.* 188. *n.* 2. 196. 2.

12. Met den voorbehalt nochtans, dat soo wanneer eenigh van de Kinderen hem tegens den lancxlevenden in eenige wege qualijck droege, oft hiele, daeromme hy onterft solde mogen werden, die lancxstlevende alsdan van 't gedeelte van alsulcke misdraegende Kindt dat van hem gekommen is, de vrye vermaeckinge wordt toegelaten tot profijte van de andere Kinderen van den selven bedde. *f.* 186. *n.* 6.

13. Ende aengaende de ruerende mitsgaders d' onruerende gewonnen ende verworven Goederen, die op de Kinderen niet en zijn verstorven oft vervallen, daer van mogen die Eheluyden oft gelijckelijck, oft oock der lancxstlevende alleen, hun oft sijn Testament maecken, gelijck alle andere Persoonen naer hun goetduncken, beheltlijck dat de Kinderen hebben oft bekommen hun wettigh deel in de versterffenisse van hunne Alders, d'welck als voor begroot wordt op twee vierdendeelen van hun Kindts-gedeelte. *f.* 21. *n.* 22. *f.* 24. *n.* 14. 79. *n.* 2. 179. *n.* 5.

14. Ende al ist dat hier bevoorens op etlijcke orden gebruycklijck is geweest, dat niemant Testamentlijcke Giffte moghte genieten, ende mede Erffgenaem zijn, soo wordt nochtans alsulcke gebruyck van nu voortaen opgehaeven, ende sal een jegelijck aen sijne Erffgenaemen sulcke Prælegaten oft voordeel van sijn verkregen ende gereyde goederen mogen maecken als 't hem belieft.

15. Beheltlijck dat die Alders tusschen hun Kinderen van hunne aengewonnen ofte verkregen Goederen, die op hun Kinderen noch niet vervallen zijn, wie oock van hunne gereyde, ruerende oft beweghlijcke Goederen, niet meer by maniere van Prælegaet oft voordeel aen een ofte meer van de selve Kinderen sullen mogen maecken dan een derdendeel van de selve: Ten waere uyt beweghlijcke oorsaecke van verdienste oft ondienste.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 3. *Testamenten van de Alders tusschen de Kinders, ende rechtelijcke oorsaecke van onterffenisse.*

1. SOo wie tusschen sijne Kinderen sijn Testament ofte anderen uytersten wille begeert te maken, magh 't selve doen, sonder andere solemniteyten daer toe te derven gebruycken, dan dat hy den selven uytersten wille met sijne eygene handt in geschrifte stelle, ende in teycken van volkomentheydt van sulcx den selven dateert ende onderteyckent.

2. Ende oft jemandt by andere maniere sijn Testament ofte uytersten wille tusschen sijne kinderen wilde maecken, die is gehalden daerinne te volgen die forme ende voet, hier boven verhaelt, sonder dat men by Getuygen, tot bewijs van sulcx, ontfangen solde werden, dan wel solde men 't selve ten Eyde van de Erffgenaemen mogen leggen, als voor.

3. Als Vader ende Moeder den lancxstlevende van hun beyden by Testament oft anderen uytersten wille belasten hunne kinderen eenige somme van Penningen oft jet anders te geven, oft uyt te reycken, soo wanneer sy tot Hylijck oft anderen lofflijcken staet sullen kommen, ende middeler tijdt die selve t' onderhalden, is de lancxstlevende schuldigh, elck van de kinderen sijn aendeel daer af te geven, als sy tot vijf en twintigh Jaeren gekomen zijn, ende sich tot Coopmanschappe oft lofflijcken staet begeeren te begeven, al waeren sy alnoch niet gehylijckt. *f*. 202. *n*. 8.

4. Van gelijcken als der lancxstlevender maer belast en is elck van den kinderen jet te geven, als sy vijff en twintigh Jaeren alt sullen wesen, ende binnen middeler tijt hun t'onderhalden, Soo is der selve lancxlevende schuldigh, by soo verre eenigh van den kinderen eer geraeckte te hylijcken, den selven sijn aendeel te laeten volgen, al ist saecke dat het alnoch tot sijn vijff en twintigh Jaeren niet en is gekommen.

5. Ende oft eenige van de kinderen in den eenen ofte anderen val quaemen te sterven, sonder tot loflijcken staet, ofte vijff en twintigh Jaeren gekommen te zijn, Soo is der lancxstlevende gehalden sulcken gestorven kindts aendeel den anderen kinderen met vollen rechten te laeten volgen sonder minderinge van hun onderhaldt.

6. Als die kinderen op de Alderlijcke goederen niet en hebben vertegen, noch hun Alders eenige wettige oorsaecke van onterffinge gegeven, soo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

soo en mogen sy, van de Erfschap van hun Alders niet onterft, noch daer van uytgesloten worden, maer mogen soo wel d'een als d'ander daer toe kommen: Beheltlijck een jegelijck sijn gebuerende voordeel, dat hem naer Landtrecht, ende gebruyck toekompt, oft hun by de Alders, naer vermogen van het Landtrecht, is gemaeckt.

7. Wettige Redenen, oft oorsaecken van onterffenisse zijn in dit Quartier: In den eersten wanneer dat het Kindt sijnen Vader, oft der Vader sijn Kindt in Recht beklaeght, oft beschuldight, van wegen eener grover Misdaet, daer aen Lijff ende Leven were hangende, in 't Latijn genoemt, *Crimen capitale:* Ten waere dat het Misdaet eygentlick raeckte den Prince, oft het Landt.

8. Ten tweeden: Soo een Kindt sijnen Vader, oft Vader sijn Kint uyt andere oorsaecke t'onrecht, aen de Overigheyt oft Gerichte bedraegen hadde, ende dat der bedraegene daer deur groote ende swaere schade geleden hadde.

9. Ten derden ende vierden: Als een Kindt onderstaen heeft sijn Vader oft Moeder, van leven ter doodt te brengen, ofte als der Vader, ofte Moeder sulcx tegens hun kint hadde voorgenomen ende begonst te doen, oft dat het kindt met Toovenaers ende Vergifters verkeert, ende tot Toverye ende vergiftinge hem mede begeeft.

10. Ten vijfden ende sesten: Soo die Kinderen met gewaltlicker daet, ende wederspannigheyt hunne Alders slaen, stooten oft andere overdaet, ende moetwille aendoen, oft tegens die selve oneerbaere, swaere, ende onbefueghde versmaedelickheyt gebruycken, 't zy met woorden oft met wercken.

11. Ten sevensten: Soo dat Kindt sich onderstaen hadde, wetentlick te beslaepen sijns lijflicken Vaders ehelijcke Huysvrouwe, wesende sijne Stijfmoeder, oft dat der Vader sich wetentlick met sijns Soons ehelijck Wijff te doen, ende sich te vermischen voorgenomen hadde.

12. Ten achsten: Soo der Soone belet, oft verhindert hadde den Vader, oft oock der Vader den Soone, sijn Testament te maecken, ofte sijne saecken te verrichten, in alsulcke goederen als hy te verschaffen, ende te vergeven hadt.

13. Ten negensten: Soo die Kinderen weygeren, oft versuymen den Vader, oft Moeder, in noot wesende, onderhalt te geven, ofte nootdurftige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

tige Medecijnen met te deylen, Oft soo der Vader sinloos, ende onver-nunftigh is, hem gade te slaen, ende t'onderhalden, ende als dan door die Vrunden, oft andere vremde persoonen, die selvige kinderen ersocht werden, alsulcke nootdurftige Medecijnen, ende onderhaldinge hunnen Vader, ofte Moeder met te deylen, Ende dat sy daer over dat veracht, oft geweygert hadden te doen.

14. Ende alsoo hun luyden alsdan, als ongetrouwe kinderen der Alders, die sy niet by gestaen, ende onderhalden hebben, Erfschap ont-noomen wordt, al en waeren sy by hun Alders niet onterst, Soo sal die selvige volgen den Verwanten, Vrunden, ofte vrembde persoonen, die naer dat sy die kinderen daer toe schriftelijck hebben doen aensuecken, ende daer in weygerigh oft versuymigh gevonden, sulcke onderhaldinge hebben gedaen, ende sal 't selve oock van gelijcken gehalden werden, daer der Vader sijnen Soone, der sinloos, ende onvernunftigh is, met nootwendigen onderhaldt, Medecijnen, ende anders niet versiet noch versorght.

15. Ten tienden: Soo een Soon daer toe aensocht zijnde, sich niet en wilt verplichten, verbinden, noch Burge werden voor sijn Alderen, oft oock die Alderen voor hunnen Soon, wanneer hy van wegen betaemlijc-ke, oft onbeschulde schuldt in gevanckenisse gestelt, oft getrocken is, en-de d'Alders selver geen middel hebben, om hun daer uyt te lossen, maer dat en raeckt die Dochters niet.

16. Ten elfsten: Soo die Kinderen, oft andere Verwanten, al wae-ren sy maer achtien jaeren alt, hun Alders, ofte Verwanten uyt Vyandts, ofte Roovers gevanckenisse niet lossen, tot welcken eynde hun oock wordt toegelaeten der Alders oft Verwanten goederen te vercoopen, 't zy ruerlijcke, oft onruerlijcke, ende van gelijcken hunne eygene goederen, al zijn sy maer achtien Jaeren alt, ende daer mede die lossinge te doen. *fol.* 38. *n.* 3.

17. Ende oft 't selve niet waere gedaen, ende dat alsulcke Gevan-gens in de Gevanckenisse quaemen te sterven, sonder hun Kinderen, oft Bloets-verwanten onterst te hebben, ofte dat sy hun oock by voor-gaende Testament Erffgenaem gemaeckt, ofte eenigh Goedt gelaeten hadden, soo en solden evenwel alsulcke kinderen, oft Bloets-verwan-ten daer van niet mogen genieten, maer solden die goederen bekeert

worden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

worden, tot lossinge van andere Gevangenen oft andere Godtvruchtbaere wercken.

18. Ten twelfden ende dertienden: Soo die Dochter sich tot onkuysch leven begaeve, niet tegenstaende dat der Vader bereyt hadde geweest haer naer sijn vermogen bequamelijck ende degelijck te hylicken, oft dat der Soon wesende van eerlijcke degelijcke ende stadige Vrunden, hem tot oneerlijck leven begaeve, als van Hoeren-weerdt, Guychel oft Camerspeelders, Lant-loopers, Schermers ofte sweer-dansers, ende andere dergelijcke, ende dat hy by sijne Alders vermaent zijnde, alsulcken leven niet en wilde verlaten.

19. Item, als die kinders sonder consent van hun Alders sich in hylick begeven, gelijck dat hier boven in 't begintsel van den Tytel van *Rechten van gehylickde Persoonen* aengaende, breyder ende bescheydelicker is gesaght. *f.* 10. *n.* 1. 2. *f.* 11. *n.* 5.

§. 4. *Voltreckinge ende Wederroepinge van Testamenten oft uytersten Wille.*

1. EEn Erfgenaem ofte ander dem die versterffenisse oft eenigh goet gelaten oft gemaeckt is, op last van jet te doen, oft eenige Legaten tertondt, oft binnen seeckeren tijdt uyt te reycken, der is gehalden, 't selve te doen, te verrichten, ende te volbrengen binnen jaer ende dagh, naer dat hem 't selve by den Richter oft Gerichte op de naeckte Clachte van partye is belast, ofte by gebreecke van 't selve, verliest hy 't geene hem by den Testamente oft uytersten wille is gemaeckt.

2. Van gelijcken, die jaer ende dagh het Testament ofte uytersten wille van den afflijvigen ter quaeder trouwen verswege oft achterwaerts hielde, vervalt van den selven Testament oft maeckinge hem daer by gedaen, Ende kommen soo in desen als in den voorigen val die versterffenis ofte goederen op den gesubstitueerden, oft ander Erfgenaemen, oft by gebreke van de selve, op die wettige Erfgenaemen, met laste van den uytersten wille te voldoen.

3. Geen Testament is soo krachtigh, ofte die schuldt-heysschers moeten voor alle Legaten ofte maeckinge, ende oock voor de kosten van die uytvaert betaelt werden: Voorbeheltlijck dat men den dooden, tot laste van de goederen des Sterf-huys, wel tot tamelijcke ende maetelijcke ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

niere ter aerden magh doen bestaeden, sonder nochtans jetwes meer tot hunnen achterdeel daer toe te bekeeren.

4. Een jegelijck magh sijn Testament wederroepen, ende te niet doen, mits gebruyckende daer toe die selve forme ende maniere, als van het maken hier voor is verhaelt, oft het selve met der daet doorsnijdende oft doorschrabbende, ende met sijne handt daer onder teyckenen, dat hy 't selve haldt voor wederroepen, ende doot ende te niet, ende alsulcke wederroepingen zijn van weerden, niet tegenstaende dat der Testateur van nieuws van sijne goederen niet en heeft gedisponeert oft verordent.

5. Als Man ende Vrouwe t'samenderhandt, oft d'een van hun luyden, met bewillinge ende consent des anderen, Testament hebben gemaeckt tot behoef van hunner beyder kinderen, Soo en magh der lancxstlevender 't selve Testament niet veranderen oft wederroepen, maer moet 't selve, volgende sijnen inhalt, volkomentlijck volbraght worden. *f.* 21. *n.* 23.

6. Welverstaende, dat soo eenige van den Kinderen hem tegens den lancxstlevenden soo misdroege, dat hy verdient solde hebben daer by onterft te mogen worden, soo solde derselver lancxstlevende alsdan van het deel van het misdraegende Kindt, dat van hem gekommen is, mogen disponeren in der manieren hier voor verhaelt. *fol.* 181. *n.* 12.

7. Soo wanneer een Testateur verclaert alle sijne voorgaende Testamenten, oft uyterste willen te wederroepen, Soo worden die verstaen al te niet gedaen te zijn, al waert oock dat der dagh ende datum daer van niet en waere uytgedruckt, ende dat die by maniere van verdeylinge, ofte bewijsinge van sijne goederen, waere gemaeckt tusschen sijn kinderen.

8. Al ist dat der geener den by Testament oft anderen uytersten wille eenigh goet is gemaeckt, gegeven, ofte gelaten uyt krachte van den selven recht daer toe is hebbende, Soo en is hem nochtans niet geoorloft 't selve t'aenveerden sonder bewilligungh van den Erfgenaem, oft van 't Gerichte, daer het Goet gelegen is, maer in gevalle van weygeringe van den Erffgenaem, is gehalden 't selve voor Recht te heysschen, ende daer op des Gerichts erkentenisse ende verclaeren te verwachten.

9. Ende oft hy anders dede, ende hem selven van 't goet Meister maeckte, solde 't selve terstont, voor ende al eer hy in Recht op sijn Gerechtigheyt tot het goet gehoort mochte worden, wederom kosteloos ende schadeloos moeten stellen in handen van die wettige Erffgenamen, oft immers

solde

soude neffens die Restitutie oft wederkeeringe des goets, ende betalinge van de blijckende kosten, schaden ende Interesten, genoughsame versekerheyt moeten stellen, voor 't geene dat meer geheyscht wordt.

10. Des is oock daer tegens der Erffgenaemen, den 't selve goet wordt erstadight oft wedergekeert, van gelijcken gehalden genoughsame versekerheydt te stellen, dat het selvo met de Vruchten, Baten, ende Profijten van 't selve goet, ende alle Schaden ende Interesten sal gewerden, ende uytgericht worden, aen den geenen dem het by den Testamente, oft anderen uytersten wille is gemaeckt ende gelaeten, in gevalle met kennisse van saecke by gerichtelijck oordeel bevonden wordt, dat hem 't selve behoort te volgen, 't zy by uyterlijcke vonnisse, ofte by provisie, als het schijnlicxste Recht daer toe hebbende.

11. Legatarissen oft andere, die uyt kracht van eenigh Testament, oft anderen uyterste willen jet willen heysschen, oft betalinge daer van vervolgen, moeten 't selve doen voor den Gerichte daer 't Sterf-huys, oft die goederen gelegen zijn, ofte der Erffgenamen zijn woonplaetse heeft, al waert oock datter misverstandt oft geschil viele, op de bestendigheyt oft niet bestendigheyt van den selven Testamente. *f.* 283. *n.* 8.

SEVENSTEN TYTEL,

Van wettige Successie ofte Versterffenisse.

§. 1. *Versterffenisse in afgaende stam.*

1. IN wat maniere, als Man ende Vrouwe t'samen wettige kinderen hebben, die selve nae des eerste afflijvigheydt succederen oft erfnen, is hier boven gesaght, onder den Tytel van de *Rechten der gehylickde Persoonen* aengaende, als te weten dat den Erfdom van hunner beyder onruerlijcke goederen, 't zy patrimoniale ende aenbestorven, oft gewonnen ende verworven, komt op der selver kinderen, ende dat die Tochte daer van, wie insgelijcx den vollen eygendom van de gereyde goederen blijft den lancxstlevenden. *f.* 10. *f.* 18. *n.* 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Als der lancxstlevenden van Man ende Vrouwe kompt te sterven, vervallen alle desselfs goederen, 't zy ruerlijcke ofte bewegelijcke, oft onruerlijcke ende liggende op alle hunne kinderen, naer den aert ende wesen der selver goederen, sonder dat in 't versterff van de Alders, 't zy van den eersten afflijvigen, ofte lancxstlevenden onderscheyt wordt gemaeckt, oft sy in echte staet wettigh zijn geboren, oft dat sy by naervolgende hylyck zijn gewettight. *f.* 24. *n.* 12. *f.* 196. *n.* 2. *f.* 181. *n.* 11.

3. Als daer niet alleen kinderen van de afgestorvene zijn, maer oock Kindts-kinderen, oft hunne nackomelingen, soo erven die selve Kindtskinderen, oft hunne nackomelingen met die Kinderen van den aflijvigen in Clochten ende Stammen, gelijck hunne Alders gedaen solden hebben, soo sy in leven waeren geweest. *f.* 24. *n.* 12. *f.* 196. *n.* 2.

4. Van gelijcken, als alleen Enckelen oft Kindts-kinderen, oft hunne naekommelingen in gelijcke oft ongelijcke graedt, voor handen zijn, soo kommen ende erven die oock Clocht- oft Stams-gewijse in de goederen van hun Groot-Vaders, Groot-Moeders ende andere van opgaende Struyck. *f.* 192. *n.* 3.

5. Wat, hoe ende wanneer die kinderen, kommende tot die versterffenisse van hun Alders oft Over-Alders, gehalden zijn in te bringen tot gemeyne scheydinge ende deylinge, wordt hier onder gesaght onder den Tytel van *Inbrengen.* *f.* 36. *n.* 2. *f.* 201. *n.* 1. *& seq.*

6. Wanneer van twee Eheluyden der lancxstlevende sich in de tweede Ehe begeeft, soo hebben ende erven die kinderen van de eerste Ehe alleen d'onruerende goederen, Renten ende Gerichtlijcke Pandtschappen, tot der selver Ehe gebracht, als doen aengestorven, ende daer in gewonnen ende geworven, soo verre daer in by hylicx Voorwaerden, oft anderssints niet behoorlijck en waeren versien.

7. Ende die Kinderen uyt der tweede oft andere naevolgende Ehen geboren, hebben desgelijcx alleen op den selven voedt, oft by gelijcke maniere, als de Kinderen van d'eerste bedt, alle die goederen in sulcker tweeder oft voordere Ehen aengebracht, aengestorven, gewonnen, ende geworven, 't zy Renten oft gerichtlijcke Pandtschappen, wie oock die goederen, die der lestlevenden in sijnen eersten oft vorderen Weduwen stoel zijn aengestorven, ofte die hy daer in gewonnen ende geworven heeft.

8. D'welck oock plaetse heeft ende gebruyckt wordt, 't zy dat die selve aenge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

aengestorvene goederen van opstijgender oft Sijt-linie oft Struyck hergekomen zijn: Ten waere dan saecke dat in der eerster ofte tweeder Hylicxverschrijvinge anders versien ende afgesproocken waere, wie boven gesaght is, in welcken gevalle, sal altijt 't geene, wat in de eerste Hylicxverschrijvinge versproocken is, voor gaen, ende achtervolght werden.

9. Dan 't geene die Alders winnen ofte werven, oft den selven aensterft, in den lesten Weduwenlijcken standt, mitsgaders die ruerlijcke goederen, die sy achterlaten, erven alle die Ehe-kinderen, van hun geboren gelijckelijck, ende te samen, naer vermogen van den aert ende wesen, oft eygenschap der goederen, sonder dat die Kinderen van den eersten ofte tweeden Bedde, daer in eenigh voordeel hebben. *f. 27. n. 6.*

10. Ingevalle een Erfne staender Ehe gegolden ende vergodtshellert is, ende een van beyden Eheluyden versterft, eer die erffinge ende guedinge gerichtelijck geschiedt, soo sal alsulcken Erve den Voor-kinderen gelijckewel verblijven, niet tegenstaende, dat die betalinge ten deele oft in 't geheel niet geschiet en is. *f. 27. n. 6.*

11. Waer tegens sullen naer den doot des lancxstlevenden den Kinderen van de tweede oft anderen naevolgenden Bedde, daer inne de betalinge is gedaen, jaerlicxe Renten beset ende belaght worden van de Cooppenningen naer advenant dat die in 't tweeden, derden, oft anderen hylijcken betaelt zijn, tot dat die selve met de verloopen aen hun zijn betaelt ende afgelost. *Ibid.*

12. Des sal sich der lestlevende behoorlijck expurgeren, oft onder Eet verclaeren, oft in 't scheyden van den eersten bedde daer geene gereyde penningen voorhanden, ende geschickt zijn geweest tot de betaelinge des voorschreven Erfs, naer de betalinge van de andere schulden, om van 't gebreeck voldaen te worden, alle bedrogh ende gefeerlijcke handelinge gants ende geheel hier inne uytgeslooten.

§. 2. *Van Eenkindtschap van Kinderen van verscheyden Bedde.*

1. OF wel nae gemeynen beschreven Rechten, die verdraegen, accorden ende voorwaerden, daer door die rechte Erfen van haere aenbestorvene, oft toekomende gebuerlicke Erfschap afgekeert ende uytgesloten worden, gemeynlijck krachteloos, ende van onweerden gehalden zijn, Soo is doch die Eenkintschap uyt merckelijcke oorsaecken toegelaten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Eenkindtſchap is, als Eheluyden kinderen met malkanderen verweckt hebben, ende een van hun beyden daer nae kompt te ſterven, ende dat der leſtlevende ſich tot de andere Ehe begeeft, ende dat alsdan bevoorwaert ende beſloten wordt, dat die kinderen van den voorigen Ehebedt, met die geene, ſoo in der volgender Ehe verweckt ſullen worden, een Kinderen ſullen zijn, ende aen alle hunne gelijckelijck erven.

3. Maer alſoo in den beſpreecken ende oprichtinge van Eenkintſchappe allerhande beſwaerlijckheydt ende ongerechtigheyt, oock ontreckinge der goederen van de rechte Erven ontſtaen kan, Soo ſal voortaen die naervolgende ordonnantie der Eenkintſchap, tot verhuedinge alles twiſts, haets ende ontreckinge der goederen gehalden, ende geens weeghs overtreden worden.

4. Te weten, dat als der lancxſtlevende van twee Eheluyden wederom ſich verhylickt, ende die kinderen van den voorigen Eheſtandt, met die geene die in volgender Ehe geboren ſullen worden, Eenkinderen maecken wilt, Soo ſal hy ſulcx den Heer, oft ſijnen Officier ende Schepenen, daer onder hy geſeten is, te kennen geven, de welcke dan vorts der Kinderen Momboiren ende Voormunderen, oft in gevalle daer geen en zijn, drie ofte vier van den naeſten Bloets-verwanten van den afgeſtorven, tot ſich beroepen, ende met hun rijpelijck raetſlaegen, oft 't ſelve den kinderen dienlick is ofte niet.

5. Tot welcken eynde ſullen ſy hun in den jerſten neerſtigh doen berichten van der eerſter kinderen naelaetenſchap, die ſy van hunne afgeſtorvene Vader oft Moeder be-erft hebben, ende wes ſy van de toekommende Vader ofte Moeder, ſoo die Eenkindtſchap gemaeckt werde, be-erven moghten, ende 't ſelve alles tegens een ander erwaegen ende overleggen, Ende ſoo die gelegentheyt der goederen ſoo ongelijck bevonden worde, dat die Eenkindtſchap ſonder merckelijcke ſchade ende hinder der vooriger Ehekinders niet geſchieden mochte, ſal die ſelve Eenkindtſchap ongedaen ende achterwegen blijven.

6. Daer nochtans geene merckelijcke ongelijckheyt in de goederen ofte anderſſints nae gelegentheyt bevonden ſal werden, maer dat die Eenkintmaeckinge den kinderen oock nut ende profitelijck ſolde mogen zijn, ſalmen alsdan die Punčten ende Articulen der Een-kintmaeckinge, daer op men dieſelve met goeden advijs ende raet geſtalt ende vervat ſal hebben

door

door den Heer, oft Scholtis ende Schepenen doen opteeckenen, ende by de selve besegelen, die den partyen met-gedeelt sullen werden, daer met alle misverstandt, geschille ende onnoodige kosten, soo veel mogelijck, verhindert mogen werden.

7. Des sullen der Kinderen Momboirs ende Voormunders, ende soo daer geen en zijn, die naeste Bloets-verwanten, die tot die Een-kindtmaeckinge gevordert sullen werden, den Heer oft Scholtis ende Schepenen, ter plaetsen daer sulcx sal geschieden, aen Eydtstat geloven ende verspreecken, dat sy die Een-kindtmaeckinge, als den kinderen nut ende profijtelijck zijnde, ingewillight hebben, ende niet anders weten, geloven ofte verstaen, dan dat alles den voorschreven kinderen niet ondienlijck is, d' welck oock in de voorschreven schrifture der Een-kindtmaeckinge aengetogen ende verhaelt sal werden.

8. Ende oft by de Een-kindtschap den voorgemelten kinderen van der eerster oft tweeder Ehe, jetwes voor-uyt te hebben, gemaeckt waere, 't selve sullen sy oock alsoo sonder meerder voordeel hebben ende genieten, ende daer naer met den gemaeckten Een-kinderen in de resterende goederen gelijckelijck te deel gaen ende erven.

9. Desgelijcx sullen die Een-kinderen oock besunder hebben 't geene hun van hunne naeste Vrunden, oft sunst by versterff, Testament, gifte oft anderen Tytel van andere persoonen sal toekommen, sonder dat het selve in de Een-kindtschap sal kommen, ofte begrepen zijn. *f.* 193. *n.* 8.

10. Als onder die goederen van Een-kindtschap eenige Leenen, ofte andere goederen zijn, daer van sonder Octroye, oft believen van de Heere men niet en magh handelen oft disponeren, ende dat het selve daer toe niet en is verworven, soo is by gebreecke van dien die selve Een-kindtschap krachteloos ende van onweerden.

§. 3. *Versterffenisse in opgaende Stam.*

1. VAder ende Moeder, oft jemant anders in opgaende struyck oft Stam, en zijn geen Erfgenaem van hunne Kinderen, Kindts-kinderen, oft hunne naekommelingen in de goederen van hun niet gekommen, 't zy by hylicx oft andere giften, soo lange daer Broeders ende Susters zijn, oft hunne kinderen oft naekomelingen.

2. Maer soo verre d'aflijvige Broeders, Susters, ofte der selver kinderen

oft

oft naekommelingen achterlaet, die selve werden voor Vader, Groot-vader, Moeder, Groot-moeder, ende anderen in opgaende Struyck oft Stam, tot erffinge geroepen ende voorgetogen met uytsluytinge der selver.

3. Ende oft noch Broeder, noch Suster, noch andere der voorss: persoonen waeren, om tot die versterffenisse te kommen, soo sal die vervallen eerst op den Vader ende Moeder, in leven wesende, oft by gebreecke van hun, in representatie oft tredinge in hunne plaetse, op de Groot-Vader, ende Groot-moeder, ende soo voorts in opgaenden Stam.

4. Doch met den bescheyde, dat die Vaderlijcke goederen vervallen op den Vader, oft op sijn Alders, en die Moederlijcke goederen, op de Moeder, ofte haere Alders, ende dat de gewonnen ende gereyde goederen volgen den naesten uyt den bloede op den grave. *f.* 194. *n.* 11. *f.* 195. *n.* 7.

5. Wanneer die Alders oft Oyer-Alders hunne Kinderen eenigh hylicx oft ander goet gegeven hebben, ende die selve Kinders voor de Alders kommen te sterven, sonder wettigh Kint ofte Kinderen achter te laeten, oft dat die Kints-kinderen by hun achtergelaeten, oock voor den Vader, Groot-vader oft Groot-moeder geraeckten te sterven, soo valt ende erft alsulck goet op die Alders die dat gegeven hebben, ende niet op die Broeders ofte Susters.

6. D'welck oock plaetse grijpt, al en waere dat in de hylicxe Voorwaerden soo niet besproocken, blijvende der lancxstlevende niettemin sijn Tochte voorbehalden: Ten waere dat den aengaende anders by de hylicx Voorwaerden waere versien ende bevoorwaerdt.

§. 4. *Versterffenisse in sijdt vallen.*

1. ALs jemandts Goedt versterft, ende geene Kinderen oft Kindts-kinderen naer en laet, Soo erven voor eerst desselfs geheele Broeders ende Susters in die goederen by hun achtergelaten, naer des Goedts aert ende wesen, volgende 't geene hier onder wordt gesaght.

2. Met die Broeders ende Susters erven oock in des Oemen oft Muenen goederen des Broeders ende Susters kinderen, dan en erven niet meer, sy zijn veel oft weenigh, wanneer sy met hun Oemen oft Muenen te deyl gaen, dat hun Vader oft Moeder daer aen hadden mogen erven, wanneer sy in leven verbleven waeren.

3. Maer wan Broeders ende Susters kinderen alleen zijn, ende geene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Oemen oft Muenen hebben, soo erven sy alle hoofts-gewijs, ende niet in die Stammen, niet tegenstaende dat sy in ongelijcken getal zijn, oft dat van den eenen Oem oft Muen meer Kinderen zijn, als van d'andere. *f.* 188. *n.* 4.

4. Welverstaende, dat altijt die geheele Broeders ende Susters ende die Kinderen der selver (al zijn die verner van bloede) uytsluyten die halve Broeders ende Susters van die goederen die op hun alleen, ende niet mede op die halve Susters ende Broeders zijn verstorven, mitsgaders van die goederen die sy gewonnen oft verworven mochten hebben.

5. Ende oft die erffelijcke goederen niet op hun al gelijckelijck en waeren verstorven, maer eens deels op die van den jersten, ende ander deels van den anderen Bedde, in der manieren als boven verhaelt, ende dat daer geen geheel Susters oft Broeders van den aflijvigen, oft hunne Kinderen en waeren, alsdan versterven die oock op die halve Susters ende Broeders van der zijden daer van die gekommen zijn.

6. Als by exempel, Man ende Vrouw hebben gemeyn Kinderen, ende elck van hun Kinderen in 't besonder van voorgaende ende naervolgende hylick, die gemeyn Kinderen kommen te sterven, laetende in leven halff Broeders ende Susters van 's Vaders ende Moeders wegen, alsdan erven in de goederen van den Vader ofs Vaders zijde gekommen op die halve Broeders ende Susters van die zijde, ende die goederen van der Moeder oft Moederlijcke zijde gekommen, op die halve Broeders ende Susters van des Moeders wegen.

7. Ende van gelijcken als een Man oft Vrouw, van den jersten hylick kinderen hebbende, ten tweede oft derde hylick kompt, ende van d'een ende d'ander kinderen achterlaet, soo verre die kinderen van den eenen hylick quaemen te sterven sonder kinderen, soo solden die kinderen van den anderen hylick kommen te erven in die goederen van hunnen gemeynen Vader oft Moeder, ofte hunnen Vrunden gekommen, ende alsdan kommen oock in dese ende andere gevallen die kinderen van Broeders ende Susters in plaetse van hunne Alders, als voor.

8. Maer in die Erffelijcke goederen die by de aflijvigheyt van een van die Alders oft vrunden op die kinderen van den eersten ende anderen Bedde gelijckelijck verstorven zijn, daer in erven oock die Susters ende Broeders van den eersten ende anderen Bedde gelijckelijck, als jemant van hun komt te sterven. *fol.* 191. *n.* 9.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Aengaende die ruerlijcke ende verworven oft verkregen goederen van den aflijvigen, die versterven alle, als daer geen Susters oft Broeders van geheelen Bedde en zijn, op alle die halve Susters ende Broeders ende hunne kinderen, maer des aflijvige Erfgoederen van die andere zijde gekommen, erven op die naeste Vrunden van die selve zijde, in den Stam daer van die gekommen zijn, ende niet op die halve Susters ende Broeders oft hunne kinderen, al zijn sy naerder.

10. Als daer geen Susters oft Broeders oft kinderen van den aflijvigen en zijn, soo vallen die Vaderlijcke erffelijcke goederen op de Vaderlijcke zijde, ende die Moederlijcke op die Moederlijcke zijde, in den Stam daer van die zijn gekommen, ende werden onder die Erffelijcke goederen begrepen die gereede penningen op hylick gegeven, ende tot erve, naer Stadt ende Landt-recht gemaeckt, soo daer in den Sterf-huyse eenige penningen zijn. *f.* 28. *n.* 10. *f.* 26. *n.* 1. *f.* 192.

11. Ende aengaende die gewonnen ende geworven, mitsgaders die gereyde goederen, die volgen, by gebreke van Susters oft Broeders oft hunne kinderen, tusschen den Bloets-verwanten den naesten op den Graeve, sonder dat desen aengaende, tusschen hun eenige repræsentatie plaetse heeft. *f.* 192. *n.* 4. *f.* 26. §. 4. *n.* 3. *& seq.*

12. Soo wanneer jemant alleen Bloets-vrunden van eener zijde achterlaet, soo versterven alle des aflijvige goederen op die Vrunden van der zijde alleen, alwaert schoon soo, dat die van d'ander zijde waeren gekommen, Ende daer geen Vrunden noch van d'een noch van d'ander zijde en zijn, komen ende blijven die op den lancxstlevenden van Man ende Vrouwe in Ehestant vergaert geweest zijnde.

§. 5. Versterffenisse van Bastarden.

1. ONechte oft natuerlijcke kinderen erven noch deelen niet noch in Vaderlijcke noch in Moederlijcke versterffenisse, oft erfschap, dan die Erfgenaemen zijn schuldigh alsulcke natuerlijcke kinderen redelijck onderhalt te geven, naer de gelegentheyt der goederen, tot dat sy hunnen kost eerlijck konnen winnen ofte verdienen.

2. Mogen oock die Alderen hunnen natuerlijcken kinderen uyt den gereyde ende by gewonnen ende geworven goederen geven by levendige lijve ende Testamentlijck, oft andere uytersten wille, dat hun goet dunckt,

behalvens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

behalvens dat in gevalle d'Alders wettige kinderen hebben, 't ſelve niet en magh komen boven een derdendeel van deſelve wettige Kinderen, oft van eenigh van hun in alſulcke goederen.

3. D'welck oock plaetſe grijpt, al waeren die natuerlijcke kinderen namaels by Princelicke brieven gelegitimeert oft wettigh gemaeckt, behalvens dat hun alsdan, naer vermogen van die goederen, ende ſtadigheyt van den geſlachte, een eerlick onderhalt hun leven lanck wort toegeſchickt, ten goetduncken van de vrienden, niet met deylende, oft van andere dergelijcke, verſtandige perſoonen, daer toe van beyde zijden te kieſen: Ten waere dat ſy by goetduncken van de Alders daer van waeren verſien.

4. Vermogen oock d'Alders den gewettighde Kinderen gunnen ende geven, niet alleen hunne ruerlijcke ende aengewonnen ende verworvene onruerlijcke, maer oock hunne Patrimoniale oft aengeſtorvene goederen: Beheltlijck dat die Gifte van de Patrimoniale, ende aengeſtorvene goederen geſchieden by Ruyminge van jaer ende dagh, gelijck onder den Tytel van *Gifte* is geſaght, ende dat aldaer wettige Kinderen zijn, ſy altijt een derdendeel min hebben. *f.* 169. 170. *n.* 6. 196.

5. Kinderen die uyt verboden geboorte kommen en mogen noch erven, noch en magh hun niet gemaeckt worden by hun Alders: ten waere tot hun noodigh onderhalt, welcke onderhalt doch evenwel d'Alders ende d'Erfgenamen hun ſchuldigh zijn, tot dat ſy hunnen koſt konnen verdienen, oft anderſſints hun ſelven behelpen.

6. Die goederen van de onechte Kinderen, 't zy dat ſy uyt verboden ende ſtrafbaere, oft natuerlijcke ende gedooghde gebuerte kommen, ſoo verre ſy echte kinderen achter laeten, verſterven op deſelve hunne kinderen, niet min oft meer, dan die goederen van perſoonen van wettige gebuerten op hun wettige kinderen kommen ende erven.

7. Ende oft een Baſtart ſonder kinderen ofte Teſtamente geſtorven waere, ſoo gaen ende verſterven ſijne goederen op de naeſte Vrunden, van wiens zijde hem die gekommen oft gegeven zijn. Ende hebben ſy eenige gewonnen, verworven ofte verkregen goederen, die gaen half ende half op de Vrunden van d'een ende d'ander zijde even naer zijnde, gelijck van echte kinderen verſterffeniſſe is geſaght: Voorbeheltlijck altijt in gevalle ſy gehylickt hadden geweeſt, den lancxſtlevenden ſijne hylicxe gerechtigheyt. *f.* 192. *n.* 4.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 6. *Gemeyne Regulen van Versterffenisse.*

1. IN versterffenisse van ruerlijcke goederen, oft die daer voor gehalden worden, siet men in het Recht van der plaetse, daer het Erf oft sterfhuys gelegen is, als te weten daer d'aflijvige te Huys was geseten, ende sijne stedige woonplaetse hadde genomen, ofte by gebreke van sulcx, die plaetse van sijn gebuerte, ende niet daer hy op die reyse, om sijns profijts wille ofte buyten 's Landts wesende, oft om sijne Vrunden te besoecken, gestorven is: Maer aengaende d'onruerlijcke goederen, wordt gevolght het Recht ende gebruyck van de plaetse, daer die zijn gelegen, oft van 't Hof daer van die worden gehalden naer den aert, wesen, ende gesteltenisse van de goederen. *f.* 18. *n.* 7. *f.* 25. *n.* 17. *f.* 175. *n.* 1. 181. *n.* 11.

2. Al ist dat tot noch toe, in desen Overquartier gebruyckelijck is geweest, dat geene Erfgoederen erven noch vervallen, dan naer afsterven van den Tochter oft Tochterse, waer deur veel twists, tweedraghten, ende ongemacken zijn vervolght, Soo sal van nu voortaen, naer het scheyden van het Ehebedde, ende naer doot ende aflijvigheyt des Eygendommers die Erfschap vervallen, niet tegenstaende die voorschreven gewoonheyt. *f.* 24. *n* 12. *f.* 188. *n.* 2. 181.

3. Soo haest als jemant aflijvigh geworden is, soo werden sijne wettige oft rechte Erfgenaemen die bequaem zijn om te erven, by deses Quartiers Rechten, be-erft in 't besit van alle des aflijvigen erffelijcke ende haefdeylige goederen, wiedanigh die zijn binnen desen Quartier gelegen, wie oock in alle gereede goederen, uytstaende schulden ende actien daer toe dienende, waer dat die gevonden worden, oft te vervolgen zijn. *f.* 73. *n.* 12.

4. Uyt krachte van sulcke be-erffenisse treden ende blijven die Erfgenaemen, soo wel van zijdelijcke versterffenissen, als in den rechten struyck elck voor sijn deel daer toe hy berecht is, in 't besit oft possessie van de goederen, gelijck den aflijvigen die gehadt heeft, sonder eenigen inbreuck oft interruptie, al oft sy gerichtelijck daerinne waeren gestelt, ende mogen derwegen hun by actie ofte Clachte possessoir daer in doen halden, sonder dat van nooden is, dat d'Erfgenaemen eenigh ander daetelijck besit ofte possessie van te voorens daer van nemen.

5. Soo wanneer eenige versterffenisse in 't geheel oft in deel, op jemant gevallen is, ende dat hy kompt te sterven, al eer hy die heeft aenveerdt, Soo gaet ende vervalt sijne Gerechtigheyt tot deselve versterffenisse op sijnen

nen

nen Erffgenamen, gelijck van ſijne andere goederen, 't zy dat hy Erffgenaem is van der zijden, ofte van den rechten ſtruyck, ende oft hy geweten heeft, dat ſulcke verſterffeniſſe op hem was gekommen oft niet.

6. Geen Gronden van Erve oft ander goedt, Erft op eenige Cloofters, ten aenſien van de perſoonen aldaer geprofeſſit zijnde, dan oft jemandt beërft waere, ende profeſſie dede in eenigh Clooſter, d'welcke goederen magh hebben, ſal 't ſelve Clooſter, in ſoo vern men ſich met 't Clooſter niet en heeft vergelcken, alſulcke goederen ſijn leefdaegh lanck, ende een jaer daer nae mogen gebruycken tochsgewyſe, ende ſal der eygendom terſtont naer de profeſſie, daer van vallen, op de naeſte Bloetsverwandten, ſoo ende gelijck van andere verſterffeniſſe hier voor is geſaght. *f.* 73. *n.* 12. 224. *n.* 4.

7. Ende oft eenige perſoonen waeren gegaen ende geprofeſſit in Clooſters die geen goederen mogen hebben, alsdan kommen die goederen terſtont naer hun profeſſie, op hunne naeſte Erfgenamen, die alsdan in 't leven zijn, ſonder dat ſy daer aen eenige Tochte behalden, ofte dat ſy oft oock die geprofeſſit zijn in Clooſters, die goet mogen hebben, naermaels daer van jet mogen ewegh maecken, verhandelen oft verordenen. *f.* 224. *n.* 4.

8. Doch ſoo men tot verſcheyden tijden (Godt betert) geſien heeft, dat veel Clooſters vernielt, ende profeſſide perſoonen verjaeght zijn, ſonder middel van onderhalt, van de Clooſters te behalden, ſoo ſullen die ſelve geprofeſſide perſoonen in ſulcken gevalle, 't geene dat ſy aen hunne Vrunden hebben verlaten duer hunne profeſſie, oft dat hun aengeſtorven ſolden zijn, ſoo ſy niet profeſſit en waeren, weder tot hun mogen nemen, om daer op te leven, Tochts-gewyſe hun leefdaegh lanck, ende anders niet.

9. D'welck te verſtaen is, ſoo verre alſulcke goederen al noch zijn in handen van de geene die de ſelve hebben be-erft, oft dat die by hun ter quader trouwen zijn verkocht aen de geene, die de ſelve heeft geweten om den geprofeſſiden perſoonen 't gebruyck oft geniet daer van te beletten ende t'ontrecken, Ende oft die ter goeder trouwen worden verkocht, ſoo zijn evenwel alſulcke perſoonen berechtight om van den prijs van de ſelve te genieten de Rente, oft verloop Rentsgewijs, haer leven lanck gedurende.

10. Die goederen van perſoonen die alleen by Gaſthuyſen oft Proven werden onderhalden, blijven naer hunne doodt tot behoeve van den geenen dieſe onderhalden hebben, ſonder dat die naeſte Vrunden, al waerent oock Kinderen, daer toe eenigh Recht hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ACHTSTEN TYTEL,

Van aenveerdinge der Sterf-huyser ende betaelinge der Schulden.

1. IN wat manieren naer d'aflijvigheyt van Man oft Vrouw, der lancxlevende tot betalinge van de schulden van den Sterf-huyse is gehalden, ende daer voor aengesproocken magh worden, als genietende de gereyde oft ruerlijcke, mitsgaders de Tochte van de onruerlijcke goederen, ende oft die op den lancxstlevenden niet verhaelt kosten worden, hoe ende in wat manieren alsdan daer in oock zijn gehalden d'Erffgenaemen van de onruerlijcke goederen, is hier boven gesaght onder den Tytel van de *Rechten den gehylickte persoonen* aengaende. *f.* 24. *n.* 11. *f.* 29. §. 5. *n.* 1. 2. *& seq.*

2. Maer oft daer geen lancxstlevende en waere, tot wiens laste die schulden solden kommen, soo zijn die Kinderen ende Erffgenaemen, die binnen de Ses weecken blijven oft kommen in 't Sterf-huys, ende aldaer aennemen die goederen, oft hun anderssints draegen als Frffgenaem van den aflijvigen, oft oock daer in blijven naer die Ses weecken, sonder behulp ende Beneficie van Inventaris, gehalden alle die schulden ende lasten van het Sterff-huys te betalen, wan schoon die lasten ende schulden ongelijck meerder waeren dan die goederen des Sterff-huys mochten bedraegen.

3. Maer binnen de Ses weken mogen die kinderen ende andere naeste Vrunden van den aflijvigen in 't Sterff-huys wel komen, ende ontfangen ende uytgeven 't geene dat tot de begraeffenisse ende onderhalt van het Sterff-huys noodigh is, ende duerende den tijdt, en zijn sy niet gehalden in de schulden van den Sterff-huyse, noch mogen daer voor in persoon, ofte goederen oock van den Sterff-huyse aengesproken noch geexecuteert oft gepant worden, al waert oock saecke, dat d'Executie oft Pandinge voor den doodt des aflijvigen waere versocht oft begost geweest.

4. Des

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

4. Des en mogen sy tot naedeel, oft bedrogh van de Crediteuren, oft Schuldt-hebbers, die goederen van het Sterff-huys niet verbringen, noch verbergen, wie geringh die oock wesen moghten, al en waert maer eenen holteren Lepel, Ende oft sy sulcx hadden gedaen, oft dat sy anderssints die goederen als Erffgenaemen hadden aenveerdt, oft verhantplicht, in't heymelijck, oft in't openbaer, solden gehalden zijn alle die Schulden te betaelen, als voor. *f.* 29. *n.* 1. 2.

5. Als jemant van den kinderen, oft naeste Vrunden hem voor Erffgenaem heeft gedraegen, ende het Sterf-huys aenveerdt, ende datter andere met hem in gelijcken, oft naerderen graedt zijn, die niet en verclaeren, oft sy Erfgenamen willen zijn, ofte niet, Soo magh der geniger die hem voor Erfgenaem draeght, tot sijne meerdere versekerheyt, d'andere doen dagen, oft Requeste tegens hun overgeven, ten eynde dat sy binnen sekeren redelijcken tijt, daer toe by't Gericht te stellen, gehalden sullen zijn sich voor Erfgenamen van het Sterf-huys te verclaeren, oft daer van te vertyen, oft dat sy by gebreke van sulcx, van hunne Gerechtigheyt sullen versteken zijn.

6. Oft schoon een Crediteur, oft Schulthebber, met meer andere persoonen, Erffgenaem wordt van sijnen Schuldenaer, daerom en verliest hy sijne scholt niet, noch wordt die selve tot profijt van sijne mede Erffgenamen gesmolten, maer moet die uyt den gemeynen Sterff-huys, des niet tegenstaende, betaelt werden, oft by gebreecke van sulcx, moet elck van die Erffgenaemen sijn deyl daerinne dragen, al oft een vremde die waere aengaende. Behalvens dat der Schulthebber met Erffgenaem zijnde, sijn deyl aen hem selfs vindt.

7. Die Erffgenaemen van den aflijvigen, en mogen van wegen der schulden by den aflijvigen gemaeckt, een voor al niet aengesproken werden, noch en magh oock een van hun alleen, van de Schuldenaers des Sterff-huyse, niet meer voorderen, noch eyschen dan sijn aendeel, sonder last ofte volmacht van sijnen met Erffgenamen: ten waere om de penningen daer van kommende, te bekeeren tot voldoeninge van't geene 't Sterff-huys daer tegens schuldigh is.

8. Insgelijcx, of wel die Erffgenamen van den aflijvigen moeten betalen de Legaten by den selven aflijvigen gemaeckt, ende gelaeten, Soo zijn sy doch derwegen niet aenspreeckelijck een voor al, dan volstaet jeder een van hun, mits betaelende sijn aendeel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Soo wanneer der afflijviger tweederhande Erffgenaemen heeft, als van Vaderlijcke, ende Moederlijcke zyde, ende dat hy by Testament, ofte anderssints niet en heeft verclaert, in wat manieren, ende uyt wat goederen men sijne Schulden solde betaelen, Soo moeten die eerst betaelt worden, uyt die gereyde ende gewonnen goederen, ende uytstaende schulden.

10. D'welck oock plaetse heeft, ten aensien van de Kerckelijcke Gerechtigheyden, ende alle 't geene die begraffenisse, ende uytfahrt oft begenckenisse, wie oock die voldoeninge van de Legaten, aengaet: Ten waere dat den affiijvigen uytdruckelijck eenige Erfen, Renten, oft andere sijne goederen aen jemant in 't besonder hadde gemaeckt, ende gelaeten, die welcke alsdan soo die zijn, uytgericht moeten werden, ten last van den geenen die de selve anderssints gehadt solde hebben.

11. Als die gereyde, gewonnen, ende verworven goederen, ende uytstaende schulden niet genoegh en zijn, om des Sterf-huys Schulden, Kerckelijcke Gerechtigheyden te betaelen, ende te voldoen, soo moeten die voldaen ende by den Erffgenaemen gedragen werden, naer advenant van de weerde van de goederen, die elcke zyde ende Deylhebbers der selve in de versterffenisse kommen te erven ende genieten.

12. Wel verstaende, dat d' Erfgenaemen des niettemin voor de selve Schulden, Kerckelijcke Gerechtigheyden, &c. hoofts-gewijs aengesproken mogen werden: Beheltelijck hun verhael, ende vergelijckinge onder malkanderen, naer advenant van de weerde van de andere goederen, die een jegelijck van hun als voor genooten, ende geprofijteert sal hebben.

13. Een jegelijck die voor eenige aflijvige Rouw-kleederen dragen wilt, moet die uyt sijn bursse, ende tot sijns selfs kost betaelen, sonder die ten laste van den Sterf-huyse te mogen brengen, alwaeren sy oock Erfgenaemen van den selven aflijvigen.

NEGEN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

NEGENDEN TYTEL.

Van Inbringen der Erfgenaemen in 't Erff oft Sterf-huys.

1. Kinderen oft Kindts-kinderen, ofte hunne Naekommelingen, die met die andere Kinderen begeeren te kommen tot die versterffenisse ende mededeylinge van huns Vaders ende Moeders, Groot-vaders ofte Groot-moeders goederen, zijn gehalden in te brengen alle 't geene dat sy hun op hylick hebben gegeven, oft moeten soo langh stil staen, tot dat d'andere kinders daer tegens zijn vergeleken, alwaert oock soo, dat daer af in de hylicx-voorwaerde geen vermaen en waere gedaen. *f.* 36. *n.* 2. *f.* 188. *n.* 5.

2. D'welck oock plaetse heeft ten opsien van 't geene dat Vader ende Moeder van hun Alders op hylijck hebben gehadt, want moeten alsdan die Kindts-kinderen 't selve Hylicx goet oock in 't Sterf-huys van hunnen Groot-vader ofte Groot-moeder in de gemeyne deylinge inbrengen, ofte soo lange stille staen, tot dat d'andere Kinderen ofte Kints-kinderen daer tegens vergeleken zijn, alwaert oock soo, dat sy het Sterf-huys van hunne Alders niet en hadden aenveert, maer vertyet.

3. Van wegen Schulden die eenige van de kinderen den gemeynen Sterf-huyse schuldigh zijn, moeten die selve kinderen ende hunne Naekommelingen soo lange stil staen, dat d'andere daer tegens zijn vergeleken: Ten waere dat die Kints-kinderen oft hunne Naekommelingen geen Erffgenaemen en waeren van hunne Alders, in wiens plaetse sy kommen, in welcken gevalle sy hunne scholt niet solden hebben te betalen oft in te brengen.

4. D' onkosten van Bruyloft ofte Maeltijdt, oft dergelijcke by de Alders gedaen, die Kleyderen, Cleynodien met hun besluyt ende toebehoorten, die sy voor den Hylick gehadt hebben, ende van wegen den Hylick niet gemaeckt en zijn, die Boecken die de Alders hunne kinderen hebben gekocht, oft tot studeren, oft andere dergelijcke eerbaere oeffe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ninge gegeven, en is men niet gehalden in te brengen : ten waere dat d'Alders anders hadden gewilt ende verordent.

5. Van gelijcke giften van Huysraet, ende Silveren geschier, als kisten, kofferen, kasten, bedden ende hunne toebehoorten, silvere Schaelen oft Bekers, ende dergelijcken Partyen, oft de weerde der selver, die d'Alders staender Ehe, oft daer naer hunne Kinderen hebben gegeven, en worden niet ingebroght, soo verre d'andere Kinderen daer by niet en zijn verkort, in die helfte van hun kindts-gedeelte : ten waere dat by de Alders anders waere gewilt ende versien, als voor.

6. Ende oft die gifte aen jemant van de Kinderen gedaen, meerder ongelijckheyt is met-brengende, dan van die hellefte van een kints-gedeelte, soo volstaen die begifte, mits inbrengende het overschot van die selve hellefte, sonder tot inbrengen van de geheele gifte gehalden te zijn.

7. Die Kinderen en zijn niet gehalden in te brengen 't geene sy op hylijck oft andere giffte, ofte in andere manieren van hun Alders hebben gehadt, soo wanneer die selve hunne Alders hun daer van uytdruckelijck hebben ontlast : ten waere dat 't selve oock quaeme tot naedeel van die hellefte van hun kindts-gedeelte.

8. Een kindt hebbende eenigh voordeel in Leen oft eenige andere Erffgoederen naer der Banck, Leen oft Laet-recht, en is niet gehalden sijne mede Erfgenaemen daer tegens te vergelijcken oft hun jet goet te doen : ten waere dat die selve Banck, Leen oft Laet-rechten daer onder die gelegen zijn, 't selve verheyschte, oft dat by bestendelicke maeckinge van den aflijvigen sulcx verordent waere. *f.* 182. *n.* 3.

9. Als die Kinders hylicx goet oft andere giffte van hunne Alders oft Overalders hebben gehadt, mogen daer met uyt den Sterf-huyse van hunne Alders blijven, soo het hun belieft, ende dat doende, en behoeven sy niet in te brengen, noch en zijn in die Legaten oft Schulden niet gehalden.

10. Des niettemin oft d' Alders eenige van hun Kinders, soo veel op hylick ofte anders hadden gegeven, dat sy naemaels niet oft luttel achter en lieten, om d' andere Kinders daer tegens te vergelijcken, soo mogen d'andere kinders, hun luyden 't selve alleen doen inbrengen, om uyt alles t'samen die hellefte van hun kindts-gedeylte te hebben, alwaert oock dat sy met hun hylicx goedt uyt den Sterff-huys wolden blijven.

11. Maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

11. Maer die Crediteuren, oft Schult-geloovinge en hebben tegens die gehylijckde Kinderen, hunner Alders Sterff-huys verlaetende, geen actie oft toespraeck, noch oock tegens d'andere kinderen die alleenlijck van hylicx, oft ander gegeven goet begeren deelachtigh te zijn, sonder hunne Alders Sterff-huys, oft naergelaeten goederen t'ondernemen: Ten waere dat bleecke, dat d'Alders die Giffte tot bedrogh, ende achterdeel der selver gedaen hadden.

12. Die Renten die d'Alders op den naem, oft op 't lijff van hunne kinderen koopen, moeten naer den doot van d'Alders, kommen tot gemeyn deelinge, gelijck andere achtergelatene goederen, des magh der geener, op wiens naem, oft lijff, sulcke Rente staet, die selve alleen behalden, indien 't hem believt, mits gevende sijne andere Broeders ende Susters daer tegens alsoo veel, als hun deel van den prijs van de gekochte Rente bedraeght. *f.* 37. *n.* 4.

13. Insgelijcken als eenige Renten gekocht werden met gemeyne penningen van Weiskinderen, soo moeten die selve Renten gelijckelijck worden gedeelt als andere gemeyne goederen, niet tegenstaende datse meer op des eens naem oft lijff gekocht staen, dan op des anders: Behelteliјck den geenen op wiens naem die staen, sijnen keur, in der manieren als voor verhaelt.

14. Maer oft der geener op wiens Naem oft Lijff eenige Renten gekocht zijn, die selve in die maniere niet en begeerde, ende dat die over sulcx tusschen den Kinderen ofte Erffgenaemen in scheydinge ende deylinge waeren gebrocht, soo verre die den anderen kinderen oft Erffgenaemen te deel vallen, soo en heeft der geeniger op wiens Naem oft Lijff die selve staen daer geen Recht meer aen, maer volgen ende blijven den geenen dem die aengedeylt zijn.

15. Wanneer Oemen ende Muenen, oft andere Vrunden ofte Maegen eenige Renten gelden op den Naem van hunne Neven ofte Nichten, oft oock eenige vrembde die geene rechte Erffgenaemen en zijn van hunne achtergelaeten goederen, die selve Renten volgen ende behooren naer des Coopers doodt alleen toe den geenen, daer op die gegolden zijn: ten waere dat der Cooper daer af in 't gelden hadde tot hem behalden sijne vrye dispositie oft ordnungh, ende hy dien volgents oock anders daer af hadde verordent.

16. Maer oft der Gelder, die in 't gelden van die Rente, ſijn ordnungh ofte maeckinge daer aff tot hem heeft behalden, gelaeten hadde daer van uytdruckelijck te ordenen, oft aen jemandt anders die te geven, te verkoopen, oft te maecken, ſolde die ſelve Rente (niet tegenſtaende het voorſchreven beſpreeck ofte voorbehalt) volghen ende blijven den geenen, daer op die ſtaen, ſonder daer aff oock eenige verdeylinge behoeven te doen, al waer hy met Erffgenaem in des Coopers goederen.

17. Hylicx, oft ander goedt, by eenige Bloets-verwanten, oft Sijdtsvrunden aen jemandt van den toekommende Erffgenaemen gegeven, en wordt in den Sterff-huys van den Gever niet ingebraght, noch ſtaet tot gemeyne ſcheydinge ende deylinge, maer volght voor-uyt, ende blijft den geenen, dem 't ſelve gegunt oft gegeven is, wie oock dat den ſelven Erffgenaemen, oft oock by d'Alders aen hun kinderen, als voor, by Teſtament, Doodts-giffte, oft anderen uytterſten wille, is gemaeckt gegeven oft gelaeten.

TIENDEN TYTEL,

Van Scheydinge ende Deylinge van Verſterffeniſſe ende andere gemeyne Goederen.

1. NIemandt en behoeft langer te blijven met ſijne Mit-Erffgenaemen, ofte Deylhebbers in gemeyne onverdeelde goederen, huyſinge, ofte Erven, dan het hem belieft, wie kleynen, ofte geringen deel, hy in de ſelve goederen, Huyſer ofte Erven oock heeft, maer magh daer van altijdt begeren ſcheydinge ende deylinge, als 't hem goetdunckt, ſoo het ſtuck, oft dat pant gevueghlijck gedeylt kan worden, ſonder merckelijcke ſchade van de Deylhebbers.

2. Wanneer tuſſchen Partyen twiſt is op ſcheydinge ende deylinge, oft wegen

wegen afpaelinge van gemeyn Landt, daer op ſy in der Vrundtſchappen hun niet konnen, oft willen vergelijcken, ſoo magh der een den anderen voor Recht beſcheyden, ende daer op wordt alsdan die Wederpartye daer toe geroepen ende geordonneert, dat men die ſcheydinge ende deylinge ſal doen, ende dat den Scholtis in plaetſe van de Wederpartye het lot ſal trecken ende ontfangen, ende tot de afpaelinge verſtaen, tot koſte van beyde Partyen, ende dat d'een ende d'ander van Partyen hem daer mede te vreden ſal halden: ten waere die Gedaeghde ofte beſcheydene Partye eenige merckelijcke Redenen ter contrarien voorbrochte, waerom 't ſelve niet en ſolde behooren te geſchieden.

3. Als jemandt van de Erffgenaemen oft Deelhebbers van gemeyne goederen is buyten Landts, oft dat men niet en weet waer hy te vinden ſolde weſen, alsdan mogen die anderen, die tot ſcheydinge ende deylinge begeeren te kommen, verſoecken Commiſſarien van 't Gericht, die in plaetſe van den afweſenden perſoon met den Heer oft Scholtis daer over ſullen ſtaen, ende ſulcke ſcheydinge ende deylinge met hun aengegangen, is van weerden, al oft die met den afweſenden perſoon ſelver waere gedaen.

4. Om tot behoorlijcke ende rechtmatige ſcheydinge ende deylinge van verſterffeniſſe ofte andere gemeyne goederen te kommen, is men gewoon die goederen te ſtellen op ſekeren prijs, ende die te verdeylen in ſoo veel deelen ende loten, alſſer Clochten oft Erffgenaemen zijn, die met moeten deelen, ende daer op alsdan te looten.

5. Ende oft die Deelhebbers, aengaende die prijſeringe van de Goederen, niet eens en konden werden, ſoo moeten die ruerende goederen ende gereyde werden geſchat by Luyden ende goede Mans der ſelver verſtandt hebbende, ende die onruerende goederen by 't Gericht daer onder die gelegen zijn.

6. Die lootinge, ſcheydinge ende deylinge gedaen zijnde, heeft ende blijft een jegelijck van de Erffgenaemen oft Deelhebbers behalden 't geene hem daer by is toegevallen, wie goet oft quaet 't ſelve is, ſonder dat men naemaels by eenigh middel van Rechten daer tegens magh kommen, oft daer van wijcken, in wat manieren dat het zy.

7. Ende oft die ſcheydinge ende deelinge by lootinge niet gevueghlijck koſte geſchieden, oft dat d' Erffgenaemen oft Deelhebbers aengaende 't

 ſtellen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſtellen van lootinge niet eens en waeren, ſoo ſullen hun by 't Gericht Commiſſarien verleent werden, om hun desfals te vergelijcken, oft by gebreecke van ſulcx, wordt naer voorgaenden Rapport aen 't Gerichte die lootinge, ſcheydinge ende deylinge ten verclaeren van 't Gericht gedaen.

8. Soo wanneer een Mit-erfgenaem, oft Deelhebber, die met ſijnen Mit-erfgenaemen oft Deelhebbers, eenige goederen onverſcheyden ende onverdeylt beſit, ſijn deel, ofte eenige goederen van de ſelve, aen eenen anderen verbindt, oft verſet, ſonder dat die andere Mit-Erffgenaemen oft Deelhebbers die weet daer af hebben, in ſoo vern naemaels daer af die ſcheydinghe ende deylinghe met hem wordt gemaeckt, alſulcke ſcheydinge ende deylinge is van weerden, ende moet den Cooper, oft daer aen die zijn verbonden oft verſat, aenveerden, halden, ende hem laeten genuegen met 't geene dat den Met-deelhebber is toegevallen.

9. Maer als der Verkrijger van alſulcken onverſcheyden deel, oft van de verbinteniſſe van 't ſelve in 't beſit waere van de goederen, oft dat d'ander Deelhebbers oft Erffgenaemen hadden geweten, dat die hem verkocht, verſet oft verbonden waeren: Soo en ſolden ſy tot verkoopinge, ſcheydinghe ende deylinghe niet mogen kommen, oft ſy ſolden den Verkrijger daer toe moeten roepen, Ende oft ſy anders ſcheydinghe ende deylinghe hadden gemaeckt, oft die goederen verkocht, ſtreckende tot der ſelver naedeel, ſolde weſen krachteloos ende van onweerden.

10. Als een van de Erffgenaemen eenige penningen ofte goederen van den gemeynen Sterff-huys tot hem heeft genomen ende daer mede ſijnen wille gedaen, die en wordt tot deylinge der overgebleven goederen niet ontfangen, noch toegelaeten, hy en hebbe dan ſijnen Mit-erfgenaemen, 't geene hy voor uyt gehadt heeft, weder goet gedaen.

11. Oock al waert dat alſulcken Deylhebber geraeckte te breecken, ende inſolvent te werden, ende dat ſijn Crediteuren op ſijn deel van de goederen hun verhael waeren ſueckende, en ſolden daer toe geen voorder Recht bekommen dan hy ſelver gehadt en ſolde hebben, ſoo verre hy tot ſcheydinge ende deylinge waere gekommen, al waert oock dat ſijn deel hun uytdruckelijck waere verbonden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

12. Soo wanneer naer ſcheydinge ende deylinge tuſſchen gemeyne Erffgenaemen oft Deelhebbers van goederen, eenigh deel ofte parceel aen jemanden van hun wordt afgewonnen, daeromme en is die ſcheydinghe ende deelinghe niet van onweerden, maer moet der geene den alſulcken deel ofte parceel afgewonnen is, daer tegens by d'andere Erffgenaemen oft Deelhebbers vergeleken worden naer die oprechte weerde van dien, 't zy in gereden gelde, oft by bekenteniſſe van Renten.

13. Als eenigh gemeyn Huys, Hoff oft Erven niet gevoeghlijck tot profijt en kan geſcheyden ofte gedeelt werden, ende dat een ofte meer van den Deelhebbers hun deel willen vercoopen, ende d'ander niet, Soo mogen die geene die begeeren te vercoopen d'ander daer toe voorderen ende bedwingen, hoe grooten deel ſy oock daerinne hebben: ten waere dat ſy des Coops met malkanderen eens koſten werden.

14. Maer oft die Deelhebbers, aengaende 't overlaten van de gemeyne goederen, des Coops hun niet en koſten vergelijcken, ſoo mogen die geene die niet en begeeren te vercoopen, 't geheel Goet, Huys ofte Hoff, den anderen, die hun deel vercoopen willen, ſetten te geven, ofte te nemen voor eenen ſeeckeren prijs, ende alsdan heeft der geener die vercoopen wilt den keur, oft hy ſijn deel daer af, nae advenant van den geſetten priis, den Setters laeten, oft dat hy hun deelen daer voor aenveerden ende betalen wilt.

15. Ende oft die geene die niet vercoopen en willen, het gemeyn goet oock alſoo niet ſetten en willen te geven oft te nemen, alsdan moeten die ſelve lijden dat men 't geheel Huys, Goet ofte Erve met brandender kertſen, den meeſten daer voor biedende vercoopt, jedoch met voorgaende uytroepinge, aenclevinge van billetten, eenen jegelijcken al even nae, ende aldaer mogen die Deelhebbers ſoo wel hoogen ende gelden als den Vremder, ſoo het hun gelieft.

16. Soo wanneer niemandt van de Deelhebbers die leſte hooger en is geweeſt, ſoo magh jemandt van hun, als Deelhebber, die naeſte daer af zijn om te beſchudden, ſoo het hun goet dunckt: ten waere dat hy ſelver Beroeper tot de verkoopinge waer geweeſt, oft dat hy den Coop hadde bewillight, oft den Lycoop daer af helpen drincken, ſonder ſijn gelaegh ofte verteerde koſten betaelt te hebben.

17. Als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

17. Als by de Alderen van Ridderlijcke persoonen in hun leven geene Erffdeylinge tusschen hunne Kinderen is opgericht ende gemaeckt, ende dat daer maer een Adelijck ofte Stam-huys in de versterffenisse en is, soo sullen der selver goederen in dit Quartier der gestalt gedeylt worden, dat der alste Broeder het Stam-huys in sijne Graven, Heggen, ende Tuynen, ende wat daerinne gelegen ende nagelvast is, met het Geschut, Krijghs-rustinge ende Jachte voor uyt sal hebben, sonder eenige erstadungh.

18. Ende soo alsulcke Stam-huys, Heerlijckheyt, eenige Collatie ofte gifte van Pastorie oft andere Beneficie heeft, die sullen oock by 't selve Stam-huys blijven, maer belangende die Tinsen, Kuermoeden, Visscheryen ende andere Heerlijck inkommen, en sullen die den Stam-huyse oft Besitter van den selven alleen niet volgen: ten zy dat hy daer van sijn Mede-erffgenaemen redelijcke erstadinge doet, tot seggen van persoonen hun des verstaende.

19. Alsser meer dan een Adelijck Gesees oft Huys voorhanden is, soo sal ende magh der tweede Broeder, wanneer der Alste eens gekosen heeft, het ander Adelijck Gesees kiesen, met den voorbehalt, dat hy van sijnen anderen Mede-erffgenaemen naer advenandt die weerdigheyt desselvigen Huys, hun aenpaert sal met Gelde oft andersints goet doen, ende wanneer daer meer Huysen zijn, magh der derde ende vierde Broeder 't selve insgelijcx doen, op den voorschreven voet.

20. In andere Adelijcke Geseessen oft Stam-huyser, die deur sijdt-vallen aenvallen, aensterven ende vervallen, sal tusschen die Broeders ende Susters, wanneer geene vertychnisse is geschiedt, gelijckheyt van scheydinge ende deylinge gehalden worden, ende daerinne niemandt voordeel hebben.

21. 'T geene dat van Adelijcke Huysen ende voordeel hier vooren is gesaght, is te verstaen, ingevalle die als Leenen, oft anderssints, naer haer wesen, gesteltenisse oft aert, geen besondere maniere in die versterffenisse en hebben, want alsdan solde men daer in moeten volgen de Leen oft andere Rechten, daer toe die solden staen ende gehalden werden. *f.* 179. *n.* 6.

22. In't

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

22. In't ſcheyden ende deylen van verſterffeniſſe mogen d'Erffgenaemen onder malkanderen bevoorwaerden, dat niemandt van hun ſijn deel van der gedeelte goederen en ſal mogen vercoopen, verſetten, wegh maecken, ofte anderſſints verhandelen, maer dat d'angedeelde goederen, oft eenige Partyen van de ſelve, van den eenen op den anderen ſullen verſterven, ende alſulcke beſpreecken zijn van weerden, ende moeten by hunne Erffgenaemen onderhalden worden: ten waere dat die ſelve voorwaerde naermaels by gemeyn conſent, oft by een van hun uyt wettige Redenen waere wederroepen, ende den anderen in tijdts gekondight om van gelijcken te mogen doen.

23. Maer alſulcke beſpreeck oft voorwaerden en doet geen letſel ofte achterdeel aen derde perſoonen, daer aen alſulcke goederen by den geenen die de ſelve aengedeylt zijn, naermaels verkocht ende opgedragen, oft wettelijck verbonden ſolden moeten zijn: ten zy dat ſy daer van hebben geweten, oft dat alſulcke beſpreeck ende voorwaerden zijn gebrocht op 't Regiſter van Opdraghte, ende wettelijcke verbinteniſſe van de plaetſe daer onder die goederen gelegen zijn, op dat een jegelijck daer van wetenſchap magh hebben, ende dat by alſulcke ſecrete voorwaerden niemandt en worde verongelijckt oft beſchadight.

VIERDE DEEL.

EERSTEN TYTEL,

Van bestendige ende onbestendige oft krachteloose Contracten.

1. ALle geloften, voorwaerden ende Contracten, tusschen geoorlofde persoonen, van geoorlofde saecken gesloten oft aengegaen, zijn van weerden, sonder dat een van de partyen, door berouw, daer van magh wijcken, alwaert dat naer het aengaen ende besluyt der selver, die saecke ten beyden zijden al noch op haer geheel waere. *f.* 38. *n.* 2. 3. 4.

2. D'welck oock plaetse grijpt, alwaert dat van de selve gelofte ende voorwaerde niet en bleke by schriftelijcken bescheyde, maer alleen by geloofweerdige Getuygen, ofte by bekentenisse van partyen, want en solde die des te weyniger niet bestaen ende volbraght moeten werden: ten waere dat die quaemen boven de drie hondert Gulden, ende by partye ontkent werde, in welcken gevalle daer toe schriftelijck bescheydt van doen solde zijn, volgende 't eeuwigh Edict van den jaere Sestien hondert ende elf.

3. Als by Partyen voor oft in 't contracteren is besproocken, dat daer van gemaeckt solde worden schriftelijck bescheydt, alsdan en worden die niet gehalden voor volkomentlijck gesloten: ten zy dat die in geschrifte zijn gestelt, ende aen Partyen bescheydelijck voorgelesen, ende voor Schepenen oft anderssints behoorlijck bekent, oft by hun onderteyckent, ende tot daer toe zijn sy op hun geheel, om alnoch by berouw daer van te scheyden.

4. Soo wanneer een Contract by geschrifte is gestelt, ende behoorlijck voor Gericht, Schepenen oft anderssints bekandt, oft by Partyen onderteyckent, alsdan en wordt geen van hun luyden toegelaeten met Getuygen te bewijsen, datter min, meer, oft anders solde zijn besproocken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ken oft bevoorwaerdt, dan het ſchriftelijck beſcheydt inhalt, Ende oft jemandt by onverſicht tot bewijs van de ſelve by konden waer ontfangen, en ſolde op alſulcken Toon niet gelet worden, maer kan hy ſijn vermeten, met geloofweerdige ſchriftelijcken beſcheydt anders bewijſen, dat ſtaet hem vry.

5. Al is een Contract volkommentlijck geſlooten, ſoo magh men nochtans hem daer van gerichtelijck doen ontſlaen, uyt oorſaecke van gewalt, vreeſe, bedrogh, minderjaerigheyt, verkortinge oft quetſinge over die helfte van de oprechte weerde, ende andere rechtmaetige, ende redelijcke oorſaecken, mits daer toe te werck ſtellende die behoorlijcke remedien, ofte middelen van Rechten, van hem te doen ſtellen in ſijnen voorigen ſtaet, tegens het Contract, oft het ſelve te doen reſcinderen, oft te niet te doen, oft oock te doen verclaeren nichtigh, machteloos, ende van onweerden, al oft niet en waere aengegaen. *fol.* 225. *n.* 1. 2. 3. 4.

6. Maer 't ſelve moet al geſchieden binnen den tijdt van tien Jaeren, naer dato van den Contracte, als men alsdan meerderjaerigh is geweeſt, oft ſoo men alsdan minderjaerigh was, binnen tien Jaeren naer dat men tot ſijne jaeren gekommen is, ſonder dat men daer naer ſich daer mede, oft met eenigh ander Relievement tegen den overſtrijck van de tien jaeren magh behelpen, om die Contracten die volbraght, oft voldaen zijn, te niet te doen, oft daer van te ſcheyden.

7. Beheltlijck, dat ſoo eenigh Contract in ſich is nichtigh, ofte van onweerden, 't zy by gebreecke van gewoonlicke ſolemniteyten, oft wegen onbehoorlickheyt van de ſelve, als van woecker, verboden weddinge, oft anderen verboden Handel, alsdan en is niet van noode eenige van de voorſchreven Remedien te gebruycken, noch oock ſijn Recht te vervolgen binnen den voorſchreven tijdt, maer magh men hem daer mede alle tijdt, ende ſoo langh behelpen, als met alle andere perſonele actien ende exceptien.

8. Alle Accoorden, ofte Verdraegen van twiſtige ſaecken, ofte Rechts-voorderingen, ter goeder trouwen, ende ſonder bedrogh, oft gewalt by meerderjaerige perſoonen aengegaen, van goederen daer af ſy machtigh zijn, werden gehalden van ſulcker kracht ende weerde, dat men daer tegens niet en magh kommen, onder 't dexſel van quet-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſinge over die helfte van den prijs, oft andere, hoe groot die waeren, 't zy by wegen van Relievement oft anderſſints. *f.* 225. *n.* 1. 2. 3.

9. Des hebben de geene die met malkanderen veraccordeert, oft verdragen zijn, veerthien daegen vrye, om hun te beraeden, oft te bedencken, oft ſy hun accoort, oft verdragh begeeren te halden, oft niet, ende die overſtreecken zijnde, ſonder het ſelve op te ſeggen, en worden naermaels niet meer gehoort, om daer tegens te kommen.

10. Die geenen Handel oft Coopmanſchap is doende, noch geſelſchap met Coopluyden op gewin ende verlies is hebbende, en magh ſijn Gelt op ſeecker gewin, oft profijt niet geven, ende oft hy ſulcx hadde gedaen met beſpreeck oft meyninge van ſijne Heuft-ſomme wederom te mogen heyſſchen, dat en ſolde niet beſtaen, maer ſolden die betaelde verloopen ſtrecken in minderinge van de heuft-ſomme. *f.* 76. *n.* 14. 15. 258. *n.* 6.

11. Niettemin magh die geen Coopman en is, aen eenen Coopman tot ſijnen handel penninghen doen, ende met hem derhalven handelen, ofte contracteren, dat hy die voor hem ſal bekeeren in geoorloſden handel, oft Coopmanſchappe, ende dat hy de ſelve ſomme met die profijten van die ſelve, tegens den penninck Seſtien hem in die ſelven handel, ofte Coopmanſchappe ſal verſeeckeren, ende goet doen, naer advenant van den tijde dat hy die in den ſelven handel hebben, ende halden ſal.

12. Des ſal men oock den ſelven Coopman gelooven, ende toeſeggen dat men alſulcke penningen, met den verſekerden gewin van deſelve, niet anders en ſal mogen eyſſchen, dan naer dat men hem den handel, drye Maenden van te voorens ſal hebben opgeſaght, ende dat hy voor het drijven van den ſelven handel, ende de voorſchreven verſekeringe, ſal genieten alles dat die meer ſolde mogen geven, ende uytbringen, dan 't voorſ: verſekert Capitael, ende gewin.

13. Alle Contracten, ende Voorwaerden gemaeckt by maniere van finantie, van eenige Waeren, ende Coopmanſchappen, die der Vercooper, oft jemandt anders van ſijnentwegen, wederom neemt, oft gelooft te nemen, tot minderen prijs, dan hy die gegeven heeft, zijn van onweerden, ende alwaert dat den Cooper daer voor jet meer gelooft hadde te betaelen, en ſolde desfals niet gehalden zijn.

14. Item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

14. Item alle Obligatien ofte Verbintenissen, Versekeringen, Weddingen, ende dergelijcke voorwaerden ende afreden, gemaeckt op 't leven ofte sterven van persoonen, op eenige Reysen oft Bevaerten, op 't baeren van Knechtkens oft Meghtkens, oft op innemen van Landen, plaetsen oft Steden, zijn volgende de Placaten van den Prince, verboden.

15. Die op geloove speelen met Dobbelsteenen, het waere by Verkeeren, Tycktacken, oft anderssints, ofte oock met Caerten, Rollen, Bollen, oft dergelijcke, en zijn niet gehalden in 't geene sy boven ses Gulden verliesen, alwaert oock saecke, dat sy daer voor Burgen hadden gestelt, ende oft sy Cleederen oft andere Panden tot versekerheyt van 't speel hadden by gesat, oft oock op prijs gestelt, ende die alsoo verspeelt, solden die selve by den Verlieser met Recht wederom gevoordert mogen worden.

16. Maer 't geene men in de voorschreven maniere spelende in gereyde penningen byset ende verliest, 't selve blijft den geenen die 't sonder bedrogh gewonnen heeft: Ten waere dat der Verlieser waere onder Momboirschap, oft anderssints minder van jaeren, volgende 't geene hier boven onder den Tytel van *Minderjaerige ende vermomboirde Persoonen* is gesaght, dan oft jemandt willens ende weetens Gelt tot speelen geleent hadde, ende dat het selve verlooren worde, en sol derwegen met Recht geen vervolgh hebben. *f.* 42. *n.* 18.

17. Al ist dat naer de beschreven Rechten, niemandt voor een derde persoon jet bestendelijck kan bespreecken oft verheysschen, oft op den naem ende tot behoeve van een derde eenigen handel oft Contract aengaen, daer uyt men eenige actie ofte Gerechtigheydt solde verkrijgen, uytgenomen in seeckere gevallen by den Rechten vermelt, Soo is nochtans daer van het Landts gebruyck anders.

18. Als te weten, dat die gelofte alsoo aen jemandt gedaen, 't zy om hem selven te verbinden aen een derde, oft om den selven derden t'ontlasten ende verlossen van eenige schult oft verbintenissen, is van sulcker krachte, al oft die aen den derden selver waere gedaen.

19. Magh daerom alsulcken derde persoon, op wiens naem het Contract is aengegaen, tot voltreckinge van den selven Gerichtelijck spreecken, ende voldoeninge daer van heyschen: Behaltlijck dat hy oock van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſijnder zijde voldoet, 't geene ten beyden zijden by 't ſelve Contract gelooft ſolde mogen zijn.

20. D'welck ſoo langh niet en is gedaen, ſoo heeft den Contractant ſelver Actie ofte Recht, om ſijn Contract hem te doen volbrengen, ende daer tegens heeft oock den geenen daer mit hy heeft gecontracteert, ſijn Actie, om van hem voldaen te worden, al oft des derden naem in 't Contract niet en waere bekent.

21. Soo wanneer avers die gelofte alleen van eender zijde is, ende dat de geene op wiens naem, oft tot wiens behoeve die is gedaen, die niet en accepteert oft aenneemt, ſoo is die ſelve nichtigh ende van onweerden, ten zy dat die is gedaen ten opſien van den verheyſcher, om hem daer mede te verſien ende te gelieven, ende niet den geenen op wiens naem die gelofte is geſchiet, als wanneer hy ſelver die ſal mogen genieten.

22. Van gelijcken, wie wel niemandt naer de beſchreven Rechten en magh verbintelijck aen jemandt gelooven dat een derde hem jet geven oft leveren ſal, ſoo beſtaet nochtans alſulcken geloofte naer Lant-recht, ende die alſulcke geloofte doet, is gehalden die te doen volbrengen by den geenen uyt welcken naem hy die geloofte heeft gedaen, oft is die daerinne gebreeckelijck, moet ſelver die voltrecken al oft hy die geloofte uyt ſijnen eygen naem hadde gedaen.

23. Soo wanneer men jet geeft oft vercoopt op laſt van aen een derde jet te geven oft te betaelen, 't zy ſeecker Somme ofte Rente, oft om daer voor jet te doen, al iſt dat daer uyt naer ſcherpheyt van Rechte, den derden tot betaelinge ofte voldoeninge van 't ſelve geen Recht ofte Actie en verkrijght, Soo magh hy nochtans naer gemeyn gebruyck, redene ende billicheyt, uyt krachte van ſulcx, ſijn ſchult heyſſchen oft Renthe, al oft hy daer van ceſſie ofte overgevinge hadde; ten waere dat die geene die ſulcx heeft beſproocken voor de Acceptatie oft aenneminge van de ſelve, den geloover daer van hadde ontſlaegen.

TWEE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

TWEEDEN TYTEL,

Van Schepenen Brieven, Hant-ſchriften, ende andere Beſcheyden oft Schulden tot namptiſatie ofte gerichtlijcke legginge ende handtvullinge ſtaende.

§. 1. *Schepene Brieven ende haer kracht.*

1. ALle Schepene Brieven, Bekenteniſſen, Verbinteniſſen, Geloften, ende Opdraghten, voor Schepenen oft Gerichtlijck gedaen, by perſoonen des machtigh zijnde, geven Recht den geenen tot wiens behoeve die zijn geſchiedt, al iſt dat ſy hun aldaer niet tegenwoordigh vinden, om die t'accepteren oft aen te nemen, ende over ſulcx mogen ſy uyt krachte der ſelver genieten, dat hun daer by is belooft oft opgedraegen, al oft ſy 't ſelve hadden ontfangen oft aengenomen. *f*. 266. *n*. 8.

2. Des moet der geene tot wiens behoeve alſulcken bekenteniſſe is geſchiedt, den laſt ende voorwaerde daer op die zijn gedaen, op hem nemen ende volbrengen, naer dat die tot ſijne kenniſſe is gekommen binnen den tijdt dat 't ſelve gevueghlijck kan geſchieden, ende oft hy 't ſelve niet en dede, en ſolde hem daer mede niet mogen behelpen, noch uyt krachte der ſelver eenigh Recht verkrijgen.

3. Van gelijcken, als die Bekenner van de Schepene Brieven, ten tijde van de verlijdinge verclaert, ende doet opteyckenen dat hy niet en wil oft verſtaet dat daer van aen jemandt Segel ende Brieff gegeven ſullen werden, oft dat jemandt hem daer mede ſal mogen behelpen, alsdan en geven die geen Recht noch vorderinghe, ten zy dat naermaels van des Bekenners wil ende conſent blijcke by ſchriftlijcke beſcheydt, oft by daetelijcke overleveringe ende volbrenginge van 't geene dat daer by is vergunt.

4. Schepene Brieven ende gerichtlijcke bekenteniſſen bekent by Perſoonen

ſoonen die hun mogen verbinden, zijn van ſulcke kracht, dat die ſtaen tot gerichtlijcke erlegginge ende handtvullinge, onder genoeghſaeme verſekerheydt, ſoo ende gelijck hier naer van Handtſchriften, Wiſſel, ende Aſſcurantien oft verſeker Brieven wordt geſaght, ende de ſchulden daer in begrepen gaen voor alle ongepriviligeerde ſchulden, die voor Schepenen oft gerichtlijcke niet en zijn bekant, volgende 't geene hier naer onder den Tytel van *Voordeyl onder de Crediteuren, oft der Schult-heyſchers Preferentie* wordt geſaght. *f.* 275. 280. *n.* 3. 346.

5. Ingevalle Schepenen Brieven oft gerichtlick bekenteniſſen daerenboven waeren inhaldende, gelofte op Vonniſſe oft gewillige condemnatie, oft op gereyde ende daedelicke executie, oft op gereydt bedwanck van Rechte, ſoo en ſolden die niet alleen ſtaen tot voordeel van andere Schepen Brieven, ofte andere Crediteuren perſonel, maer men ſolde oock uyt krachte der ſelver terſtont mogen treden tot wettige pandinge oft executie, niet min ofte meer dan oft den Schuldenaer, by Vonnis in ſtrijdigen Gerichten, in de ſomme daerin begrepen, waere verdamt.

6. 'T ſelve ſolde oock mogen doen den brenger oft hebber van alſulcke Schepenen Brieven, al waer hy daerinne niet genoemt, ſoo verre die boven die gelofte op executie, oock waeren inhaldende de clauſule ofte gelofte van de betaelinge te doen, 't zy aen den genoemden Crediteur ofte den brenger 's Briefs, als verkrijgende uyt krachte der ſelver den brenger des Briefs ſoo veel Rechts als den genoemden Crediteur heeft gehadt, ende behalden ſolde hebben, in ſoo verre hy van den Brief niet en waere geſcheyden.

§. 2. *Obligatien oft Hantſchriften, ende daer inne de clauſule* Brengers Briefs *ſtaet ende haer kracht.*

1. VAn gelijcken ſtaen tot Gerichtelijcke erlegginge ende handtvuldinge, alle Obligatien ofte Hantſchriften, Wiſſel-brieven, 't zy dat die zijn geaccepteert oft aengenomen om te betaelen, oft dat die onder Proteſt zijn weder gekeert, by gebreecke van Acceptatie oft betaelinge, Aſſuerantie, oft verſeeckeringe van onbeſchaedigh overkommen van goederen ende Coopmanſchappen, hoe groot die ſomme daer in begrepen oock ſolde mogen zijn, ende dat die by geen Getuygen

en zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

en zijn onderteyckent oft onderschreven, dan alleen by den geenen die de selve heeft gegeven. *f.* 315. *n.* 8.

2. D'welck oock plaetse grijpt, alwaert dat die Obligatien niet mede en brochten die Redenen oft oorsaecken waer uyt die schuldt is spruytende, oft dat den Naem van den geenen die als Crediteur oft geloof-hebber, in de Obligatie is gestelt, waere versiert, ende dat die Persoon niet in wesen en waere, voorbehalden dat als den Naem is versiert, d'Obligatie moet inhalden belofte van betaelinge aen den brenger 's Briefs oft brenger deses.

3. De clausule ofte gelofte van betaelinge aen den brenger oft helder 's Briefs ofte van dese, is van sulcken kracht, dat der geenen die den Brief, Obligatie ofte Handtschrift in handen heeft de betaelinge ofte voldoeninge van de schuldt daer inne begrepen, magh voorderen, al en is hy in de selve Obligatie niet genoemt noch van eenigen Tytel oft overleveringe der selver en doet blijcken.

4. Die uyt krachte van Obligatie inhaldende de voorschreven clausule Brenger 's Briefs, ofte Thoonder deses, komt eysschen, wordt verstaen, 't selve in sijnen eygen Naem te doen, al oft hy voornempste geloof-hebber waere, ende niet oft hy quaem als Volmechtiger oft Bevelhebber van den genoemden Crediteur oft Geloof-hebber.

5. Sonder dat men alsulcken Brenger des Briefs kan bedwingen tot thoonen oft verclaeren, van wien hy die Obligatie oft Handtschrift bekommen, oft wat hy daer voor gegeven heeft, noch tot wiens behoef hy die is voorderende: ten waere saecke dat den Richter uyt merckelicke Redenen, strijdende tegens den brenger 's Briefs, bevonde 't selve alsoo te behooren.

6. Soo wanneer der Crediteur oft Geloof-hebber van eenige Obligatie, inhaldende de voorschreven clausule oft gelofte van betaelinge aen brenger 's Briefs, die selve aen jemandt overset, soo wordt uyt kracht der selver verstaen stilswijgens mede overgeset te wesen 't Recht van Pantschap, d'welck hy tot versekerheyt van der selver Obligatie was hebbende, al en is daer van uytdruckelijck niet vermaent.

7. Desgelijcx staet tot gerichtlijcke erlegginge ende handtvuldinge de geheyschte schuldt, die komt van achterstedige Renten, Tinsen, Huyshueren ende verschenen Pachten, enckelen arbeyts loon, tammelijcke

verteerde kosten, Beckers, Brouwers, Vleeshouwers, ende Tappers kerven, als die maer van den tijdt van drie naeste jaeren voor den eysch gevordert worden, ende daer van blijckt, oft dat die niet ontkent en worden, mits stellende genoeghsame cautie oft verseeckeringe voor 't lichten van de gelachte penningen.

§. 3. *Versueck van Namptisatie ofte gerichtlijcke erlegginge ende hantvuldinge.*

1. DIe gerichtlijcke erlegginge ende hantvuldinge magh niet alleen in 't begintsel van der saecke, maer oock naer de Litis contestatie oft Rechtvestinge, geheyscht ende aengewesen worden, al en waere die van 't begin af niet geeyscht geweest, noch in 't nemen van de Conclusie eenige protestatie gedaen, van die naemaels te mogen eysschen. *f.* 315. *n.* 8. 9. 10. 11.

2. Maer op alsulcken versuecken en wordt op den eersten Gerichtsdagh geene aenwijsinge gedaen, al is de schult oft bescheyt sulcx, dat die tot hantvuldinge solde staen, ten zy dat de Wederpartye uytdruckelijck op alsulcken bescheydt oft schult is gedaeght.

3. Ende oft het dagement alsoo niet en waere gedaen, soo solde niet tegenstaende die versochte handtvuldinge, den Verweerder gegeven werden copie oft afschrift van den eysch, ende van d'Obligatie oft bescheydt daer uyt den selven wordt gedaen, ende dagh om hem te beraeden, sonder achterdeel van 't selve versueck, daer op alsdan ten naesten daege vervolgh ende recht gedaen magh worden, ende eer niet. *f.* 163. *n.* 8.

4. Soo wanneer jemandt aen sijnen persoon gedaeght is, op Handtschrift, ende dat hy ten daege dienende, als tegens hem aenspraeck wort gedaen tot betaelinge, ende by provisie ofte voorraet tot gerichtlijcke erlegginge ende Handtvuldinge niet ontkent 't selve geschreven, oft doen schrijven, geteyckent oft doen teyckenen te hebben, Soo wordt gehalden, al oft hy 't selve hadde bekent, ende over sulcx wordt gewesen tot erlegginge ende hantvuldinge.

5. Ende oft jemandt sijne Handtschrift in Recht niet en kende, maer loochende, ende dat men hem konde overthoonen, den Rechten genoegh zijnde, dat hy die hadde geschreven ofte onderteyckent, soo solde hy die somme daerinne vermelt moeten betaelen, sonder hem met eenige

exceptien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

exceptien te mogen behelpen, ende daer beneffens verbueren voor een boete, soo veel als den thienden penninck van de selve Obligatie is bedraegende.

6. Voor genoughsaeme bethooninge van jemandts Handtschrift wort gehalden, als twee onbefaemde Getuygen verclaeren tegenwoordigh geweest te zijn als 't selve is geschreven oft onderteyckent, ende dat ter contrarien niet en wort bewesen, 't selve geensins over een te komen met de handt oft geschrifte des gedaeghde.

7. Van gelijcken, wordt voor genoeghsaem bewijs van 't selve gehalden, als by geloofweerdige Getuygen wordt verclaert, dat sy 't selve geschrift wel kennen, ende seeckerlijck halden 't selve te wesen 't geschrift ende handt van de schuldenaeren daer in genoemt, overmits dat sy hem dickwils hebben sien schrijven oft onderteyckenen, ende dat 't selve oock wordt bevonden by gelijckheyt van ander bekent oft bewesen geschrift oft handt-teycken van den Gedaeghde, tot goetduncken van den Richter.

§. 4. *Exceptien tegens 't versueck van Namptisatie ende Handtvuldinge.*

1. EEn Verweerder ofte Gedaeghde voor Recht kommende, magh hem tegens den Eysch van Handtvuldinge behelpen met de Exceptien declinatoir, ende van strijdige ende gewiesene saecken, beheltelijck dat hy daer mede niet en kan ontgaen het kennen ofte ontkennen van de Obligatie daer op hy te Recht is betrocken, ende soo verre alsulcke Exceptien klaer zijn, ende dat daer van blijcken kan, binnen den tijdt van acht daegen, oft ten langhsten binnen den naesten Gerichts-dagh, wordt daer mede de handtvuldinge beleth, ende den Gedaeghden sijne Exceptien aengewesen.

2. Van gelijcken magh der Gedaeghde hem tegens die versochte handtvuldinge behelpen met de Exceptien van betaelinge, Transactie ofte Verdragh, ende vernieuwinge ofte veranderinge van de Obligatie, mits nochtans ter ordonnantie des Gerichts daer van bewijs doende, als voor, binnen den tijdt van acht dagen, oft ten lancxsten binnen den naesten Gerichts-dagh, ende ondertusschen stellende genoeghsame verseeckeringe, als partye die versueckt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

3. Ende oft den Verweerder de voorschreven verseeckeringe niet en stelde, oft dat hy binnen den voorss: tijdt van acht dagen, oft ten lancxsten binnen den eersten Gerichts-dagh, van de voorss: sijne Exceptie niet en dede blijcken, soo solde hy tot de versochte gerichtlijcke handtvuldinge verdamt mogen worden, tot behoeve van den Aenleggere, die de aengewesene penningen onder genoeghsame verseeckerheyt solde mogen lichten.

4. Den tijdt van acht dagen wordt verstaen van acht dagen d'een den anderen vervolgende, al waeren daer oock onder Heylige daegen, oft andere op de welcke men niet gewoon en is recht te plegen: ten waere dat by den Vonnisse den Verweerder uytdruckelijck waeren vergunt acht gebruyckelijcke Gerichts-dagen, die men in 't Latijn noemt *Dies utiles*, want alsdan en solden de Heylige ende andere dergelijcke dagen daer onder niet gerekent worden.

5. Exceptien van valscheydt, vreese, afdringinge, niettigheydt, ofte herstellinge in sijnen eersten staet, ende andere dergelijcke, die wijder ondersueck van saecken verheysschen, en worden tegens Schepenen Brieven, Gerichtlijcke bekentenissen, klaer Obligatien oft Handtschriften, ende andere klaere schriftelijcke bescheyden, in saecken van handtvuldinge niet ontfangen noch toegelaten, maer die hem daer mede in recht wilt behelpen, magh 't selve doen ten principalen.

6. Van gelijcken en heeft alhier geen plaetse d'exceptie van niet getelt gelt, op den voet van de geschreven Rechten, maer die hem daer mede solde willen behelpen, al oft hy sijn handtschrift alleen gegeven hadde op goeden geloove, ende betrouwen van dat hem de penningen getelt solden worden, sonder die ontfangen te hebben, solde 't selve moeten bewijsen, ende des niettemin die onder 't Gericht brengen, om by provisie onder genoeghsame versekerheyt by den Schult-heysscher gelicht te worden.

7. Tot genoeghsaem bewijs van niet getelt gelt wordt gehalden, dat men thoont, dat ten tijde van 't geven van de Handtschriften geen penningen getelt en zijn: ten waere by de Obligatie blijckt, dat die komt van voorgaende schuldt, oft dat den Crediteur ter contrarien bewese, dat hy die penningen voor oft naer dato van de Handtschrift heeft getelt aen den verobligeerden, ofte jemandt van sijnent wegen, oft dat oock andersints het gerichtlijck vermoejen tegens hem waere.

8. Van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

8. Van gelijcken wordt voor genoeghſaem bewijs van niet getelt gelt gehalden, als den genoemden Crediteur daer mede kommende maenen, hem ten Eyde geſtelt wordt dat hy die ſomme daer inne vermelt, niet en heeft getelt ofte doen tellen, maer dat die alleen op goet betrouwen van 't ontfangen is gegeven, ende dat hy den Eydt verweygert te doen, noch den ſelven den Gever van de Handtſchrift niet toe en ſtelt.

9. Ende in den gevalle en ſtaet alſulcke Obligatie, Handtſchrift, oft ander klaer beſcheydt niet alleen tot geen hantvuldinge, maer wort oock alsdan die hem als Crediteur derſelver is dragende, in ſijnen heyſch verclaert niet ontfanckbaer, ende verdampt in de koſten van den Proceſſe, den Gever vande Obligatie, Hantſchrift, oft ander beſcheyt t'onrecht aengedaen.

10. Al iſt dat die geheyſchte ſchult tot hantvuldinge ſtaet, ſoo wanneer nochtans jemandt wordt aengeſproken van wegen ſchuldt, daer inne hy voor oft met eenen anderen gehalden is, ende daer af hy over ſulcx ſchadeloos begeert gehalden te worden, Soo magh hem het Gerichte, niet tegenſtaende die verſochte handtvuldinge, tijdt verleenen van acht ofte veerthien daegen, ende langer niet, om den ſelven daer toe gerichtelijck t'aenſuecken, mits ſtellende verſeeckerheyt, als boven.

11. Desgelijcx als d'Obligatie oft ſchuldt ſtaende tot handtvuldinge, drie, vier, oft meer jaeren vervallen is, oft dat den Verweerder die ſchult oft Obligatie ſelver niet gemaeckt en heeft, maer daer voor wordt aengeſproocken als Erffgenaem des Schuldenaers, oft in een andere qualiteyt, dan in ſijnen eygen naem, ſoo magh die gedaeghde verſuecken, ende wordt hem voor de eerſte reyſe vergunt dagh van beraet, ſonder naedeel van de verſochte handtvuldinge.

§. 5. *Vonniſſe tot hantvuldinge ende wijder vervolgh van der ſaecke ten principale.*

1. ALſſer heyſch gedaen is tot betaelinge ende by proviſie, oft voorraet tot hantvuldinge, ende dat der Verweerder by gebreke van voor Recht te kommen, oft anderſints wordt verdamt den heyſch des Aenleggers te voldoen, ſoo en wordt hy in ſulcken gevalle niet wijders verſtaen verdampt te zijn, dan by proviſie die geheyſchte heuft-ſomme te moeten opleggen, met die Gerichts-koſten, ende niet den Intereſt, alwaert dat den ſelven oock geheyſt waere geweeſt.

 2. Naer

2. Naer dat der Aenlegger Vonnis van hantvuldinge verkregen heeft, en is hy niet gehalden de ſaecke meer in Recht aen te geven, maer der verdamde, willende ten principalen gehoort worden, moet ſelver binnens jaers naer de Gerichtelijcke erlegginge van de ſchult, de ſaecke in Recht doen dienen, ende vervolgen, ſonder 't vervolgh by overjaeringe te laeten ſmilten, oft by gebreke van ſulcx, blijven die gelachte ende gelichte penningen in betaelinge, ende is den Burge van ſijne Burghtochte ontſlagen, ſonder ander Vonnis daer toe te behoeven. *f.* 315. *n.* 8. 11.

3. Doch als den Heyſſcher ten Principalen tegens den Verweerder Vonnis begeert te hebben, ſonder den Overſtrick van 't jaer te verwachten, ſoo magh hy de ſaecke wederom voor 't Gericht brengen, ende mits de Redenen ende middelen in de ſaecke van hantvuldinge bedinght, ende anderſints te bedingen, nemen concluſie ten eynde die gelachte ende gelichte penningen hem in betaelinge ſullen blijven, ende ſijn Burge ofte geſtelde Cautie ontſlaegen weſen.

4. Ende oft der Heyſſcher daer en boven vermeynden tot eenigen ſchaden oft Intereſt berechtight oft bevueght te zijn, ende dat hy die over ſulcx in den proviſionelen proces hadde geheyſt, oft alnoch van ſinne waere te eyſſchen, Soo magh hy ſoo wel voor als naer de Overjaeringe van den Vonniſſe proviſioneel, oock Concluſie nemen, ten eynde hem den ſelven ſchade ende Intereſt worde aengeweſen.

5. Maer een Schuldenaer die verdamt is hantvuldinge te doen, en magh tegens den wille des Crediteurs, ten principalen niet gehoort worden, ſonder eerſt ende voor al de hooft-ſomme daerinne hy verdamt is gelaght te hebben, ende ſoo langh hy niet verhoort magh werden, en loopt hem den tijdt van het jaer niet, om den Aenlegger de ſaecke ten Principalen te doen vervolgen.

6. Voor handtvuldinge wordt gehalden om ten Principaelen gehoort te worden, als men in handen van den Richter ſoo veel goederen, actien ende Crediten heeft geſtelt, als tot voldoeninge ende Executie van den Vonniſſe van noode is, oft dat men in ſijne goederen oft perſoone geexecuteert is geweeſt, ende niet anders en heeft daer op men Executie ſolde mogen doen.

7. Soo verre men ten principalen bevindt ende geweſen wordt dat een Aenlegger t'onrecht de genamptiſeerde oft gelaghte penningen heeft ontfangen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

fangen, soo is hy gehalden die weder te geven, met de kosten van beyde Instantie, ende Interest oft verloop der selver Rentsgewijse, al waert oock soo, dat niemandt van de partye Coopman en waere, noch van sijnen Interest anders en bewese, dan dat hy sijn Gelt t'onrecht gemist heeft, ofte oock meerderen Interest, naer de gelegentheydt van den Persoone ende saecke, tot goetduncken van den Gerichte.

8. Insgelijcken als men ten principalen bevint, dat der Aenlegger die 't Vonnis van hantvullinge verkregen heeft, meer heeft geheyst ende ontfangen, dan der Verweerder hem schuldigh was, Soo is hy gehalden alle 't selve weder te geven met behoorlijcken Interest ende Kosten, by den Verweerder derhalven gedaen ende geleden, naer goetduncken ende taxatie van den Gerichte, als voor.

9. Ende in gevalle men bevint merckelijcke calumnie oft openbaer misbruyck, in 't versueck van de hantvuldinge in 't geheel ofte deel voorts gekeert te zijn, soo sal der Aenlegger tot behoeve der Armen van elck Pont groot, dat is ses Gulden, dat hy alsoo onbehoorlijck geheyscht, ende by lichtinge te veel ontfangen heeft, by den Gerichte verdamt werden in eenen schellinck, dat is ses stuyvers, oft in andere meerder oft mindere bruecke, naer gelegentheyt van der saecke.

DERDEN TYTEL,

Van Coop ende Coopmanschap ende wat daer aen kleeft. Siet oock f. 393.

§. 1. *Wanneer eenen coop van weerden is ende voor volkommentlijck gesloten wordt gehalden, ende van wat goederen den niet en magh geschieden.*

1. ALle Coopen ende vercoopen van ruerende oft onruerende goederen, schulden, actien, ende crediten, wat gestalt ende wie groot die mogen wesen, zijn van weerden, als die volkommentlijck zijn gesloten, ende sunderlingh als daer op den Godts-penninck gegeven is, ende staen oversulcx tot voldoeninge ten beyden zijden, niet tegenstaende

dat

dat daer van geen ſchriftelijck beſcheydt en is gemaeckt: ten waere dat der prijs quaem boven de drie hondert Gulden, ende dat die by een van de partyen ontkent worden, volgende 't geene hier boven onder den Tytel van *Beſtendige ende onbeſtendige Contracten* is geſaght. *f.* 210 *n.* 2.

2. Noch koopen noch andere handelinge worden verſtaen volkommentlijck geſloten te zijn, als partyen hebben beſproocken dat daer van gemaeckt ſal werden behoorlijck ſchriftelijck beſcheydt: ten zy dat die in geſchrifte zijn geſtelt, hun voorgeleſen, ende voor Schepenen oft anderſints behoorlijck bekent, oft onder hun hant-teycken beveſtight, ende overſulcx blijven partyen tot alsdan op hun geheel, om by berouw daer van te ſcheyden. *f.* 210. *n.* 3.

3. Niemant en magh eenigh Patrimoniael aengeſtorven Erfgoedt vercoopen, vervremden oft opdragen tuſſchen ſijnen vier ſtapelen, oft op't bedde liggende, noch oock 't ſelve met eenige ſchulden oft laſten beſwaeren: ten waere dat der Coop te voorens, als hy noch ter ſtegen ende ſtraten ginge, geſchiet waere, oft dattet gelt met der daet opgenomen waer, ten eynde dattet goet daer met beſwaert ſolde werden, dan van gewonnen ende geworven goederen magh 't ſelve wel geſchieden. *f.* 21. *n.* 22. *f.* 171. *n.* 14.

4. Geeſtelijcke perſoonen die in Clooſters gegaen ende geprofeſſit zijn, en mogen niet vercoopen ofte belaſten hun Erfgoederen, als Huys, Landt, oft Renten, die hun aengeſtorven, oft aenge-erſt waeren voor de profeſſie, maer mogen die alleen hun leven lanck als Tochters genieten ende gebruycken. *f.* 196. *n.* 6.

5. Item geen Clooſter luydt, oft dergelijcke perſoonen en mogen eenigh Erfgoedt aen ſich werven, oft verkrijgen: ten waere dat hun van den Hartogh waere vergunt, oft dat ſy voor losbaere Renten die ſy mogen hebben ende verkrijgen, eenige andere Panden hadden opgewonnen ende in gekocht.

6. Beheltlijck nochtans dat ſy die uytgewonnen goederen wederom moeten vercoopen, ende daer van afſtandt doen, binnen drie jaren naer de opwinninge, oft binnen den ſelven tijdt die wederom op losbaere Rente uytgeven.

7. Hier tegens en mogen geen Geeſtlijcke Collegien, Conventen, Cloosters, oft andere Geeſtlijcke Stichtingen, eenige hunne Erfgoederen vercoopen, verſetten, verpanden, belaſten, oft anderſints daer van ſcheyden, ſonder

ſonder oorlof van hunne Geeſtelijcke Overigheyt ende van den Prince van het Landt, ofte van ſijnen Raedt in Gelderlandt, onder den grooten Segel, op voorgaende onderſueck ende kenniſſe van ſaecke.

8. Erven daer eenen kommer aengelaght is, oft die anderſints in Rechte ſtrijdtbaer zijn, en mogen niet verkocht, noch beſwaert werden tot achterdeel van den Cleger, om hem daer mede te verkorten in ſijn gerichtlijck vervolgh, tegen ſijne eerſte partye, ende daer naer d'executie te mogen doen tegens alle Beſitters van de ſelve, al waert goedt in de thiende handt daer naer gekommen. *f.* 171. *n.* 13.

§. 2. *Leſie oft quetſinge over die helft in coopen niet toegelaten.*

1. SOo wanneer jemandt in 't coopen oft vercoopen van onruerende goederen hem verongelijckt oft beſchadight vint over die helfte; magh hem daer tegens doen verſien, by wegen van Reſciſſie, gelijck onder den Tytel van *Geoorloſde ende ongeoorloſde Contracten* is geſaght. *f.* 66. *n.* 16. *f.* 211. *n.* 5.

2. Maer 't ſelve en heeft geen plaetſe ten aenſien van verhandelinge van ruerende goederen: ten zy dat die waeren van groote weerde, als ten minſten van drie hondert Gulden, oft dat die waeren gedaen by minderjaerige perſoonen. *Ibid.*

3. Die Reſciſſie van coop van ruerende goederen is te verſtaen van goederen die in gemeyne Hanteringe ende gebruyck zijn gelegen, ende niet daer op men door ſinnelijckheyt, oft affectie is vallende, als juweelen, peerlen, ſchilderyen ende dergelijcke. *Ibid.*

4. Want aengaende alſulcke goederen en heeft Reſciſſie in 't regart van den Cooper geen plaetſe, al waeren die verre boven die helft van den gemeynen prijs verkocht: ten waere men duer gewaldt, bedrogh oft anderſints onbehoorlijck ofte minderjaerigheydt daer toe waere gebroght, als voor.

5. Leſie oft quetſinge over die helft van den Rechten prijs, wort verſtaen, ten aenſien van den Vercooper, als hy voor ſijn goet niet en heeft die helft van 't geene 't ſelve ten tijde van den Coop in der waerheyt weerdigh was, ende ten aenſien van den Cooper, als hy meer dan noch eens ſoo veel dan die weerde voor een goedt heeft gegeven, als voor 't geene dat maer ſes hondert Guldens weerdt is, meer dan twelff hondert Guldens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

§. 3. *Voltreckinge van vercoopinge.*

1. DIe eenigh goet verkocht, vermangelt, oft andersints verhandelt heeft, is gehalden (mits daer van betaelt zijnde) volgende den Contract, 't selve den Cooper met der daet te leveren, te doen, ende te laten volgen, soo verre hy die macht oft middel heeft om 't selve te doen, sonder dat hy magh volstaen mits betalende aen den Cooper sijnen Interest.

2. Soo verre aen een verkocht goedt eenigen schaede geschiedt, eer 't selve ge-erft, opgedragen oft gelevert is, ende dat der Vercooper *in mora* gebreeck, oft onbehoorlijcke hinderinge hadde geweest van 't selve te doen, sulcken schade valt op den Vercooper, ende niet op den Cooper, die daerinne noch niet met Recht en is verwaert.

3. Wanneer een sijn goedt aen twee verscheydene persoonen den eenen voor, ende aen den anderen nae heeft verkocht, ende gelevert, alsdan gaet voor in 't verkrijgen van den eygendom van den selve die daer van eerst Gerichtelijck Transport heeft gehadt, ende ist gereydt goet, die daer van eerst d'overleveringe heeft bekommen, alwaer hy oock leste Cooper.

4. D'welck nochtans te verstaen is, als der tweeden Cooper ter goeder trouwen heeft gekocht, niet wetende dat het goedt aen jemandt anders van te voorens was verhandelt, ende niet als hy met sijnen tweeden coop ende Transport daer op gevolght, gesocht heeft den eersten Cooper die vercoopinge van het gegolden goedt t'ondergaen.

5. Al waert dat der tweede Cooper oft Contractant ter goeder trouwe hadde gekocht, oft gemangelt, soo heeft evenwel den eersten Cooper oft Handelaer sijn actie van schade, ende Interesse tegens sijnen Vercooper oft Verhandelaer, den welcken (soo hy sulcx bedriegelijcker wijse gedaen hadde) solde oock nae gelegentheydt der saecken in eene gelt, oft andere boete verdamt mogen worden.

6. Als een Facteur oft Maeckelaer last heeft om eenigh Corn, Saet, oft oock andere waeren ende Coopmanschappen, daer die Waege oft Maete over gaet, te vercoopen, ende dat aen den selven Facteur die plaetse, daer het goedt light, gewesen, oft der stael daer af by den Eygenaer gegeven is, oft dat het den Facteur oft Maeckelaer in sijne handen oft macht heeft, ende dat het goedt by d'een, ende anderen verkocht is, soo sal der geene die 't selve van den Facteur gegolden heeft, moeten voorgaen.

7. D'welck oock plaetse grijpt, niet tegenstaende dat die vercoopinge by den

by den Meester eerst gedaen is, ten waere dat der tweede Cooper hadde geweten dat den Eygenaer ofte Meester sijnen Facteur daer te voorens sijnen last opgesaght hadde, ende dat hy hem evenwel vervordert hadde van hem te koopen, al oft sijn eygen Goedt waere, oft dat hy al noch daer van last hadde van den Eygenaer.

8. Die eenige van de voorschreven goederen heeft verkocht, om op seeckeren benoemden tijdt ofte plaetse te leveren, willende van den prijs voldaen zijn, is gehalden ten lesten daege van den besproocken tijdt te kommen, gaen, oft seynden aen die persoon ofte Huys van den Cooper, ende in bywesen van twee geloofweerdige persoonen hem aenbiedende die leveringe van 't Goet, ende wijsen waer 't selve is leggende.

9. Ende indien der Cooper ten selvigen daege, ofte 's daeghs daer naer, die leveringe van het gegolden goedt niet en komt ontfangen, ende den koop van sijner zijden daetelijck niet voldoet, soo magh der Vercooper daer nae het selve goedt aen andere vercoopen, ende tot dem sijnen schade van minderen prijs, ende andersints op den Cooper verhalen: ten zy dat der Cooper komt om het goedt t'ontfangen, ende den prijs met den geleden Interest ende schade te betalen, voor ende al eer 't selve aen den anderen is verkocht.

10. Insgelijcken soo den Cooper sijnen coop wilt voltogen hebben, is hy schuldigh gelijcke neerstigheyt, als vooren te doen, naementlijck ten aengestelden daege van de leveringe te gaen, oft seynden aen den Vercooper, oft tot sijnen Huyse, hem biedende betaelinge van den prijs der gekochter goederen, ende daer van versuecken leveringe.

11. Ende soo verre der Vercooper ten selven daege oft t'sanderdaeghs daer naer die leveringe niet en doet, is der Cooper daer naer niet gehalden 't goet t'ontfangen, ende den prijs te betaelen, ende magh niettemin van den Vercooper sijnen hinder, schade ende Interest van de niet leveringe heysschen.

12. Maer als noch der Cooper noch Vercooper alsulcke neerstigheyt, als gesaght is, binnen den lesten dagh niet en doen, soo zijn sy daer naer ten beyden zijden van den coop ontslagen, ende en kan noch der Cooper, noch Vercooper tot des anderen last by gebreke van voltreckinge eenigen hinder oft schaede voorderen, dan begeren sy evenwel ten beyden zijden den coop te volbrengen, sulcx staet hun vry.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

13. Soo wanneer in 't coopen ende vercoopen eeniger Coopmanſchap geenen dagh tot die leveringe van het goet, ofte tot voldoeninge van den prijs geſtelt is: Soo magh der Cooper by proteſt den geenen daer met hy gehandelt heeft, binnen den derden dagh tot voldoeninge aenſuecken, met daetelijcke aenbiedinge van te voldoen van ſijnder zijden.

14. Ende ſoo verre alsdan die geenige daer aen 't proteſt is gedaen, in de voldoeninge gebreeckelijck blijft, Soo is den anderen die het aenſueck by proteſt heeft gedaen, van het Contract, indien 't hem belieft, ontſlagen.

15. Maer ſoo hy voldoeninge daer van begeert, ſoo magh hy die weerderinge van de verkochte Waren doen nemen, in ſoo verre hy Cooper is, ende ſoo veel als die alsdan meer bevonden wordt weerdigh te zijn, dan die is verkocht, magh hy met den ſchade, ſoo hy eenige heeft geleden, van den Vercooper heyſchen.

16. Ende in ſoo verre hy Vercooper is, magh van gelijcken, ſoo veel als 't ſelve min geweerdeert wordt dan het verkocht is, met den geledenen ſchade van den Cooper vorderen, ende moet in den eenen ende anderen val die meerder oft minder weerde goet gedaen worden.

17. Oft d'een oft d'ander van Partyen binnen den derden dagh alſulcke neerſtigheyt niet en hadden gedaen om van den Contract voldaen te zijn, ſoo is ende blijft oock alsdan den anderen ongehalden van wegen den ſelven Contract, maer willende den Contract ten beyden zijden naer kommen, mogen 't ſelve doen.

§. 4. Betaelinge van den Prijs ende intereſt ofte profijt van de coop-penningen.

1. GElijck die Vercoopers gehalden zijn tot volkomene leveringe van het verkochte goet, ſoo zijn oock die Coopers terſtont naer die leveringe gehalden tot betaelinge van den Prijs: ten waere dat ſy op dagh gekocht hadden, ende oft ſy daer in gebreeckelijck vielen, des aenſocht zijnde, ende dat het verkochte goedt eenigh jaerlijcx inkommen gaeve, zijn ter ſaecke van de niet betalinge gehalden goet te doen den Intereſt van den Prijs den penninck Seſtien, van den dagh af van de maeninge, ingevalle den ſelven Intereſt van hun wordt begeert.

2. Maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. Maer als jemandt eenigh gereydt Goedt heeft verkocht om terstont, oft oock op-dagh daer af betaelt te werden, sonder eenigh Interest te bespreecken, by gebreecke van betaelinge, oft dat men oock aen jemandt Gelt heeft geleent, oft onder gelaeten sonder bespreeck ende gelofte van Interest, soo verre hy op sijnen tijdt niet en betaelt, soo en is der Cooper oft Schuldenaer daer van geenen Interest schuldigh, dan van den dagh af, dat den Schuldenaer ernstlijck is gemaent, ende tegens hem schriftelijck protest gedaen van alle kosten, schaden ende Interesten van niet betaelinge, oft by gebreecke van sulcx, sedert dat hy gerichtelijck is gemaent, ende tot sijnen last heysch van kosten, schaede ende Interesten gedaen. *f.* 266. *n.* 5. 6.

3. Wel verstaende, dat al ist dat men voor den gerichtlijcken eysch betaelinge heeft versocht, ende van schaden ende Interesten geprotesteert, evenwel den Interest niet voorder geheyscht kan worden, dan voor den tijdt van ses Maendt, t'sedert den proteste, ende voortaen geduerende den processe, d'welck soo verre daer naer oock Jaer ende dagh interrupt, oft onvervolght bleve, solde den Schuldenaer voor den tijdt van den stilstandt daer in niet gehalden zijn.

4. Maer oft jemandt eenige goederen, oft Coopmanschap aen eenen anderen hadde gesonden, om by hem verkocht, ende den prijs van de selve tot andere goederen, oft Coopmanschappen bekeert, oft andersints aen hem over gemaeckt te worden, oft dat oock jemandt ten selven eynde eenige penningen aen sijnen Facteur, oft Agent, by wissel, oft andersints overgemaeckt hadde, oft hem last gegeven om eenige penningen t'ontfangen, in soo vern alsulcken Facteur oft Agent sijnen last terstondt, oft met de eerste gelegentheyt, naer dat hy die penningen heeft ontfangen niet en volbrenght, magh van wegen den schaden ende Interesten aengesproken worden, wie wel dat desfals niet en is geprotesteert, oft geprocedeert.

5. Van gelijcken soo wanneer een Facteur, oft Beveel-hebber eenige penningen voor sijnen Meester oft Bevel-gever heeft betaelt, oft verschoten, het waere tot incoop van eenige Goederen, betaelinge van Wissel-brieven, oft tot voldoeninge van eenige onkosten, van Tollen, Licenten, oft andere, die magh derwegen tot laste van sijnen committent oft Beveel-gever oock Interest heysschen, van den tijdt af dat hy sijne pennin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

gen heeft verschooten, al waert dat hy deshalvens niet en hadde geprotesteert. *f.* 245. *n.* 3.

6. Niettemin op dat noch der Beveelgever, noch der Facteur in geen onverwachten oft onvermeynden Interesten by langh stilswijgen, oft ooghluycken van d'een oft ander en vallen, soo is der geene die aen den anderen van wegen 't geene voorf: is verstaet ten achter te zijn, gehalden tot bewaeringe van sijn gerechtigheyt van schade ende Interesten (in soo vern hy daer van geen gelofte en heeft) sijn tachterheyt binnen vier Maenden bie Brieven te voorderen, ende soo hy daer van niet en wordt voldaen, noch gelofte en bekomt, binnen vier Maenden daer nae te protesteren, ende binnen andere vier Maenden sijn tachterheyt met den Interest van de selve met Recht te eysschen, ende te vervolgen, 't zy voor Recht ofte goede Mannen ten beyden zijden te kiesen, oft wel hun ondertusschen versien van behoorlijcke belofte.

7. D'welck gedaen hebbende, blijft hy op sijn geheel in sijnen heysch van Schaden ende Interesten van den dagh aff dat hy 't sijne verlaght ofte verschoten heeft, ende als hy binnen d'eerste vier Maenden niet gemaent, maer daer naer geprotesteert, oft gerichtlijcken Eysch gedaen heeft, van den tijdt aff dat hy 't selve heeft gedaen, ende oft hy noch d'een, noch d'ander gedaen en hadde, oft dat hy oock jaer ende dagh, naer dat hy voor Recht, ofte goede Mannen sijn schuldt begonst heeft te heysschen, sijne saecke onvervolght liet, soo en solde hy van den tijdt van stilstandt geene Interest genieten, dan wel van den tijdt aff dat hy sijn Proces heeft begonst ende wederom aengenomen, oft vervolght tot den tijdt van den Vonnisse ende voldoeninge van den selven.

§. 5. *Weerschap ende verantwoorden voor den Cooper.*

1. ALle Vercoopers zijn gehalden te verschaffen dat der Cooper het verkocht goet, als sijn eygen hebbe, behalden ende gebruycken magh, in alsulcker gestalt, als hem 't selve verkocht is met der eygenschap, nut ende gebruyck desselven, ende soo jemandt 't selve goedt Gerichtelijck kompt heysschen, daer voor op 't gesinnen des Coopers, Weerschap te doen. *f.* 317. *n.* 1. *& seq.*

2. Wel verstaende dat een Cooper geen verhael van Weerschap en heeft, soo wanneer hy sijnen Vercooper tot geen Weerschap en heeft aengesocht,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

gesocht, oft dat hy sich buyten des Vercoopers wille oft consent tot Segsluyden heeft begeven, ende ingelaeten, oft dat hy den Cleger met eenige Exceptien hadde kunnen afweeren, ende sulcx te doen hadde onderlaten.

3. Allet welck oock gedaen wordt in Erf-buytinge, ende Erf-wisselinge, scheydinge ende deylinge, ende alle andere saecken oft handelingen daer weerschap valt, als zijnde oock alsdan d'een soo wel gehalden in de weerschap, als d'ander.

4. Doch soo der Cooper, Mangelaer, oft andere daer aen men tot garande gehalden is, kouste bewijsen, dat der Eysscher recht tot het Goedt hadde, ende datter geene Redenen en waeren om hem sijnen eysch af te slaen, soo sal der Vercooper, oft andere persoonen weerschap schuldigh zijnde, niet verschoonen van het verkocht goet vry te leveren, oft by gebreecke van sulcx, den prijs met den schade ende Interesten op te leggen, ende te betaelen, dat hy tot weerschap niet en is aengesocht.

5. Daer en valt oock geen garant op coop van goederen die men heeft gedaen, wel wetende dat die eenen anderen toebehoorden, ofte dat die verkocht werden tot defraudatie van des Schuldenaers Crediteuren, maer moet der Cooper alsdan hem selven wijten, dat hy niet ter goeder trouwen en heeft gehandelt, maer om eenen anderen te verkorten.

6. Die een Peerdt voor suyver ende reyn vercoopt, is gehalden te verantwoorden voor alle die gebreken die aen 't Peerdt worden bevonden, binnen den tijdt van eenen Maendt, naer den coop, maer heeft hy sulcx niet toegesaght, en is wegen die gebreken van het verkocht Peerdt niet gehalden, behalven van de gebreken, dempigheyt oft aenborstigheydt, Ruyigheyt, oft snuyvigheyt, wie insgelijcx van den Worm die hem binnen den tijdt van ses weecken openbaeren: ten waere dat der Cooper die gebreken geweten, ende verswegen hadde.

§. 6. *Vry Iaermerckten.*

1. ALle Coopluyden, ende hunne goederen op Jaer-merckten soo kommende als keerende ende blijvende, niet tegenstaende eenige bevelen, ofte verboden van hooger handt, genieten de vryheyt van de selve Jaer-merckten.

2. Ende en is niet alleenlijck den Coopluyden, maer alle andere soorten

ten van volcke toegelaten, geduerende der Merckt vryheyt, ter merckt te kommen, aldaer te verkeeren, wesen, ende blijven, ende weder te keeren, sonder in hunne persoonen, ofte goederen, gearresteert, verhindert, oft in eenige andere manieren belet te worden.

3. D'welck oock niet en magh geschieden voor eenige Schulden, alwaer der Schuldenaer met Vonnis van eenige Raeden, oft van den Gerichten deses Quartiers, oft anderen plaetsen daer toe verdampt, ende die Executie bewillight.

4. Alwaert oock saecke, dat jemandt hadde vertegen van alle exceptien, gratien, beneficien van Rechten, oock specialijcken op die Merckt vryheyt, Soo sal hy nochtans, den onaengesien, genieten de vryheyt, als voor.

5. Niettemin, die binnen den Jaer-merckt eenige Schult gemaeckt heeft, die met gereyden Gelde, oft binnen den selven Jaer-merckt moet betaelt ende verricht werden, magh uyt oorsaecke van de selve schuldt, binnen die selve Jaer-merckt gearresteert, ende met recht aengesproocken werden. *f.* 2. *n.* 4.

6. Maer soo wanneer eenige Schult in oft buyten der Merckt vryheyt is gemaeckt, daer van der dagh van betalinge in eenen anderen Jaer-merckt, oft daer te vooren vervallen is, daer voor en is der Schuldenaer binnen alsulcken ander Jaer-merckt niet arrestabel.

7. Niemandt en is vrye ten aensien van Jaer-merckten van eenigh misdaet by hem gedaen, daer toe naer Recht ende Landts-gebruyck Lijfsstraffe is staende, maer magh den niet tegenstaende by den Heere aengetast, ende gevangen gestelt worden.

8. Die van buyten op den Merckt kommen, om die vryheydt der selver te genieten, zijn niet vrye van Accijsen, noch van andere ordinarisse Rechten die op die Coopmanschappe gestelt zijn, maer zijn die te betalen schuldigh, gelijck buyten die selve Merckten. *Weder coop siet* 393.

VIERDEN

VIERDEN TYTEL,

Van Huere ende Pachten. Siet oock fol. 394.

Siet oock fol. 394.

§. 1. *Waer toe eenen Huerlinck berechtight is ofte niet.*

1. EEn Verhuerder is gehalden den Huerlinck het verhuert Huys ofte Erve te leveren, doen ende laeten gebruycken, volgende sijn Huere, soo verre het in sijne macht is 't selve alsoo te doen, sonder dat hy magh den Huerlinck uyt het gehuert Huys halden, al wolde hy hem sijn Interest betalen. *f. 277. n. 6.*

2. Die een Huys verhuert, is schuldigh 't selve alsoo te onderhalden van Muyren, Wanden, ende Dack, tegens Windt ende Regen, heymelicke Gemaecker doen reynigen, van vaste Deuren ende Vensters, ende andere nootsaeckelijcke dingen te versien, dat 't selve gevoeghlijck ende sonder letsel bewoont kan worden.

3. Een Verhuerder en magh den Huerlinck niet doen verhuysen, oft het Huys ruymen, al wolde hy oock selfs daerinne kommen woonen, oft 't Huys in 't geheel ofte deel afwerpen ende vermaecken, ende den Huerlinck sijnen Interest betalen, als voor.

4. Soo verre nochtans een Huerlinck het gehuert Huys ofte Erve misbruyckte, 't zy met oneerlijcke Huyshaldinge, oft 't selve bedervende, oft anderssints qualijck bewoonende, alsdan magh de Verhuerder den Huerlinck doen verhuysen, tot erkentenisse ende goetduncken des Gerichts.

5. Ende des niettemin sal der Verhuerder den Huerlinck verbonden hebben tot voldoeninge van de Huere, tot dat 't selve Huys op gelijcken prijs verhuert kan werden, oft dat den uytgesetten Huerlinck te vreden is 't gebreck van de mindere Huere goet te doen.

6. Al ist dat een Huys verkocht oft anderssints wegh gegeven is, soo moet nochtans den Huerlinck, des niet tegenstaende, sijn Huer gebruycken, soo langh die duert, al waert oock saecke dat het Huys oft Erve by

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Executie verkocht waere, overmits dat Huere, naer deses Quartiers recht, voor Coop gaet.

7. D'welck te verstaen is, als die vercoopinge niet en geschiedt by wegen van Executie, uyt krachte van voorgaende verpandinge, alder dan de huere, 't zy van verloop van Renten, Tinsen, Erf-pachten, oft verpande schulden, want in sulcken gevalle solde den Cooper voor den Huerlinck gaen, als kommende in de plaetse van den geenen die aldaer Gerechtigheyt heeft gehadt, de welcke noch by vercoopinge, noch by verhueringe, noch eenige andere handelinge des Schuldenaers vermindert, verargert oft gekrenckt heeft konnen worden.

8. Al komt die huere te cesseren, oft uyt te gaen, als der Huerlinck het gehuert Huys ofte Erve koopt ofte gelt, oft doet gelden tot sijnen behoef, soo wanneer nochtans den koop hem niet en blijft, maer wordt beschudt, soo behalt hy sijne huere: ten waere dat die by argelist waere aengegaen tot achterdeel van den Beschudder ofte Vernaerder, gelijck onder den Tytel van *Beschudt ofte Vernaerderinge* is gesaght. *f.* 159. *n.* 1.

9. Alle Huerlingen van Huyser ende Erfnen mogen die selve vryelijck voorts verhueren aen den geenen die hun belieft, sonder consent van den Eygenaer ofte Verhuerder, soo wanneer anders niet en is ondersproken, met der bescheydenheyt doch, dat 't selve geschiede aen persoonen van gelijcke staet oft handel ende wandel, die de Huysen niet beswaerlijcker noch arger en bewoonen, den Eygenaer niettemin op sijn geheel in sijn Recht van beschudde.

10. Item een Huerlinck van een Huys, magh uyt den selven Huyse een Camer, Kelder, Solder, Packhuys oft ander deel van 't selve aen andere verhueren, sonder consent van den Verhuerder: Beheltlijck dat het Huys daer mede niet verargert oft beschadight en worde, als voor, ende dat alsulcke huere niet langer en duert dan die van den Huyse.

11. Item magh een Huerlinck het Huys oft Erve by hem gehuert stellen ende schicken tot gerieve van sijne neringh, daer toe 't selve hem verhuert is: Beheltlijck dat hy 't gehuert Huys oft Erve geene schade oft achterdeel aen en doe, ende dat hy in 't verhuysen 't selve wederomme stelle in alsulcken staet ende gerieve, als 't was ten tijde doen hy daerinne gekommen is.

12. Item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

12. Item magh een Huerlinck in 't scheyden van de huere uytbreecken ende nae hem nemen alle 't geene hy aen 't Huys oft Erve op sijn eygen kosten gemuert, getimmert oft geplant heeft, mits stellende 't Huys oft Erve in sulcken staet, als hy 't gevonden heeft, als voor.

13. Soo wanneer nochtans den Eygenaer te vreden waere die selve beteringe oft bepoetinge te betalen, ten seggen van goede Mannen des verstandts hebbende, oft dat in 't maecken van de huere waere besproocken dat den Huerder alles aldaer solde moeten laeten, soo en solde hy die niet wegh mogen nemen.

14. Huerlingen en mogen uyt den gehuerden Huyse niet scheyden sonder weete, wille ende consent van den Verhuerder, ende oft sy 't selve deden, solden met Recht bedwongen mogen worden, wederom daer in te kommen, ende des evenwel den Verhuerder op te richten den schaden, die hy in toekommende tijden daer door solde kommen te lijden.

15. Den Huerlinck en heeft geen Recht om nae den uytganck sijner hueren in het gehuerde Huys oft Erve te blijven, oft 't selve te behalden voor den prijs die een ander daer voor solde willen geven, maer magh der Verhuerder daer mede believen ende gerieven, die 't hem goet dunckt, sonder tegen seggen van den eersten Huerlinck.

16. D'welck plaetse heeft, al waert oock saecke dat den Verhuerder aen den Huerlinck die huere van te voorens niet en hadde opgesaght, by soo vern die huer-cedele niet en vermeldt dat die opsegginge een halff Jaer, ofte drye Maendt te bevoorens behoorde te geschieden.

17. Als nae den omganck van den besproockenen tijdt beyde die partyen swijgen, ende dat der Huerlinck drie weecken ende drie dagen daer nae het gehuert huys blijft bewoonen, soo wordt hy verstaen 't selve huys op den alden voet ende prijs wederom gehuert te hebben voor den tijdt van een geheel Jaer.

18. Ende soo den Eygenaer ofte der Huerlinck alsdan met den Jaer verstaet van de huere te scheyden, soo moet die geene die daer by niet en begeert te blijven, den anderen drie Maenden voor den uytganck van het Jaer de huere opseggen, op dat hy bequaemen tijdt magh hebben om hem van een ander huys oft huerlinck te versien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

19. Maer soo wanneer alsdan d'eene oft d'andere partye binnen den tijdt van veerthien dagen die huere heeft opgesaght, soo en wordt niet verstaen dat die huere voorder verlenght sol zijn, dan voor het loopende halft Jaer, tot den naesten tijdt dat men gewoon is te verhuysen, als te weten Paesschen, ende S. Remigij.

20. T'welck al oock plaetse heeft ten aensien van de huere ofte pachte van Ackerlanden oft Bemten.

§. 2. *Waer toe den Verhuerder berechtight is oft niet.*

1. DEr Verhuerder van eenigh Huys ofte Landt, heeft sijn actie ofte klachte personeel, tot laste van den huerlinck daer met hy die huere heeft aengegaen, ende niet tegens den tweeden huerlinck, daer aen den eersten dat Huys oft Landt ofte deel daer van, voorts heeft verhuert, maer wel op sijne goederen die hy op 't verhuerde Pandt vindt, soo hier onder naerder wordt gesaght.

2. Alle die goederen die op 't gehuerde Pandt zijn gebraght, 't zy dat die den huerlinck zijn toebehoorende, oft dat die hem zijn verhuert oft geleent, tot huyshaldinge oft oeffeninge van sijne neringe, staen ende zijn verbonden voor die huere, wie insgelijcx voor de beschadigheyt ende verargeringe van de Huysen ofte grondt, toegekommen door merckelijcke onachtsaemheyt oft toe doen van den Huerlinck. *f.* 254. *n.* 7.

3. D'welck plaetse heeft, soo langh als die selve goederen zijn op 't Pandt oft in de macht van den huerlinck, ende oft hy die by argelist tot achterdeel van den Verhuerder van 't Pandt hadde gedaen, ende die noch in sijne macht waeren, soo magh der Verhuerder die tot sijne verseeckerheyt wederomme op 't verhuerde Pandt doen kommen.

4. Ende oft die waeren gedaen ende gebroght in handen van de Justitie ofte Gericht, al waert op 't vervolgh van andere Crediteuren, soo sol den niet tegenstaende, der Verhuerder in sijn geheel blijven, om op die selvige goederen oft penningen daer van gekommen soo langh die niet en zijn gelicht, noch verdeelt, om sijn voordeel oft Recht van Preferentie te genieten.

5. Als den jersten huerlinck het huys voorts heeft verhuert aen een ander, soo is insgelijcx die haeve ende andere gereyde goederen by den tweeden huerlinck op 't Pandt gebraght, voor die voldoeninge van de

jerste

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

jerste huere ende schade verbonden, al en waeren die hem oock maer geleent oft verhuert.

6. Maer goederen van andere persoonen die eenige Kelders, Camers, Packhuysen, Solders ende dergelijcke deelen van den gehuerden Huyse in huer hebben, en zijn maer verbonden voor de selvige particuliere huere, ende den schade die duer hun toedoen, oft groote onachtsaemheydt, den Huyse solde zijn overkommen, sonder dat die van wegen de voordere huere gepandt mogen werden.

7. Een Verhuerder magh die goederen op sijn Pandt bevonden ende hem stilswijgens verbonden, als voor, van wegen de huys-huere ende beschadigheydt van sijnen Huyse doen beslaen, ende uytwinnen, sonder den huerlinck by actie personnele behoeven aen te spreecken, den huerlinck geheel in sijn verantwoorden oft tegenseggen, soo hy eenigh heeft.

8. Als daer achterdencken is van misbetaelinge, by vertreck van den huerlinck, oft verstekinge van de goederen op 't Pandt zijnde, soo magh oock der Verhuerder met consent van den Gerichte, terstondt naer d'Arrest, die selve goederen doen opschrijven by den Gericht-schrijver, in bywesen van twee Schepenen, ende die laten bewaeren, soo wel voor die loopende, als verscheenen huere.

9. Soo wanneer een Huys, Camer ofte Erve met den Jaere verhuert is, en magh men den huerlinck niet bedwingen met vierdeel oft halven Jaer die huere te betaelen: ten waere dat dan anders waer besproocken, in welcken gevalle men den huerlinck t'elcken besproken tijde magh doen betaelen.

10. Huys-huere is staende tot handtvuldinge, niet tegenstaende eenige exceptie die der huerlinck solde willen voortbrengen, van wegen reparatie oft vermaeckinge, by hem aen het gehuert huys oft Erve gedaen, Ende is den volgende der huerlinck gehalden die geheyste huere te namptiseren, oft onder 't Gericht te leggen, ende den Verhuerder onder genougsame versekerheyt te laten volgen.

11. Ende aengaende die kosten van onderhaldinge ofte vermaeckinge by den huerlinck aen den huyse gedaen, sullen partyen versonden worden voor goede Mannen, om die selve te vergelijcken, ende te vereenigen, soo sy konnen, ende ingeval van geen accoort, der partyen geschil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

met hun advijs oft goetduncken aen't Gericht overbrengen, om daer op recht gedaen te worden, naer behooren.

12. Saecken van Huys-hueren moeten voor Scholtis ende Schepenen sommierlick oft met kort Recht bedingt worden, ende soo der huerlinck ten eersten daege voor Recht niet en komt, ende eenige bestendige antwoort oft verweeringe vort brenght, oft die selve binnen acht daegen niet en bewijst, wordt verdamt tot handtvuldinge, als voor.

§. 3. *Verpachtinge van goederen.*

1. ALle verpachte Erven moeten naer de voorwaerde van verpachtinge, ende anders niet, gebruyckt worden, soo wel van den geenen die het goedt gepacht heeft, als van den naegestelden Pachter, oft die in des Pachters Jaeren treedt.

2. Een Verpachter is schuldigh den Pachter die versproockene Jaeren te halden, sonder dat hy voor den omganck der Jaeren magh den Pachter doen uytstellen, oft hem daer in eenigh hinder oft beletsel doen, oft laeten geschieden.

3. Voorbeheltlijck dat als de verpachtinge is gedaen op seeckere ende sunderlijcke voorwaerden, kommende tot voordeel van den Verpachter, ende dat der Pachter die selve niet en voltreckt ofte naer en komt, oft dat by hem daer tegens gedaen ofte gehandelt wordt, Soo magh der Pachter alsdan van sijne Pachtinge ontsat worden, met kennisse ende goetduncken van 't Gericht.

4. Soo verre der Pachter in sijn pacht-jaeren sijne pachte niet en betaelde, ende dat hy sich onderstonde die Vruchten anders waer te verbrengen, sal in den val, de Verpachter ofte Grondt-heer, mits toesluytinge der Schueren door't Gericht sijne pachte bekommen mogen.

5. Wanneer die goederen door des Pachters naelaetigheyt opsetlijck met afhouwen der Aest-boomen, Eycken, oft andere middelen, verwuest ende beschadight werden, sal der Verpachter der wegen by den Gericht toegelaten werden den Pachter van het verpacht goedt te stellen, ende den aengedaenen schade te doen betalen.

6. By soo vern door des Pachters oft sijns huysgesints versuymenisse ende naelatigheydt het Huys, Schuere oft Stallingh afbrande, sal der

selver

ſelver Pachter gehalden zijn den geleden ſchade den Eygendoms-heer wederom op te richten.

7. Als een Pachter het gepacht goedt laet liggen ongebouwt, oft dat hy ten eynde van de pachte niet en vertreckt, tot ſchade ofte tegen den danck ende wille van den Verpachter, ſoo ſal der Pachter gehalden zijn, alſulcken ſchade goet te doen, ende daer en boven ter breucke geſtelt worden, tot goetduncken des Gerichts, naer gelegentheyt der ſaecke, ſunderlinge ſoo wanneer hy op ſijnen tijdt des aenſocht zijnde, niet en ruympt.

8. Die hem vermeet huere ofte pachtinge van eenigh Huys, Goedt, oft Landt te hebben, is gehalden ten daege van den eerſten daegemente, by oft aen hem gedaen, met alle ſijn ſchijn ende beſcheydt voor Recht te kommen, ende daer mede by ſittenden Gerichte van ſijne Gerechtigheyt te bewijſen, oft by gebreke van ſulcx wordt verdamt terſtont te ruymen by proviſie. *f.* 304. *n.* 22.

9. Ende oft een Pachter wilde ſeggen Recht van Eygendom, Tochte oft ander desgelijcx, tot het gepacht goedt te hebben, en magh hem daer mede tot onthaldinge van 't ſelve goedt tegen den Verpachter niet behelpen, maer moet jerſt ende voor al, aen hem ofte ſijne Erfgenamen 't ſelve wederom ter handen ſtellen, ende alsdan met Recht ſpreken, ende daer op gerichtlijcke uytſpraecke verwachten, op de verbeurte van vijfentwintigh Goltgulden ende verlies van de ſaecke.

10. Van gelijcken die Pachters ende Huerlingen, die hun vermeten eenige huere ofte Pachtinge aen eenige goederen te hebben, en ſullen onder 't decxſel van dien in 't gebruyck van de gehuerde goederen niet mogen blijven, oft hun die ſelve eenigſints onderwinden: ten zy van de ſelve hunne Gerechtigheyt by openbaren Inſtrument oft Pacht-cedel, onder die Handt van den Verpachter promptelijck blijcke.

11. Ende ſoo wanneer eenen Huerlinck oft Pachter ſijne Erfgenamen, oft die Gerechtigheydt van hem hebben, die goederen naer omganck der hueringe ofte pachtinge in ſijn gewalt blijft halden, ſonder op aenſueck van den Eygenaer oft Erf-heer daer uyt te vertrecken, ende den ſelven oft ſijnen nieuwen Huerlinck oft Pachter plaetſe te maecken, ſoo ſal der ſelve Huerlinck ofte ſijne Erfgenaemen daer toe verdampt werden, wie insgelijcx in alle koſten, ſchaden ende Intereſten, ende in een half Jaer pachten.

12. Ende

12. Ende oft hy hem in de Rueminge ſoo langh te ſuecken maeckte, dat der Erf-heer met hem in Rechte moeſte treden, ſoo ſal hy daer en boven betalen een heel jaer Pachts, ende ingevalle hy tot den uyterſten daer by bleef, ende daer op vonniſſe verwachte, ſal verdamt worden in dobbelen Pacht, van alle den tijdt dat hy hem op 't goedt ſal hebben gehalden, ende dat al boven alle koſten, ſchaden ende Intereſten.

13. Als een Huerlinck ende Pachter, oft jemandt van ſijnent wegen, naer uytganck ſijner Pachtinge, den Eygendoms-heer oft ſijnen nieuwen Huerlinck oft Pachter met raedt oft daet, directelijck oft indirectelijck, eenigh hinder, letſel, ſteurniſſe oft dreygement aendoet in 't gebruyck ofte huere van de verpachte goederen, ſoo ſal hy ſtaen ter exemplaire ſtraffe, tot goetduncken van het Gericht, naer gelegentheyt van de ſaecke.

§. 4. *Van Dienſt-boden ende aenneminge van Wercke.*

1. SOo wanneer tuſſchen den Meeſter ende Dienſt-boden geenen ſeeckeren tijdt is beſproken, ſoo wordt verſtaen dat die Dienſt-boden hun ten minſten hebben vermiedt voor den tijdt van een Jaer, ende blijven ſy naer den Jaer, en mogen ſy ſonder danck van hunne Meeſters, oft ſonder wettige oorſaecken niet ſcheyden, voor een ander Jaer, op de verbeurte van hunnen Loon den ſy te bevoorens verdient hebben, tot behoeve van den Armen.

2. Een Dienſt-bode, die haer heeft verhuert oft vermiedt, is gehalden in de huere te kommen, op de verbeurte van een vierdeel Jaers van de ſelve huere, ende oft jemandt anders die huerde, oft gehuert zijnde, aenneme, naer dat hy van de jerſte huere is gewaerſchouwt, die verbeurt negen Gulden, te verdeelen in drie deelen, d'eerſte tot behoef van den Heer, d'ander van den eerſten Huerder, ende 't derde van de Armen.

3. Ende des niettemin moet de Dienſt-bode den Huerder volgen: ten waere dat de ſelve Dienſt-bode haer uyt haeſtigheyt op een ander hadde verhuert, ende ten Huyſe van haeren eerſten Meeſter ofte Vrouwe begeerde te blijven, want ſy alsdan 't ſelve magh doen, mits vierthien dagen te voorens die nieuwe huere op ſeggende, ende weder gevende den Miedt oder Huer-penninck die ſy daer op magh hebben ontfangen.

4. Niemandt en magh eens anderen Dienſt-bode, 't zy dat ſy voor

ſeeckeren

feeckeren tijdt aen hunne Meesters zijn verbonden oft niet, uyt den selven hunnen dienst met goede woorden oft geloften trecken oft verleyden, om by hem ofte jemandt anders te kommen dienen, op de verbuerte van negen Guldens, tot behoef, als vooren.

5. Mannen ende Vrouwen staende tot goeden naem ende faeme, die hunne Dienst-boden in ongetrouwigheyt oft onwaerheyt vinden, ende hunne binnens Huys daer van overgaen oft berispen, oft 't selve aen hunne Alders, Momboirs ofte Toesienders aengeven, en mogen der wegen, al oft sy hun geinjurieert oft gelastert hadden, niet aengesproocken worden om hun 't selve goet te doen, soo wanneer sy des versocht zijnde, bereydt zijn onder Eydt te verclaeren sulcx bevonden te hebben.

6. Muerers, Timmerluyden oft andere Werckluyden, ende hunne Dienaers die sich verhuert hebben, om eenigen Dienst ofte Werck te doen, moeten 't selve volbrengen, oft die hun aengenomen heeft, magh 't selve laeten doen by andere tot hunnen koste, Ende daer en boven verbodt doen, dat niemandt hem Werck en geve, tot dat sy eerst het aengenomen Werck hebben volbraght, ende oft jemandt daer tegen dede, solde den schade selver moeten oprichten, ende in de boete van negen Gulden vallen, te verdeylen, als voor.

7. Als een Muerer oft ander Werck-man in eenigh Werck is, ende hem niet behoorlijck en quijt, die magh men t'allen tijden verlaten ende een ander stellen in sijne plaetse, der het Werck volmaeckt, sonder dat den eersten Meester oft Werck-man by verbot van den Ambachten, by dreygement oft andersints, 't selve magh beletten, ende oft hy sulcx dede, solde gestraft worden tot goetduncken van 't Gerichte.

8. Die eens anders Mans goet aenneempt, om anderswoe te vueren ofte leveren, 't zy dat hy loon daer van heeft oft niet, moet daer voor in staen, ende 't selve betalen, by soo vern het verlooren oft bedorven wort: ten waere dat het hem sonder sijn schult afhendigh waere gemaeckt, by gewalt oft andere maniere, die niet te beletten en waeren geweest, by gemeene neerstigheydt ende toesicht, oft dat die bederffenisse sonder sijn schult waere toegekommen. *Hier moet volgen den Tytel fol.* 394.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIJFDEN TYTEL,
Van gemeynſchap van Handel ende onverdeylde Goederen.

§. 1. *Gemeynſchap van Handel.*

1. ALs eenige Perſoonen handel by maniere van Geſelſchap oft Compagnie drijven, ende dat d'een ende d'ander van hun hem ſelven ende 't geſelſchap verbinden, ſoo zijn ſy al ende elck beſunder, van wegen alſulcken verbinteniſſe gehalden, ende mogen daer voor elck een voor al aengeſproken worden, ende van gelijcken magh elck een van hun die uytſtaende ſchulden van hun geſelſchap in maenen ende ontfangen: Beheltlijck dat ſy malkanderen Reeckeninge doen, ende d'een den anderen vergelijcken.

2. Maer als twee oft meer perſoonen ſamenderhandt eenigh goet coopen, oft eenigh gelt op nemen, al waert om daer mede by gemeynen coop oft vercoop, oft elck in 't beſunder zijn profijt te doen, daer deur en worden ſy niet verſtaen 't ſelve by maniere van geſelſchap oft Compagnie gedaen te hebben, al iſt dat ſy hun daer voor gelijckelijck hebben verbonden, ende hunne Handtſchrift gegeven, noch en zijn overſulcx der wegen elck een voor al niet gehalden, dan elck alleen voor ſijn aendeel heuftsgewijs.

3. Doch om alſulcke Contractanten, oft t'ſamen Handelaers elck een voor al verplicht te hebben, 't zy als Compagnons oft Geſellen van een gemeyn Handel, oft als hun daer toe verbonden hebbende, is van noode dat ſy alſulcken handel, coop oft opneminge van penningen, als Compagnons oft Geſellen van eenen handel hebben gedaen, ende hun alſoo verbonden, oft dat elck van hun een voor al hem daer voor heeft verſchreven, onderteeckent, oft andere woorden van gelijcken kracht van verbinteniſſe gebruyckt.

4. Al iſt dat jemandt van de Compagnons oft andere Geſellen van den Handel komt te ſterven, dem niet tegenſtaende blijven gemeyn de profijten ende ſchaden die geleden zijn, ofte vallen kunnen in den Handel die

die begonst is in 't leven van alle de Compagnons, maer die in 't leven zijn gebleven, en zijn niet gehalden, by hun, tot onderwindt van den onvoltogen handel als Compagnons te laeten kommen des jerst aflijvighs Erfgenamen.

5. Soo wanneer jemandt van de Compagnons oft Geselschap van handel jet schuldigh is, dat hem selver alleen aengaet, alwaert oock geprivilegeerde schult, daer voor en zijn die goederen van de Compagnie niet gehalden, noch en mogen daer voor beset, uytgewonnen noch gepandt worden, maer de Crediteuren van de Compagnie oft Geselschap betaelt zijnde, soo alsdan daer jet overt, soo mogen die geene die jet te eysschen hebben, tot last van eenen van de Geselschap hun verhael hebben, op 't geene dat den selven daer van solde goet kommen.

§. 2. *Gemeynschap van goederen.*

1. DIe een deel heeft aen eenen Huyse, magh 't selve wel onderhalden van noodige Reparatien, oft vermaeckinge, als hy dat niet en verandert van den gebruyck daer toe het gedicht oft geeygent, ende te voorens gebruyckt is geweest, ende moeten alsdan die metgedeelinge ofte Deelhebbers desselven Huys, naer advenant die kosten daer van helpen dragen, al waeren sy oock ten tijde van de Reparatie ofte vermaeckinge geweest buyten 's Landts.

2. Soo wanneer tot gemeyne Huysen, Meulens ofte andere Timmeragien noodige Reparatien van doen zijn, by gebreecke van de welck die selve Huysen, Meulens oft Timmeragie, naer 't seggen van de Meesters des verstandt hebbende, solden kommen te bederven, oft tot ondergauck te geraecken, alsdan magh een van de Deelhebbers die andere met Recht aenspreecken, oft deur den Gerichts-bode laeten aenseggen, den kost met hem te helpen doen, ende alsulcke Timmeragien in wesen te halden.

3. Ende oft die Met-deelhebbers, oft jemandt van hun, twee Maenden nae alsulcken aensuecken, hun deel in de kosten niet op en brochten ende betaelden, soo magh die geenen die alsulcke kosten in 't geheel heeft gedaen, alle die Vruchten ende profijten van 't gemeen Huys, oft andere Timmeragie genieten, sonder afflagh, tot dat hy anderssints van den verschooten Reparatien is voldaen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

4. Maer soo wanneer alsulcke Reparatien oft vermaeckingen zijn gedaen sonder voorgaenden versueck van den anderen Deelhebbers, soo en magh den geenen die deselve heeft gedaen, die Vruchten oft Inkompsten van den vermaeckten Pandt niet genieten: Ten waere dat die andere Deelhebbers tot betaelinghe van hun Deel in de bekostinge van de selve Reparatien aensocht zijnde, Jaer ende dagh in gebreecke waeren geweest, die selve met den Interest Rentsgewijse te voldoen.

5. Als men eenige andere ende niet noodige Reparatien wilt doen, moet 't selve geschieden by bewillinge van d'andere Deelhebbers, oft in hun afwesen, van den Gerichte, naer behoorlijcke visitatien oft besueck van de plaetse, ende oft iemandt alsulcke Reparatien hadde gedaen anders als gesaght is, en solde derwegen geen verhael hebben, dan voor soo veel d'Erfne daer deur gebetert waere, ende meer solde mogen gelden.

6. Die part ende deel is hebbende in eenigh Huys ofte Erfne, ende eenige Renten lost oft quijt, daer 't gemeen Huys oft Erve met belast was, moet daer af by sijne Mede-deelhebbers vergenueght werden met gelde, oft by 't gebreecke van 't selve, blijft hy met die geloste Brieven soo veel Renten heffende, als sijne Mede-deelhebbers daerinne plachten te gelden.

7. Als veel persoonen een saecke aengaet, 't waere als Compagnons, Deelhebbers oft andere, ende dat om die te bewaren, oft te vervolgen kosten gedaen moeten worden, soo magh een ofte meer van hun Luyden, die 't selve goetdunckt (naer dem hy d'andere volkommentlijck heeft geopenbaert de gelegentheyt van de saecke, ende middelen van verhael) die selve aensuecken, om met daer toe die kosten te doen, ende het profijt daer af mede te genieten.

8. Ende oft eenige van de geene, die alsoo versocht zijn weygeringe deden, oft anderssints in gebreecke waeren, binnen den tijdt van acht dagen daer van hunne verclaeringe te doen, ende die penningen daer toe noodigh voor hun deel te leggen, soo solde d'andere die op hunnen kost vervolgh hebben gedaen, van die goederen ofte penningen voor al worden betaelt, soo van hunne kosten als 't geene sy ten achteren zijn.

§. 3. Ge-

§. 3. *Gemeyne Mishandelinge oft Overdaet.*

1. WAnneer jemant in eenigh geselschap gequetst wordt, ende hy niet en weet wie 't selve gedaen heeft, soo magh der gequetste voor sijn beteringe, een van de Geselschap, die met vechtendt ende twistigh is geweest, uytkiesen, ende met Recht daer voor aenspreecken, den welcken den gequetsten moet beteren, hem sijn verhael op sijn met-gesellen voorbehalden, maer is daer jemandt met in alsulcken geselschap geweest, die niet twistigh is geweest, die en is daerinne niet gehalden. *fol.* 359. *n.* 10. *f.* 368. *n.* 7.

SESTEN TYTEL,

Van Beveel-hebbers, Facteurs, ende Maeckelaers.

§. 1. *Waer toe een Beveel-hebber gehalden is.*

1. DIe eenigen Last oft Bevel heeft aengenomen, moet den selven volkommentlijck volbrengen, oft by gebreecke van sulcx is gehalden voor alle schade ende Interesten, die den Beveel-gever daer door solde kommen te lijden: ten waere dat immiddels die gelegentheyt van de saecke sunderlick verandert waere.

2. In welcken gevalle volstaet den Beveel-hebber, mits doende 't geene den Beveel-gever selver apparentlijck naer gemeyn verstandt solde gedaen hebben, by soo vern hy van alsulcke veranderinge hadde geweten, ende dat hy in des Beveel-hebbers plaetse hadde geweest, oft gelijcken last van hem hadde gehadt, al ten goetduncken van 't Gericht.

3. Als een Facteur sijns Committents oft Beveel-gevers penningen oft goederen onderhalt, sonder die over te maecken, oft seynden, volgende den last die hy daer af heeft, oft als een Facteur oft Beveel-hebber penningen voor sijnen Committent verlaght, verschooten oft betaelt heeft,

ende dat die niet en worden voldaen, t' sedert wat tijdt ende hoe langh d'een ende d'ander desfals gehalden is de schade ende Interest te dragen, is hier boven gesaght onder den Tytel van *Coop ende Coopmanschappe. f. 229. n. 5.*

4. Facteurs, Maeckelaers, oft andere persoonen, ander Luyden goederen in handen hebbende, om die te vercoopen, verhandelen, oft anderssints ten meesten profijt te brengen, en mogen daerinne hun eygen voordeel niet soecken, van die (voor alsulcken prijs als hun die zijn gestelt om te vercoopen) voor hun te halden, oft door een derde handt te gelden, maer moeten daerinne het meeste profijt van hunnen Meester oft Beveel-gever suecken, op pœne van infaem gehalden, ende daer en boven noch arbitralijck gestraft te worden. *f. 145. n. 4.*

5. Ten waere nochtans dat sy hun Meesters oft Committenten getrouwelijck hadden geschreven, doen oft laeten weten den gemeenen loopenden prijs van alsulcken Goedt, sonder te weten van eenigen toekommenden opslagh ofte verdieringe, ende dat sy 't selve daer voor oft voor eenigen seeckeren prijs solden begeeren te hebben, ende dat die Meesters daer op hadden verclaert, te vreden te zijn, hun 't selve daer voor te laeten, ende dat ten tijde als sulcx tot hunner kennisse komt, het goet alnoch onverkocht waere.

6. Want in sulcken gevallen solden die Facteurs ofte Maeckelaers ter goeder trouwen met hunne Committenten mogen handelen, als met andere, ende solde alsulcken Contract met hun aengegaen van weerden zijn, sonder daer by hunne eer, naem ofte faem te kort te doen: Beheltlijck dat niet bevonden en worde dat sy, verswijgende den aenstaenden opslagh van het goet, hun selven daerinne hebben gesocht, tot achterdeel van hun Committenten.

7. Soo wanneer een Facteur ofte Beveel-hebber verscheydene partyen van jemandt moet hebben, 't zy in sijnen eygen Naem ende van andere, oft voor andere alleen, ende dat hem by den Schuldenaer betalinge wort gedaen, sonder te verclaeren op wat partye, Soo wordt verstaen, dat die is gedaen op alle die verscheydene partyen, soo wel andere als hem selven aengaende.

8. Moet daeromme alsulcke betalinge, ingeval den Schuldenaer komt Banequerout te maecken, sonder ten vollen te betaelen, naer advenant
over

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

over alle die verſcheydene partyen verdeylt werden, ſonder dat den Facteur oft Beveel-hebber die voor hem op ſijn partye alleen magh behalden, oft jemandt daer met voordeel doen.

9. Van gelijcken, als eenen Facteur verſcheydene partyen ten achteren is aen jemandt, die komt te breken oft faelgeren, ende dat hy daer tegens aen den ſelven ſchuldigh is, Soo moet alle 't geene, d'welck hy by compenſatien kan goet maecken, oft aen hem ſelven vinden tuſſchen hem ende ſijne committenten verdeelt worden, ſonder dat hy hem ſelven oft jemandt anders daer by voordeel magh doen.

10. Als eenige Facteurs, Maeckelaers oft dergelijcke perſoonen andere Luyden Goeden, Penningen, Wiſſel-brieven, Obligatien, Schulden, Actien, ende Crediten hebben verkocht, verſat, oft in betaelinge gegeven, buyten oft ſonder hunnen laſt, die zijn ſchuldigh ende gehalden die ſelve goederen, oft die weerde daer voor, terſtondt t'erſtadigen oft goet te doen aen den geenen die hem die heeft betrouwt oft te werck geſtelt. *f.* 144. *n.* 3. 4. 5. 6. *f.* 246. *n.* 4.

§. 2. *Waer toe een Bevel-gever gehalden is.*

1. ALs een Facteur oft Beveel-hebber den naem van ſijnen Meeſter oft Beveel-gever gebruyckt, ende op den ſelven Naem contracteert, coopt ofte ſcholt maeckt, daer toe volkomen macht hebbende, en is ter ſaecke van ſulcx niet gehalden, noch en magh daer voor aengeſproocken worden, maer is ende blijft den Beveel-gever ſelver daer voor verbonden, ende moet alſulcke ſchulden betalen, al oft hy die ſelver gemaeckt hadde.

2. Maer als den Beveel-hebber eenigen coop oft ander Contract op ſijnen eygen Naem oft anderen heeft aengegaen, ſonder den Naem oft volmacht van ſijnen Beveel-gever te gebruycken, daerinne en is den Beveel-gever aen den Contractant oft Handelaer met de Facteur niet gehalden, hoe breet ende ſterck het beveel van den Facteur oock ſolde mogen zijn, maer is daer in alleen gehalden den Beveel-hebber, die voorts ſijn actie tot verhael heeft op den Beveel-gever.

3. Voorbeheltlijck nochtans, dat ſoo wanneer het goedt oft geldt uyt krachte van alſulcken Contract gelevert oft getelt, is gekommen

tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

tot profijt van den selven Beveel-gever, ende dat hy 't alnoch aen den Facteur niet en heeft betaelt oft goet gedaen, alsdan magh der Contractant met den Beveel-hebber niet alleen sijn verhael hebben op den selven Beveel-hebber, maer oock op den geenen die hem den last heeft gegeven, ende die penningen oft Coopmanschappen genooten oft geprofijteert.

4. Als jemant contracteert oft handelt als Facteur oft Beveel-hebber van een ander, ende van sijnen last oft volmacht, noch van de approbatie oft bestedigingh van sijnen handel niet en kan doen blijcken, soo en heeft den geenen daer met hy heeft gehandelt, geen actie tegens den geenen op wiens Naem het Contract is aengegaen, maer tegens den geenen die met hem als Facteur oft Beveel-hebber heeft gehandelt.

5. Ende oft alsulcken Contractant wel last ende beveel hadde gehadt om te contracteren ofte handelen, maer dat die niet genoeghsaem en waere geweest om alsulcken Contract aen te gaen, soo verre hy voor dato van het Contract den last oft volmacht niet en heeft getoont, is der wegen insgelijcx gehalden aen den geenen daer met hy heeft gecontracteert, ende niet den Beveel-gever: ten waere dat hy, als voor, alsulcke Contract van weerden hadde gehalden.

6. Maer heeft de Beveel-hebber ofte Facteur alsulcken sijnen last getoont aen den geenen daer mede hy heeft gecontracteert, Soo en heeft hy van het Contract met hem aengegaen niet te verantwoorden, nocht en valt daer uyt tot sijnen last geene actie, om hem 't selve te doen volbrengen, noch oock ten last van den Beveel-gever: ten waere dat hy van gelijcken naermaels het Contract met der daet hadde bestedight, oft van weerden gehalden, als genooten ende ontfangen hebbende 't geene daer met verkregen, oft uyt kracht van sulcx is ontfangen, oft by andere manieren.

7. Ende oft 't geene dat by alsulcken Contract is verkregen, onder den Beveel-hebber waere gebleven, sonder dat den Beveel-gever 't selve van weerden wilt halden ofte aenveerden, om hem van gelijcken den Contract niet te onderwerpen, Soo moet den Beveel-hebber selver 't geene hy ontfangen oft genooten heeft, aen den Contractant weder keeren, ende wijders ofte anderssints en is hy wegen alsulcken Contract niet gehalden.

8. Ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

8. Ende op dat onder 't decxsel van Bevelen, last ofte volmacht niemandt en werde bedrogen, maer dat een jegelijck magh weten hoe ende in wat manieren hy daer op heeft te handelen, oft sijn goet ende gelt te betrouwen, soo zijn die geene die hun willen dragen voor generale Facteurs oft Beveel-hebbers, ende oversulcx den Naem van jemandt anders in 't handelen gebruycken, t' elckemael gehalden hun beveel oft volmacht te thoonen aen den geenen daer sy met handelen willen.

9. Als Facteurs ofte Maeckelaers, oft andere Beveel-hebbers, aen hunne Beveel-gevers, Meesters, oft Committenten eenige sommen ten achteren zijn, 't zy van verborghde, verschooten ofte betaelde penningen, oft oock van hunnen dienst, ende dat sy van hunne Meesters eenige goederen in handen, oft in hun macht hebben, werden verstaen die met voordeel oft preferentie voor alle andere Schult-hebbers oft Crediteuren tot hunne versekerheyt te hebben, ende niemandt en magh hun die onttrecken sonder hun eerst te voldoen. *f.* 254. *n.* 8.

10. D'welck oock plaetse heeft, alwaert dat die schult waere gesprooten uyt borghtochten, by den Facteur, Maeckelaer ofte Beveel-hebber gedaen, voor 't failleren oft breken van sijnen Committent ofte Meester, ende dat ten tijde van sijne breeckinge ofte failleringe, den dagh van betalinge alnoch niet en waer gevallen.

11. Alle last, beveel ende volmacht wordt verstaen geeyndight te zijn, naer dem die Volmachtige ofte Beveel-hebber, oft den geenen die den last, beveel ofte volmacht heeft gegeven, is aflijvigh, insolvent, oft voor vluchtigh geworden, ende des niettemin dat den Volmechtigen heeft gedaen oft gehandelt, daer van alnoch niet wetende, en kompt tot sijnen last noch perijckel niet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

SEVENSTEN TYTEL,

Van Panden ende Pandt-goederen.

§. 1. *Bewillighde Panden.*

1. GEen goederen en worden aen iemandt, als onderpant verbonden, volgende den Lant-rechte alhier, by bloote verbintenisse van den Proprietaris ofte Eygenaer, ende overleveringe van de Brieven daer van zijnde, maer om onderpant daer aen te verkrijgen, is daer toe van noode, dat die onruerende goederen gerichtlijck verbonden worden voor Scholtis ofte Voigt ende Gerichts-luyden, ende van rueren-de oft gereyde goederen, dat die neffens de verbintenisse daetelijck worden overgelevert, ende in handen ofte macht van den Crediteur gesteit, volgende 't geene hier boven, onder den Tytel van *Opdraghten* naerder is gesaght. *f.* 126.

2. Verbintenisse van alle sijne goederen, reurende ende onreurende, tegenwoordige ende toekommende, waer oft tot wat plaetsen die gelegen zijn, wie breydt ende wijdt die oock solde mogen wesen, gedaen, en geeft geen Recht van Pandtschap, noch verbintenisse van de goederen, al waeren die oock voor Scholtis oft Voight ende Gerichts-luyden bekent, daer die goederen van den Schuldenaer gelegen zijn, maer om alsulcke goeder bestendelijck verbonden te hebben, is van noode, dat die elck in 't besonder worden verhaelt, ende vermelt in de Gerichtelijcke verbintenisse.

3. Niettemin die alsulcke generale oft algemeyne verbintenisse voor Scholtis ofte Voight ende Gerichts-luyden gedaen, is hebbende, die magh daer mede Arrest oft Commer op des Schuldenaers goederen doen, om naer advenant van sijne tachterheyt ende des daer aen kleeft, daer op versekert te zijn, oft voldaen te worden, ende 't selve gedaen, magh voorts den Schuldenaer doen daegen, ten eynde dat verclaert sal worden sijn Arrest oft Commer wel ende te recht gedaen te zijn, ende dat derhalven het selve by den Gerichte sal worden gedecreteert oft bestedight.

4. Ende

4. Ende soo verre der Schuldenaer op 't Arrest ten eynde van verseke-ringe gedaeght zijnde, ten daege dienende, voor Recht niet en kompt, oft aldaer kommende, geene bestendige Redenen van 't ontseggen oft verantwoorden vorts en brenght, soo wordt den Arrestant sijne versoch-te versekeringe aengewesen, ende zijn hem alsdan de bekommerde goe-deren verplicht ende verbonden, van der uere af dat hy daer op den Com-mer oft Arrest heeft gedaen.

5. Maer is den Commer ende dagement daer op gevolght, geschiedt tot voldoeninge van de schult, soo wordt daer op vorts gedingt ende ver-volgh gedaen, 't zy dat den Schuldenaer voor Recht kompt oft niet, als onder den Tytel van *Commer oft Arrest-recht*, *f.* 285. is gesaght, ende als den Arrestant daer op vonnis tot sijnen voordeel verkrijght, heeft insge-lijcx sulcken Recht, dat hun die goederen zijn verplicht ende veronder-pandt van den tijdt af van 't Arrest.

6. D'welck in den eenen ende anderen val van sulcke kracht is, als den Commer oft Arrest is gedaen, voor dat jemant is gefailleert oft gebrooc-ken, oft voor dat hy is gestorven, achterlatende een becommert oft be-last Sterf-huys, als te weten daer meer schuldts dan goets is om te betalen, dat den Arrestant oock sulcken Recht van Preferentie, oft voordeel van betalinge heeft, voor andere geprivilegierde Crediteuren, al oft hem die gearresteerde goederen van den begin aen van d'Arrest eygentlijck ende namentlijck verbonden waeren.

7. Maer soo den Commer oft Arrest eerst is gedaen naer het breecken van den Schuldenaer, oft naer dat hy een becommert Sterf-huys heeft ach-tergelaten, alsdan en heeft hy geen voorder Recht van voordeel, dan voor de bloote personeele Crediteuren, ende niet voor den geprivile-gieerden, gelijck onder den Tytel van *Commer Recht ende Preferentie* naer-der is gesaght. *f.* 294. *n.* 3. 4. *f.* 279. *n.* 5. 6.

8. Als veel persoonen om eenige Schult ofte Rente hunne onderpanden verbinden, soo wordt die selve verbintenisse verstaen, by een jeder gedaen te zijn van sijn aendeel, ende daeromme volstaet een jeder die zijn onder-pandt wilt bevryen, mits betalende oft lossende naer advenant, sonder dat hy van wegen die voordere schult, ofte Rente gehalden is.

9. Soo wanneer jemandt tot versekeringe van sijne tachterheyt onder-pandt van gereyde goederen, ofte van actien ende credijten heeft, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

naermaels die schuldt daer voor die verbintenisse is gedaen, verandert in eene ander schult, 't waere van leeninge in een ander leeninge, van wissel in anderen wissel, ofte van leeninge op wissel, oft van wissel op leeninge, die wordt verstaen die nieuwe schult betrouwt te hebben, op sijne voorgaende versekerheydt ende Pandtschap. *f.* 269. *n.* 20.

10. D'welck oock plaetse grijpt, al waert dat die voorgaende somme worden vermeerdert oft vermindert, ende dat daer van eene nieuwe Obligatie oft Handtschrift waere gegeven, niet tegenstaende, dat in 't veranderen van de schuldt, ofte in 't geven van de nieuwe Obligatie, Handtschrift oft ander bescheydt, 't selve uytdruckelijck niet en is besproocken.

11. Maer als 't Pandt is van Erfgoederen, oft Renten, losbaere oft andere, ende dat die schult naermaels wordt verandert in een ander schult, als voor, alsdan en solde der Crediteur dat Pandt niet hebben verbonden, dan ter sommen van de jerste schuldt ende daer onder: Ten waere dat die jerste verbintenisse oock waere gedaen voor alle 't geene dat den Schuldenaer vorts daer op gedaen oft verborght solde hebben.

12. Beheltlijck nochtans, dat alsdan alsulcke verbintenisse haer niet en is streckende tot achterdeel van andere Crediteuren, dan tot der somme, die der Crediteur heeft verschooten, oft gehalden was, noch meer te verstrecken ende te verschieten, als eer sy onder verbintenisse van de selve Panden oock gelt hebben gedaen, ende niet tot de penningen die hy naermaels goetwilligh solde hebben gedaen, om oock dem aengaende voor hun, wegen de selve verbintenisse recht van Preferentie oft voordeel te genieten.

13. De verbintenisse van eenige goederen en belet den Eygenaer der selver niet de Vruchten ende profijten daer van kommende te genieten: ten waere dat die oock uytdruckelijck mede waeren verbonden, oft dat den Crediteur neffens die verbintenisse, 't Pandt in handen waere gestelt, oft dat hy by gebreke van betalinge, daer op by Arrest oft Commer-recht begonst hadde sijn vervolgh te doen.

§. 2. *Stilswijgende Panden.*

1. LEveraers die den Stoff tot eenigen Timmer oft Bouwe hebben gedaen, 't zy dat daer arbeyt onder begrepen is, oft niet, wie insgelijcx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

gelijcx de Werck-luyden, als Muerers, Timmerluyden, Leydeckers ende dergelijcke worden verſtaen Pandtſchappe te hebben aen 't geene daer aen ſy den ſtoffe, werck, ofte arbeydt hebben gedaen oft gelevert, ende mogen daeromme oock by beſet oft Commer-recht daer op hun verhael nemen, als andere verpande Crediteuren. *f.* 277. *n.* 3. 4.

2. Is oock alſulcke Pandtſchappe van ſulcke kracht, dat die Leveraers ende Wercklnyden, oft hun Recht ende actie hebbende, van wegen den prijs van hunne geleverde ſtoffe ende arbeyts loon, voor alle andere Crediteuren, oock alder pandtſchap hebbende, worden geſtelt, ſoo wanneer die leveringe, werck ende arbeydt is aengelaght tot noodigh onderhaldt ende vermaeckinge van 't Pandt.

3. Maer oft die ſelve Stoffe, Werck ende Arbeydt, alleene waere gedaen tot profijtelijcke ende vermaeckelijcke Wercken van 't Pandt, ſoo en ſolden die Leveraers ende Wercklnyden daer op geen voorder Pantſchap ende voordeel van betalinge hebben, dan voor ſoo veel 't ſelve deur alſulcke leveringe ende Werck weerdiger is geworden, ende by vercoopinge meer ſolde mogen gelden dan te voorens.

4. Des moeten de Leveraers ende Wercklnyden om die voorſchreven Gerechtigheydt van Pandtſchap te genieten, tegens den Eygenaer op 't Pandt hun vervolgh doen binnen de drie Jaeren, naer dat die ſtoffe is gelevert, ende 't Werck gedaen, ende ter wijlen 't Pandt noch in handen van den Eygenaer is, Ende oft ſy langer beyden, en ſolden daer op tot achterdeel van den Cooper ende Verkrijger van die, oft van de bepande Crediteurs oft Renthieren op 't Pandt geen verhael hebben.

5. Desgelijcx hebben Recht van Pantſchap die Momboirs ofte Beſorgers van minderjaerige perſoonen, ende andere Bewint-hebbers, die by den Gerichte zijn geſtelt op de Panden van hun onderwindt, daer aen ſy tot onderhalt, bewaeringe ende beterniſſe der ſelver eenige penningen hebben betaelt oft verſchoten.

6. Item die tot het maecken van eenige Cleederen, Juweelen, oft andere gereyde goederen, eenige ſtoffe hebben gelevert, oft tot het vueren ende bewaeren der ſelver, oft om die ten meyſten oorbaer te brengen, eenigen arbeydt oft koſt gedaen, verkrijgen daer deur oock Recht van Pandtſchap op ende aen de ſelve goederen, ende werden daeromme daer aen oock voorgeſtelt, tot verhael van hunne tachterheydt, voor an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

dere Crediteuren, soo lange sy die selve goederen noch onder hebben, oft tot hun bevel staen.

7. Van gelijcken die eenigh Huys oft ander Erfne verhuert, die bekompt Pandtschappe op alle die goederen die by den Huerlinck in oft op't voors: verhuerde Huys oft Erve gebroght werden, soo langh als die op 't Pandt oft in de macht van den Huerlinck zijn, volgende 't geene dat hier van naerder is gesaght onder den Tytel van *Huere ende Pacht*. *f.* 236. *n.* 2. 3. 4. *& f.* 277. *n.* 6.

8. Item Facteurs ende alle andere Beveel-hebbers, die eenige goederen in hunne handen oft macht hebben, toebehoorende hunne Meesters, hebben aen deselve goederen Recht van Pandtschappe, voor 't geene sy aen hun ten achteren zijn, ende mogen daeromme oock voor alle andere Crediteuren daer op hun verhael hebben, alwaert dat hunne Meesters den prijs van deselve goederen noch schuldigh waeren, gelijck onder den Tytel van *Beveel ende Facteurs* naerder is gesaght. *f.* 249. *n.* 9. 10. *f.* 277. *n.* 5.

9. 'T Recht van generale stilswijgende Pandtschap, 't zy van de Weesen oft Momboirs goederen, oft van de Kinderen op de goederen van d'Alders, die hun goederen in hun bewindt hebben gehadt, oft van eenige andere geprivilegeerde Crediteuren, en geeft geen Recht van vervolgh tegens derde persoonen, die naemaels by beswaerlijcken Tytel tot de goederen gekommen zijn, oft die selve gerichtlijck aen hun verplicht hebben, uytgesundert den Prince op de onruerlijcke goederen van sijn Rentmeesters, volgende d' eeuwigh Edict van den Jaere Sestien hondert elf.

10. Oock en zijn alhier geen andere stilswijgende generale Pantschappen gebruyckelijck oft bekent, dan die by dese Lant-rechten zijn vermelt, Ende die bekent zijn, en hebben anders geen kracht dan om op des Schuldenaers goederen by Arreste ofte Commer-recht te mogen vervolgh doen ende daer aen te genieten Recht van Preferentie, voor andere Crediteuren, voor soo veel die alnoch onbelast ende onverhantplicht zijn in de macht van den Schuldenaer, volgende 't geene onder den Tytel van *Preferentie* is gesaght. *fol.* 375. *&* 346.

11. Die aen jemandt anders ten achteren is, ende van hem eenige gereyde goederen, Schulden, Actien ende Crediten in handen heeft, wordt geacht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

geacht die selve te hebben als Pandt met vrundtschap gegeven, Ende magh daeromme voor alle andere Crediteuren daer op sijn verhael nemen tot betalinge van sijne tachterheyt. *f.* 280. *n.* 3. *f.* 256. *n.* 10.

12. Des moet hy soo wanneer den Schuldenaer onmachtigh is geworden om sijne Schulden te betalen, ende dat d'andere Crediteuren oock hun verhael daer op solden willen nemen, met geloofweerdigen Getuygen, oft anderssints doen blijcken van den tijdt van der overleveringe aen hem geschiedt, ende 't selve oock by Eyde behalden, als sulcx versocht wordt.

§. 3. *Voordeel onder die Pandthebbers, ende wie men die Panden magh vercoopen.*

1. IN 't verschrijven, belasten oft verbinden van Erff ofte gereyde goederen, hebben die alste Segel ende Brieven oft bescheyt altijts voordeel oft preferentie voor die jongeren, al waert oock dat d'een van den anderen niet en vermaenden: voorbehalden nochtans, dat het verschrijven, belasten oft verbinden, behoorlijcker wijse is gedaen, gelijck hier voor onder den Tytel van *Opdraghten* is gesaght. *f.* 126. *& seq.*

2. Als jemandt eenige Onderpanden gerichtlijck belast, met verscheyden Brieven, 't zy van Renten oft Schulden, ende dat die bekentenisse op eenen tijdt ende reyse, oft in eenen aedem gedaen, ende by den Secretaris gelesen worden, soo zijn die selve van eenen alderdom, ende heeft in sulcken val der een voor den anderen geen voordeel.

3. Maer als die bekentenissen op eenen dagh, oock voor die selve oft andere Schepenen, niet gelijckelijck op een reyse, ende in eenen aedem geschiedt zijn, dan op verscheyden uren oft tijdt, soo wordt die eerste bekentenisse gehalden voor die altste, ende oversulcx geniet het Recht van Preferentie.

4. Als een Crediteur eenige Panden met Vrundtschap in handen zijn gestelt, soo hy geen vonnisse oft voluntaire condemnatie tot laste van sijnen Schuldenaer, oft consent om die te vercoopen van den selven en heeft, en magh die Panden uyt sijne eygene authoriteyt niet vercoopen, maer moet sijnen Schuldenaer gerichtlijck aenspreken ende Vonnisse op hem erhalden, oft die Panden arresteren ende opwinnen, ende volgents gerichtlijck op eenen Merckt-dagh vercoopen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

5. Maer soo wanneer der Crediteur bescheydt heeft oft consent van sijnen Schuldenaer, 't zy gerichtlijck oft onder sijn handt, om die Panden sonder Vonnisse, opwinninge, oft Rechts-voorderinge te mogen vercoopen, soo magh der Crediteur 't selve doen op eenen Merckt-dagh, met eenen gesvvooren uytroeper oft Gerichts-bode, ten hooghsten prijse ende 't meest daer voor biedende.

6. Des moet der Crediteur, willende die Panden alsoo vercoopen, sijnen Schuldenaer die de Panden toebehooren, behoorlijcke weete doen van de plaetse, dagh ende ure van alsulcke vercoopinge, acht daegh te voorens, soo hy tegenwoordigh in de Stadt oft Gerichts-bancke is woonende, oft soo niet, aen den Scholtis ter plaetse daer hy woont.

7. Ende oft der Crediteur van den Schuldenaer bescheyt hadde om die Panden te mogen vercoopen uyt der handt oft anderssints, naer sijn goetduncken ende beliefte, soo magh hy die vercoopinge doen in der bester manieren ende plaetse, ende door die geene die hy meynt den meesten penninck daer van te konnen maecken, welcken meesten penninck daer van gekommen, hy des versocht zijnde, gehalden is onder Eydt te verclaren.

8. Niettemin als een Crediteur ten tijde als sijnen Schuldenaer is gebroocken, die Panden noch onder heeft, alsdan is hy gehalden, niet tegenstaende dat der Schuldenaer hem voor dato van sijn gebreeckinge alsulcken consent van vercoopinge hadde gegeven, als boven, die selve Panden te arresteren ende uyt te winnen, soo verre hy geen Vonnisse oft gewillige condemnatie tot laste des Schuldenaers en heeft, ende die voorts by openbare uytroepinge gerichtlijck doen vercoopen, ende heeft hy Vonnisse van te voorens gehadt, magh 't selve oock te werck stellen.

9. Een jeder is gehalden sijne principale panden eerst te vervolgen ende te veruyteren, al eer hy op de by oft behulp Panden ofte Borge magh kommen, Ende in welcker maten, ende in wat manieren men sijn vervolgh op sijn Pandt magh ende behoort te doen, wordt gesaght onder de Tytelen van *Renten ende van Arrest der goederen ende vervolgh der selver. f.* 73. 84.

10. Dem tot verseeckeringe van eenige schuldt oft tachterheyt ruerlijcke goederen oft Panden zijn verbonden, ende te handen gestelt, ende naermaels aen den Schuldenaer andere partyen borght oft betrouwt, die heeft niet alleen recht van Pandtschap van wegen d'eerste scholt, maer heeft oock Recht van Retentie ende Preferentie aen die selve Panden,

voor

voor de naer geborghde schulden, sonder dat hy gehalden is daer van te scheyden: ten zy dat hy soo wel van d'een als d'ander is voldaen, al en zijn hem die voor de naegevolghde schuldt niet uytdruckelijck verbonden. *f.* 255. *n.* 11. *f.* 280. *n.* 3.

11. D'welck plaetse grijpt, niet alleen ten opsien van den Schuldenaer self, maer oock van sijne Crediteuren, die daer op solden meynen hun verhael te nemen, 't zy dat die alleen hebben verbintenisse aen die persoon des Schuldenaers, oft dat hy hun oock verbonden heeft die goederen die den eersten Crediteur in handen heeft: ten zy dat der geene die alsulcke tweede verbintenisse heeft, daer van aen den eersten Crediteur die weete doet, voor ende al eer hy aen den Schuldenaer voorder verstreck van credijt ofte penningen doet oft iet betrouwt. *f.* 269. *n.* 21.

12. Maer zijn de Panden die den eersten Crediteur verbonden zijn, Erffelijcke goederen ofte Renten, soo solde den tweeden Crediteur die gerichtelijcke verbintenisse van Pandt heeft, daer op sijn verhael mogen nemen, voor den eersten, ten respecte van de partyen die hy verschooten, verstreckt oft geborght solde mogen hebben, sonder dat deshalven d'eerste Crediteur tegens den tweeden eenigh Recht van Retentie oft Preferentie solde hebben, al en waere hem van sijn gerichtlijcke verbintenisse geen weete gedaen.

§. 4. *Pandtgoeden.*

1. DIe gelt opneemt, magh daer voor sijn Erfschap in rechtelijcke pantschap geven, met bewillinge dat der uytreycker des gelts 't Pandt onberekent gebruycken sal, in plaetse van Rente, tot dat hy 't gelt weder geven sal, ende bestaet alsulcke Contract, soo nae Rechte, als Landts gebruyck, al oft 't Pandt in handen gestelt waere, om by den Verstrecker des gelts, op sijn gevaer d'onsekere Vruchten te genieten, in plaetse van Rente.

2. D'welck oock plaetse grijpt, niet tegenstaende dat die vruchten der goederen sich hooger solden mogen bedragen, als die gebeurlijcke Rente van de Pandt-penningen: Beheltlijck dat het meerder inkommen dan van Rente, by voorgaende verpachtinge, oft andersints, niet seker en sie, oft dat 't selve deurgaens niet en komme boven acht ten hondert.

3. Ende oft d'een oft d'ander daer van gebeurde oft gebeurt waere, soo solde der Pant-hebber voortaen gehalden zijn hem te laten genuegen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

met profijt van 't Pandt Rentsgewijſe, oft wel die Pantſchap, ten verſuecke des Eygenaers, te laeten bekeeren in een losbaer Rente tegens den penninck Seſtien.

4. Welcke Rente oft niet behoorlijck t' ſijnder tijdt betaelt en worde, ſoo magh der Rentier 't Pant daer voor uytwinnen, ende by executie doen vercoopen, oft oock anderſſints rechtelijck ſijne Schuldenaer vervolgen, om van ſijne Hooftſomme ende verloopen betaelt te worden, ende niet langer met eenen ongeloofbaren Schuldenaer te doen te hebben. *fol.* 87. *n.* 14.

5. Der Eygenaer van een verpandt goedt, is altijt geoorloft ſijn Pandt te loſſen, ende tot dien eynde ofte anderſints 't ſelve te vercoopen, oft van anderen daer op penningen te nemen: Beheltelijck dat 't ſelve zy ſonder naedeel van de betalinge van de voorgaende verpande penningen, ſonder dat hem bie eenigh beſpreeck oft voorwaerden daer in beletſel gedaen oft maete geſtelt kan worden.

6. Die eenigh goet in pantſchap neemt, en magh niet beſpreecken dat der Verpander binnen ſeeckeren tijdt ſijn Pandt ſal moeten loſſen, ende veele min dat hy by gebreecke van dien, voor die pant-penningen het verpant goedt ſal mogen blijven behalden, ende oft d'een oft d'ander met der daet waere beſproocken, alſulcke beſpreeck is krachteloos ende van onweerden. *f.* 149. *n.* 3. *f.* 75. *n.* 14.

7. Dan als men jemant naecktelijck eenigh gelt leent, op verſekeringe van eenige goederen, ſoo magh men wel beſpreken dat 't ſelve op ſeeckeren tijde wederom gegeven ſal worden, oft dat men by gebreke van dien, het verbonden goet ſal mogen tot ſulcken prijs halden, by maniere van coop, als ſy dat eens ſullen konnen worden, oft ſoo niet, als perſoonen hun des verſtaende 't ſelve ſullen priſeren oft weerdieren.

8. Als aen jemandt ten opſien van ſijn gedaene oft verſchooten penningen eenige Erfſchap ingegeven wordt tot ſijn gebruyck, maer ſonder beſpreeck van onberekent gebruyck, alsdan wordt verſtaen 't ſelve geſchiet te zijn op den laſt, dat der Pandt-hebber ſchuldigh ſal zijn, van alle Vruchten, opkompſten, ende profijten van 't Pandt, Reeckeninge, bewijs ende Reliqua te doen, ende dat 't geene, dat die meer als de gebuerlijcke Rente bedragen ſal, op de Hooftſomme van Jaer tot Jaer gekort worden.

ACHT-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ACHTSTEN TYTEL,

Van Borghtochten.

§. 1. *Bewillighde Borghtochte.*

1. EEn jeder magh hem voor een ander verbinden ende Borgh worden, die 't selve niet en is verboden, al waert oock dat die geene daer voor hy Borge blijft, onbequaem waere om scholt te maecken, ende hem daer voor vastelijck te verbinden, als zijn, gehylijckde Vrouwen, mindere van Jaeren, Doorslegers, ende dergelijcke.

2. Maer die geene die voor gehylijckde Vrouwen, Minderjarige, ende dergelijcke onbequame persoonen Borge blijven, en hebben derwegens tegens hun geen verhael: ten waere dat bleecke, dat die scholt daer voor die Borghtochte is gedaen, waer bekeert tot hunnen profijte.

3. Als jemandt Borge is gebleven voor eenes anders schult, die magh daer voor met recht aengesproocken worden: Beheltelijck dat den verborghden Schuldenaer ende sijne goederen t' sijnen versuecke eerst worden gepandt, ende geuyttert: ten waere dat daer op geen verhael en waere, oft dat den Schuldenaer op andere plaetse woonde, ende alhier ter plaetse geen goederen en hadde, daer op men sijn verhael solde mogen nemen.

4. Als een Borge hem behelpen wilt met die Exceptie van eerst te moeten aenspreecken ende panden den principalen Schuldenaer oft sijne goederen, moet het selve doen voor die *Litis contestatie* oft rechtvestinge, ende oft hy 't selve niet en dede, sal hem naermaels daer mede niet mogen behelpen, maer voor de schult blijven verantwoorden, ende instaen, al oft hy selver principael Schuldenaer waer.

5. Die Borge gebleven is voor eenige schuldt als principael, oft als voor sijn eygen schuldt, die magh oock daer voor aengesproocken, verdamt ende gepandt worden, soo in sijne persoon als goederen, sonder dat hy hem kan ontschuldigen onder 't decxsel, dat den verborghden

 Schulde-

Schuldenaer daer voor niet eerſt aengeſproocken ofte gepandt en ſolde zijn geweeſt.

6. D'welck oock plaetſe grijpt, alwaert ſoo, dat die Borghtochte luyde, oft belofte inhiele, van te blijven Borge als principael, by gebreecke van betalinge: voorbeheltlijck, dat men alsdan moet doen blijcken, dat die verborghde Schuldenaer tot betaelinge aengeſocht is geweeſt.

7. Item ſoo wanneer die ſchult is gemaeckt op dagh, ende dat jemant anders heeft belooft die ſelve te betalen, ſoo verre den eerſten Schuldenaer ſijnen dagh van betalinge niet en hiele, ſoo magh alſulcken Beloover, naer den verloop van den daege daer voor oock aengeſproocken werden: voorbeheltlijck dattet bleecke, dat den Schuldenaer eerſt tot betaelinge aengeſocht is geweeſt, als voor.

8. Als meer perſoonen gelooven ſeeckere ſomme te betalen, elck een voor al, oft als principael, oft ſamptlijck, ende elck in 't beſonder, oft oock in ſulcker manieren Borge blijven, ſoo mogén ſy dem volgende aengeſproocken worden, elck een voor al, ſonder verdeylinge, oock niet tegenſtaende, dat ſy anderſints van 't beneficie oft behulp van diviſie oft verdeylinge niet en hebben vertegen.

9. Niettemin alſſer dagh van betalinge wordt gegeven, oft dat den dagh die eerſt geſtelt is naermaels wordt verlenght, den dagh ende verlenginge magh de Borge oock genieten, alwaert dat hy als principael, oft anderſints in 't beſonder, oft als een voor al, hem voor de ſchult hadde verbonden.

10. Ende als een Borge die als principael oft anders is verbonden, deshalven wordt aengeſproocken, ſoo magh hy den geenen daer voor hy Borge is geworden, gerichtlijck aenſuecken, om hem 't ſelve af te draegen, d' welck den principael Schuldenaer alsdan oock gehalden te doen is.

11. Ende ſoo den Schuldenaer ſulcx niet en doet, ende den Borge by mangel deſes in de ſcholt wordt verdamt, ſoo magh den Borge uyt krachte van den Vonniſſe tegens hem gegaen, ſijn verhael nemen ende hebben op den Schuldenaer, ſoo wel voor het principael, als koſten, ſchaden ende intereſten, ſonder andere Rechtspleginge daerom behooren te doen.

12. Als twee ofte drie perſoonen, t' ſamptelijck Borge zijn gebleven voor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

voor eenige ſchuldt als principael, oft een voor al, oft elck in 't beſonder ende t'ſamenderhandt, ende dat een van hun heeft moeten betalen, die heeft ſijn verhael op ſijne Mit-borgen voor hun gedeelte, ſonder dat van noode is te hebben eenige opdraght ofte ceſſie van den Crediteur.

13. Ende ſoo eenige van den Borgen niet machtigh en waeren om te betalen, ſolde het gebreck by hun ſemptelijck ende gelijckelijck gedraegen moeten werden, al oft daer niet meer Borgen en waeren, die machtigh genoegh zijn om te betalen: beheltlijck hun verhael tegens den onmachtigen, als hy wederom eenigh middel bekommen heeft.

14. Die Borge die aengeſproocken wordt, om te lichtelijcker ſijn verhael te hebben, magh die andere Mit-borgen gerichtelijck doen aenſuecken, om die ſaecke te helpen verantwoorden, oft hun deel te betalen, ende ſoo ſy 't ſelve niet en doen, heeft tegens hun ſijn verhael uyt krachte van den Vonniſſe tegens hem gegeven, als oft ſy ſelver mede waeren verdampt.

§. 2. *Gerichtelijcke ende nootelijcke Borghtochten.*

1. ALs jemandt in eenige ſaecke voor een Gedaeghden ofte Verweerder wilt intervenieren, oft die ſaecke aennemen om deſelve uyt den Proces te halden, die moet als partye dat verſueckt, oft daer op ſtaet, voor al Borge ſtellen van ten rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen: ende anderſſints en magh hy tot de Interventie niet ontfangen worden. *f.* 313. *n.* 3.

2. Die by een rouwe actie aengeſproocken wordt, en is niet gehalden cautie ofte ſekerheyt te ſtellen van ten rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen: ten zy dat ſijne antwoordt gehoort ofte geſien, uyt die gelegentheyt van de ſaecke bevonden worde ſulcx te behooren.

3. Soo wanneer jemandt verdampt is tot handtvuldinge, ende geen middel en heeft om met gereyt gelt te voldoen, oft anderſints den Eyſſcher te vreden te ſtellen, ende daeromme lijden moet dat ſijne goederen by Executie verkocht worden, die magh van den Eyſſcher ſekerheyt oft Borge verſuecken van 't geexecuteerde wederom in ſtaet te ſtellen, oft hem derwegen in alles ſchadeloos te halden, in ſoo verre by deciſie ofte oordeel van de ſaecke ten principael bevonden worde ſulcx te behooren.

4. Des moet den verdamde, die de cautie oft ſeeckerheydt begeert, onder Eydt, des verſocht zijnde, verclaeren, van meyninge te zijn de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſaecke ten principalen te hernemen ende te vervolgen, ende 't ſelve gedaen zijnde, ende niet anders, is den Eyſſcher gehalden alſulcke verſekerheyt te ſtellen.

5. Die hem, volgende den Vonniſſe van hantvuldinge, als Borge geſtelt heeft, en is uyt krachte ſijner Borghtochte niet voorder gehalden, dan voor de genamptiſeerde penningen, ende niet voor de koſten, ſchaden ende intereſten: ten waere die Borghtochte 't ſelve oock uytdruckelijck mede brochte.

6. Als die Borghtochte ofte verſekeringe voor de hantvuldinge geſtelt is, d'welck geſchieden moet al eer d'executie wordt vergunt, moet den verdamden die penningen tellen in handen van partye, ſonder dat hy volſtaet mits die leggende onder 't Gericht.

7. Gerichtelijcke Borghtochte, 't zy voor 't gewijſde, hantvuldinge, oft andere dergelijcke ſaecken hier voor vermelt, en mogen niet bekent werden voor den Gerichts-ſchrijver alleen, maer met voor Schepenen, die de Borghtochte oock niet en mogen aennemen: ten zy dat partye tegenwoordigh ofte immers daer toe gedaeght is.

8. Alle perſoonen die gehalden zijn Borge te ſtellen, volſtaen mits verbindende hunne Erfgoederen, genoeghſaem zijnde boven alle laſten voor die ſaecke ofte ſchuldt, ende Gerichts-koſten, daer voor men Borghe moet ſtellen, des moeten ſy ſulcx Gerichtelijck doen, ende dat doende verclaeren onder Eydt de laſten, (des verſocht zijnde) die op alſulcken Erven ſtaen, ende die Segel ende Brief oft beſcheydt van de ſelve goederen te verthoonen.

9. Van gelijcke volſtaen die geene die gehalden zijn Borge te ſtellen, 't zy van ten rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, oft wegen eenige ſchulden, mits gerichtelijck ſtellende tot Borge eenen genoeghſamen perſoon tot de Borghtochte.

10. Eenen Borge wordt gehalden voor genoeghſaem, ſoo wanneer hy onder 't Gericht daer 't Proces is, ſijne vaſte wooninge ende Huys halt, ende aldaer Coopmanſchap oft ander gereyde goederen oft actien heeft, ende anderſſints tot goeden geloove, naeme ende fame ſtaet, ende by geloofweerdige perſoonen, ſijner kenniſſe hebbende, onder Eydt wordt verclaert, dat ſy hem machtigh genoegh halden, ende geloof ſolden geven tot alſulcken Borghtochte.

11. D'welck oock plaetſe heeft, al iſt dat alſulcke perſoonen die men voor Borge wilt ſtellen, onder het Gerichte (wie voorſ:) geene Rente oft Erfgoederen en beſitten: ten waere dat die ſaecke ſtreckten tot onſterffelijcke verſekerheyt, oft dat het Gericht naer gelegentheydt van de ſaecke bevindt anders te behooren.

12. Ingevalle die perſoon die Borge ſtellen moet van ten rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, verclaerde onder Eydt ſijne uyterſte neerſtigheydt gedaen te hebben om eenen Borge te vinden, ende niemant gevonden te hebben, den hy daer toe hadde konnen bewilligen, noch Erfgoederen te hebben, die hy daer voor ſolde konnen verbinden, ſoo volſtaet hy met Juratoire cautie, naer gelegentheyt der ſaecken, ende ten goetduncken des Gerichts. *f.* 312. *n.* 2.

13. Al iſt dat een Verweerder, 't zy gevangen, gearreſteerde oft andere, voor ofte naer de Aenſpraecke gelofte doet, oft Borge ſtelt van ten Rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, blijft des niettemin onvermindert in alle ſijne Exceptien, ſoo wel tegens het dagement, Arreſt, oft aentaſtinge, als tegens d'Incompetentie van den Richter.

14. Een Borge van te Rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, magh ſonder voorgaende pandinge van den verborghden Schuldenaer, uyt krachte van Vonniſſe tegens den ſelven Schuldenaer geweſen, vervolght ende gepandt werden, alwaert oock ſoo, dat alſulcken Borge den Crediteur gereyde ende ongereyde goederen beweſe oft thoonde, den verdampden Schuldenaer toebehoorende, onder 't bedwanck van den Gerichte daer 't Vonnis geweſen is.

§. 3. *Ontlaſtinge van Borghtochten.*

1. Die hem heeft geſtelt Borge van ten Rechte te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, en wort niet verſtaen van ſijne Borghtochte ontſlagen te zijn, al iſt dat die by die Wederpartye wordt bekroent, als niet machtigh genoegh om te voldoen, oft dat oock by Vonnis geweſen wert, dat den Verweerder met ſulcke Borge niet en ſolde volſtaen, oft dat Partye om die queſtie op de vermogentheyt oft onvermogentheyt van ſijne Borge te ſchouwen, eenen anderen Borge geſtelt hadde: ten zy dat die eerſte Borge by Partye oft den Gerichte klaerlijck wordt ontſlagen.

2. Maer

2. Maer als die geene die hem tot Borge heeft gestelt, sijne Borghtochte wederroept, al eer die is aengenomen, oft dat hy in 't stellen van de Borghtochte opentlijck verclaert, dat hy niet en verstaet Borge te blijven: ten zy dat sijne Borghtocht voor volkommen versekerheyt wort aenveert, alsdan is die Borge by gebreecke van aenneminge van sijne Borghtochte aenstondt ontslagen.

3. Item die hem aen een ander Borge heeft gestelt, van jemanden ten rechte te brengen, soo dickwils als 't versocht wordt, ofte gelijck men seght, *toties quoties*, die is ontslagen nae dat hy die persoon eens in tegenwoordigheyt van Partye oft sijnen Procureur voor Recht heeft gebraght, ende aldaer geprotesteert van sijne neerstigheyt.

4. Item als jemandt Borge is gebleven van te Rechte te staen, ende 't gewijsde te voldoen, oft oock alleenlijck van jemanden ten Rechte te stellen, oft voor Recht te brengen, oft voor het lichten van eenige penningen, die jemandt by provisie zijn aengewesen, die selve wordt van sijne Borghtochte ontslagen, soo wanneer datter binnens Jaers geenen Rechts-dagh in der saecke en is gehalden, ende dat die alsoo is overjaert.

5. Die hem Borge heeft gestelt van 't gewijsde te voldoen, en wordt van sijn Borghtochte niet ontslagen, al ist dat van den Vonnisse van den Gerichte wordt beroep gedaen, oft Revisie versocht, maer blijft in den naervolgenden Gerichte van beroep ofte Revisie oock verbonden, voor soo veel 't Vonnis van de eerste instantie oft Gericht naermaels wordt bestedight.

6. Maer soo wanneer by den Vonnisse van den naervolgenden Gerichte, anders oft wijders wordt gewesen dan by den eersten Vonnisse is gedaen, daerinne en is die Borghe van den eersten Gerichte niet gehalden: ten waere dat hy hem uytdruckelijck hadde verbonden voor 't geene soo in den eersten als andere naevolgende Gerichten solde worden gewesen.

7. Alle Borge wordt toegelaten wanneer der Schuldenaer langen tijdt aen de betalinge der scholt suymigh is, oft dat het gedingh, daer voor hy Borge is gebleven, want 't gewijsde langen tijdt blijft dueren, ofte dat hy sijne goederen onnuttelijcken verbruyckt, den Schuldenaer oft Verweerder van de saecke met Recht te bedwingen, dat hy hem van sijne Borgh-

schap

ſchap ontlaſte, oſte hem voor de beſchadigheyt, die hy ſolde mogen lijden, genoeghſame verſekerheyt ſtellen.

8. Soo wanneer den Crediteur eenigh Contract met den verborghden Schuldenaer aengaet, die eerſte ſchuldt veranderende, vermeerderende oſte verminderende, oft dat hy van hem eene nieuwe Obligatie oft Hantſchrift neemt, ſonder den Borge daer toe te roepen, ende ſijn conſent daer toe te hebben, alsdan is de Borge aen den ſelven Crediteur niet meer gehalden, noch en magh van wegen ſijne Borghtochte meer aengeſproken werden. *f.* 268. *n.* 20. *f.* 269. *n.* 8.

9. Maer oft den Crediteur den Schuldenaer alleenlijck den tijdt van betalinge hadde verlenght, ſonder vernieuwinge oft veranderinge van de eerſte Obligatie oft ſchult, daer met en ſolde den Borge niet ontſlagen weſen van de Borghtochte: Ten waere den Schuldenaer, duerende den verlenghden tijdt, quaem te breken, oft anderſſints onmachtigh worde om te betalen. *f.* 269. *n.* 20.

10. Item als een Borge naer het vervallen van de ſchult, den Crediteur met twee Naebueren, oft oock gerichtelijck doet aenſeggen, dat hy ſijne betalinge op ſijnen Schuldenaer wilt vervolgen, ende dat hy drie Maenden daerinne gebreeckelijck is gevallen, ſoo en heeft hy geen verhael op ſijnen Borge, al iſt dat daer naer den Schuldenaer komt te breecken, oſte onmachtigh wordt om te betalen.

NEGENDEN TYTEL,

Van betalinge, bewijſinge, ende compenſatie oſte vergeldinge.

1. ALle Obligatien, Wiſſel-brieven, ende andere Schulden, 't zy van Coopmanſchap oft anderſſints, ſtaende te betalen in Ponden, Guldens, Dalers, Schellingen, Stuyvers, ende dergelijcken gemeyne Munten, mogen ſoo, aengaende die Heuftſomme, als verloopen, betaelt ende voldaen werden met ganckbaren gelde. *f.* 81. *n.* 17. *f.* 266. *n.* 2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

2. D'welck is het Pondt voor Pondt, Gulden voor Gulden, Dalers voor Dalers, het Pondt tot ses Gulden, den Daler tot dertigh Stuyvers, den Gulden tot twintigh Stuyvers, ende andere Munte naer advenant loopents gelts, ter plaetse daer gehandelt, ofte die betalinge te doen besproken is, oock niet tegenstaende dat die Munte ondertusschen is verhooght ofte verleeght.

3. Magh oock 't selve geschieden, al waert dat seeckere soorten van Gelt, oft Silvere Munten waeren vermelt, Soo verre der prijs van alsulcke Munte is begroot ofte geweerdeert op Schellingen, Stuyvers ende dergelijcke kleyne Munte.

4. Maer alsser besproocken, ende belooft is, eenige schult te betalen met seeckere specien van gelde, sonder die weerde oft prijs daer van uyt te drucken, alsdan en magh men die niet betalen, dan met die selve specien, oft d'oprechte weerde daer voor van den tijdt van de betalinge in anderen gelde.

5. Al ist dat een Obligatie mede brenght seeckeren dagh op den welcken die betalinge moet gedaen worden, Soo en magh doch daerom der Crediteur geene Jaerlijcxe Rente, oft Interesse voorderen, uyt oorsaecke, dat die betalinge op den aenbestemden dagh niet en is geschiet. *f.* 229. *n.* 2.

6. Dan magh alleen behoorlijck Interest eysschen ende voorderen van den dagh af, dat hy sijnen Schuldenaer heeft doen daegen, oft dat hy behoorlijck daer van heeft geprotesteert, volgende 't geene hier voor is gesaght onder den Tytel van *Coop ende Coopmanschap.* *f.* 228. *n.* 1. 2. 3. 4. 5.

7. Als jemandt last ofte volmacht heeft eens anders Schulden oft Renten t'ontfangen, ende dat hy by sijne quitantie bekent voldaen te zijn, oft eenige somme ontfangen te hebben, alsulcke bekentenisse is van sulcker weerden, tot ontlastinge des Schuldenaers, al oft der Crediteur selver die gedaen hadde, sonder dat den Schuldenaer van noode is die betalinge anders te bewijsen.

8. Quitantien van ontfanck van wie groote sommen die oock mochten wesen, zijn van weerden, ende maecken volkommene geloove, als die zijn geschreven ende geteyckent by den Crediteur, oft sijnen volmachtigen tot den ontfanck, al en zijn die by geen ander getuygen mede onderteyckent, soo oock hier bevooren van Obligatien, oft Hantschriften inhal-

inhaldende bekentenisse van eenigen handel oft schuldt, is gesaght onder den Tytel van *Schepen Brieven. f.* 215. *n.* 1.

9. Niemandt en is gehalden van sijnen Schuldenaer in betalinge te nemen eenige gereyde oft ongereyde goederen, al waert oock dat die by Luyden, hun des verstaende, geweerdeert waeren. Maer wil den Schuldenaer sich daer mede ontlasten, moet daer over met den Crediteur des eens werden, ofte wel sijne goederen vercoopen, oft toelaten dat die by den Heere verkocht, ende met den prijs sijne schuldt betaelt werde.

10. Van gelijcken en is niemandt gehalden in betalinge te nemen eenige schuldt oft Obligatie by assignatie oft bewijsinge op een ander, ende oft jemandt die hadde aengenomen, soo blijft nochtans der Schuldenaer verbonden, tot dat der Crediteur met der daet is betaelt, oft anderssints van sijne schuldt te vreden gestelt, mits dat assignatie oft bewijsinge op een ander geene betalinge en is, maer alleen dient tot verseeckeringe van den Crediteur.

11. Niettemin soo der Crediteur den geassigneerden, ofte bewesenen Schuldenaer dagh van betalinge hadde gegeven, oft dat hy merckelijcken tijdt hadde gelaten ofte versuympt 't gebreck van betalinge den Schuldenaer aen te geven, ende dat daer tusschen der bewesen Schuldenaer onvermogen waere geworden om te betalen, alsdan solde die overwijsinge voor betalinge strecken.

12. Merckelijcken tijt wort verstaen, als der overwesen Crediteur drie Maenden naer den verscheenen dagh, oft assignatie, om sijne betalinge heeft naegegaen, ende ten eynde van den selven tijdt den Schuldenaer niet en heeft gewaerschouwt van de niet betaelinge, ten waere dan dat opentlijck waere besproken, dat hy derhalven niet en solde gehalden zijn.

13. Als jemant by sijnen Schuldenaer op eenen anderen wort bewesen, om by hem betaelt te worden, ende alsoo van handt tot handen, voorts tot vier ofte vijf persoonen, ende meer, die de overwijsinge al aen nemen, in soo verre hy by den lesten niet en wordt betaelt, heeft tot sijne voldoeninge verbonden alle die geene daer op hy bewesen is.

14. Als jemant sijnen Crediteur wijst een ander persoon, die hem belooft te betaelen, 't zy hy schuldigh is, oft niet, ende dat der Crediteur verclaert met den selven persoon in sijne plaetse te vreden te zijn, alsdan wordt den eersten Schuldenaer van de schult ontslagen, ende heeft, ende

behalt voortaen den Crediteur ſijne actie alleen tegens den geenen die de ſcholt op hem heeft genomen.

15. Soo wanneer jemandt by ſijnen Crediteur beweſen is aen eenen anderen betalinge te doen, ende dat hy den ſelven ſijn Woort heeft gegeven, oft hem belooft te betalen, Soo en is hy niet gehalden noch en magh eenigh ander bewijs ofte oock Arreſt aennemen, al oft die ſchuldt den eerſten Crediteur alnoch toebehoorde: ten waere met wille, ende conſent van den geenen die eerſt op hem beweſen is.

16. Men magh ſchult met ſchult by compenſatie, ofte ſtellinge, opheffinge, ende vergelijckinge van ſchult tegens ſchult voldoen, maer 't ſelve en wordt niet verſtaen van ſelfs te geſchieden, maer daer toe is van noode, dat die de compenſatie oft opheffinge van ſchuldt tegens ſchuldt wilt genieten, die met der daet te werck ſtelle, verclaerende ſchuldt tegens ſchuldt te ſtellen, oft te compenſeren d'een tegens d'andere, 't zy in Recht oft daer buyten.

17. Soo wanneer nochtans jemandt Crediteur waere van eenen perſoon die naermaels onvermogent waere geworden, ende dat hy aen den ſelven perſoon oock ſchuldigh waere, alſulcke ſchult wordt door d'onvermogentheyt verſtaen *ipſo jure*, ofte met der daet gecompenſeert ende voldaen te zijn, ſonder dat daer toe eenige voorgaende verclaeringe van compenſatie van doen is, ofte dat hy gehalden is met die andere Crediteuren in concurrentie ofte verdeelinge te treden.

18. Ende al waert ſaecke dat noch die ſchult, noch die wederſchult, oft een van de ſelve ten daege van de onvermogentheyt vervallen en waere, ſoo heeft nochtans die compenſatie alsdan plaetſe niet min ofte meer, dan oft die waeren vervallen.

19. Doch ſoo wanneer jemandt naer dato van het breecken van den geenen die hy ſchuldigh is, eerſt ſijn Crediteur is geworden, als ingekocht, oft aen ſich gewonnen hebbende deſſelfs Obligatie, oft anderſſints, die ſelve en magh alſulcke ſchuldt niet compenſeren, oft vergelijcken, maer moet betalen, ende met die andere Crediteuren tot gemeyne verdeelinge kommen.

20. Als een ſchuldt wordt vermeerdert, vermindert, ofte verandert, ende dat daer af wordt gemaeckt nieuwe Obligatie, ſoo wordt verſtaen, dat d'eerſte Obligatie ende ſchult is doot, ende te nieten gedaen, ende dat overſulcx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

overſulcx noch tegens de bekenners, noch hunnen Borge derwegen geen actie meer in weſen is, gelijck hier boven is geſaght onder den Tytel van *Borghtochte. f.* 265. *n.* 8. 9. *f.* 251. *n.* 9.

21. Maer dem niet tegenſtaende, ſoo den Crediteur eenige Panden in handen heeft, die hem tot verſekeringe van ſijne eerſte ſchuldt verbonden waeren, die zijn ende blijven hem verbonden voor alſulcke nieuwe Obligatie, oft verlijdinge van ſchult, by *tacite* oft ſtilſwijgende wil ende meyninge van d'een ende d'ander, volgende 't geene hier boven is geſaght onder den Tytel van *Panden. f.* 257. *n.* 11. *f.* 251. *n.* 9

22. D'exceptien die den genoembden Crediteur ſolden moeten tegen gaen, als van Betalinge, Compenſatie, Tranſactie, oft andere, en hebben geen plaetſe tegens eenen derden, die als brenger 's Briefs, den Schuldenaer ofte ſijne Erfgenamen aenſpreeckt: ten waere dat der Schuldenaer hem daer mede tegens den Crediteur voor de overgevinge van de Obligatie in Rechte hadde beholpen.

23. Oock al en hadde den Schuldenaer 't ſelve in Recht niet gedaen, ſoo ſolde hy nochtans hem daer mede tegens den brenger des Briefs mogen behelpen, als hy konde doen blijcken dat hy voor dato van de weete aen hem gedaen, van 't overnemen van de Obligatie die ſcholt aen den voorgaenden Crediteur hadde betaelt, oft dat hy hem ſelven by Compenſatie oft anderſſints daer af hadde ontlaſt.

24. Insgelijcken ſoo wanneer jemandt als Tranſport hebbende van eene Actie, ofte Obligatie, inhaldende de Clauſule, Brenger 's Briefs, daer uyt in ſijnen eygen naem, ende tot ſijn eygen behoeve kompt eyſſchen, die en is niet gehalden toe te laeten eenighe Exceptie van betaelinge, Compenſatie ofte andere dergelijcke: ten waere dat die gedaen oft te werck geſtelt waeren voor dato van de weete van den Tranſport, als voor.

25. Veel min magh alſulcker Overnemer van de Obligatie, 't zy by Tranſport oft overleveringe der ſelver by Reconventie aengeſproocken werden voor 't geene den Originelen Crediteur den bekenner van de Obligatie ſchuldigh ſolde mogen zijn: ten waere dat alſulcke overneminge ter quader trouwen waere gedaen, om daer mede den bekenner van de Obligatie ſijn tegen-verhael t'ondergaen ende te benemen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

TIENDEN TYTEL,

Van Brieven van Respijt oft uytstel van betalinge.

1. IN desen Quartier en magh niemandt genieten eenigen merckelijcken tijdt van Respijt, oft uytstel van betalinge: ten zy dat hy daer toe verkregen heeft behoorlijcke Brieven, oft Acte van den Prince van den Lande, onder den Segel van Gelderlandt, ende dat het meeste deel van den Crediteuren 't selve redelijck vinden, ende daerinne bewilligen, ende dat oversulcx 't selve by Vonnisse wordt bestedight.

2. Tot welcken eynde worden den Schuldenaer voor het verleenen van de Brieven van Respijt, ofte uytstel van betaelinge, vergunt Brieven van Inductie ofte verwillinge, aen die van den Gerichte, daer onder hy geseten is, ten eynde dat sy voor hun ontbieden alle desselfs Crediteuren, om te aenhooren die Redenen van sijn versueck, ende hun daer toe bringen ende verwilligen, ist doenlijck, ende soo niet, hun advijs oft goetduncken daer over schrijven, om vorts daer op gedaen te worden des men sal bevinden te behooren.

3. Op welcke Brieven alsdan voor den Gerichte gedaeght worden alle die Crediteuren des Schuldenaers, de welcker aldaer gehalden is, als hy daer toe wordt versocht, sijn middelen ende handel te veropenbaren, ende te kennen te geven, ende die Registers ende Pampieren daer van ten voorschijn te brengen, met verclaeringe onder Eydt, dat hy anders geen middelen noch Reecken-boecken, Registers, oft Pampieren en heeft, noch en weet, noch ter quader trouwen van hem heeft gedaen, dan hy heeft verclaert.

4. Ende op dat men magh weeten wie op de selve Brieven zijn gedaeght ende gehoort oft niet, ende tegens wien oversulcx der Schuldenaer 't voorgaende behulp van Rechte solde mogen genieten oft niet, Soo is het Gericht schuldigh daer van aenteeckeninge te halden, tot eens jegelijcx bericht ende behulp.

5. Op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

5. Op de Brieven van inductie ofte van verwillinge van de Crediteuren en magh geen ſchriftelijck Gedingh ofte Proces gemaeckt worden, maer moet het Gericht partyen mundelingh verhooren, ende op't geene ſy ten beyden zijden verſtaen, hun advijs oft goetduncken overſchrijven, oft die Brieven van Reſpijt oft uytſtel behooren verleent te worden oft niet.

6. Die Brieven van Reſpijt wilt verkrijgen, moet doen blijcken, by genoeghſame atteſtatie oft kondtſchap, van ſchaden ende verlies by hem geleden, ende dat die is toegekommen ſonder ſijn ſchult, oft oorſaecke daer toe gegeven te hebben: ten zy dat partye ſulcx bekent.

7. Als die Brieven van Reſpijt oft uytſtel zijn verleent, moet der Verkrijger der ſelver binnen een Maendt daer naer doen daegen alle ſijne Crediteuren voor Recht, ende aldaer ſijne Brieven thoonen, Borgh ſtellen oft andere verſeeckeringe geven, dat ſijn Crediteuren naer den vergunden tijdt ſullen voldaen werden, oft anderſſints ende by gebreecke van ſulcx, zijn de ſelve Brieven machteloos ende van onweerden.

8. Als die beſcheyden van Borghtocht oft verſeeckeringe voor Recht zijn geſtelt ofte gebraght, ſoo mogen die Crediteuren die wederleggen, ende in ſoo verre ſwarigheydt valt op die vermogentheyt ende onvermogentheydt van de Borgen, oft verſeeckeringe, wordt der Verkrijger van de Brieven gegeven uytſtel van een Maent, oft min, om die macht ende vermogentheyt der ſelver te bewijſen, oft anderſſints daer van verſteecken te zijn.

9. Ende in ſoo verre die Crediteuren ter contrarien wilden doen blijcken van de onvermogentheyt van de Borgen oft verſeeckeringe, ſoo wordt hun tot ſulcken eynde oock gegeven uytſtel van eenen Maendt oft minder, om daer van te doen blijcken, oft dat anderſints die Borgen gehalden ſullen werden voor machtigh genoegh, ende 't ſelve bewijs gedaen zijnde, wordt daer op ſoo korten Recht gedaen, als 't eenighſints mogelijck is.

10. Niemandt en kan bedwongen worden, te bewilligen in eenigh accoort by den gebroocken Schuldenaer met eenige van de Crediteuren gemaeckt, ſoo verre daer by eenige quijtſcheldinge van de ſchuldt gedaen ſolde worden, oft dat men dagh van betalinge ſolde geven: ten waere dat het meeſte deel van die Crediteuren daer inne eens waeren,

ende

ende dat dien volgende, 't ſelve alſoo werde geweſen, gelijck te voorens is geſaght.

11. Al iſt dat eenige Brieven om die Crediteuren tot uytſtel van betalinge te induceren, oft te bereyden, oft oock Brieven van Reſpijt oft uytſtel van betalinge zijn verleent, des niet tegenſtaende, magh by de Crediteuren voorts gevaren werden, om te hebben claeringe ende aenwijſinge van hunne ſchulden, ſonder naedeel van de ſelve Brieven.

12. Brieven van Reſpijt, oft uytſtel van betalinge, en hebben geen plaetſe tegens geprivilegierde ſchulden, als die van den Prince, van de Weeſen Momboirs, ende andere Bewint-hebbers van der Weeſen goederen, van Stadts ſchulden, van koſten van Begraeffeniſſe, van vermaeckinge van Bruggen ende Wegen, ende dergelijcke.

13. Van gelijcken en hebben alſulcke Brieven geen plaetſe tegens onderhalt van perſoonen, ende 't geene dat tot onderhalt is gegeven oft gelevert, noch tegens koſt oft leeringe van Kinderen, ergens beſtaedt, noch oock tegens den loon van Dienſt-boden, oft eenigen anderen arbeydtsloon, noch tegens eenige miſerable oft jamerlijcke perſoonen, die anders geen middel en hebben om eerlijck te leven.

14. Item en hebben geen plaetſe tegens bepande Crediteurs, noch tegens 't geene in bewaerniſſe is betrouwt, noch wegen tachterheydt van Adminiſtratie, oft onderwindt van eens anders goedt, noch tegens den Vercooper heyſſchende den prijs van ſijn verkocht goedt, d'welck noch onder den Coop is beruſtende, noch tegens den Eygenaer heyſſchende betalinge van ſiinen verhuerden Huyſe oft Lande.

15. Desgelijcx en hebben geen plaetſe tegens ſchulden kommende uyt eenigh misbruyck oft miſdaet, oft die gemaeckt zijn naer dato van 't ongeluck ofte verlies, ter ſaecke van de welcke men alſulcke behulp ſolde willen genieten, noch die kommen uyt des Schuldenaers bedrieghlijcken hande, noch oock tegens ſchulden die men niet en heeft willen bekennen, ende nochtans worden overtoont, ende overſulcx by Vonniſſe gegaen in krachte van 't gewijſde zijn aengeweſen, noch oock ter ſaecke van Gerichts-koſten daerinne men verdamt is.

ELFDEN TYTEL,

Van Brieven van Cessie, oft Overgevinge van sijn goedt op betalinge.

1. NIemandt en magh eenigh behulp van Cessie genieten: ten zy dat hy ten versuecke van sijne Crediteuren, in gevanckenisse is gestelt, ofte daer mede is gedreyght, ende dat hy op sijne Requeste inhaldende die Redenen van de toekompste van sijne armoede, heeft verkregen behoorlijcke Brieven van den Hove, onder 't Segel van Gelderlandt.

2. Alle Verkrijgers van Brieven van Cessie, zijn gehalden die te verthoonen in rechte, binnen den tijdt van eenen Maendt, naer 't verwerven derselver, met den Staet van hunne goederen, schulden ende wederschulden, ende die selve hunne goederen af te gaen ende te verlaten, tot behoeve van hunne Crediteuren, sonder daer af de handelinge te behalden, ende voorts te versuecken Interinement, oft aenwijsinge van de selve Brieven, ongegort ende bloots hooft, in persoone ende niet by Procureur.

3. Ende om al 't selve wel ende behoorlijck te doen, ende daer toe te geraken, ende den Effect van deselve te genieten, moeten die Schuldenaers alle hunne Crediteuren, die tegenwoordigh zijn, aen hunne persoon, ende die anders voorsien, by Edict ofte uytroepinge daer toe doen daegen, ende voorts d'inhalt van de selve Brieven bewijsen, ende daer op voorts behoorlijck vervolgh doen.

4. Soo verre niemandt hem daer tegens partye en maeckt, Soo moet den Verkrijger van de Brieven, eerst ende voor al by Eydt verclaeren, dat hy geen andere goederen en heeft, noch en weet, hem toebehoorende, dan die geene die hy in sijne opene Brieven, ofte voor Recht heeft verclaert, ende dat hy geene van sijne goederen en heeft versteken, tot achterdeel ofte bedrogh van sijne Crediteuren.

5. Welcken Eydt gedaen zijnde, soo wordt verclaert, dat d'Impetrant den effect van sijne Brieven sal genieten, ende daer mede wordt hy van sijn gevanckenisse ontslagen, onder geloofte, dat soo wanneer hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

by Testament, versterffenisse, geluck, neerstigheyt, oft anderssints eenige goederen toequaemen, hy die selve aen den Gerichte sal aenbrengen, ende die laeten tot behoeve van sijne Crediteuren, oft dat hy anderssints 't behulp van cessie sal verbeuren.

6. Ende soo het gebeurde, dat jemandt van de Crediteuren hem tegens alsulcke Brieven van Cessie partye wilde maecken, daer op moet men kort ende onvertogen Recht doen, ten lancxsten binnen vier Maenden, oft anderssints solde den Schuldenaer (soo men bevint dat het gebreck kompt van de Crediteuren) van die gevanckenisse ontslagen worden, onder geloofte van weder daer in te kommen, ten bevele van 't Gericht, op pœne van te verliesen den effect oft genot van de selve Brieven.

7. D'Impetranten van Brieven van Cessie, en mogen niet hebben noch behalden dan een oft twee noodige Bedden, met hunne toebehooren, voor hun ende hunne Kinderen, by hun inwoonende, ende van elck stuck van den Huysraet een voor een jeder van hun lieden: voorbeheltlijck dat sy niet en mogen behalden, noch Tinnewerck, noch Silverwerck, noch Tabbaert, noch andere Haeve oft Huysraedt van sunderlinge weerde, ende 't geene dat sy meer hebben oft naermaels verkrijgen, moeten sy t'elcke reyse, des versocht zijnde, aen den Gerichte aenbringen, tot profijt van hunne Crediteuren, op pœne van te verliesen den effect van hunne Brieven van Cessie, wie voorschreven.

8. Die geenen die bedrieghlijck by verswijgen van de waerheyt oft onwaerachtigh te kennen geven Brieven van Cessie hebben verkregen, en mogen 't behulp der selver niet genieten, maer wordt hun den effect oft 't genot der selver op aenhalden van den Crediteuren, by Vonnisse afgewesen, ende den volgende, moeten in vaste gevenckenisse blijven, tot der Crediteuren kosten, tegens drie stuyver daeghs: ten waere dat die selve Crediteuren te vreden waeren hun genedelijcker te doen tracteren, oft de kosten niet en wilden dragen.

9. Het beneficie oft behulp van Cessie en wordt oock niet gegunt tegens Prince penningen, noch tegen schuldt van de Momboirs oft Toesienders aen hun Weesen, oft dat jemandt by den Gerichte ofte anderen is betrouwt, tot bewaeringe, oft tegens schuldt, spruytende van misbruyck oft misdaet, bedriegerye, ende uytstrijckerye, ende andere dergelijcke saecken.

10. Ende

10. Ende die Cessie heeft gedaen, oft die is gebroocken sonder sijne Crediteuren voldaen te hebben, en magh noch Staet, noch Officie van's Heeren oft Gerichts wegen bedienen, noch in eenige Ampten oft Gulden zijn, maer is hy in eenige van de Steden Borger, oft doet hy eenige Neeringe ofte Ambacht, magh het Recht daer van blijven genieten, om hem daer met 't sijnder noot te behelpen, ende sijn Broodt te winnen, sonder nochtans eenigen Dienst in den selven Ampte te mogen hebben.

TWAELFDEN TYTEL,

Van Preferentie oft Voordeel onder de Crediteuren in de betalinge.

§. 1. *Van de geene die hun eygen goedt vervolgen.*

1. ALs jemandt is gefailliert oft gebroocken, voor vluchtigh oft anderssints onvermogent geworden, om sijne schulden te betalen, soo moeten eerst ende voor al voldaen worden die geene, die hun Eygen goederen, oft die daer voor gehalden worden, onder den gebroockenen oft voor vluchtigen Schuldenaer, oft in sijn becommerde Sterf-huys alnoch in wesen vinden. *f.* 144. *n.* 1. *f.* 286. *n.* 8. *f.* 346. *n.* 2.

2. Voor Eygene werden alhier niet alleen gehalden, die den Vervolger der selver toebehooren, ende alnoch onverandert onder den gebroockenen Schuldenaer worden bevonden, 't zy dat hem die in bewaernisse zijn gegeven, oft als Facteur ofte Maeckelaer betrouwt, oft anderssints in sijne handen gekommen, maer oock d'uytstaende schulden ende Crediten, oft andere Goederen, die by verhandelinge der selver, oft met den prijs van de selven zijn verkregen.

3. Van gelijcken haldt men alhier voor eygene goederen die jemandt heeft verkocht, ende gelevert, 't zy op dagh ofte sonder dagh, soo lange den Cooper die noch onder hem ofte tot sijn beveel heeft, alwaert dat die verkocht ofte verpandt, maer niet gelevert en waeren, oft al hadde hy die

gelevert, dat 't selve waere gedaen aen jemandt van sijne voorgaende Crediteuren, soo hy stondt om be breecken, ende terstondt daer naer is gebroocken sonder die betaelt te hebben.

4. Desgelijcx worden daer voor gehalden, die by de Momboirs oft ander Bewindt-hebbers van Weesen goederen, verkregen zijn met de penningen van de selve Weesen, niet tegenstaende dat die Momboiren hun daerinne hadden doen erven ende gueden, oft opdraght ende erffenisse van de selve goederen op hunnen naem doen stellen, oft hun die doen leveren.

5. Met Weesen penningen wordt verstaen verkregen te zijn, 't geene die Momboirs ofte andere Bewindt-hebbers van de Weesen goederen hebben gegolden oft verkregen, terwijlen sy onder hun hebben gehadt der Weesen penningen, die aengelaght hadden behooren te werden, soo wanneer sy anderssints op de selve hunne Momboirs hun verhael niet en solden konnen hebben.

6. Niettemin soo verre die Crediteuren te vreden waeren, te voldoen den prijs van de verkochte goederen, die men (als voorschreven is) als sijn eygen goet solde willen vervolgen, oft oock die Weesen hunne tachterheydt leggen, die sy aen hun Momboirs, oft andere hunne Bewindt-hebbers te kort kommen, solden daer met volstaen, ende 't vervolgh van de selve goederen beletten.

§. 2. *Van die stilswijgende oft besproockene verpandingh op de goeden hebben.*

1. OP ende aen alle 't geene dat gekommen is van goederen die by Executie zijn verkocht, 't zy dat daer over baete is oft niet, hebben Voordeel ofte Preferentie van betalinge voor alle schulden ende lasten wat bepandinge, Gerechtigheydt oft privilegie die oock mogen hebben, d'onkosten van de Executie ende verdeylinge van de penningen, die den Cooper van de selve goederen volgende die Coop-cedelen schuldigh is.

2. D'welcke oock plaetse heeft, ten aensien van allen anderen loon, den Richter ofte Gerichts-persoonen toekommende, wegen beschrijvinge, bewaernisse, oft anderen onderwindt van eenige goederen oft penningen, onder den Gerichte oft Gerichts-persoonen gerichtelijck gebraght ofte gekommen, op ende aen die selve goederen ofte penningen.

3. Daer

3. Daer naer hebben voor alle voordeel van betalinge alle penningen ende lasten, verwilligt ende uytgestelt by die Staten van den Lande, Gemeynten, Steden ende Dorpen, tot laste van Huysen ende Gronden van Erven, ende dat op den prijs die by Executie daer van gemaeckt solden mogen werden.

4. Naer de welcke kommen alle de geene, die eenige goederen als particulier, oft besonder Pandt verbonden, ofte op Schippen Beytelbrieven ofte Waterbrieven hebben, ende daer inne gaen voor, die d'eerste ende altste van tijdt zijn, behalvens dat die geene die Beytelbrieven hebben, ende die tot het bewaringe, maecken, vermaecken, oft beteren van 't Pandt, Arbeyt, Stoffe oft kost hebben gedaen, 't zy als Wercklnyden, Leveraers van Stoffe, Momboirs, Curateurs oft Gerichtlijcke Toesienders, daer op voor al hun verhael hebben, volgende 't geene onder den Tytel van *Panden* is gesaght. *f.* 250. *& seq.* 252. *n.* 1.

5. Item, die eenige ruerende goederen, schulden, actien oft credijten als pandt met der vrundtschap, oft oock als stilswijgende pandt in handen hebben, 't zy als Facteurs, Maeckelaers, Bewaerders, Ambachts-luyden, oft anderssints, die hebben insgelijcx daer op recht van voorige betalinge, volgende 't geene hier boven, onder den selven Tytel van *Panden* ende elders is gesaght. *f.* 254. *n.* 8. *f.* 249. *n.* 9. 10.

6. Van gelijcken heeft een Verhuerder oft Verpachter voordeel voor alle andere Crediteuren, wegen der Huere ofte Pacht van sijn Huys ofte Landt, wie insgelijcx van verargeringe van de verhuerde Erven oft Huysen, op ende aen 't gewas van de selven, Ende op alles dat op 't gepachte oft gehuerde Pandt bevonden wordt, volgende 't geene dat onder den Tytel van *Huere ende Pacht* is gesaght. *f.* 236. *n.* 2. 3. *f.* 254. *n.* 7.

7. Naer de Huere ende Pacht heeft voordeel oft gerichtlijcke Pandtschap, op de goederen van den Sterf-huyse van den Schuldenaer, de Loon van Medicijnen, Chirurgijnen, Apotecarissen, ende andere onkosten van de sieckte, daer van den Schuldenaer gestorven is, wie insgelijcx den dienst-loon van de Booden, die alsdoen in dienste van den aflijvigen waeren, ende die tamelijcke ende nootwendige onkosten van de Begraeffenisse ende Kerckelijcke Rechten.

8. Ende soo daer anders geene genoeghsame onverpande goederen en waeren, om de kosten van de uytvaert ende kerckelijcke Rechten te doen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende die voorgemelte Dienst-boden te betalen, dan die op't Pandt worden bevonden, soo solde die bekostinge ende voldoeninge der selver oock voor die Huere gaen ende gestelt worden.

9. Voorts hebben voordeel van betalinge ende Recht van stilswijgende Pantschap, den Prince wegen die t'achterheydt van sijne Rechten ende schulden, maer niet van de pœnen ofte breucken, ende die Weesen ende andere vermomboirde persoonen, voor die tachterheyt van hunne Momboirs, ende die Kinders aen hunne Alders, wegen de handelinge oft onderwint van hunne goederen, sonder dat tusschen den Prince, Weesen ende Kinderen, als sy t' samen aen eene Persoon ten achteren zijn, ander ordre wordt gehalden, dan dat voorgaet ende eerst betaelt wordt, die d'alste Gerechtigheyt heeft. *f.* 165. *n.* 7. 9.

10. Die Preferentie ende voordeel van de Weesen ende andere Vermomboirde persoonen, streckt haer niet alleen op der Momboirs goederen, maer oock op die goederen van alle andere, die als Toesienders, Vrunden, oft andersints eenigh bewint over hun ende hunne goederen hebben gehadt.

11. Naer den Prince, Weesen ende Kinderen, hebben t'samen ende gelijckelijck Voordeel ende Recht, die Steden, die Kercken ende andere Geestelijcke plaetsen, Godtshuysen ende Gasthuysen, op de goederen van hunne Rentmeesters ende Regeerders, wie oock die Steden ende Gemeynten voor haer Accijsen ende andere Schulden.

12. Die voorgemelte Momboirs, Curateurs ende andere gerichtelijcke Administrateurs, hebben die selve versekerheyt, ende voordeel van betalinge wegen 't geene sy ten achteren kommen van hun onderwindt ende dienste, voor alle andere Crediteuren, die naermaels gecontracteert oft gehandelt hebben.

§. 3. *Van die Privilegie personeel hebben.*

1. DAer naer kommen gelijckelijck die Dienst-boden, die uyt den dienst van den Schuldenaer waeren gescheyden, ten tijde van de aflijvigheyt, oft breecken van den Schuldenaer, wie insgelijcx de Medicijnen, Chyrurgijns, ende Apotecarissen, voor 't geene dat hun kompt, wegen andere voorgaende sieckten oft quetsuren, dan daer van den aflijvigen is gestorven.

2. Wijders

2. Wijders genieten gelijckelijck Recht van Voordeel, ofte eerste betalinge, die ten achteren zijn wegen onderhalt van Kinderen, Mondtkosten, van Bier, Broodt, Spijse, ende Dranck, tamelijcker wijse tot nootturft ende niet overdadigh gedaen, ende gelevert, wie van gelijcken den Loon van Advocaten ende Procureurs.

3. Welverstaende, dat soo wanneer die Processen, daerinne d'Advocaten ende Procureurs hebben gedient, zijn gewonnen, sy alsdan op het geene dat daer van kompt, voor alle andere Recht van Pandtschap ende Voordeel hebben, ende eerst betaelt worden, als zijnde by hun besuert, bearbeyt, ende tot profijt gebraght.

4. Van gelijcken hebben Recht van Voordeel die Crediteuren ende Legatarissen van eenen aflijvigen, op de goederen, by hem achtergelaten, voor de Crediteuren van sijne Erfgenamen, ende tot sulcken eynde, mogen sy oock des eens goederen van d'ander doen scheyden binnen den tijt by den Rechten daer toe gestelt, doch gaen altijdts die Crediteuren van den aflijvigen voor de Legatarissen in de betalinge.

5. Voorts hebben voordeel van eerste betalinge die geene die Vonnisse hebben tot last van den Schuldenaer, oft wiens schult voor Recht ofte Schepenen is bekandt ende verleden, ende by Pandinge oft Executie sijn Gerechtigheydt te werck stelt, Ende onder hunluyden gaet voor, die eerst die Pandinge oft Executie begost hebben. *f.* 251. *n.* 7. *f.* 347. *n.* 5.

6. Naer desen al kommen, die eerst Arrest ofte Commer gedaen hebben, ende soo die oock geprivilegiert zijn, ende in gelijcken graedt van Privilegie staen, gaet onder hun voor die geene, die van hun eerst sijn Arrest heeft gedaen ende behoorlijck vervolght. *Ibidem.*

7. Welverstaende nochtans dat onder die bloote personele Crediteuren voor sullen gaen, al en hadden sy oock geen Arrest gedaen, die hun gelt uyt Vrundtschap geleent, oft verschooten hebben, sonder eenigen interest, gewin ofte profijt daer van te wachten oft genooten te hebben. *f.* 294. *n.* 2.

8. Dat oock eerst ende voor al betaelt sullen worden, de heuftsommen van de Crediteuren, 't zy dat sy zijn geprivilegiert ofte niet, eer men tot betalinge van eenigen gewinnigen Interest sal kommen: ten waere dat soo wel daer voor als voor de heuftsomme eenige besondere goederen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

goederen verbonden, ofte verplicht waeren, daer op men de betalinge ſolde mogen verhalen.

§. 4. *Gemeyne Regels van de Preferentie ofte Voordeel van die Crediteuren.*

1. Die jemandt Gelt leent om eenigen geprivilegierden Crediteur te betalen, d'welck daer toe met der daet oock wordt bekeert, die komt in deſſelfs plaetſe, ende geniet het ſelve voordeel, dat den Crediteur gehadt ſolde hebben, in ſoo vern hy niet betaelt en waere geweeſt, alwaert oock dat 't ſelve Recht niet en waere opgedragen oft overgegeven.

2. Als daer veel geprivilegierde Crediteuren zijn, die in eenen graedt ſtaen, ende hunne ſchuldt vervolgen, als veel Medicijnen, Dienſt-boden, Godts-huyſen, ende andere hier voor verhaelt, ſoo kommen ſy t' ſamen, ende worden gelijckelijck betaelt, pondt ende ſchellinghs-gewijſe, ſoo verre daer te kort komt: ten waere dat d'een oft d'ander van hun, voorgaende Arreſt hadde gedaen, ende dat behoorlijck vervolght, ſoo hier voor is geſaght.

3. Die geprivilegierde Crediteuren, hoe ſtercke privilegie ſy naer Recht mogen hebben, 't zy perſoneele, oft van ſtilſwijgende Pandtſchap, en genieten geene preferentie oft voordeel, dan op 't geene dat ten tijde van de Inſolventie, in de macht van den Schuldenaer, onverpandt ende onverkocht wordt bevonden, ende niet op 't geene dat jemant anders ter goeder trouwen van den Schuldenaer te vooren heeft bekomen ofte verkregen, 't zy by Pandtſchappe, Coop ende Opdraght, Betaelinge, oft anderſſints. *f.* 128. *n.* 12. *f.* 216. *n.* 4. *f.* 254. *n.* 11. *f.* 256. *n.* 10.

4. Als men op eenigh goet Arreſt heeft gedaen, oft uyt kracht van eenigh Vonnis in executie is, tegens den geenen die middels genoegh heeft om ſijne Schulden te betalen, alsdan en hebben die perſoneele privilegien hier voor vermelt, geene plaetſe, maer die eerſt Arreſt oft Pandinge heeft gedaen, die gaet voor, ende oft op des Schuldenaers ſolventie oft inſolventie ſtrijdt viele, ſolde d'eerſte Arreſtant oft Executant die penningen mogen lichten, onder Cautie oft verſekerheyt.

VIJFDE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIJFDE DEEL.

EERSTE TYTEL,

Van verſcheyden manieren van Burgerlijcke Procedueren.

NAedem veelderley manieren van Rechts-voorderinge in deſen Ruræmundtſchen Quartier des Forſtendoms Gelre zijn geweeſt, ende dat met der daet bevonden is, dat verſcheyden misbruycken, ongerechtigheyden ende ongelijckheyden daerinne zijn voorgeloopen ende ontſtanden, Soo ſalmen deshalven van nu voortaen alleen by vijfderley manieren ſijn Recht mogen vervolgen.

Als te weeten by wegen:

1. *Van ordentlijcke ende gemeyne Rechtsvoorderinge.*
2. *By maniere van Onvertogen Recht.*
3. *By Commer-recht oft Arreſt.*
4. *By Pendinge ende*
5. *Voights gedinge.*

Sonder dat men voortaen eenigh Jaer-gedingh, oft andere dergelijcke ſal gebruycken, gelijck men tot noch toe op veel plaetſen heeft gedaen.

D'welck (d'wiel geſchiede) tot afwinninge, ende behaldinge van eens anders Landt, oft goedt, by beſet ende vervolgh van Jaer ende dagh, oft vorderen tijdt, ſonder anderſſints van ſijn gerechtigheyt, 't waere van Eygendom, Schuldt, oft Schaede te doen blijcken, wordt by deſen opgenomen, ende te niet gedaen.

Wel verſtaende, dat als men mitsbetalinge heeft van Renten, Tinſen, Erfpachten, oft oock van Schulden, ende dat men daer van ſijn verhael wilt nemen op Erfgoederen, men daer in ſal volgen den voet ende maniere van vervolgh, van de ſelve die elck op 't ſijn is geſtelt, ende verhaelt, diemen daer in niet te buyten ſal gaen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

TWEEDEN TYTEL,

Van ordinarisse Rechtsvorderinge.

1. ORdinarisse Rechtsvorderinge is, als men sijn vervolgh begint by wege van Dagemente, ende dat men die op gewoonlijcke Gerichts-dagen vervolght, d'welck geschiedt in den Steden van acht dagen tot acht dagen, uytgenomen dat tot Straelen, Wachtendonck ende Echt, alwaer des Landts ende der Stadt een Gerichts-banck is, die Gerichts-dagen van veerthien dagen tot veerthien dagen gehalden sullen worden, gelijck ten platten Lande, naer het alde gebruyck. *f.* 2. *n.* 2.

2. By ordinarisse Rechtsvorderinge wordt gedinght tegens alle Ingesetenen deses Ruremundtschen Quartiers, niemandt uytgescheyden, ende geschiedt het selve in de eerste instantie in personeele actien, ofte van wegen Schuldt ende Schaede voor de Schepenen ende Gerichte ter plaetsen daer de Beklaeghder is woonende, Ende in Reele actien, ter plaetsen daer die twistige goederen gelegen zijn, ende sy oversulcx te Rechte staen.

3. Niet alleen d'Ingesetene, maer oock alle Vrembdelingen zijn gehalden den Ingesetenen, met ordinarisse Rechtsvorderinge voor hunnen Ordinarissen Richter aen te spreecken, ende te vervolgen, sonder daer toe den wegh van Onvertogen Recht te mogen gebruycken: Ten waere dat der Vrembdelinge, oft Uytheymsche woonachtigh waere ter plaetsen, daer den Ingesetenen van desen Quartier oock Onvertogen Recht vergunt wordt, als wanneer hem't selve oock alhier vergunt sal worden.

4. Niemandt en is gehalden voor Ordinarisse, oft andere Richters sijn Recht te vervolgen oft verantwoorden, ende daer op Vonnisse te verwachten, 't zy als Cleger oft Verweerder, als hy die uyt wettige Redenen voor suspect, oft in naerdencken solde halden, maer sullen in sulcken gevalle, in hun plaetse andere onpartydige Schepenen uyt die naeste

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

naeste Banck, oft Stadt genomen worden, om Recht te doen. *fol.* 1. *n.* 5. *fol.* 4. *n.* 6. *fol.* 334. *n.* 10.

5. Als veel persoonen onder verscheyden Gerichten zijn geseten, die om een saecke aengesproocken werden mogen, Soo magh der Heyscher die al voor een Overbanck, oft behoorlijck Overgericht in Recht betrecken, om menighte van Processen, groote kosten, ende contrarieteyt van Vonnissen te schouwen.

6. Met den bescheyde nochtans, dat in soo vern veel persoonen van wegen eens Goedts onder eenigh Gerichte gelegen aengesproocken werden, 't selvige sal geschieden voor 't Gerichte daer onder 't Goedt gelegen is, niet tegenstaende, dat die persoonen onder verscheyden Gerichten geseten zijn.

7. Soo wanneer jemandt als Momboir, oft anderssints d'onderwindt van eenige Wees oft Pleeghs-kinders goeden heeft gehadt, magh oock aengesproocken werden van wegen der selver Momborie, ende het onderwindt van der selver Weesen goederen, oft om Reeckeninge, Bewijs ende Reliqua van der selver ter plaetsen daer hy die Momborie oft Onderwindt heeft aengenomen.

8. Van gelijcken magh een Erfgenaem van wegen Schulden, Legaten ende Fideicommissen van den Aflijvigen aengesproocken werden, ter plaetsen daer het Sterf-huys gelegen is, soo verre hy aldaer wordt bevonden, oft dat aldaer goederen zijn om te besetten, oft becommeren: Beheltlijck dat die Legaten, ende Fideicommissen uytgericht moeten werden ter plaetsen daer die zijn, oft wel daer d'aflijvige bevolen heeft, dat die voldaen solden werden. *fol.* 187. *n.* 11.

9. De saecken die den Raedt des Landts van Gelre by de alde ende nieuwe Instructie in de eerste Instantie toegestelt zijn, mogen aldaer betrocken werden, ende sullen derselver Cancelrye verblijven, om aldaer bedinght ende gewesen te werden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

DERDEN TYTEL,

Van Onvertogen Rechtsgedingh oft Rechtsvorderinge.

1. BY Onvertogen Recht wordt gedinght van daege tot daege: ten waere dat het Gericht uyt eenige beweeglijcke oorsaecke bevonde, dat d'een oft d'ander partye, seeckeren tijt, om haer nootweer, oft bewijs te doen, behoorde vergunt te werden.

2. D'welck als geschiedt, sal den selven tijdt overstreecken zijnde, sonder eenigen wijderen uytstel van dage tot dage geprocedeert, oft gedinght worden, ende sal die saecke des daeghs (naer dat die voldinght, ende voor Recht gebraght is) voorgenomen ende terstondt, ist doenlijck, gewesen worden.

3. Men dinght by Onvertogen Recht, als twee vremde d'een d'ander alhier by wege van Arrest in Recht betrecken (gelijck sy vermogen te doen) uytgenomen ten tijde van Jaer ende weecke Merckt-dagen, ende dat 't selve Onvertogen Recht by d'eene oft d'ander partye versocht wordt.

4. Item wanneer eenigh ingeseten eenen vremden aen sijne persoon oft goederen Arresteert ofte becommert, ende wordt alsdan den gearresteerden op sijn gesinnen dat Onvertogen Recht vergunt.

5. Insgelijcx van wegen Huys-huere, verdienden Loon, Pachten, Renten oft Tins binnen 's Jaers verscheenen, wie insgelijcx van eet ende drinck-waeren, binnen Jaer ende dagh gehaelt, ende niet overjaert zijnde. *f.* 296. *n.* 8.

6. Ende oft men alsülcke schulden eerst naer Jaer ende dagh wilde eyschen, sal men 't selve moeten doen, soo ende gelijck 't selve elck op sijne plaetse gesaght sal worden, sonder dat alsdan Onvertogen Recht plaetse grijpt.

VIER-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

VIERDEN TYTEL,

Van Commer, Beſet, oft Arreſt Recht.

§. 1. *Wanneer ende tegens wat Perſoonen men Arreſt, oft Commer-recht magh gebruycken.*

1. BY Commer-recht wordt gedinght, alsmen eenige Perſoon, oft goederen in Commer, oft Arreſt heeft gelaght, om te geraecken tot betalinge van ſijne Schult, ofte Schade, oft tot ſijn eygen, oft gekocht goet, ende daer van leveringe te hebben. *fol.* 250. *& ſeq.*

2. Ende al iſt, dat hier bevooren op eenige plaetſen onderſcheydt gemaeckt wordt, oft aen die goederen Commer waere gedaen, oft dat die in Arreſt waeren gelaght, ſoo en ſal nochtans voortaen 't ſelve verblijven, ende niet meer gemaeckt worden, Dan ſal d'een, ende d'ander gelijcke kracht hebben, ende met gelijcke maniere vervolght worden.

3. Beheltlijck, dat men alnoch ſal gebruycken d'onderſcheydt van vervolgh op Commer, Arreſt ofte Beſet van ruerlijcke ende onruerlijcke, ofte erffelijcke goederen, om te kommen tot Vonniſſe, ende tot Executie, ofte voltreckinge van de ſelve, volgens 't geene hier beneden, ende onder den Tytel van *Vervolgh van Renthen* wordt geſaght. *f.* 84. *n.* 1. *& ſeq.* 90.

4. Commer, Arreſt, oft Beſet-Recht, wordt in 't gemeyn alleen gebruyckt, ende heeft plaetſe tegens Vrembde, die onder 't ſelve Gericht niet en zijn geſeten, ende mogen hun daer mede behelpen, ſoo wel Vrembden, als Ingeſetene des Landts: Ten waere dat den gearreſteerden hem daer tegens met eenigh Privilegie, Tractaet, onverdencklijck aldt gebruyck, ende herkommen konſte bevryen.

5. D' Onderſaten deſes Overquartiers, oft Overdeels en moegen buyten het Quartier tegens malkanderen, noch by wege van Arreſte, oft Commer, noch anderſſints in Rechte treden, oft vorderinge doen, 't zy door hun ſelven, oft jemandt anders, maer hebben ſy jet tegens malkanderen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

uytſtaende, zijn gehalden 't ſelve te vorderen binnen 's Landts, met ſulcken Leen, Landt-recht, oft Stadt-recht als daer toe ſtaet.

6. Ende oft jemandt hier tegens jetwes dede, ſal 't ſelve zijn krachteloos, ende van onweerden, ende die hem onderſtaen ſal hebben ſulcx te doen, ſal gehalden zijn 't ſelve koſteloos, ende ſchadeloos, af, ende te niet te doen, ende tot dien betalen een Boete van vijftigh Goltguldens, by ſoo vern hy daer in acht dagen gebreeckelijck waer, nae dem hem 't ſelve op de voorſchreven Boete Gerichtelijck is belaſt: Ten waere dat hy hadde eenige erheffelijcke Redenen van weygeringe, oft ontſchuldinge.

7. Van gelijcken, en mogen vaſte Ingeſetene onder een Gericht, oft Dingh-banck naer gemeyn Landt-recht, d'een den anderen binnen, noch buyten der plaetſen van 't ſelve Gericht, met Commer-recht, oft Arreſt niet voornemen, dan moeten by wege van Dagement hunne Rechtsvorderinge tegens malkanderen aenvangen, voor 't Gerichte van hunne woonſtede, op pœne als voor. *f.* 148. *n.* 10. *f.* 313. *n.* 5.

8. Niettemin ſoo verre jemandt vluchtigh waere, hem verborgen hiele, oft ſijne Haeve, ende goederen hadde doen draegen, op vrye plaetſen, oft anderſſints met goede redenen ſuſpect, oft bedacht waere van Bancqueroet te maecken, alsdan magh tegens hem, ende ſijne goederen, by Commer, Arreſt, oft Verbot, ſoo binnen, als buyten 's Landts naer gelegentheydt van de ſaecke, vervolgh gedaen worden. *f.* 275 *n.* 1.

9. Desgelijcx, magh 't ſelve gedaen worden, ſoo wanneer jemandt ſijn eygen goedt vervolght, oft als hy begeert gelevert te zijn van 't goedt dat hy heeft gekocht, ende tot ſulcken eynde 't ſelve heeft doen Arreſteren, oft in Commer leggen, oft dat hy op een Pandt ſoo hem verbonden is, vervolgh dede, om die in ſijne macht te hebben, oft daer in geſtelt te worden, ende ſijn Schult, verloop van Pachten, Penſionen, Renthen, oft Tinſen daer aen te mogen verhalen.

§. 2. *Tot wat plaetſe men d'Arreſten magh doen, als te weeten, ſoo wel te water, als te Landt, ende door wat perſoonen.*

1. MEn magh niet alleen arreſteeren in Steden, ende ten platten Lande, maer oock op alle Revieren, ſoo Schippen 't zy groot oft kleyn,

kleyn, ende oft die vast aen den Lande liggen, oft midtsen op den stroom, als de goederen ende Coopmanschappen daer in geladen: voorbehalden dat daer by niemant belet oft verkort en worde, die 't selve Arrest niet en raeckt noch aen en gaet.

2. Ende oft geviele dat 't Schip waere liggende midden in een Revier, dat twee Heerigh is, soo sal d'Arrest gedaen worden van der zijden daer 't selve naeste aenlight, ende soo men niet weten en kan aen wiens zijde 't selve naeste ligge, soo sal alsdan alsulck Schip aen de zijde daer der Lijnpadt is, gearresteert worden.

3. De maniere van Schippen t'arresteeren, is dese, Dat der Gerichtsbode, oft in afwesen desselven, der geene der daerom versocht wordt, die geene, die in 't Schip zijn, aenroept, dat hy alsulcken Schip van wegen N. N. arresteert, ende die selve voorts bevelen, dat sy 't selve Schip aen Landt brengen, 'T welck soo niet aenstondt gedaen wordt, sal 't selve Schip met genoeghsame persoonen aen Landt gehaelt worden.

4. D'Arresten mogen gedaen worden door Drossarden, Scholtis oft andere Officieren oft Gerichts-boden, als des macht hebbende ende daer toe aensocht zijnde. Ende oft sy 't selve niet en wilden doen, oft d'Arrest gedaen hebbende, die gearresteerde persoonen, oft goedt lieten gaen, oft versteecken, sonder dat den Arrestant by behoorlijcke Burghschap, ofte pandtschap verseeckert waere, zijn sy selver gehalden te verantwoorden, ende in te staen voor de schult oft Gerechtigheyt, daer voor d'Arrest is gedaen. *f.* 299. *n.* 2. 3.

5. Als der Drossart, Scholtis, Gerichts-bode, ofte andere Officiers macht hebbende om t'arresteeren, niet voorhanden zijn, soo magh partye d'Arrest door een ofte twee Naebueren doen, mits dat hun die behoorlijcke Gerechtigheyt gepresenteert wordt, die daer toe versocht zijnde, hun daer in niet weygeren en mogen, op gelijcke pœne als voor, maer die selve en zijn niet gehalden voor de bewaeringe van den Gearresteerden persoon, oft die goederen te verantwoorden.

§. 3. *In*

§. 3. *In welcker gestalt oft manier d'Arresten gedaen worden, ende de Breuck van't breken derselven.*

1. D'Arrestant is gehalden ten tijde van sijn Arrest te verclaeren uyt wat oorsaecke, oft voor wat somme hy sijn Arrest is doende, ende sal 't selve terstondt daer naer, oft ten selven dage op 't Protocol van den Gerichts-schrijver doen aenteyckenen, ende daer van, dunckt het hem goet, tot sijn versekeringe attestatie nemen. *f.* 294. *n.* 6.

2. Als Commer ofte Arrest op eenige goederen is gedaen, sal in eenen wege verbot gedaen werden, aen den geenen daer onder, ofte by den welcken die gearresteerde goederen zijn, dat hy die selve uyt sijnen Huyse, oft bewaer niet en laet gaen, voor ende al eer der Arrestant is vernueght, oft dat hy daerinne bewillight, oft dat die met Vonnisse van den Arreste zijn ontslagen, 't zy onder genoeghsame verseeckerheydt, oft t' eenemael.

3. Ende oft hy, des niet tegenstaende, die becommerde goederen liet volgen, aen den geenen die die selve hem in bewaeringe heeft gegeven, oft dien hy die gearresteerde penningen schuldigh is, Soo sal hy derwegen niet alleen moeten verantwoorden aen den Arrestant, al oft hy die selve noch onder hadde: Beheltlijck hem sijn verhael op den Schuldenaer, maer sal oock betaelen des Heeren Breucken, te weten vijf Marck groot, maeckende eenen Goltgulden. *f.* 301. *n.* 7.

4. Soo wanneer der Gearresteerde selver door gaet, 't zy alleen oft met sijn goederen, die onder hem, oft andere gearresteert zijn, sonder 't recht te verwachten, oft Borge te stellen, soo sal hy aen den Heere verbreuckt hebben voor een Clachte van 't hondert tien guldens, ende ist die daer over, oft onder, naer advenant, ende geschiet sulcx by bloote moetwil, ende wedersprekinge, mondtlijcke ende daetlijcke verachtinge des Gerichts, sal neffens die voorschreven Boete staen tot erkentenisse des Gerichts. *f.* 355. *n.* 11.

5. Al is der Gearresteerde selver oft met sijn becommerde goederen door gegaen: Soo sal evenwel door den Arrestant tot sijnen laste op d'arrest gerichtelijck vervolgh gedaen mogen worden, al oft hy, oft sijne goederen noch tegenwoordigh waeren, ende 't Vonnisse dat tot sijnen last sal gaen, sal tot behoorlijcke Executie, oft volstreckinge gestelt worden op

sijne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſijne perſoon ende goederen daer die vintbaer zijn, al oft hy ſijne volkomene verantwoordinge gedaen hadde. *f.* 355. *n.* 11.

§. 4. *Vervolgh op Arreſten, ende in wat maniere 't ſelve gedaen magh worden.*

1. DIe een perſoon heeft doen arreſteren, moet hem van wegen ſijn Arreſt binnen drie dagen, in ſoo vern die gearreſteerde het Arreſt niet en heeft ontſat, in Recht aenſpreecken, ende ſoo hy den ſelven heeft ontſet, binnen vierentwintigh uren nae gedaenen ontſat (ten waere datter een vierdagh oft ander dergelijck beletſel voor viel) oft anderſſints, ende by gebreke van ſulcx, wordt den Gearreſteerden, op ſijn verſueck, koſteloos ende ſchadeloos van den Arreſte ontſlagen, ende daer naer heeft hy vierentwintigh uren vrye, om hem te vertrecken, ende te gaen ende ſtaen daer 't hem gelieft.

2. Naer dat den Arreſt ofte Commer op eenige gereyde goederen is gedaen, ende dat der Eygenaer der ſelver, oft die hem die aendraeght, ter plaetſe van den Arreſte wort bevonden, ſal d'Arreſtant hem daer van den weete doen, ende tegens den eerſten Gerichts-dagh voor Recht beſcheyden, om t'aenhooren alſulcken eyſch, oft aenſpraecke, als der Arreſtant alsdan gehalden ſal zijn te doen, oft over te geven, op pœne dat d'Arreſte gehalden ſal worden voor niet gedaen ende van onweerden.

3. Ende oft der Eygenaer, oft die hem die goederen aendraeght, ten aengeſtelden dage voor Recht niet en quaeme, ende hem ſelven, oft het goet tegen den Eyſch des Arreſtants niet en verantwoorde, ſoo ſal by den Arreſtant op het becommert goet vervolgh gedaen worden, al oft hy ter plaetſen van den Arreſte niet en waere geweeſt, noch geſeten, maer tot verdedinge by den Gerichte waere beſchreven, oft hem eenen weet-brief toegeſandt.

4. Soo wanneer der geener welcx goederen gearreſteert zijn, tot den eerſten Gerichts-dagh toe niet en begeerde te wachten, ſoo magh hy terſtondt den Arreſt ontſetten, ende den Arreſtant voor 't Gericht doen daegen, om te verclaeren die Redenen van ſijn Arreſt, ende ſijnen Eyſch te doen.

5. Ende ſoo der Arreſtant daer toe niet gereydt en is, oft voor 't Ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

richt niet en kompt, soo sullen die gearresteerde goederen terstondt van het Arrest ontslagen worden, ende heeft der Opponent, oft Gearresteerde vierentwintigh uren vrye, om met sijn becommert goet te doen, dat hem belieft, sonder ondertusschen van nieuws gearresteert te mogen worden.

6. Maer d' Arrestant gereydt zijnde met sijnen Eysch, ende Redenen van Arrest, sal den heysch mundtlijck doen, ende op 't Protocol laten aenteyckenen, ende daer naer sal den Verweerder, ofte Gearresteerde oock alsoo antwoorden, ende die saecke voorts mundelingh uytgedingt worden, ist doenlijck, ende soo niet, sal voorts gedient worden van Replijcque ende Duplijcque, ende die saecke tot den eynde beleyt worden by bewijs, wederlegginge, ende verantwoordinge, naer behooren.

7. Het vervolgh dat d' Arrestant op het gearresteerde goet, naer Landt ende Stadt-recht heeft te doen, is dat hy door sich, ofte sijnen volmechtigen van vierthien dagen tot vierthien dagen, tot dry reysen achtervolgents, het Arrest voor Schepenen moet komen verwecken, ofte vernieuwen, om daer in een volkommen gewin te hebben, ende alsdan 't bewijs van sijne Gerechtigheyt, oft vermeten te mogen doen.

8. Der Weet-brief van den Arrest oft Commer moet aen den Eygenaer tot welcx last d'Arrest is gedaen, toegesonden worden, terstont naer den gedaenen Arrest, ten lancxsten binnen drie dagen naer dat d' Arrest gedaen is, ende daer mede moet gaen d'actie van den Arrest, ende moet die selve weete oock gedaen werden naer elcke verweckinge, soo der Eygenaer des gearresteerde goedt binnen 's Landts is.

9. Der Weet-brief moet inhalden, dat in soo vern hem goetdunckt, hy d' arrest kome ontsetten, oft den Arrestant voldoene, oft dat anderssints naer den overstrijck van ses weecken ende drie dagen, oft soo veel langer tijdt, als hy daer toe, naer de vernte van sijne woonplaetse, tot erkenteniße des Gerichts van doen solde mogen hebben, daer op voorts geprocedeert sal worden naer Landt ende Stadt-recht.

10. Van gedaene weete, ende besonder dat die is geschiedt by overleveringe van den Weet-brief aen de persoon wiens goederen becommert zijn, oft aen jemandt van sijne Huysen, bequaem zijnde om den Weetbrief t' ontfangen, als hy niet voor handen en is, sal den Gerichts-bode, oft die anderssints van den Gerichte daer van last heeft gehadt, pertinent

verhael

verhael doen by geschrifte, ende 't selve den Arrestant geven, om hem daer mede in Recht te behelpen.

11. Ende oft men die woonplaetse van den geenen welcx goedt becommert is niet en wiste, soo sal men 't becommert goedt doen oproepen, ende d'Arrest kondigen by drie Kerck-geboden, van veerthien dagen tot veerthien dagen, ende by pleckinge van Billetten op de principale Kercken-deure van de plaetse, oft daer men 't selvige van alts gebruycklick is te doen, ten eynde, dat soo jemandt d'Arrest solde willen ontsetten, hy 't selve solde kommen doen binnen den voorschreven tijdt.

12. D'welck in soo vern terstondt, oft tusschen d'eerste ende tweede gebodt, oft veerthien dagen naer de overleveringe des Weet-briefs niemandt en dede, ende dat het gearresteerde goet verderffelijck, oft terende pandt waere, dat hem selven solde op eeten oft verderven, soo sal men 't selve by behoorlijcker manieren gerichtelijck doen vercoopen ten hooghsten prijse, ende minste schade, tot perijckel, last, schaden, ende interesten van den geenen, die in ongelijck bevonden wordt.

13. Ende oft der Arrestant bevonden worde wel ende te recht sijn Arrest gedaen te hebben, ende dat hem sijnen heysch aengewesen wordt, soo sullen hem die penningen van het gearresteert goet gemaeckt, volgen, op oft tot voldoeninge van sijnen eysch, ende terwijlen dat kennisse genomen wordt op de deughdelijckheydt van d'Arrest, ende rechtveerdigheydt van de schuldt, sullen die in Arrest ende in handen des Gerichts blijven, tot behoeve van den geenen die daer toe berechtight is: ten waere dat die by den Eygenaer onder genoeghsame Borghschap ofte seeckerheydt waere gelicht, oft dat beyde partyen des anders eens waeren om meerder schade voor te kommen.

14. Als der Commer binnen den voorschreven tijdt van Ses weecken ende drie daegen niet ontsat en wordt, sal der Arrestant ofte Cleger met die leste verweckinge van den selven, ende die Relatie oft gerichtelijcke, oder schriftelijcke verhael des Boden van de weete, by hem gedaen, oft wel met die Attestatie van de Kercke-geboden, ende pleckinge van Billetten sijne Clachte doen by opentlijck verhael van sijner gerechtigheydt, ofte schuldt, met den bescheyde daer toe dienende, ende wie hy van meyninge is die te bewiesen, ende al 't selve dergestalt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

vortsbrengen dat men die ſelve Clachte daer uyt volkommentlijck kan verſtaen.

15. Welck bewijs als bevonden wordt genoeghſaem te zijn, ſoo wort den Arreſtant daer op ſonder voorder dingen, oft procedure, ſijnen Eyſch aengeweſen, met toelatinge dat hy den ſelven ſal mogen verhalen op de gearreſteerde goederen, ſoo verre die onder behoorlijcke cautie, oft verſekerheydt niet en zijn gelicht, blijvende vorts in ſijn geheel van ſijn voorder verhael op andere des gecondemneerde goederen, by Executie van den ſelven Vonniſſe.

16. Maer ingevalle die becommerde goederen oft penningen daer van gekommen onder Borghſchap waeren gelicht, gelijck geſchieden magh, ſoo hier onder wordt geſaght, ſoo ſal der Borge daer voor gepandt oft geexecuteert worden, naer inhalt ende vermogen ſijnder Borghſchap: Beheltlijck den Winner ſijn vorder verhael als voor, ſoo hy op den Borge niet alles en koſte ofte vermogh te bekommen.

17. Ende oft des Arreſtants beſcheydt niet geheel volkommen, oft over al claer en waere, maer alleen waerſchijnlijck, als hem behelpende met een Inſtrument voor Notaris ofte Schepenen verwillekeurt, oft met een Handtſchrift, oft ander waerſchijnlijck beſcheydt, ofte bewijs oft oorconde den Gerichte niet bekent, ſoo ſolde hem op ſijnen Eydt van dat ſijn beſcheydt ofte kondtſchap, ende ſijnen Eyſch oprecht ende waerachtigh is, de handtvuldinge onder genoeghſame verſekerheydt aengeweſen mogen worden.

18. Wie oock van gelijcken gedaen ſal mogen werden, als de Gearreſteerde oft Eygenaer van de gearreſteerde oft becommerde goederen by den Weet-brief van Arreſt oft Commer wordt belaſt, dat hy op de Redenen van den Arreſt oft Heyſch ſal antwoorden by kennen oft ontkennen, onder Eydt der *Calumnia*, oft dat anderſſints die ſelve voor bekandt ende voor waerachtigh aengenomen ſullen worden op den Eydt van Partie, om den ſelven by proviſie ſijnen Eyſch aen te wijſen, ende dat hem daer van van die eerſte reyſe der weet is gedaen, met waerſchouwinge dat alsdan men daer op, volgent het Landt ende Stadt-recht, vort ſal varen.

19. Soo aevers der Arreſtant ſijnen Eyſch niet en bewijſt noch betoont, oft in der manieren voorſ: niet voor beweſen gehalden wordt, oft dat

die

die ſaecke ſoo gelegen is, dat die ſelve hem ten eyde niet behoort, ofte kan geſtelt werden: 't waere ten principalen, oft tot handtvuldinge, als voor, ſal d' Arreſt van onweerden erkandt, ende den Arreſtant in de koſten, ſchaeden, ende Intereſten verdamt worden, ſonder dat van nu voortaen in aenſchouw genomen ſal worden, oft het eenen gewonnen Commer zy oft niet. *f.* 304. *n.* 20.

§. 5. *Ontſet van Arreſten ende Lichtinge der ſelver onder Cautie ofte verſekerheyt.*

1. WElches Perſoon oft goet is gearreſteert, oft becommert, magh d' Arreſt ontſetten, ende verſuecken dat het ſelve ſal gelicht oft opgeheven worden, mits ſtellende genoughſame Burgen, ofte Panden, van ter plaetſe van den Arreſt te recht te ſtaen, ende 't gewijſde te voldoen, ende 't ſelve geſchiedt zijnde, ſal der becommerde, ofte ſijne goederen des Arreſts vry ende ledigh gelaten werden, als zijnde alle Arreſten ontſetbaer onder genoughſame verſekerheyt, als voor. *f.* 48. *n.* 1. 295. *n.* 7.

2. Soo wanneer der Gearreſteerde voor ſijne perſoon oft goederen geen verſekerheyt van goederen oft Burge kan vinden, ſal hy by den Bode, oft in verſekerde plaetſe bewaert worden, oft ſal het becommert goet in Arreſt blijven, des ſal oock der Arreſtant, ſoo hy onder den Gerichte des Arreſts niet vaſt geſeten, oft geguet ende ge-erft is, Burge ſtellen voor de koſten, ſchaden ende Intereſten van des Gearreſteerde perſoon ofte goederen, tot erkenteniſſe des Gerichts.

3. Als die geene, welches goederen gearreſteert zijn, binnen de ſes weecken ende drie dagen d' Arreſt ontſet, (d'welck hem vrye ſal ſtaen te doen) ſoo ſal der Arreſtant, op pœne van verſteeck, ſijne aenſpraecke den naeſten Gerichts-dagh gehalden zijn te doen, ende ſal alsdan op 't geſinnen van d'een oft van d'ander Partyen, met Onvertogen Recht de ſaecke bedinght ende vervolght werden, wie boven geſaght is.

§. 6. *Vonniſſen op Arreſten ende den effect van dien, 't zy dat die behoorlijck ende onbehoorlijck zijn gedaen en vervolght ofte niet.*

1. SOo wanneer d' Arreſten met alle die voorſ: ſollenniteyten zijn gedaen, ende vervolght, ende daer op Vonnis verworven, 't zy in

ſtrijdige Gerichten, oft alleen op des Arreſtants ſchijn, ende beſcheydt, in der manieren hier voor verhaelt, ſoo magh men uyt krachte van dien gerichtelijcke vercoopinge doen van de gearreſteerde, ofte becommerde goederen, gelijck onder den Tytel van *Vervolgh van betalinge van Renten, ende van Executien van Vonniſſen* is geſaght. *f.* 85. *n.* 6. *f.* 339. *n.* 1. *& ſeq.*

2. D'Arreſten, al en zijn die al noch niet bevonniſt, werden van ſulcker kracht ende werckinge gehalden, dat der eerſte Arreſtant, doende daer op ſijn behoorlijck vervolgh, volgende 't geene hier vooren is geſaght, gaet voor alle andere Crediteuren die van te voorens geene beſtendige Pandtſchap oft verſchrijvinge op 't goet en hebben gehadt, oft die anderſſints niet geprivilegeert en zijn, om van hun ſchult ende tachterheydt voor anderen voldaen te werden, volgende 't geene onder den Tytel van *Preferentie ofte voordeel van de Crediteuren* is geſaght. *f.* 279. *n.* 5. 6. 7.

3. D'welck oock plaetſe heeft, 't zy dat der Schuldenaer ſijne ſcholt betalen kan ofte niet, alwaert oock ſoo, dat een ander naer den eerſten Arreſtant, Arreſt hadde gedaen, ende met die eerſte verweckinge ſijne Clachte ingeſtelt, ſonder dat die voorgaende Arreſtanten hun Recht van Preferentie ofte Voordeel van eerſt betaelt te werden, daer duer verlieſen: Beheltlijck altijdt den voorgaenden Verpanden, ende geprivilegeerden hunne Preferentie ende Voordeel, als voor. *f.* 251. *n.* 7.

4. Maer als die voorgeſaghte forme ende maniere van vervolgh van den Arreſte by den Arreſtant in alle ſijne Puncten niet gehalden en is, ſal den aengelaghten Commer ofte Arreſt van onweerden zijn, niet tegenſtaende, dat der Arreſtant eenige Puncten daer van onderhalden ende achtervolght hadde, ende ſal alsdan der Arreſtant gehalden zijn, alle laſten, ſchaden ende Intereſten daer deur geleden, te betalen aen den Gearreſteerden, oft Eygenaer van de gearreſteerde goederen. *f.* 251. *n.* 7.

5. Ende op dat die voorſ: forme al richtigh magh onderhalden werden, ſullen die Landt-ſchrijvers in elcke Gerichts-plaetſe gehalden zijn te hebben eenen bewaerder van hun plaetſe, die als by hun, ende van 't Gerichte daer toe gemechtight, ſal gehalden zijn in hun afweſen van alles aenteyckeninge te doen, ende Regiſter te halden.

6. Sonder dat voortaen eenige heymlijcke Commeren ofte Arreſten toegelaten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

toegelaten zijn, maer worden die al by desen opgenomen ende verboden, ende soo eenige hinvorts geschieden, die niet wie vors, deur den Gerichts-schrijver oft Bewaerder van sijne plaetse op 't Protocol aengeteyckent zijn, soo sullen die in sich nichtigh ende van onweerden zijn. *f.* 288. *n.* 1.

7. Als jemandt Rechtsvorderinge wilt doen van wegen verloopen Pachten, Tinssen, Renten, Pensionen, oft oock voor seeckere Heuftsomme op onruerende goederen, 't zy dat die daer voor verbonden zijn ofte niet, magh oock die selve goederen in Commer leggen, ende daer op gerichtelijck vervolgh doen, soo ende gelijck hier vooren onder den Tytel van ***Vervolgh van Renten*** naerder is gesaght, *Pag.* 84. *n.* 1.

8. Ende soo verre niemant van te voorens op alsulcke goederen Commer oft Arrest heeft gedaen, noch die selve goederen voor dato van den Arreste zijn verplicht, ofte verbonden, soo heeft den Arrestant oock Recht van Preferentie, oft Voordeel voor alle andere Crediteuren oft Schuldt-hebberen, die naemaels daer op Commer solde mogen hebben gedaen, oft eenigh Recht daer op aen, oft toe solde hebben verkregen, wie van ***Arresten oft Commer op ruerende goederen*** hier vooren is gesaght. *f.* 285.

VIJFDEN TYTEL,

Van Pandinghe ofte Peyndinghe.

1. MEn magh Panden oft by Pandingh vervolgh doen van wegen Schattingen, uytgeset tot behoeve des Landts, Heeren, Steden Gemeynten, ende andere Heerlickheden, by den geenen die daer toe zijn berechtight, ende alsulcke uytsettinge mogen doen.

2. Item voor Heeren penningen, Tinsen, Renten, ende andere geprivilegeerde penningen, die men den Heere schuldigh is, als van wegen ontfanck van sijne Tollen, ende andere bekende Gerechtigheden van sijn Princelijck inkommen.

3. Van

3. Van gelijcken van wegen maeckinge ende onderhaldinge van gemeyne Straeten oft Wegen, Bruggen, ruyminge van Grachten, Waterloopen, ende Beecken, oft bekostinge der selver, ende van den dobbelen penninck voor den Officier daer hem die toestaet, van wegen sijn verschiedt, in saecken voors:

4. Ende oft tegens die pandinge pandtkeeringe geschiede, soo sal den Pandtkeerder by sittenden Gerichte betalinge moeten bewijsen, oft betalinge doen, sonder tot eenige wederspraeck oft onschult ontfangen te worden, om de betalinge op te halden.

5. Des blijft den Pandtkeerder in sijn geheel naer de gedaene betalinge van hem te verdedigen, ende sijne wederspraecke volkomentlijck te doen, ende soo verre die rechtmatigh wordt bevonden, sullen hem die betaelde penningen wederom aengewesen werden, met den Interest ofte verloop van de selve, Rentsgewijse, ende den schade daerom geleden.

6. Men magh oock panden van wegen Huyshuer, verdiende Loon, Pachten, Renten ende Tinssen binnen 's jaers verschenen, wie insgelijcx van Eetwaer, ende Drinckwaer binnen 's jaers gehaelt, ofte vertheert, voor Schulden, by Hylicx onderschrevene ofte besegelde voorwaerden, by Maegh-gescheyden, Moetsoenigen, Schepene brieven ofte op de Gerichts-boecken beleden oft bekent, die binnen 's jaers verschenen zijn.

7. Soo tegens sulcke pandinge oock pandtkeeringe gebeurde: sal den Verweerder insgelijcx sittens Gerichts betalinge moeten bewijsen, oft terstondt daer van betalinge doen, sonder anderssints tot onschuldt ofte verantwoordinge ontfangen te worden, oft wederspraeck te mogen doen, dan op den voet hier voor gesaght. *f.* 19. *n.* 1.

8. Ende dese proceduere van pandinge heeft plaetse van wegen Huyshuere, verdiende Loon, Pachten, Renten ende Tinssen, Eet ende Drinckbaere waere, ende andere partyen hier voor verhaelt, binnen 's jaers verschenen, niet tegenstaende dat derwegen oock magh worden gedingt by Onvertogen Recht, gelijck hier voor is gesaght. *f.* 284. *n.* 5. *f.* 398. *n.* 11. 19.

9. Maer wordt jemandt gepandt voor overjaerden verloop van Renten, Pachten, Gerichtelijcke bekende Schulden, verteerde kosten, ende dat naer het jaer van den verschijn-dagh (gelijck oock magh geschieden) ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende dat daer op pandtkeeringe wordt gedaen, Soo ſal der Pandt-keerder oft Pandt-weerder tot ſijn verantwoorden ontfangen worden, mits doende den Eydt daer inne niet gehalden te zijn. *f.* 91. *n.* 1. *f.* 389. *n.* 19.

10. Doch en ſal hem den ſelven Eydt niet helpen om ſijne verantwoordinge ende wederſpraecke te mogen doen van wegen den achterſtel binnen jaers verſcheenen, noch van de Schulden binnen jaers vervallen, dan naer voldoeninge als voor, ende alsdan ſal op ſijn antwoorde oft wederſpraecke de ſaecke voorts bedinght worden naer behooren.

11. Item men magh panden tot voldoeninge van geweſene Vonniſſen van ſchulden ende ſchaden, wie oock van breucken die gerichtelijck zijn bekent, oft met den Rechte geſleten ende by Vonniſſe aengeweſen, naer dat die ſelve Vonniſſen zijn gegaen in kracht van gewijſde.

12. Des moet den Verdamden by den Gerichts-boden aengeſocht zijn tot voldoeninge, ende daer naer hebben den ordinariſſen tijdt ſtaende tot voldoeninge van den Vonniſſe, volgende 't geene dat onder den Tytel van *Executie* oft uytrichtinge van Vonniſſen naerder wordt geſaght.

13. Welverſtaende, dat in Onvertogen Rechts-ſaecken men magh het gegeven Oordeel oft Vonniſſe nae den omganck van dry dagen van d'aenſueck des Bode, tot voldoeninge, te werck ſtellen, ende met die pandingh vort varen.

14. Soo wanneer Pandtkeeringe geſchiedt, moet den Opponent oft Pandt-keerder den eerſten naervolgenden Gerichts-dagh ſijne Redenen van Pandtkeeringe voorbrengen, op pœne van verſteck, ende dat den Pander met ſijn pandinge ſal mogen voort varen, ende tot dem in eenen Gulden tot profijt van den Heere werden verdamt, doch ſonder naedeel ende onvercort in ſijn verantwoordinge naer de voldoeninge.

15. Insgelijcx wanneer die Redenen van pandtkeeringe niet beſtendigh bevonden werden, ſoo ſal den Schuldenaer tot betaelinge der gevorderde ſomme, ende in allen koſten, boven vijf Marck groot tot een breucke verdamt, ende tot Pandtkeeringe niet meer ontfangen werden.

16. Ende ter contrarien als der Pander ten naeſten Gerichts-dagh naer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

de Pandtkeeringe aldaer niet gereet en is, om ſijne pandinge te verdedigen, ſoo vervalt hy van de ſelve pandinge ende wordt breuckachtigh aen den Heer, gelijck den Pandtkeerder geweeſt ſolde zijn, ſoo verre hy in onrechte gevonden waere geweeſt.

17. Van gelijcken als den Pander wordt bevonden onbefueght te zijn in ſijne pandungh, ſoo ſal hy in de ſelve breucke ende alle koſten verdamt werden, uytgenomen dat ſoo wanneer pandtkeeringe gedaen wordt tegens Vonniſſe oft Oordeel, 't ſelve alsdan ſal ſtaen tot diſcretie ende goetduncken van den Gerichte.

SESDEN TYTEL,

Van Voightgedinge.

1. ALſoo de Voightgedingen niet over al, noch op eenen tijdt, noch op eene maniere, noch van eenerhande ſaecke gehalden worden, ſoo ſal elcke Gerichts-bancke, ſoo in Steden als Dorpen, ter plaetſen daer die gebruyckelijck zijn, daerinne plegen, ende onderhalden d' alt hercommen, ende maniere van doen om te geraecken tot kenniſſe van 't geene, dat der Gemeynte voorderlijck ende ſchadelijck ſolde mogen zijn, ende daer op te verſien naer behooren.

2. D'welck gemeynlijck geſchiedt bie daghvaerdinge, ende vergaderinge van der Gemeynte ten platten Lande uyt elcken Huys een, die alsdan elck naer ſijn beſte weete aenbrengen, dat hun dienlijck dunckt te weſen, namentlijck aengaende die Waterleyen, Wegen, Straeten, Stegen, Limiten ofte Paelen, Maete, ende Gewichte, ende dat daerin is miſdaen, verſuymt ofte mishandelt, ende dat daer tegens dient gedaen, mitsgaders om t' ondecken, ende vernemen naer alle miſdaden, als dieverye, hoererye, quaede ophaldt, ende alle ſaecken die der Gemeynte ſchadelijck ſolden mogen zijn, om die te ſtraffen naer behooren.

3. Sonder dat in de ſelve Voightgedingen ſullen gedaen ende gehandelt werden eenige ſaecken, raeckende den Eygendom oft beſit van goet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

goet, ſchult, ſchaden, laſteringe, oft andere dergelijcke, maer ſullen die alle kommen ende vervolght werden voor den Ordinaris Gerichte, d'welcke duer het Vooght-gedinge niet belet, noch opgehalden mogen werden.

SEVENDEN TYTEL,

Van Gerichtelijcke Dagementen, ende uytblijven van Partyen.

§. 1. *Gerichtelijcke Dagementen.*

1. NIemandt en magh by Ordinariſſe Rechts-voorderinge in Rechte aengeklaeght, ofte betrocken worden, hy en zy te bevoorens by den Gerichts-bode, oft ſoo hy Schepen is, by twee Schepenen gedaeght, niet tegenſtaende dat hy in perſoone voor den Gerichte bevonden ſolde mogen werden, ende moet die daeginge gedaen worden aen den Gedaeghden in perſoone, ofte immers aen jemandt van ſijnen Huyſe, die des verſtaet, ende 't ſelve ſolde mogen aenſeggen. *f.* 287. *n.* 4.

2. Ende alſoo van alts gebruckelijck is geweeſt, dat die Gerichts-boden ſonder bevel, ofte laſt van den Scholtis alle dagingen ende Arreſten hebben mogen doen ende verrichten, ſoo ſal 't ſelve alnoch alſoo gehalden worden: Beheltlijck dat ſy geene Arreſten ſullen doen, ten zy dat ſy eerſt blinckent Gelt geſien ende bekommen hebben. *Ibidem.*

3. Ingevalle den Gerichts-bode niet voorhanden noch te vinden is, ſal jemandt anders d'Arreſt mogen doen, alwaer hy oock geen Officier, des ſal hy gehalden zijn 't ſelve terſtondt, oft immers binnen twelf uren aen den Scholtis, ſijnen Stadtholder, oft Gerichts-bode te kennen geven. *f.* 287. *n.* 5.

4. Alle eerſte dagingen ſullen ten minſten drie dagen voor den Gerichts-dagh geſchieden, ende die doende, moeten die Gerichts-boden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

aen den Gedaeghden verclaeren, d'oorsaecke waeromme sy gedaeght worden, om sich daer op te beraden eer sy voor Rechte kommen.

5. Die Gerichts-boden moeten van alle hunne Arresten ende dagingen, ende aen wien sy die hebben gedaen, 't zy aen de persoone des gedaeghde, oft aen jemandt van sijnen Huyse, schriftelijck aenteyckeninge doen, ende bewaeren, oft aen den Gerichts-schrijver die aenbrengen, om by hem opgeteyckent te worden, (gelijck hy schuldigh is te doen) op dat partye altijt daer van 't bescheydt magh vinden, om haer daer mede te behelpen.

6. Een jeder die een ander heeft doen daegen, oft selver is gedaeght, is schuldigh op alsulcken tijdt ende plaetse, als den dagh aengestelt is, voor Recht te erschijnen, om aldaer te doen, oft sijn, ende hooren doen, 't geene daer toe den dagh aengestelt is, ende 't zy dat hy komt oft niet, sal die saecke bedinght worden, soo hier naer wordt gesaght. *f.* 336. §. 3.

§. 2. Vytblijven van partyen, 't zy versuymlijck oft versmaedlijck.

1. ALs der Cleger ten aengestelden Dinghdagh versuympt voor Recht te kommen, ende sijne aenspraecke niet en doet, 't zy in persoone, door sijnen volmechtigen, Procureur ofte Voorspreker, soo sal der Gedaeghde op sijn versueck ende begeeren van der Instantie, oft aengestelde Gerichts-voorderinge ontslagen, ende der Cleger in alle kosten verdampt werden, welcke kosten hy betaelen sal, al eer hy op de selve saecke van nieuws in Rechte sal mogen kommen, ofte handelen.

2. Welverstaende, dat soo verre der Gedaeghde selver gerichtelijck begeerde, dat den Cleger eenen seeckeren tijdt gestelt solde worden, om sijne Clachte in te bringen, oft sijnen Eysch te doen, op pœne van een eeuwigh swijgen, 't Gericht alsdan op sijn begeeren gehalden sal zijn 't selve alsoo t' ordonneren, ende den Aenlegger te belasten.

3. D'welck geschiedt zijnde, in soo vern der Cleger alsdan (naer dat hem de weete daer van sal zijn gedaen) alnoch met die overgevinge van sijne Clachte in gebreke blijft, sal hem op sijne ongehoorsaemheyt een eeuwigh stilswijgen met Oordeel ende Recht opgelaght worden, ende daer beneffens sal hy schuldigh zijn den Heere sijne breucke, ende den Gedaeghden alle kosten te betalen.

4. Maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

4. Maer oft gebeurde, dat jemandt buytens Recht hem van eenige actie ofte Clachte vermaet, ende dat sulcx bewesen konde worden, soo magh der besaemde, oft den sulcx aentreft, by den Richter om daginge aenhalden, op dat hy sijne voorderinge in stelle, op pœne van een eeuwigh swijgen, ende sal den Gedaeghden in den val, drie dagingen moeten hebben, eer ende bevoorens den Cleger een eeuwigh stilswijgen opgelaght sal konnen worden.

5. Als Cleger ten gesetten Gerichts-dagh voor Recht komt, sal hy sijn Aenclacht, oft eysch op't Regîster doen aenteyckenen, oft by geschrift met alle sijne schijn ende bescheydt aldaer overgeven, ende soo der Gedaeghde niet en erschijnt, ende over sijne ongehoorsaemheyt, oft uyt blijven, by den Cleger beclaeght ende beschuldight wordt, sal sich dat Gericht erkundigen, uyter des Boden, oft Gerichts-schrijvers opteyckeninge, van de gedaene daginge, oft der Beclaeghde ter rechter tijdt gedaeght is, oft niet.

6. Ende soo vern der tijdt te kort is, als min dan van drie daegen te bevoorens, sal der Cleger den Beclaeghder andermael doen daegen, sonder dat die selve alsdan in eenige kosten oft breucken verdampt sal werden van wegen sijn uytblijven, al oft hy in eenige ongehoorsaemheydt waere gevallen. *f.* 299. *n.* 3.

7. Maer soo jemandt ter rechter tijdt gedaeght is, ende blijckt dat hy bie openbaere moetwilligheyt oft ongehoorsaemheydt niet en waere te Recht gekommen, als verclaert hebbende, dat hy niet en begeerde, oft van meyninge was te kommen, soo sal hy voor't profijt van sulcx, op aenhalden des Clegers, versteken werden van alle Exceptien *declinatoire* ende *dilatoire*, ende gewesen ter breucke van vijf Marck groot: Voorbeheltlijck hem sijn bewijs van noot, ofte wettige oorsaecke van onschult ten naesten Gerichte. *f.* 288. *n.* 3.

8. Tot welcken eynde sal men den Beclaeghden anderwerf doen daegen met Intimatie, ofte weete, dat soo hy niet en kompt, hy versteecken sal worden van alle Exceptien *peremptoire*, oft van alle middelen die hem solde mogen dienen om des Clegers Eysch t'ontgaen, ende af te weeren, ende den Cleger toegelaten sijnen Eysch te bewijsen, d'welck oock alsdan, soo hy voor Recht niet en kompt, sal geschieden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

9. Maer quaem alsdan den Beclaeghden voor Recht, ſonder dat hy eenige erheffelijcke Redenen ofte oorſaecken koſte voorbrengen, om ſijne ongehoorſaemheydt te ontſchuldigen, en ſal niet anders tot verantwoorden van de ſaecke ontfangen worden, dan mits betalende die voorgaende koſten ende boeten, ende ſoo verre hy 't ſelve niet en ſolde willen doen, ſal oock alsdan verſteecken worden van ſijne Exceptie peremptoire.

10. Ende oft niet en bleke van moetwilligh uytblijven, oft dat het ſelve gebeurt ſolde zijn by openbaeren ongehoorſaemheydt, oft verſmaedtheyt des Gerichts, ſoo ſal tegens hem verleent worden Acte van deffault, oft van gebreke van voor Recht niet gekomen te zijn, ende voor't profijt van't ſelve ſal verſteecken worden van ſijne Exceptie declinatoire, dat is van aldaer niet te recht te ſtaen, noch gehalden te zijn, aldaer te dingen, met aenwijſinge van koſten, ende des Heeren boete van eenen Gulden, ende nieuw Dagement, hem voorbehalden ſijn onſchuldt van noot, ofte wettigh beletſel ten naeſten Gerichts-dage.

11. Ten welcken daege, ſoo der Verweerder behoorlijck gedaeght zijnde, niet en komt, ſal tegens hem andere Acte van gebreecke gegeven worden, ende ſal voor 't profijt van 't ſelve verſteecken worden van ſijne Exceptien dilatoire, ende vorts gedaen als voor, gelijck op 't eerſte gebreeck is geſaght. Ende oft hy voor die derde reyſe gedaeght zijnde, alnoch niet en quaeme, ſal 't derde Acte van deffault, oft gebreeck verleent worden, ende voor 't profijt van 't ſelve, verſteecken worden van alle defenſien ende exceptien *peremptoire*, ende verdampt worden in de koſten ende boeten als voor, ende den Aenlegger toegelaeten ſijn vermeet, oft aenſpraeck te bewijſen.

12. Ende op dat, als den uytgebleven Gedaeghde voor Recht komt, om ſijn ontſchuldt te doen, d'een Rechtsvoorderinge uyt d'andere niet en komme t'ontſtaen, ende die principaele ſaecke opgehalden werde, ſal der Gedaeghde gehalden zijn op den beſtemden dagh alſulcken wettelijck beletſel te bewijſen, 't zy met Getuygen, wettigh ſchriftelijck beſcheyt, ofte met ſijnen Eydt, ingevalle 't ſelve beletſel met levendige Tuygen, ofte ſchriftelijcken ſchijn niet beweſen kan worden.

13. D'welck ſoo vern den Gedaeghden ſolde willen ſeggen, ſal der Richter inſien, niet alleen die gelegentheyt, ende qualiteyt der perſoonen, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ende gewichtigheyt van der saecken, maer oock des Gedaeghdes qualiteyt, ende gelegentheyt ende van het beletsel, ende de gemeyne faeme oft Gerucht, ende andere circumstantien.

14. Ende oft wel hier bevoorens alleen vier saecken voor wettige beletselen gehalden zijn geweest, te weten, Gevanckenisse, Kranckheyt tusschen sijn vier stylen, Bedevaert (soo verre die selvige bedriechelijcker wijse niet en geschiedt,) ende afwesen in saecken van de Gemeynte, soo sullen doch mede daer onder begrepen zijn, ende voor wettige beletselen gehalden worden dese naervolgende, ende andere dergelijcke.

15. Ten eersten Onweer, Waters-noot, Oorloge, Vreese van de Vyanden, Doodelijcke sieckten van sijn eygen persoon, Huysvrouwe, Vader, Moeder, Kinderen, ende andere naeste Vrunden ende Bloetsverwanten, Peste, in openbare ofte heymlijcke Vyants Handt, ofte macht te zijn, Bruyloft, oft Hylicx-dagh, Begenckenisse daer der Gedaeghder Erfgenamen is, Item Gedaeght te zijn voor eenen hooger Richter.

16. Alle welcke beletselen magh der Gedaeghde, oock ten daege dienende, met eenen Bode daer van sonderlinge last hebbende, den Gerichte te kennen geven, om daer mede sijn ontschuldt te doen, dat hy voor Recht niet en kan komen, ende te beletten dat tot sijnen last geen profijt van deffault, oft van gebreke van voor Recht niet erschenen te zijn, en worde gegeven.

17. Als den Gedaeghden op 't tweede, oft derde Dagement eerst voor Recht komt ende geene gewichtige Redenen van sijn voorgaende uytblijven by en brenght, soo en sal hy naermaels tot sijn verantwoordinge tegens des Aenleggers heysch niet ontfangen worden: ten zy dat hy eerst oplegge, ende erstadige die kosten by den Eysscher gedaen.

18. Ende soo de Gedaeghde dat niet en doet, soo sal men hem alsdan van alle Exceptien, ende defensien versteken, ende sal der Cleger tot bewijs van sijnen Eysch ontfangen worden, ende den selven bewijsende den Rechten genoegh zijnde, sal hem oock by den Richter toegewesen worden met de kosten.

19. Maer bewijst hy sijnen Eysch niet, soo sal 't Gericht letten ende achte nemen, oft de saecke op sijnen Eydt tot volkominge van sijn bewijs gestelt magh worden, ende bevindende de saecke daer toe gestelt te zijn,

sal

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſal den Cleger eerſt den Eydt afnemen, ende alsdan den Gedaeghden verdammen, als voor.

20. Soo der Cleger ſijnen Eyſch niet en bewijſt, noch oock die ſaecke alſoo gelegen is, dat die ſelve ten Eyde behoort geſtelt te worden, ſal 't Gericht den Gedaeghden van den Eyſch ontſlaen, ende hem des niettemin in de koſten verdammen, ſoo oock hier boven onder den Tytel van *Commer-recht* is geſaght. *f.* 292. *n.* 19. *& ſeq.* 285.

21. Als jemandt op 't eerſte, tweede, oft derde Dagement dagh heeft genomen, om de ſaecke te komen verantwoorden, ende dat hy daerinne alsdan gebrekelijck valt, ſonder eenige wettige Redenen van ontſchult, ſoo wordt hy verſteken van alle Exceptien declinatoire, dilatoire, peremptoire, ende wordt voorts gedinght, als hier voor is geſaght.

22. Ende wie wel men gemeenlijck om jemandt van ſijne defenſie, oft verantwoorden te verſteken, drie Dagementen van doen heeft, gelijck geſaght is, ſoo zijn nochtans menigerley ſaecken daer toe, om 't verſteeck van alle Exceptien, oft het profijt van uytblijven te hebben, een oft twee Dagementen genoeght zijn: beheltlijck dat die geſchieden met Intimatie ofte weten, dat al kompt die Gedaeghde niet, vorts gevaren ſal worden, gelijck na ſtijl ende Rechts-plegingе behoort. *f.* 239. *n.* 8.

23. Als onder anderen in ſaecken van maintenue, oft handthaldinge in 't beſit ende gebruyck van eenigh goedt, in de welcke ſoo verre der Gedaeghde op d' eerſte Dagement niet en kompt, wordt verſteecken van alle ſijne Exceptien, ende defenſien als voor, ende der Cleger ontfangen tot bewijs van ſijn vermeten oft te kennen geven, ende op ſijn bewijs wordt hem die Recredentie, te weten, 't gebruyck van 't goedt daer queſtie om is ſoo langh 't Proces geduert, aengeweſen, ende Partye vorts daer toe oock gedaeght, ende de ſaecke in ſtaet geſtelt naer behooren.

24 Van gelijcken in ſaecken van nieuwigheyt, ofte feytelijcke turbatie, oft inbreuck op jemants beſit, is genoegh een Dagement om partyen van alle haere exceptien, ende defentien te verſteecken, ende op 't bewijs des Clegers daer toe hy voor 't profijt van het deffault wordt ontfangen, by proviſie met Vonniſſe deſe nieuwigheydt geweert, ende in ſijn beſit ende gebruyck geſtelt te worden.

25. Is oock genoegh een deffault in ſaecke van guarant, oft waerſchap om

om te krijgen Acte van proteſtatie van neerſtigheyt, ende daer van hem te dienen daer ende alſoo het behooren ſal, Item in ſaecke van Reſumptie, oft herneminge van Proceſſen naer d'affterven van een van de Partyen, oft dat die by niet vervolginge derſelver van een Jaer Interrupt zijn gevallen, oft inbreuck hebben geleden.

26. Desgelijcx is een Dagement ende deffault genoegh, in ſaken van Getuygen te ſien ſweeren, ende beſcheyden over te geven, ende tegens d'originalen ſien collationeeren, in ſaecken van kennen oft ontkennen eenigh Handt-teycken, oft Handt-ſchrift, oft Segel ende Brief, ende daer op Handtvuldinge te hebben.

27. Item in ſaecken van caſſatie van eenige procedure, oft van attentaet, om daer van revocatie oft herroepinge te hebben, ende alles in ſijnen eerſten ſtaet te ſtellen, van Texatie van koſten, ende om van diminutie, ofte verminderinge derſelver verſteken te zijn, ende die naer een deffault te mogen doen taxeren.

28. Item, om een Vonnis dat verjaert is te doen verclaren executabel tegens den Verdamden, is genoegh een Dagement, ende tegens ſijnen Erfgenaem twee, ende dat ſy daer op niet en zijn gekommen, om 't ſelve te wederſeggen ende beletten. *f.* 339. *n.* 4.

ACHSTEN TYTEL,

Van Procureurs ofte Voorſprekers, Volmechtige ende Voormunders.

1. ALſoo Partyen voor het meeſtendeel niet bequaem noch geſtelt en zijn, oft hunne gelegentheyt niet toe en laet, hunne ſaecke ſelver voor Recht te kennen te geven ende te bedingen, wordt hun toegelaten ten beyden zijden 't ſelve te mogen doen door Procureurs, Voorſpreeckers, ofte Volmechtige.

2. Welcke Procureurs ofte Voorſpreeckers ſullen voor elcke Partye,

die dat begeert, hun woordt, ende des Rechten nootturft doen, nae gebruyck des Gerichts, wie sich gebuert, voordragende erbarlich, suchtich ende verstandelijck, dat tot openinge ende bewijs van Partyen goet Recht dienende is.

3. Sullen oock die Procureurs oft Voorspreeckers hun suchtich halden, niet alleen in 't mondelingh bedingen van Partyen saecken, sonder malkanderen, ofte partyen te lasteren, maer oock in alle schrifturen, ende oft sy daer tegens deden, sullen t'elcke reyse vallen ende verdampt worden, boven die beteringhe van d'eere van Partyen, in de boete van drie Guldens, half den Heer, half den Gerichte. *f.* 3. *n.* 1. *Item* 355. *n.* 1.

4. Item, sullen d'een den anderen hunne saecken gerustelijck doen bedingen, sonder d'een in d'anders woorden te vallen, haestige, onbeleefde, smadelijcke, oft scheldt-woorden te gebruycken, noch op eenige oordelen by den Gerichte gegeven, verachtelijck te spreken oft schrijven, op alsulcken boete, als 't Gericht naer de gelegentheyt van de overtredinge t'elcker reyse sal bevinden te behooren.

5. Die Procureurs oft Voorspreeckers en mogen geen part oft deel hebben in de saken daer sy in dienen, noch derwegen met die partyen eenige voorwaerden maken, oft hunne actien oft gerechtigheden gelden, dan sullen hun laten genuegen, ende te vreden halden met hunnen behoorlijcken loon, op de breucke van tien Guldens, ende van onweerden van alsulcke Contracten oft Voorwaerden, ende daerenboven gestraft te worden ten goetduncken van den Gerichte.

6. Sullen oock Partyen niet raeden die Waerheyt te swijgen, noch eenige onrichtighe saecken aennemen, ende oft sy naermaels bevonden, dat haere Partye saecken niet oprechtigh en zijn, sullen sich derselver ontslaen oft afmaecken, sonder nochtans die Wederpartye in de selve saecke te dienen, op pœne van gestraft te worden, tot erkenteniſſe des Gerichts.

7. Vorts sullen die Procureurs oft Voorspreeckers hun draegen ende halden, volgende den inhaldt van hunnen Eydt, den sy gehalden zijn te doen ten platten Lande, voor Drost, Scholtis, ende Landt-schrijver, ende in Steden ende Onder-heerlijckheydt, voor Scholtis ende Schepenen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

Procureurs oft Voorspreeckers Eydt.

8. ICk N. geloove ende sweere, Scholtis, Burgemeestere ende Schepenen deser Stede, Ampts, Heerlicheyts ofte Gerichts, alle eere ende ontsicht te dragen, ende my eerlijck te laeten gebruycken, ende allerhande lasteren my onthalden, den Partyen der welcker saecken ick aengenomen hebbe oft aennemen werde, trouwelijck ende oprechtigh dienen, hunne saecken nae mijnen besten verstandt tot hunnen voordeel ende te goede voorbrengen, daerinne met weten geene valscheydt oft Calumnie gebruycken, noch gefehrlijcke dilayen oft uytstellen, tot verlengeringe ende omdrijvinge der saecken suecken, noch den partyen sulcx te doen, raeden oft onderwijsen, de Documenten ofte Bescheyden, secreten ende behulp, die ick van de Partyen ontfangen hebbe, den selven tot naedeel ende schade niemanden veropenbaren, Die Partyen boven die Gerichts-ordnungh niet beswaeren, de saecke soo ick aengenomen heb, ende noch voortaen aennemen werde, sonder redelijcke oorsaecke my niet ontslaen, dan daerinne getrouwlijck, ende wie sich gebuert tot den Eynde des Rechtens dienen, ende eyndlich my der Christlicher Catholischer Roomsche Religion gemees halden, soo helpe my Godt ende alle sijne lieve Heyligen.

9. Partyen die in persoon niet voor Recht en kommen oft begeeren te kommen, sullen ire volmacht mogen geven voor Gericht, 't zy alhier oft op andere plaetsen, maer niet voor Notaris ende Getuygen, ende sullen daer van schijn ende bescheydt brengen onder des Gerichts ofte twee Schepenen Segel, daer sulcx bruyckelijck is.

10. Tot welcken eynde sal welck Gericht, daer tot noch toe geenen Schependom Seegel is geweest, sich met eenen eygen Seegel versien, om onder den selven Seegel alle Gerichtlijcke Volmachten, wie insgelijcx Opdrachten, Erffenisse ende Onterffenisse, Vonnissen ende andere Gerichtlijcke Acten uyt te geven, ten versueck van Partye.

11. Edoch sal Prelaten, Geestelijcke ende Riddermatige persoonen onder hun Handt ende Seegel, ende den Steden ende Gemeynten onder hunnen Seegel alleen, geloof gegeven werden van hunne Volmacht, ende sal die selve van soo volcomene kracht ende weerde gehalden

werden, al oft die Gerichtlijck ende onder Gerichts-ſeegel waere gegeven.

12. Wanneer jemandt als Volmechtiger in Recht komt, is derſelver gehalden ſijn volmacht, ten verſuecke van Partye, te toonen, ende die in handen des Landts oft Gerichts-ſchrijver te laeten, om daer van de principaelſte ende noodighſte punċten op 't Regiſter aen te teyckenen, ten eynde, dat by gebreecke der ſelver, op des Conſtituens naem niet te vergeefs en worde geprocedeert oft de ſaecke bedinght.

13. Alle die volmechtige Procureurs oft Voorſpreeckers die 't Recht van Partyen ſullen hebben verſuymt, zijn gehalden voor den ſchaeden ende Intereſten, die ſy daer door kommen te lijden, te verantwoorden, als daer van oorſaecke zijnde, ende overſulcx ſullen ten verſuecke, oft op aenhalden van de beſchadighde Partye daerin verdamt werden.

14. Soo wanneer Procureurs, Voorſpreeckers, oft Volmechtige hun eenige ſaecken ondernemen, ende daer in uytſtel genomen hebben, ſonder van Partye laſt ofte volmacht te hebben, ende dat ſy naermaels onder 't dexſel van gebreke der ſelver, hun der ſaecke willen afdoen, ſoo ſullen ſy verdampt werden in alle koſten, ſchaden ende Intereſten die de Wederpartye daer door ſal kommen te lijden.

15. Ende oft ſy tot den eynde toe in het beleyt van der ſaecke bleven, ende die hun ondernaemen, ſullen alſdan gehalden zijn te voorſchijn te brengen hun ſchriftelijck beſcheydt, daer by magh blijcken dat het ſelve by hun is gedaen uyt laſte van partye daer voor ſy gedinght hebben, daer met op de ſaecke recht gedaen magh werden.

16. D'welck oft ſy niet en deden, ende dat die Wederpartye op 't bedinghde van de ſaecke Recht verſochte, ſal 't ſelve geſchieden tot laſte ende perickel van den Procureur oft Voorſpreecker, die hem alſulcke ſaecke heeft ondernomen, ſonder daer toe laſt oft volmacht te hebben: Beheltlijck hem ſijn verhael, daer ende ſoo hy ſal meynen berechtight te zijn.

17. Wanneer Minderjaerige perſoonen die geen Voormunders en hebben, in Recht betrocken worden, oft andere in Recht trecken, ſullen hun van te vooren, eermen hun in Rechte hooren ſal, Voormunders gegeven worden, die hunne ſaecken in Rechte ſullen vertreden, wie

ſich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]

ſich gebeurt, die welcke eerſt ende voor al tot bewaringe van de Minderjaerige gerechtigheyt den naervolgenden Eydt gehalden zijn te doen.

18. Ick geloove ende ſweere dat ick alle gerechtigheydt van N. N. (dien ick tot eenen Voormunder ende Voorſtender ſijner ſaecken verordent ben) naer mijnen beſten verſtande getrouwelijck ende met alle neerſtigheyt voorbrengen ende aendienen ſal, oock die Waerheyt ſonder eenigh argeliſt gebruycken, wat hem onprofijtelijck is vermijden, ende vorts alles doen ende laten dat eenen getrouwen Voormunder oplight ende gebeurt, Soo help my Godt ende alle ſijne Heyligen.

NEGENDEN TYTEL,

Van 't kommen van Partyen voor Recht, ende des Aenleggers Aenſpraecke ende Verſuecken.

§. 1. *Aenſpraeck met die Beſcheyden daer toe dienende.*

1. ALs Partyen voor Recht kommen, ſoo ſal der Cleger tegens den Gedaeghden ſijnen Eyſch pertinentelijck, mundelinge oft by geſchrifte doen, naer gelegentheyt van de ſaecke, ſonder dat hem daer toe eenigen uytſtel vergunt ſal werden: ten waere by wil ende believen van partyen, oft dat het Gerichte om merckelijcke oorſaecken bevonde 't ſelve alſoo te behooren.

2. In't doen ofte dienen van den Eyſch oft Aenſpraecke, Antwoorde, ende alle voordere bedinge der ſaecke, ſullen Partyen oft hunne Voorſpreeckers claere duytſche ende beduydelijcke Woorden gebruycken, daer uyt hunne meyninge ende vorderinge lichtelijcken verſtaen kan werden.

3. Item alle ſaken, iſt mogelijck, ſal men niet dan mundelingh bedingen, ende de Concluſie ofte Eyſch ten beyden zijden in 't Regiſter by den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 K 38 [1]